CONSILIUL JUDEȚEAN MUREȘ

BIBLIOTECA JUDEȚEANA MUREȘ

LIBRARIA

ANUAR IV

CONSILIUL JUDEȚEAN MUREŞ

BIBLIOTECA JUDEȚEANA MUREŞ

LIBRARIA

ANUAR IV

STUDII ŞI CERCETĂRI DE BIBLIOLOGIE

Târgu-Mureş
2005

CONSILIUL ŞTIINŢIFIC:

Conf. univ. dr. VICTOR PETRESCU
SILVIA NESTORESCU
DIMITRIE POPTĂMAŞ
Prof. univ. dr.VASILE DOBRESCU

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Redactor şef
Conf. univ. dr. CORINA TEODOR
Secretar de redacţie
MONICA AVRAM
Redactori:
LILIANA MOLDOVAN
MARIANA CIURCA
RADU MIHAIL

Prezentare grafică
ALEXANDRU TCACIUC

ISSN 1583 - 4468

Anuarul LIBRARIA este editat de Biblioteca Judeţeană Mureş
540052 Târgu-Mureş, str. George Enescu, nr. 2
Telefon 0265 - 262631, Fax 0265 - 264384,
E-mail bjmures @bjmureş.ro

Tipografia ansid ®
Tg. Mureş Str. Băneasa nr. 17
Tel/Fax: 0265-268328
E-mail: ansid@orizont.net

CUPRINS

BIBLIOLOGICA

PETELEI KLARA (Biblioteca Judeţeană Mureş) –
Începuturile Bibliotecii Judeţene Mureş. Dr. Molnár Gábor – primul director al instituţiei *(The Beginnings of the Mures County Library. Dr. Molnár Gábor – the First Manager of the Institution)*

FABIAN ISTVÁN (Universitatea „Petru Maior" Târgu-Mureş) –
Aurel Filimon şi arheologia mureşeană modernă
(*Aurel Filimon and the Modern Archaeology in Mureş County*)

DIMITRIE POPTĂMAŞ (Biblioteca Judeţeană Mureş) –
Vasile Copilu Cheatră la Târgu-Mureş
(Vasile Copilu Cheatră at Târgu-Mureş)

EMILIA CĂTANĂ (Biblioteca Judeţeană Mureş) –
Unele aspecte ale managementului de bibliotecă în activitatea Secţiei pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş
(*Some Aspects Concerning Library Management at Children' s Library from Mureş County Library*)

FALL MARIA MAGDALENA (Biblioteca Judeţeană Mureş) –
Secţia „Cartea Tehnico – Ştiinţifică" la a 30-a aniversare
(*The Technical - Scientifical Department of Mureş County Library at Its 30th Anniversary)*

LILIANA MOLDOVAN (Biblioteca Judeţeană Mureş) –
Aspecte marcante ale managementului de bibliotecă identificate la Compartimentul de Completare a colecţiilor bibliotecii publice (*Some Aspects Concerning Library Management Identified in the Department of Development Collection*)

CRISTINA CĂTANĂ (Biblioteca Judeţeană „G. T. Kirileanu" Neamţ) –
Biblioteca Judeţeană „G. T. Kirileanu" Neamţ – Strategii de promovare a imaginii (*„G. T. Kirileanu" Neamţ County Library – Strategies of Promoting the Library Image)*

MARIANA ISTRATE, MIHAIL ART. MIRCEA (Biblioteca Judeţeană Mureş) - **Aspecte ale relaţiei contractuale dintre biblioteca publică şi utilizatori** (*Some Aspects Concerning the Legislative Agreements Between the Public Library and Readers)*

MELANIA SUCIU (Biblioteca Judeţeană Mureş) – **Informatizare, automatizare şi programe pentru bibliotecă** *(Informatization, Automatization and Library Computer Programmes)*

BIBLIOGRAFICA

AGYAGÁSI HAJNAL (Biblioteca Judeţeană Mureş) – **Biblioteca Centrală Regională Mureş. 1957-1965** (*Mureş Central Regional Library. 1957-1965)*

ANNA VINTILĂ (Biblioteca Judeţeană Mureş) – **Producţia editorială mureşeană în perioada 1990 - 2000 oglindită în *Bibliografiile mureşene*** *(Mureş County Editorial Activity Between 1990 – 2000 Reflected in Bibliografii mureşene)*

ANA TODEA, ANNA VINTILĂ (Biblioteca Judeţeană Mureş) – **Bibliotecile publice mureşene reflectate în presa anului 2004. Bibliografie** *(The Activity of Mureş Public Libraries Reflected in Local Newspapers in 2004. Bibliography)*

CARTE VECHE

ELENA DAMIAN (*Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca*) – **Cartea franceză de medicină din epoca Renaşterii în colecţiile Bibliotecii academice clujene** (*Le livre français de médicine de l' époque de Renaissance dans les colléctions de la Bibliothèque de l'Académie de Cluj-Napoca)*

SPIELMANN - SEBESTYÉN MIHÁLY (Biblioteca Judeţeană Mureş) – **O carte din biblioteca principelui Barcsai** *(A Book from Prince Barcsai' s Library)*

KIMPIÁN ANNAMÁRIA (*Biblioteca Judeţeană Mureş*) –

Supralibrosuri din colecţia Teleki
(*Super Libros from Teleki Collection)*

MÁRTON KRISZTINA (*Biblioteca Judeţeană Mureş*) –
Restaurarea unui calendar popular maghiar din 1781
(*The Restoration of a Hungarian Calendar from 1781*)

MONICA AVRAM (Biblioteca Judeţeană Mureş) –
Tipografia românească de la Buda în timpul cenzoratului lui Petru Maior. 1809 – 1821 (*The Romanian Typography of Buda During Petru Maior' s Activity as a Censor. 1809 - 1821*)

MIRCEA POPA (*Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia*) –
Începutul interesului faţă de literatura pentru copii şi tineret
(*The Beginnings of the Interest Upon the Literature for Youth and Children*)

ALINA ROTARU (Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad) –
Manuscrise din colecţia scriitorului George Ivaşcu
(*Manuscripts from George Ivaşcu Private Collection*)

PROFILE

Doamnei GEORGETA BUDA – *con grazie*. Biblioteca – o alternativă a vocaţiei didactice (Mihail Art. Mircea)

CARMEN MUNTEANU „… niciodată nu trece gloria profesiunii noastre!" (Spielmann Mihaly)

ANA TERO – „Îţi mulţumim că ai fost colega noastră!"
(Anca Chircea)

DIMITRIE POPTĂMAŞ. Portret în devenire
(Melinte Şerban)

NOTE DE LECTURĂ

Ana Todea, Fülöp Mária, Monica Avram, ***Oameni de ştiinţă mureşeni*** (Corina Teodor)

Gheorghe Buluţă, Victor Petrescu, ***Vademecum legislativ pentru biblioteci*** (Ana Todea)

Gheorghe Buluţă, Sultana Craia, Victor Petrescu, ***Biblioteca Azi. Informare şi comunicare*** (Ana Todea)

Horia Ioan Avram, ***Căinţa poetică***

Berdj Aşgian, ***Gânduri despre viaţă şi nefiinţă*** (Mariana Istrate)

Harald Zimmermann, ***Papalitatea în evul mediu. O istorie a pontifilor romani din perspectiva istoriografiei***. (Fabian István)

Boetius din Dacia, ***Despre viaţa filosofului*** (Ramona Dragomir)

Antonio R. Damasio, ***Eroarea lui Descartes : Emoţiile, raţiunea şi creierul uman*** (Liliana Moldovan)

Vasilie Popp, ***Despre înmormântările comune la daco – români*** (Ramona Dragomir)

Asa Briggs, Peter Burke, ***Mass-media, o istorie socială : De la Gutenberg la Internet*** (Fall Maria-Magdalena)

Claudia Iulia Cheie, Ioan Gh. Buta, ***Deda în spaţiu şi timp*** (Ramona Dragomir)

Hajdú Farkas, **Zoltán,** ***Szászok- egy árulás*** (Agyagási Hajnal)

Márai Sándor, ***Lumânările ard până la capăt*** (Agyagási Hajnal)

Nicolae Mitrofan, Laurenţiu Mitrofan, ***Testarea psihologică. Inteligenţa şi aptitudinile*** (Adriana Popa))

BIBLIOLOGICA

Începuturile Bibliotecii Judeţene Mureş. Dr. Molnár Gábor – primul director al instituţiei

PETELEI KLÁRA
Biblioteca Judeţeană Mureş

Istoria oricărei biblioteci constituie o parte importantă a istoriei locale. Nu s-a scris până în prezent o monografie a Târgu-Mureşului, cu toate că există o mulţime de studii publicate atât de către istoricii români, cât şi maghiari. Nu s-a scris încă nici istoria Bibliotecii Judeţene Mureş, nici cea a bibliotecilor locale, fie ele publice, private, confesionale, şcolare, ale unor asociaţii sau fundaţii, cu toate că există studii şi preocupări şi în acest sens. Această lucrare este o scurtă introducere la istoria bibliotecii judeţene de astăzi, fostă bibliotecă orăşenească, preambul la o cercetare mai amplă asupra primelor decenii de existenţă a acestei instituţii şi în special asupra vieţii şi activităţii primului său director, dr. Molnár Gábor. Ea reprezintă doar primul pas al unei cercetări de durată care sperăm că se va finaliza într-o monografie.

La începutul secolului al XX-lea, sub conducerea primarului Bernády György, intelectualitatea oraşului a considerat că este necesară fondarea unei biblioteci publice orăşeneşti, deoarece bibliotecile existente, printre care prestigioasa bibliotecă Teleki, biblioteca colegiului reformat şi alte câteva biblioteci mai mici cu un acces mai restrâns nu mai satisfăceau necesităţile de lectură. Un alt motiv a fost aşa-zisul spirit al epocii, care cerea o culturalizare a maselor largi. Acest fapt apare frecvent în presa epocii, în măsuri administrative şi în politica culturală. Astfel, într-unul din articolele din revista ***Maros-Vásárhely*** care se referă la reforma administrativă din cadrul bibliotecilor se afirmă că: „*Toată lumea are dreptul la cunoaştere deoarece nu există un interes uman sau naţional mai important decât acesta. Adevărata democraţie are dreptul şi obligaţia de a pune la dispoziţia poporului mijloacele de obţinere a cunoaşterii. Un astfel de mijloc este şcoala, dar înainte de aceasta este cartea.*”[1]

În această perioadă aspectul oraşului s-a schimbat mult, au fost înălţate multe clădiri impunătoare, cele mai cunoscute fiind palatul primăriei şi palatul

[1] ***A könyvtári közigazgatás reformja,*** în ***Maros-Vásárhely***, I, nr. 12, 15 oct. 1911, p 2-3. (toate traducerile aparţin autorului)

culturii care urma să adăpostească, pe lângă alte instituţii de cultură, şi biblioteca publică.

Molnár Gábor a fost primul director al bibliotecii nou-înfiinţate. S-a născut în 1858, şi-a trăit întreaga viaţă în Târgu-Mureş, stingându-se în 1940. Se cunosc foarte puţine date biografice referitoare la dânsul. După o cercetare minuţioasă a presei vremii (încă neterminată) se pare că a fost o persoană care nu a dorit să iasă în evidenţă, nu şi-a făcut publicitate, cu toate că a avut o activitate publicistică foarte bogată.

Deocamdată ştim puţin despre familia în care s-a născut. Se spune că tatăl său a fost pretor al urbei, ca şi dr. Molnár. Într-un număr al revistei ***Maros-Vásárhely***, într-un articol scris cu prilejul inaugurării noii clădiri a Colegiului Reformat este elogiat un grup de foşti profesori, printre care şi un anume Molnár János. Acest nume este subliniat, iar în josul paginii este menţionat: „*apám*" şi semnat Molnár Gábor.[2]

De religie reformată, Molnár Gábor a studiat la Colegiul Reformat din oraşul natal, apoi a urmat cursurile universităţii clujene, obţinând diploma de doctor în drept în anul 1882. Este jurist practicant la Tabla Regească începând cu 1881, iar din 1883 intră în administraţia locală ca pretor. Între anii 1888 şi 1890 activează ca secretar al prefectului judeţului Mureş-Turda, iar între 1890 şi 1908 este pretor principal al aceluiaşi judeţ. Într-un articol se afirmă că Hofbauer Aurél, primarul Târgu-Mureşului după dr. Bernády, a avut noroc chiar de la începutul carierei sale, ajungând să lucreze sub mâna unui excelent funcţionar în administraţia publică, dr. Molnár Gábor.[3]

Până acum s-a crezut că Molnár Gábor nu a fost căsătorit. Anunţurile cu caracter personal din ziare au relevat contrariul; a existat o doamnă Molnár, având numele de fată Csiszér Irma. Au avut şi două fiice; despre fiica mai mare ştim doar că a murit înainte de 1910. Mezina s-a numit Gabriella (Ella), a fost căsătorită cu Gergely József, funcţionar la Banca Austro-Ungară.[4] Din acest

---

[2] ***Üdvözlő beszédek. A marosvásárhelyi ref. Kollégium felavatásán. II Kolozsvári Sándor ny. tanár üdvözlő beszéde***, în ***Maros-Vásárhely***, I, nr., 1 iul 1911, p. 15.

[3] Hofbauer Aurél, în ***Maros - Vásárhely,*** III, nr. 2-3, 1 feb. 1913, p. 10-11.

[4] ***Székely Napló***, XLII, nr. 98, 12 iun 1912, p. 5.

mariaj a rezultat o fetiță botezată Piroska Dóra. În diferite articole apare și fratele directorului, dr. Molnár Andor.[5]

Familia Molnár aparținea elitei orașului, locuia pe strada Hunyadi János nr. 16[6] (astăzi Mihai Viteazul) și obișnuia să participe la evenimentele mondene. Membrii ei sunt semnalați în presă de nenumărate ori, în postura de participanți sau organizatori ale unor baluri. Astfel, doamna Molnár este amintită ca membră în comitetul de organizare al unui bal ținut în beneficiul cantinei săracilor.[7] Ella, fiica doctorului, este amintită ca participantă la un bal al Asociației „Bethlen Kata."[8]

Într-unul din articolele de istorie locală Molnár Gábor povestește că în urmă cu 40 de ani, pe vremea când era elev al Liceului Reformat, a fost unul din dansatorii care au participat la un bal pentru copii, care avusese loc în clădirea Apollo.[9]

Un cetățean cu simț civic dezvoltat, dr. Molnár s-a implicat direct în activitatea unor asociații de binefacere. La una dintre ele, care avea drept scop ajutorarea femeilor sărace, a îndeplinit funcția de secretar.[10]

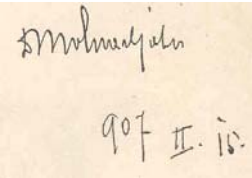

Semnătura dr. Molnár Gábor

Este un fapt bine cunoscut că Molnár Gábor a donat bibliotecii orășenești un mare număr de cărți și colecții de periodice.[11] Donațiile sunt marcate cu exlibrisul-ștampilă: *„a Marosvásárhelyi Közművelődésiház könyvtárának adományozta dr. Molnár Gábor könyvtári-igazgató.*" Stabilirea listei donațiilor, împreună cu multe alte aspecte ale vieții și activității primului director al bibliotecii vor face obiectul unor cercetări ulterioare.

---

[5] ***Székely Napló,*** XLIII, nr. 197, 25 dec 1913, p. 2 (Mi Ujság); ***Ellenör***, VII, nr. 200, 28 dec 1913, p. 2 (Hírek).

[6] ***Maros-Vásárhelyi Almanach,*** 1912, p. 73.

[7] Molnár Gábor, ***Farsang-avatás. A Roccoco estélyről***, în ***Székely Napló,*** XLII, nr. 3, 9 ian 1912, p. 2.

[8] ***A „Bethlen Kata" estélye,*** în ***Ellenőr,*** VI, nr. 22, 13 feb. 1912, p. 1-2.

[9] Molnár Gábor, ***Gyermekbál-negyven év előtt***, în ***Székely Napló,*** XLII, nr. 126, 17 aug. 1913, p. 2.

[10] Molnár Gábor, ***A Marosvásárhelyi Jótékony Nőegylet***, în ***Maros-Vásárhely,*** I, nr. 13, 1 nov. 1911, p. 2-5.

[11] ***Adományok a Kulturház könyvtárának,*** în ***Ellenőr,*** VII, nr. 199, 25 dec. 1913, p. 5 (Hírek).

Dr. Molnár Gábor a desfăşurat o bogată activitate publicistică. A scris în special articole privind istoria locală, istoria teatrului, istoria presei, istoria Tablei Regeşti, istoria băncilor locale, bibliologie, memorialistică etc. Enumerăm doar câteva dintre aceste organe de presă: ***Maros-Vásárhely***, ***Székely Napló***, ***Ellenőr***, ***Maros-Vásárhely szab. királyi város hivatalos közlönye***. Mulţi ani a fost şi corespondent al ziarelor ***Magyar Hírlap*** şi ***Pesti Hírlap*** din Budapesta.

Problema înfiinţării unei noi biblioteci pare să fi fost o chestiune importantă pentru cetăţenii oraşului. În presa vremii apar frecvent articole pe această temă. Renumitul botanist Nyárádi Erazmus Gyula subliniază necesitatea asigurării unor cărţi de popularizare a ştiinţei şi chiar a unui mic fond de cărţi ştiinţifice.[12]

Dr. Braun Róbert, sociolog, lexicograf, fost profesor într-un liceu târgumureşean, care la acea dată era bibliotecar alături de Szabó Ervin, ctitorul bibliotecii metropolitane din Budapesta, a publicat o serie de patru articole despre biblioteca orăşenească. Articolele în mod sigur au fost scrise după o vizită la faţa locului, autorul trecând în revistă atât aspectele pozitive, cum ar fi imaginea de ansamblu şi dotarea materială a sălilor de lectură pe care le consideră mai moderne chiar decât pe cele din capitală, depozitele şi sistemul de rafturi adecvate etc., cât şi unele aspecte negative, precum lipsa unei uşi metalice la depozitul de carte (necesar ca măsură de prevenire a incendiului). Este considerat un defect major faptul că trecerea în depozit se face prin biroul directorului, precum şi lipsa unui spaţiu adecvat destinat prelucrării cărţilor.[13]

Pe lângă sugestii privind îmbunătăţirea condiţiilor de lucru şi a bunei serviri a cititorilor, dr. Braun consideră că fondul de referinţă trebuie să se afle în sala de lectură astfel încât cititorii să aibă acces liber la el. Ilustrul bibliotecar trece în revistă diferitele categorii de potenţiali utilizatori ai bibliotecii, subliniind marea importanţă care trebuie dată cititorilor tineri, elevilor. Ei sunt priviţi în general ca intruşi în bibliotecile publice considerând că ei ar trebui să frecventeze bibliotecile şcolare. Dr. Braun speră că Târgu-Mureşul va fi un deschizător de drumuri în privinţa relaţiei cu tineretul studios. Este o onoare şi nu o ruşine dacă o bibliotecă este frecventată cu predilecţie de elevi.[14]

Acelaşi autor este de părere că la achiziţia de cărţi trebuie avute în vedere necesităţile de lectură ale majorităţii cititorilor. O bibliotecă publică nu poate

---

[12] Nyárády Erazmus Gyula, ***Néhány szó a kulturház könyvtáráról***, în ***Maros-Vásárhely,*** II, nr. 12, 15 sept. 1912, p. 5-6.

[13] Dr. Braun Róbert, ***A városi könyvtárról***, în ***Székely Napló,*** XLIII, nr. 156, 12 oct. 1913, p. 2.

[14] ***Ibidem***, nr. 157, 14 oct. 1913, p. 1.

cumpăra cărţi scumpe care sunt solicitate doar de un număr foarte restrâns de beneficiari. În schimb este nevoie de cărţi valoroase cu o largă circulaţie cum sunt enciclopediile, lexicoanele şi dicţionarele. Autorul s-a preocupat şi de lectura copiilor, făcând recomandarea ca a doua sală de lectură să fie rezervată lor, iar pentru a-i atrage în bibliotecă pot fi organizate programe speciale în care să li se citească poveşti -- astfel de acţiuni au avut loc la Budapesta şi au avut succes.[15]

În ultimul din cele patru articole, dr. Braun Róbert s-a ocupat de două aspecte ale activităţii bibliotecii: menţinerea unei bune relaţii cu presa, iar a doua - bibliografia locală. Aflăm cu acest prilej că prin strădania doctorului Molnár Gábor s-a alcătuit deja o colecţie valoroasă de lucrări apărute la Târgu-Mureş.[16]

Prezentarea acestor articole poate părea în afara cadrului acestei lucrări şi poate că s-ar potrivi în cadrul mai larg al istoriei bibliotecilor târgumureşene, însă este relevantă deoarece a contribuit la formarea domnului Molnár ca director de bibliotecă. Pregătirea lui bineînţeles că nu s-a rezumat la citirea unor articole din presă. A luat parte la cel puţin un curs de pregătire organizat de inspectoratul de specialitate de la Budapesta – de management în bibliotecă am spune astăzi – în vara anului 1913.[17] Printre cărţile donate bibliotecii de către dr. Molnár se află şi lucrări de biblioteconomie care poartă adnotări ale acestuia, de exemplu lucrarea lui Gulyás Pál ***Népkönyvtári címjegyzék,*** Budapest, 1910 şi de acelaşi autor cartea ***A népkönyvtárak szervezése, fenntartása és kezelése.***

Am dorit să demonstrăm că persoana aleasă să conducă noua instituţie a avut pregătirea necesară. Doar în revista ***Tükör*** a apărut un articol maliţios care se îndoia de competenţa celor numiţi, adică dr. Molnár director, iar Biás István bibliotecar. Cel care a scris articolul se întreba dacă un fost pretor şi un fost slujbaş al poştei, chiar dacă şi până atunci s-au mocoşit cu biblioteca. Trebuie făcută observaţia că Biás István nu a fost doar un funcţionar al poştei, ci un om cu preocupări serioase de istorie. De asemenea, acest articol ne demonstrează că viitorul director a avut şi înaintea numirii sale preocupări în acest sens.[18]

Dr. Molnár Gábor a cunoscut şi cele afirmate într-un articol al revistei ***Maros-Vásárhely*** privind reforma administrativă a bibliotecilor: „*Toţi oamenii au dreptul la cunoaştere deoarece nu există interes uman sau naţional mai înalt*

---

[15] ***Ibidem***, nr. 158, 16 oct. 1913, p. 1-2.

[16] Dr. Braun Róbert, ***A városi könyvtárról***, ***Székely Napló,*** XLIII, nr. 159, 18 oct. 1913, p. 1-2.

[17] ***Maros-Vásárhely,*** III, nr. 5, 13 iul. 1913, p. 6, (Hírek) şi Molnár Gábor, Báró Szalai Imre, în ***Maros-Vásárhely,*** III, nr. 10, 17 aug. 1913, p. 3.

[18] Kovács József, ***Molnár Gábor és Biás István***, în ***Tükör,*** I, nr. 24, 5 iul. 1913, p. 6.

decât acesta. Adevărata democraţie are dreptul şi obligaţia de a pune la dispoziţia poporului mijloacele de obţinere a cunoaşterii Astfel de mijloace sunt şcoala, dar mai înainte de ea – cartea."[19] Această formulare ni se pare astăzi un pic ciudată, ea însă afirmă un drept uman fundamental – dreptul la cunoaştere.

Concepţia şi ideile noului director privind rolul bibliotecii publice pot fi desprinse dintr-un număr de articole publicate în revista ***Maros-Vásárhely***. El porneşte de la cele afirmate de Széchényi István în cartea sa ***Hitel***, apărută în 1830, în care se subliniază rolul culturii şi ştiinţei de carte în progresul societăţii: „*Piatra de încercare a oricărui progres, a oricărei puteri şi valori şi chiar a norocului* [unei naţiuni - n.n.] *este omul cultivat*." În scopul ridicării nivelului de cultură al concetăţenilor săi, dr. Molnár vede două căi: organizarea unor cursuri şi prelegeri de tipul universităţii populare / muncitoreşti, respectiv autoinstrucţia prin lectură. Deci, menirea bibliotecii publice este de a asigura accesul cetăţenilor din toate clasele şi păturile sociale la lectură, atât prin intermediul unor publicaţii de popularizare a ştiinţei, cât şi prin oferirea unei lecturi de divertisment de calitate. Se subliniază avantajul lecturii asupra prelegerilor, deoarece, dacă în cursul unui an oferim o carte bună la fiecare o mie de locuitori, ne costă mai puţin decât dacă am încerca să oferim aceeaşi cantitate de informaţie şi plăcere prin intermediul unui şir de cursuri şi prelegeri. Pentru ca o bibliotecă să poată ajunge la realizare acestui deziderat, continuă autorul, ea trebuie să dispună de un fond de publicaţii adecvat, format atât din lucrări ştiinţifice, dar mai ales de popularizare şi de literatură beletristică, accesibilă nivelului de cultură a marii majorităţi a populaţiei. Biblioteca publică trebuie să fie în măsură să completeze cultura şi cunoştinţele asigurate de învăţământ şi presă, deoarece numai ştiinţa acumulată printr-o autoinstruire permanentă dăinuie.[20]

Dr. Molnár Gábor este de acord cu dr. Braun privind sarcina bibliotecii orăşeneşti de a colecţiona şi păstra pentru generaţiile viitoare toate publicaţiile: cărţi, broşuri, alte tipărituri referitoare la viaţa culturală, economică, administrativă şi istorie a Târgu-Mureşului. În acest scop, se vor urmări rubricile literare ale periodicelor, piaţa locală şi internaţională de cărţi vechi, se vor procura lucrările scriitorilor născuţi aici ca şi ale celor care activează local. De asemenea se dorea achiziţionarea tuturor apariţiilor din cei 127 de ani de existenţă a tiparului la Târgu-Mureş. La momentul deschiderii bibliotecii, directorul avea o colecţie de 450 de publicaţii locale, dintre care 50 unicate. Printre ele se numărau lucrări ale

---

[19] ***A könyvtári közigazgatás reformja***, în ***Maros-Vásárhely,*** I, nr. 12, 15 oct. 1911, p. 2-3.

[20] Molnár Gábor, ***A közművelődési könyvtárak***, în ***Maros-Vásárhely,*** III, nr. 11, 7 sept. 1913, p. 1-2.

lui Aranka György, Bolyai Farkas, Köteles Sámuel, prima revistă editată aici de renumitul profesor de la Colegiul Reformat Mentovich Ferenc, ***Marosvásárhelyi füzetek.***[21]

Conform comunicatului comisiei economico-financiare a oraşului, dr. Molnár a fost numit în luna august 1913, urmând să primească un salariu de 4600 coroane anual,[22] iar organizarea bibliotecii urma să înceapă în luna septembrie. Pentru o cât mai rapidă punere în circulaţie a cărţilor, primarul Hofbauer Aurél a ajutat biblioteca prin alocarea de personal suplimentar.[23] Revista ***Tükör*** [Kovács József] lăuda condiţiile din sălile de lectură şi îşi exprima speranţa că orarul va fi stabilit de aşa manieră încât muncitorimea să poată beneficia de noua oportunitate de studiu.[24]

Fără vreo festivitate anume, biblioteca s-a deschis la 15 noiembrie 1913 pentru împrumut, iar din ianuarie urmau să se deschidă şi sălile de lectură. Orarul şi condiţiile de împrumut au fost publicate în ***Ellenör*** şi ***Székely Napló***.[25] La momentul inaugurării erau puse la dispoziţia cititorilor 2300 de titluri în 3000 de volume, în special beletristică. În presă se preciza că fondul de carte era mult mai mare, de 20000 de volume, literatură beletristică maghiară şi străină, literatură ştiinţifică şi altele.[26] Sala de lectură pentru periodice urma să ofere cititorilor 150 de publicaţii din ţară şi străinătate, în limbile maghiară, germană, engleză, franceză şi italiană. Împrumutul era gratuit, se plătea doar o mică sumă la înscriere, când cititorul primea şi o broşură atrăgătoare cu regulamentul instituţiei.[27]

Dotarea materială a bibliotecii era modernă, conform standardelor epocii, cărţile prelucrate după standardele biblioteconomice valabile şi astăzi, împrumutul se făcea prin sistemul de buzunăraşe şi fişe-termen, cu data ştampilată pe ele.

---

[21] Molnár Gábor, ***A marosvásárhelyi kulturház könyvtára***, în ***Maros-Vásárhely,*** III, nr. 12, 20 sept. 1913, p. 1-2.

[22] ***Maros-Vásárhely,*** III, nr. 9, 10 aug. 1913, p. 1.

[23] ***A közművelődési ház könyvtára,*** în ***Székely Napló***, LXIII, nr. 183, 30 nov. 1913, p. 1-2.

[24] ***Látogatás a Kulturpalota könyvtárában***, în ***Tükör***, I, nr. 39, 18 oct. 1913, p. 5.

[25] ***A Közművelődési-Ház könyvtára***, în ***Ellenör,*** VII, nr. 176, 13 nov. 1913, p. 2 (Hírek); ***A Közművelődési Ház könyvtára***, în ***Székely Napló,*** XLIII, nr. 173, 13 nov. 1913, p. 2-3 (Mi Ujság).

[26] ***A közművelődési ház könyvtára***, în ***Ellenör***, VII, nr. 182, 23 nov. 1913, p. 1 (A közonséghez)

[27] Hofbauer Aurél, ***Marosvásárhely sz. kir. Város Közművelődési Ház könyvtárának szabályzata***, Marosvásárhely, 1913.

Sistemul de cataloage pentru cititori era cel cu fişe folosit încă şi astăzi. Orarul a fost modificat în funcţie de necesităţi, la început de două ore pentru împrumut, mai apoi extins. Toate aceste modificări erau aduse la cunoştinţa publicului în presă.[28] Poate că şi critica adusă de revista ***Tükör,*** a avut un rol în acest sens, pentru că, nu cu mult înainte de mărirea orelor de funcţionare, cei de la revistă se întrebau de ce mai există biblioteca dacă tot nu ai timp să te duci de la 10 la 12.[29]

La o jumătate de an de la deschiderea instituţiei, în monitorul oficial al oraşului au apărut două articole nesemnate, un soi de dări de seamă ale activităţii de până atunci, şi reiterează politica culturală a bibliotecii. „*Această bibliotecă nu şi-a dorit să fie un muzeu al cărţii, nici o bibliotecă specializată, nici vreun bazar de publicaţii – este o instituţie culturală care acţionează prin intermediul literelor, ţinând cont de dorinţele unui public larg precum şi de nivelul cultural al acestuia*."[30] O bibliotecă care nu ar ţine seama de aceste aspecte ar deveni locul liniştit, îndrăgit al câtorva privilegiaţi. Ea nu şi-ar putea îndeplini sarcina – care este a fiecărei biblioteci – de a învăţa şi instrui pe cei mulţi. În cel de-al doilea articol sunt prezentate câteva date cifrice referitoare la numărul de cărţi existente: 12000 de volume, din care 10000 au fost deja puse la dispoziţia cititorilor, de peste trei ori numărul celor cu şase luni în urmă. Cataloagele nu erau încă complete, fiind disponibile doar literele A, B, C şi D din catalogul alfabetic. Planul era ca ele să fie finalizate până la sfârşitul acelui an împreună cu un index tematic. Este amintită şi colecţia specială de periodice vechi strânsă şi donată de dr. Molnár Gábor. La acea dată erau înscrişi 1133 de cititori din cei aproximativ 30000 de locuitori. Biblioteca îşi propunea ca în câţiva ani să ajungă cea mai bogată instituţie culturală, un model în domeniu.[31]

Dr. Molnár Gábor a procedat în conformitate cu cerinţele vremii sale – răspândirea culturii în rândurile populaţiei, cu atenţie deosebită la tineretul studios şi a muncitorimii. La fondarea bibliotecii au conlucrat atât administraţia locală – cu fonduri şi personal – cât şi mulţi cetăţeni, ziarele publicând periodic liste ale celor care au donat cărţi.[32] Consiliul local dispunea în vara anului 1912 de 15000 de coroane în vederea dotării instituţiei, la care s-au adăugat cei 4000 din fondul

---

[28] ***A könyvtár karácsonya***, în ***Ellenör***, VII, nr. 198, 23 dec. 1913, p. 3 (Hírek).

[29] ***A méltóságos kultúrház***, în ***Tükör***, I, nr. 47, 15 dec. 1913, p. 5.

[30] ***A Kulturház könyvtára***, în ***Maros-Vásárhely szab. Királyi város hivatalos közlönye,*** I, nr. 1, 18 iun. 1914, Nem hivatalos rész, p. 1-2.

[31] ***Idem***, nr. 1, 25 iun. 1914, Nem hivatalos rész, p. 3-4.

[32] ***Maros-Vásárhely,*** II, nr. 2, 5 ian. 1912, p. 2; ***Idem***, II, nr. 3, 1 feb. 1912, p. 11; ***Ellenör,*** VII, nr. 199, 25 dec. 1913, p. 5 (Hírek.)

Gecse.[33] A existat sprijin şi din partea administraţiei centrale. Primarul Bernády obţinuse de la Fondul Bibliotecilor 25000 de coroane în scopul achiziţionării de cărţi.[34] Ministerul cultelor şi Instrucţiunii Publice a alocat 4000 de coroane pentru utilarea bibliotecii.[35] Presa locală a avut în permanenţă în vizor activitatea instituţiei şi în marea ei majoritate a avut o atitudine binevoitoare şi de ajutor. Prin persoana domnului Molnár biblioteca a avut un prim director dedicat trup şi suflet, urmele benefice ale activităţii sale dăinuind până în zilele noastre.

Această scurtă lucrare este doar un preambul al unei cercetări mai ample privind începuturile acestei instituţii şi în special a biografiei primului său director. Trebuie să atragem atenţia asupra faptului că unele date s-ar putea dovedi incorecte, nu s-a putut face încă o verificare amănunţită a lor. Cercetarea noastră s-a rezumat deocamdată doar la primii ani ai existenţei bibliotecii şi doar la unele aspecte ale vieţii doctorului Molnár. Am pornit de la nişte date sumare şi de la o „mitologie pozitivă" a personajului, la îndemnul domnului director Dimitrie Poptămaş. Dintre direcţiile cercetării amintim colaborarea de 24 de ani dintre Molnár Gábor şi Aurel Filimon, donaţiile de carte şi periodice, adnotările şi eventualele dedicaţii de pe cărţi, publicistica, noi date biografice şi altele. Suntem convinşi de utilitatea acestui demers, el reprezentând o contribuţie la o parte mai puţin cercetată a istoriei locale.

The Beginnings of the Mures County Library. Dr. Molnár Gábor - the First Manager of the Institution

Abstract

This study deals with the foundation and the first years of the public library of Târgu-Mureş, covering the period between 1911 and 1914, and aspects of the life and work of its first manager, dr. Molnár Gábor. At that time, there were several libraries in Târgu-Mureş, the most famous being the Teleki Library. However, the local council and the major, dr Bernády György considered that a modern public library was needed. The beginning of the 20th century was a period of great progress for the town, new monumental buildings had been raised. One of them, the Palace of Culture was meant to lodge a number of cultural institutions, among them the public library. This is only a small part of a greater research that hopefully will end in a monography of dr. Molnár.

---

[33] ***Városi közgyűlés***, în ***Maros-Vásárhely,*** II, nr. 8, 12 ian. 1912, p. 2-3.

[34] ***Maros-Vásárhely,*** II, nr. 1, 1 ian. 1912, p. 15 (Hírek.)

[35] ***A Kulturház könyvtára***, în ***Maros-Vásárhely szab. királyi város hivatalos közlönye,*** I, nr. 2, 25 iun. 1914, Nem hivatalos rész, p. 5.

Local periodicals proved to be a valuable source in our research, thus completing our knowledge about the subject. Little was known about dr. Molnár' s personal life. We found out that not only was he married, but he also had two daughters and a grand-daughter. Jurist and retired from a successful carrier in local administration, dr. Molnár Gábor became a professional librarian and a very good manager of the library for 23 years. The study presents his conception about the purpose of the public library, namely in bringing culture and knowledge in the life of all people, with a special concern to youth and the growing number of workers. An other important aspect is to reveal dr. Molnár' s ideas about the concrete tasks in the every day work in a library: the book acquisition policy, the organization of the departments, the catalogue system, the rules of the library. He considered that an important role of a local library was to collect information, books, periodicals and all kind of printings by local authors and about the town. His name remains strongly tied with the foundation of the library.

Aurel Filimon şi arheologia mureşeană modernă

FABIAN ISTVÁN
Universitatea „Petru Maior" Târgu-Mureş

Bistriţean prin naştere (6 martie 1891, comuna Monor, judeţul Bistriţa Năsăud), dar mureşean prin adopţie, Aurel Filimon se prezintă ca o personalitate complexă cu multiple preocupări legate de faţetele trecutului, dar şi ale prezentului contemporan lui.

Student al Universităţii din Budapesta, unde frecventează cursurile de arheologie şi paleontologie, Filimon continuă studiile la Universitatea din Berlin. După absolvire, îşi pune în aplicare cunoştinţele acumulate, manifestându-se ca un spirit metodic şi meticulos. Preocupat de păstrarea moştenirii istorice şi culturale locale, la 16 ianuarie 1922, Filimon va iniţia un memoriu privind înfiinţarea unei Societăţi de istorie, arheologie şi etnografie, care să aibă patru secţii, şi care urma să redacteze buletine cu caracter anual. În 1924, iniţiativa primea undă verde din partea Tribunalului Mureş, Filimon fiind numit în funcţia de secretar.[1] Cam în aceeaşi perioadă, Comisia Monumentelor Istorice, Secţiunea pentru Transilvania, a intensificat săpăturile şi a acordat mai multă importanţă adunării, conservării şi clasificării sistematice a materialelor arheologice rezultate.

Drept urmare, Filimon va întreprinde o serie de săpături periehetice şi deplasări în zona văii superioare a Mureşului şi Câmpia Transilvaniei (Mirceşti, Band, Iclănzel, Lechinţa, Suseni), deplasări la care participau în calitate de invitaţi D. T. Teodorescu, P. P. Panaitescu sau Vasile Pârvan, care vizitase sondajul de la Lechinţa. Aprecierile şi îndrumările celui din urmă îşi vor avea rezultatul în săpăturile, clasificările şi studiile legate de cele două localităţi asociate organic de numele lui Filimon: Suseni şi Cristeşti.

În cazul depozitului de bronzuri de la Suseni, deşi nu a fost implicat direct în descoperirea acestuia, descrierea de către Filimon a condiţiilor descoperirii şi a obiectelor găsite, ne relevă un spirit modern, obiectiv, care făcea o prezentare, o catalogare a artefactelor, fără a se lansa în supoziţii şi ipoteze sterile.

În articolul său ***Le depot de bronze de Suseni*** apărut în ***Dacia*** I / 1925, Filimon preciza la condiţiile descoperirii: „… *la cariera de argilă din localitate, în primăvara lui 1924* (…) *s-a descoperit, conform afirmaţiilor muncitorilor, o vază*

[1] Nicolae Ionescu, ***Un neobosit cercetător al patrimoniului mureşean – Aurel Filimon***, în ***Marisia***, V, 1975, p. 347.

mare, care conţinea obiecte de bronz (…) *şi un ghem de fir de aur din care noi nu deţinem decât un fragment de aproximativ 15 cm; săteanul care îl găsise îl vânduse deja unei persoane necunoscute* (…). *Vaza care conţinea obiectele s-a spart şi n-a putut fi reconstruită. Comoara se compune din 91 de piese întregi şi fragmentare.*"[2]

Trecând la inventar, Filimon face aprecieri destul de corecte; ulterior mai apar câteva diferenţe din cauza cercetărilor mai târzii, care au mai identificat câteva artefacte. Ele sunt descrise astfel:

a) vârfuri de lance în număr de 8;

b) securi cu dispozitiv de înmănuşare – „celturi" – în număr de 10, din care 5 întregi şi 5 fragmentare;

c) seceri – 14 exemplare identificate de Filimon, 15 în urma cercetărilor ulterioare;[3]

d) brăţări – 33 inventariate de Filimon, dar numai 32 în realitate;[4]

e) săbii fragmentare – 3 identificate de Filimon, 6 în final;

f) fibulele – piesele de rezistenţă ale depozitului de la Suseni, cu acel exemplar considerat de Filimon „*adevărat reprezentant al artei celei mai perfecte epocii bronzului.*"[5]

Valoarea ştiinţifică a descrierii va fi confirmată atât de Vasile Pârvan, care, la rândul său, publică un articol în care se stabileşte tipologia şi datarea artefactelor,[6] cât şi de I. Andrieşescu, directorul Muzeului de Antichităţi din Bucureşti. Acesta, în prelegerea sa ***Artele în timpurile preistorice la noi***, ţinută la seminarul de arheologie şi preistorie la Universitatea din Bucureşti, afirma că fibula de la Suseni este unicul exemplar întreg şi că ea a ajuns în toate repertoriile de pe mapamond.[7]

Săpăturile de la Cristeşti au o istorie lungă; în 1882 preotul Kovács Ferenc împreună cu istoricul Deak Farkas au întreprins câteva săpături de sondaj;[8] de

---

[2] ***Consacrare şi destin***, în vol. ***Aurel Filimon – consacrare şi destin***, Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, 2001, p. 167.

[3] Valeriu Lazăr, ***Repertoriul arheologic al judeţului Mureş***, Târgu-Mureş, Casa de Editură „Mureş", 1995, p. 247. Lazăr datează de altfel depozitul în secolul al XII-lea a. Chr., în Halstatt A.

[4] ***Ibidem***.

[5] Aurel Filimon, ***Le depot de bronze de Suseni***, în ***Dacia***, I, Bucureşti, 1925, p. 343 – 358.

[6] Vasile Pârvan, ***L' age de depot de bronze de Suseni***, în ***Dacia***, I, Bucureşti, 1924, p. 359 – 367.

[7] Nicolae Ionescu, ***op. cit.***, p. 351.

[8] A. Zrinyi, ***Aşezarea romană rurală de la Cristeşti şi legăturile ei cu Gallia***, în ***Marisia***, VII, Târgu-Mureş, 1977, p. 91.

asemenea, Orbán Balász observa existenţa unei aşezări la Cristeşti şi a unui posibil castru; în 1924, arheologul Budai Árpád menţiona printre castrele de la Brâncoveneşti, Gurghiu, Bogata de Mureş, şi pe cel de la Cristeşti, afirmând că graniţa dintre provincie şi daci se afla pe Mureş, iar castrele sunt mărturii ale acestei stări de fapt.[9]

Filimon a făcut cunoscute vestigiile descoperite anterior la Cristeşti – de aici şi colaborarea cu Vasile Pârvan – urmând ca acesta, împreună cu Dorin Popescu de la Muzeul Naţional din Bucureşti să întreprindă săpături perieghetice şi apoi sistematice.[10] Filimon, în colaborare cu arheologii clujeni D. Teodorescu şi E. Panaitescu, începe săpăturile sistematice la Cristeşti în 1925, scopul acţiunilor fiind acela de a clarifica rolul istoric al castrelor auxiliare şi lămurirea problemei limesului dacic.

În anii următori, în colaborare cu Al. Ferenczi – detaşat tot de la Cluj – săpăturile pentru căutarea castrului de la Cristeşti continuă, dar fără rezultat. În schimb, ei au reuşit decopertarea a 5 cuptoare pline de vase. În opinia lui Filimon castrul a fost distrus de apele Mureşului; în plus, considera că, de fapt, Cristeşti este antica Sangidava, menţionată de ***Tabula Peutingeriana***. Urmărind ceramica şi atelierul de olărie, Filimon constata: *„atelierul se compunea din două părţi – la suprafaţa pământului era atelierul construit din lemne şi acoperit tot cu lemn şi paie, găsindu-se foarte multe cuie; pe de altă parte n-am găsit cărămizi sau ţigle (...); în schimb am găsit cenuşă, cărbune, ba şi fragmente de grinzi carbonizate, ca dovadă că atelierul a fost distrus prin incendiu cu ocazia retragerii armatelor din Dacia de către Aurelian."11*

Cât priveşte ceramica Filimon, după o analiză atentă a ajuns la concluzia că la Cristeşti meşterii olari produceau două categorii de vase: o ceramică roşie pentru romani şi o alta cenuşie pentru autohtoni; *„avem un inventar foarte bogat, care reprezintă tot ceea ce s-a produs în acea olărie, de la cele mai mici până la cele mai mari vase, simple sau pictate, unele purtând chiar şi inscripţii. Ca formă şi ca tehnică avem multe care sunt caracteristice La-Tène; terra sigilata, terra nigrata de asemenea nu lipseşte, avem atât negativele, cât şi pozitivele. Ornamentaţia este foarte bogată, aproape 150 de forme, împreună cu vreo câteva tipare. Sunt negative pentru opaiţe şi busturi, dintre care cel mai frumos este capul unei Iunone. Sunt de asemenea mai multe fragmente de vase smălţuite, unele cu cruciuliţe, altele cu ornamentul peştelui, mânere*

---

[9] Budai Árpád, ***Probleme de arheologie romană în România***, în ***Cultura***, 1924, p. 140 sqq.

[10] Dorin Popescu, ***Sondajele arheologice de la Cristeşti***, în ***Materiale***, II, 1956, p. 155 – 156 ; Valeriu Lazăr, ***op. cit***., p. 247.

[11] Aurel Filimon, ***Cristeşti (Sangidava***), în ***Revista de istorie şi antichităţi naţionale***, Bucureşti, II – IV, 1940, p. 3.

pe care se reliefează un şarpe... În olărie s-a găsit o monedă de la Filip Arabul (244 – 249) fapt ce sublinia că olăria a funcţionat până la sfârşitul erei romane."12

În fine, sunt descrise şi cuptoarele, din care Filimon evidenţiază două categorii: una de formă pătrată, pentru vase mari şi grosolane, şi cuptoare rotunde, conice, pentru vase mici. Precizia observaţiilor a fost confirmată atât de Constantin Daicoviciu,[13] care a contribuit la identificarea, sistematizarea materialului arheologic rezultat, cât şi de cercetările de mai târziu, care au adus noi amănunte privind rolul aşezării în contextul general al provinciei.[14]

Alte numeroase sondaje şi săpături sunt efectuate la Sovata şi Deda, unde decopertează urme dacice; la Căpuşu de Câmpie, unde a găsit vase romane; la Crăciuneşti, localitate în care, de asemenea, a descoperit fragmente ceramice şi obiecte mici (fusaiole, mărgele, piepteni, cuţite); Sângeorgiu de Pădure, unde descoperă două vase de bronz cu toarte; Band, unde descoperă un depozit de piese de metal.

Filimon considera materialul arheologic o frescă vie a manifestării evoluţiei umane, de aceea, el s-a prezentat ca un bun cunoscător al tehnicilor de săpătură moderne, al metodelor de inventariere şi conservare, înscriind arheologia locală pe o nouă orbită şi prin aceste aspecte, dar şi prin conectarea descoperirilor la circuitul valorilor naţionale.

Aurel Filimon and the Modern Archaeology in Mureş County

Abstract

The paper has as the aim to underline some aspects concerning the activity of Aurel Filimon, whose name is connected with two major archaeological objectives: the bronze deposit from Suseni, where he described artefacts, insisting on each object, and the Roman settlement from Cristeşti, where he personally took part at the excavations, revealing the furnances and later he described the types of ceramics found here. Through his researche, inventories and long term results, Filimon proved to be one of the „pioneers" of modern archaeology in Mureş County.

---

[12] ***Ibidem***, p. 4.

[13] Constantin Daicoviciu în ***Anuarul Comisiei Monumentelor Istorice***, 1926 – 1928, Cluj, 1929, p. 317, apud Aurel Filimon, ***Consacrare...***, p. 79, n. 22.

[14] Adrian Husar, Nicoleta Man, ***The Roman Rural Settlement of Cristeşti***, în V. H. Baumann (ed.), ***La politique deiltiaire dans les provinces de l' Empire Romaine (Actes di III e Colluque romano – suisse. La vie rurale dans les provinces romaines : vici et villae)***, Tulcea, 1995, p. 55 – 57.

Vasile Copilu Cheatră la Târgu-Mureş

DIMITRIE POPTĂMAŞ
Biblioteca Judeţeană Mureş

Între personalităţile cu care Biblioteca Judeţeană Mureş a întreţinut relaţii de colaborare se numără şi Vasile Copilu Cheatră afirmat în poezia noastră încă în anii antebelici, ca făcând parte din generaţia tânără a poeţilor, alături de Mihai Beniuc, Aron Cotruş, Ion Th. Ilea, Emil Giurgiuca, George Boldea ş.a. „*Poetul moţilor*," cum a fost supranumit, drept mărturie a versurilor sale vulcanice, cuprinse în ***Cartea Moţului*** (1937), ***Cântece cu căluşul în gură*** (1942) şi ***Bună dimineaţa, Ţară!*** (1945), devenit al „generaţiei vechi", după multe şicane şi suferinţe de ordin politic, Vasile Copilu Cheatră s-a bucurat de viaţă lungă; plecarea la cele veşnice s-a săvârşit nu cu mult timp în urmă, în anul 1997. Poetul a suportat anii grei din timpul totalitarismului, când a îndurat batjocura, domiciliul forţat şi detenţia. Stabilit în Braşov, încearcă o reintegrare în literatura vremii, în ciuda vechilor sale convingeri politice. Aşa-zişii ani ai cultivării „patriotismului socialist" îl încurajează, apreciindu-i poezia de revoltă socială, specifică poetului ridicat din regiunea Munţilor Apuseni, zonă defavorizată, care a cunoscut asuprirea unor dominaţii străine, apoi româneşti, în goana pentru înfruptare din bogăţiile şi truda unor oameni supuşi silniciei.

Vasile Copilu Cheatră îşi reia activitatea în formele iniţiale, de întâlniri cu publicul, permise în mod organizat, ceea ce însemna şi controlat, pentru a nu aduce prin poezia sa jigniri ori vreo atingere regimului. Aşa se explică prezenţa sa la şezători literare, întâlniri cu scriitorii, simpozioane, conferinţe şi chiar promovarea lui, într-o funcţie mai mult administrativă, de secretar al Asociaţiei Scriitorilor din Braşov. Poetul era discipolul lui Aron Cotruş, care, nesuportând acel regim, a preferat emigraţia, trăind într-o colonie de români în Portugalia, unde s-a stins din viaţă într-un nepotolit dor de Ţară. Afinităţile lui Vasile Copilu Cheatră faţă de mentorul său erau cunoscute, motiv pentru care, autorităţile statului îi subvenţionează o călătorie împreună cu soţia, pe urmele acestuia, în anul 1981. Scopul principal era dobândirea unor materiale care să ateste viaţa emigranţilor români şi atragerea lor, prin credibilitatea semenului lor, la sprijinirea prin propagandă a planurilor societăţii româneşti. Din discuţiile avute cu Domnia Sa, am desprins răceala cu care a fost primit în străinătate, neîncrederea într-o persoană care, cu tot trecutul său curat, curajos, talentat şi cinstit s-a integrat în

noul regim, alături de cei care adresau cântece de preamărire partidului, conducătorului său şi muncii dusă până la istovire. În aceste condiţii, poetului i-a apărut o ediţie definitivă a liricii, destul de târziu, intitulată ***Cântecul Moţilor*** (Bucureşti, Editura Minerva, 1981), o selecţie îngrijită şi prefaţată de Ion Dodu Bălan. Această ediţie îl va însoţi pe poet în străinătate, ea trebuind să ateste libertăţile de care se bucura scrisul şi oamenii săi în Ţară.

Legăturile lui Vasile Copilu Cheatră cu arealul mureşean sunt vechi. Imediat după război, poetul este însărcinat de Ministerul Învăţământului cu inspectarea şcolilor din judeţ. De numele său se leagă construcţia şi inaugurarea unor aşezăminte şcolare, în special în zona Luduşului. Au urmat anii de restrişte şi prigoană împotriva intelectualilor, timp în care a fost redus la tăcere şi când îşi desfăşura activitatea pe lângă o întreprindere, într-o funcţie administrativă.

A revenit la legăturile sale cu Târgu-Mureşul, prin invitaţia care i-am adresa-o în toamna anului 1987, când Biblioteca Judeţeană avea programată în activităţile cu publicul o evocare istorică şi literar-artistică consacrată celui care a fost şi rămâne pentru toată suflarea românească Craiul Munţilor – Avram Iancu, prilejuită de comemorarea a 115 ani de la moarte (10 septembrie 1987). Încă de la anunţarea manifestării, publicul mureşean s-a dovedit interesat de întâlnirea cu poetul. Sala mică a Palatului Culturii (140 de locuri) s-a dovedit neîncăpătoare pentru public. Au rostit cuvântări: Mariana Ploeşteanu, ***Avram Iancu – tribun al poporului şi martir al ideii de libertate***, Dimitrie Poptămaş, ***Avram Iancu – repere bibliografice***, Radu Ceontea, ***Portretele Iancului***, Petre Curticăpeanu, ***Craiul Munţilor – mit şi erou literar***. În aclamaţiile şi aplauzele publicului, ca la un final deplin, a luat cuvântul Vasile Copilu Cheatră, care a copleşit publicul prin expunerea ***Avram Iancu în creaţia liricii orale***. Apoi a recitat versuri din volumul ***Cântecul moţilor***. Patetic, în urale prelungite, într-o sală clocotitoare, cu publicul ridicat în picioare răsunau versurile: „*Noi n-avem ţară de vânzare, / Nici preţ de neguţărit moşia, / Vrem liberi să trăim sub soare / Cu orice nat născut în România! / Noi n-am râvnit moşia nimănui / Şi n-am muşcat din trupul altei ţări, cum o făcură unii, / Nici n-am privit ograda din vecini cu ochii şui; / Ne-am mulţumit cu cât ne-au dăruit străbunii*". A urmat apoi îndrăgita solistă, Veta Biriş, care a interpretat *Balada Iancului*, alte cântece inspirate de locurile şi oamenii apusenilor, presărate cu versuri adecvate în interpretarea actorilor Maria Costea şi Vlad Rădescu. În final, întreaga sală, cu participarea membrilor cenaclului „Liviu Rebreanu" şi corul veteranilor de război, a intonat cântecele Iancului, iar trecătorii pe lângă maiestuosul Palat al Culturii din Târgu-Mureş se opreau să asculte acordurile minunatelor cântece.

Cu acest prilej, Vasile Copilu Cheatră a consemnat momentul în cartea de aur a Bibliotecii Judeţene prin cuvintele: „*Călcând pe urmele precursorilor ai acestei metropole a culturii româneşti, nu se poate să nu te cutremuri la gândul că pângăreşti urma paşilor lui Eminescu sau te loveşti de umbra lui Avram Iancu, el însuşi erou al cutremurătoarei opere în proză a Luceafărului poeziei româneşti, iată de ce când scriu aceste rânduri în Cartea de aur a unei biblioteci care rivalizează cu cele mai mari, îmi vine să semnez în genunchi sărutând în acest fel, pământul acestei vetre sacre româneşti*." (Târgu-Mureş, 10 septembrie 1987).

Întâlnirea cu Vasile Copilu Cheatră s-a mai repetat. Elevată şi deosebită ni s-a părut – tot la invitaţia noastră – participarea sa la dezvelirea monumentului „Emil Aurel Dandea," eminent primar al oraşului în două legislaţii, 1922-1926 şi 1934-1937, cel care a pus aici bazele administraţiei româneşti. Iniţiativa ridicării monumentului ne aparţinea tot nouă. La invitaţia adresată lui Vasile Copilu Cheatră am avut în vedere originea în cunoscuta Ţară a Moţilor şi faptul că s-au cunoscut. Rămâne memorabil pentru această nouă întâlnire înscrisul din Cartea de aur a bibliotecii: „*Acest popas în Târgu-Mureşul lui Niculae Albu, A. Holircă, Vasile Netea şi al altor confraţi plecaţi în veşnicie las aceste rânduri prietenilor şi compatrioţilor, încă, din mila Domnului contemporani, Dimitrie Poptămaş, Mihail Artimon Mircea, Valer Pop, Cornel Chiorean, Vasile Naste şi, nu în ultimul rând, Cornel Moraru, aceste rânduri fugare în amintirea aceluia* [despre] *care mă pot lăuda că mi-a fost omul de lângă inimă Emil Aurel Dandea intrat în veşnicie*." (18 august 1996).

Întâlnire emoţionantă asupra căreia poetul moţilor va reveni într-o amplă scrisoare redactată la imediata reîntoarcere la Braşov şi pe care o redăm în continuarea acestor rânduri (anexa 1).

Bunele noastre relaţii au continuat apoi cu Ana Copilu Cheatră, soţia poetului. Văduva, aşa cum ni se pare firesc, căuta un loc în care să găsească o utilitate cărţilor agonisite de soţ. Între oferte se alfa şi aceea către Biblioteca Judeţeană Mureş şi Biblioteca „Târgu-Mureş" din Chişinău (anexa 2). Preluate de la domiciliul lui, am reţinut câteva; am avut în vedere autografele de pe foaia de titlu sau de gardă, în bună parte, ale unor contemporani ai lui din perioada de început (anexa 3). Ele au semnificaţia preţuirii de care s-a bucurat poetul în timpul vieţii ca mentor spiritual al atâtor generaţii de creatori. Aşa se întâmplă că şi biblioteca chişinăuană deţine un număr însemnat din cărţile poetului Vasile Copilu Cheatră, unele dintre ele păstrând frumoasele cuvinte dedicate de autori.

Pentru frumuseţea şi importanţa lor le publicăm în cele ce urmează.

ANEXA 1. Scrisoare adresată de Vasile Copilu Cheatră lui Dimitrie Poptămaş

Dragă Dimitrie,

Oare, când mă voi putea revanşa, pentru primirea mai mult decât prietenească? Am vrut să-ţi dau telefon a doua zi, pentru a-mi exprima bucuria de a te fi reîntâlnit, acelaşi om cald, mai mult decât oficial de gazdă.

Simţeam în mine, alături de soţie, teama că te-am obligat la prea mare grijă pentru noi. Abia după ce m-am văzut în autoturismul care ne apropia de casă, mi-am făcut un rechizitoriu, tardiv, pentru că în loc să mă reîntorc cu trenul am abuzat de gestul tău generos, prea generos, de a ne trimite acasă, mai mult decât se cuvenea, din partea noastră, să primim, nu ştiu dacă prezenţa mea, la aceste momente festive, merită atâta atenţie din partea ta.

Te rog să mă crezi că încă de acum câţiva ani, când ţi-am mai fost oaspete nu te-am putut uita, simţindu-mă îndatorat şi, cu atât mai mult acum după ce nu cred c-a mai fost cineva dintre participanţi, atât de atent înconjuraţi ca mine şi soţia mea.

Te rog să mă crezi că, dacă nu m-am simţit a cincea roată la căruţă ţi se datorează ţie. Şi, acest fapt nu se poate uita, dar mai ales nu poate să nu constituie pentru un „memorialist", (acum am ajuns, în faza în care mă preocupă mai mult grija să-mi scriu memoriile decât poezie) constituie un capitol aparte, intitulat: „Elogiul prieteniei".

Până la apariţia memoriilor mele, am să-ţi trimit impresiile consemnate în „Gazeta de Transilvania". Şi acum să trec la o altă surpriză, pe care trebuie să ţi-o împărtăşesc.

Am călătorit excepţional. Nu numai datorită tânărului conducător auto, căruia te rog să-i transmiţi mulţumirile noastre, ci, mai ales, lui Vlăduţ, acel copil deosebit de inteligent şi un „conviv", amuzant, care ne-a făcut să nu simţim cât de repede am ajuns acasă. Ne-am întreţinut cu el, mai firesc şi mai amical decât cu unii dintre cei cu care am luat masa.

Dragă Dimitrie, însăşi faptul că n-am simţit nevoia de a ieşi în oraş, după ce m-am refăcut fizic, înseamnă că am îmbătrânit. La Târgu-Mureş m-am simţit reîntinerit şi asta numai datorită Ţie, pentru car mă simt obligat să-ţi mulţumesc.

Te rog să fii interpretul meu, transmiţând familiei tale, sincerele mele urări de sănătate şi sărutări de mână doamnei Poptămaş.

Cu speranţa că ne vom mai revedea te îmbrăţişează vechiul tău prieten şi să primeşti mulţumirile soţiei mele, care se bucură că a cunoscut un Om, cu O mare.

Braşov, 19 aug. 1996
Vasile Copilu Cheatră

ANEXA 2. Scrisoare adresată de Ana Copilu Cheatră, soția poetului, lui Dimitrie Poptămaş

Stimate domnule prof. Poptămaş

Mai întâi trebuie să mă prezint: sunt soţia poetului Vasile Copilu Cheatră. Ne-am cunoscut în com. Iara, dacă vă mai amintiţi, cu ocazia inaugurării statuii lui Avram Iancu, statuie făcută de soţul meu, împlinindu-şi o mare dorinţă în acel an 1996. Acum el nu mai este. A plecat dintre noi pentru totdeauna la 7 dec. 1997 ora 6. Boala de care a suferit a fost „cancer la coloana vertebrală cervicală." A suferit câteva luni fără să ştim care este cauza până pe data de 10 oct. 1997 când l-am internat în spital unde i s-a stabilit diagnosticul. Adus acasă a mai trăit 5 săptămâni şi s-a sfârşit.

Acum, cu ocazia Sfintelor „Paşti" am primit o felicitare de la revista „Vatra" din Tg.-Mureş. Vă rog pe Dvs. să transmiteţi mulţumiri precum şi vestea că el a plecat dintre noi.

Eu intenţionam să vă scriu mai înainte, dar am un volumaş de poezii la tipar, dat de el dar n-a reuşit să-l vadă gata, nici chiar acum încă n-a apărut, altfel vi-l trimiteam acum, odată cu aceste rânduri. Sper totuşi să vi-l trimit curând. Are titlul „Uliţa copilăriei".

Cu această ocazie vă cer un sfat: au rămas de la Vasile o mulţime de cărţi diferite pe care aş dori să le donez unei biblioteci şi ne-am gândit la Basarabia şi Bucovina. Ştiu că dvs. ţineţi legătura cu bibliotecile de la Chişinău şi Cernăuţi. Vă rog să vă spuneţi părerea despre această idee şi dacă este bună cum ar putea fi trimise acolo?

Vă mulţumesc anticipat pentru sfatul ce-l voi primi. Pentru Vasile mă rog mereu Lui Dumnezeu să-l odihnească.

Închei scrisoarea dorindu-vă multă sănătate de la Dumnezeu dvs. şi întregii familii.

„Hristos a înviat!"

Cu stimă,
Ana Copilu Cheatră

ANEXA 3. Cărţi şi autografe

- Constant I. Cosma, ***Ţărâna sângelui meu***. Poeme. Zlatna, Editura „Detunata" 1943, 79 p.

Pe pagina de titlu: „*Lui V. Copilu Cheatră înţelegătorul atâtor nelinişti, preţuirea unui oltean vlăjgan, al cărui suflet bate alături de nădejdile Ardealului. C. T. Cosma*"

- Emil Papazisu, ***Soare într-un strop de rouă***. Bucureşti, „Ideea”, f. a. 96 p.

Pe fila de gardă avers: „*Tânărului şi prea talentatului poet din Ţara Moţilor, d-lui V. Copilu Cheatră, cu gânduri şi sentimente de frate şi cu amintirea neştearsă, a frumoasei şezători literare de la Iaşi. 3 iun. 1943, Constanţa. Em. Papazisu*”

- V. Roghină, ***Luptă şi izbândă***. Versuri. Alba Iulia, Tipografia Teodor Bob, 1938. 30 p.

Pe foaia de titlu: „*Prietenului întru vis, distinsul poet V. Copilu-Cheatră. Bun red. Al Rev. „Detunata” în semn de profundă recunoştinţă pentru dragostea sa de confrate. Alba Iulia, la 29 oct. 1943. N. Roghină (N. Boieriu)*”

- Emil Zegreanu, ***Dar de nuntă***. Poeme. Cluj, Cartea Românească, f. a. 64 p.

Pe foaia de titlu: „*Lui Copilu Cheatră în semn de multă admiraţie pentru opera sa poetică. 24. II. 1944, Cu prietenie, Emil Zugravu*”

- Virgil Petrişiu, ***Poveste cu doi morţi***. Nuvele. Cluj, f. a, 1946, 119 p.

Pe fila de gardă avers: „*Poetului V. Copilu-Cheatră în semn de aplanare a unor litigii personale şi continuare a luptei frăţeşti pentru promovarea cauzei moţilor noştri, cu distinse sentimente de admiraţie a talentului său şi cea mai bună preţuire a sufleului său loial, Carja Făgădaru*”

- ***13 poeme de dragoste***. 1. Colecţia cercului literar-Mureş, 1946.

Cuprinde scriitorii: Traian Dragoş, Aurel Gurghianu, Aurel Holircă, Emil Morariu, Garabet Ibrăileanu, Ioanichie Olteanu, Lucian Văleanu, Fr. Păcurariu, Dragoş H.

„*Suntem un mănunchi de tineri încercaţi de vise şi adunaţi în câteva pagini modeste. Gestul nostru a fost încercat acum aproape zece ani în altă parte.*

Pe lângă cărţile ce vor apare în curând în colecţia pe care o deschidem, vom scoate câteva alte mici antologii. Prieteneşti ieşiri pentru gustarea poeziei. Am început cu dragostea, variată ca temă şi formă pentru că e mai apropiată de inima noastră a tuturor. Pe viitor voi ieşi cu alte cicluri: sociale, închinate vinului, toamnei, morţii etc. Cercul literar-Mureş”

- ***Antologia primăverii***. Versuri. Ediţie îngrijită de Ion Cherejan. Carei, Editura prietenii artei, 1947. 56 p. (colecţia ziarului „Democratul”)

Pe pagina de titlu: „*Confratelui C-tin Harantaşa preţuire şi omagiu*.”

Exemplar numerotat, nr. 49, cu iniţialele semnăturii lui I. Ch(inezu). Cuprinde versuri de: Ovidiu Drimba, A. E. Baconski, Ion Catană, V. Copilu-Cheatră, Ion Cherejan, Dionos Farcaşiu, Harambaşa Constantin, Dumitru C.

Micu, Mihail Mihai, Iosif Moruţan, Mihuţa Nichifor, Ion Apostol Popescu, Fr. Păcurariu, Valentin Rus şi Stelian Segărcea.

- Gabriel Ţepelea, ***Plugarii – condeieri din Banat***. Nr. 6, Bucureşti, Ed. „Cercului Bănăţenilor, f. a.

Pe pagina de titlu: *„Prietenului şi talentatului poet şi luptător pentru o cauză mai bună a moţilor aceste pagini de spiritualitate ţărănească. G. Ţepelea"*

- O. Caledoniu, ***Pasărea de foc***. Versuri, Iaşi, Editura Junimea 1973, 135 p.

Fila de gardă avers: *„Prietenului şi poetului V. Copilu-Cheatră, în amintirea anilor tineri când cu aripile deschise zburau nevinovaţi spre cer, şi băteau în jur pământul, aceste poeme care s-au făcut lumină, împreună cu preţuirea sinceră pentru talentul său original. 9 oct. 1973. Dragostea lui Ovid Caledoniu"*

- Vasile Netea, ***Pe drumul unităţii naţionale***. Studii şi evocări. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975.

Pe pagina de titlu: *„Lui Vasile Copilu Cheatră în amintirea anilor tineri, a luptei aprinse pentru eliberarea nordului Transilvaniei, omagiu pentru talentul şi activitatea sa literară şi patriotică. Buc. 19 ian. 1977 Vasile Netea"*

- ***Mult iscusita vremii slovă. Poeţii transilvăneni cântă Independenţa şi Unirea***. Antologie şi prefaţă de George Togan. Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1978, 164 p.

Fila pagina de gardă avers: *„Această carte de viguroasă lirică transilvăneană, închinată celor 60 de ani de la Unire, lui V. Copilu-Cheatră – poet de nădejde a ţării sale, om de armonioasă cultură şi sigură judecată, pentru vechea şi statornica noastră prietenie, în semn de aleasă stimă şi preţuire. Mediaş, 12. 2. 1979. George Togan"*

- Christian W. Schenk, ***Lichtebbe***. Gedichte. F. l. Vf. A – Verlag freier Antoscu, f. a. 83 p.

Pe pagina de gardă avers: *„D-nului Vasile Copilu Cheatră Toată mulţumirea şi preţuirea pe care v-o port tânărul discipol şi prieten. C. W. Chenk"*

- Ion Th. Ilea, ***Viaţa mai departe. Poezii***. Cluj-Napoca. Editura Dacia 1981. 63 p.

Pe pagina de titlu: *„Poetului V. Copilu-Cheatră de care mă leagă vechi străduinţe literare clujene – alte şi alte amintiri din viaţa de luptă transilvăneană împotriva odiosului Diktat de la Viena – sinceră preţuire, pentru poet şi pentru om. Bucureşti, sept. 1981. Ion Th. Ilea"*

- Vintilă Horia, ***Jurnal de călătorie***. Poeme Patos, Fundaţia Regală Universitară Carol I, 1958. 70 p.

Fila de gardă avers: *„Lui Vasile Copilu Cheatră poet venit din Moţi, adică din străfunduri de dreptate românească, aceste străfunduri amintite, cu vechea prietenie şi admiraţie a lui Vintilă Horia. Madrid, 25. II. 1981 Vintilă Horia"*

- N. S. Govora, ***Vine Radu Gyr***. Madrid, Editura Carpaţii, f. a. 24 p. (Colecţia Carpaţii nr. 26)

- Aurel D. Câmpeanu, ***Din toată inima***. [Versuri]. F. l., 1979. 94 p.

Pagina de gardă avers: „*Poetului Copilu-Cheatră cu afecţiunea unui moţ din ţara Dsale. Braşov, 2 oct. 1982. Aurel D. Câmpeanu*"

- Petre Popovici, ***Ruptura***. Roman. Bucureşti, Cartea Românească, 1981, 213 p.

Pe pagina de titlu: *„Scriitorului Vasile Copilu-Cheatră suflet nobil, spirit pătrunzător şi neobosit, adevărat iubitor şi preţuitor de lucruri frumoase, bine făcute şi temeinic împlinite această carte împreună cu stima şi preţuirea adevărată a autorului. Braşov, 19 iul. 1982. Petre Popovici"*

- George Zarafu, ***Dialog fără catalog***. Versuri. Bucureşti, Editura „I. Creangă," 1985, 36 p.

Foaia de titlu: *„Poetului şi vechiului animator cultural V. Copilu-Cheatră, român cu suflet de aur acest buchet de zâmbete care, sper să ţină tot timpul de cald. Braşov, 21 sept. 1985 Cu veche prietenie, G. Zarafu"*

Vasile Copilu Cheatră at Târgu-Mureş

Abstract

Vasile Copilu Cheatră has influenced the development of Romanian cultural life in the second half of the 20th century. His activity, both as a school – fonder and poet, is very important for our culture and especially for Mureş County, because his connections to this place were quite friendly.

He was many times invited as a special guest to Mureş County Library cultural activities; he appreciated local intelectuals works and ideas. After his death – on September 1997 – his widow wife, Ana, decided to offer some of his books to Mureş County Library.

Unele aspecte ale managementului de bibliotecă în activitatea Secţiei pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş

EMILIA CĂTANĂ
Biblioteca Judeţeană Mureş

Management – funcţii, tipuri, evoluţie istorică a conceptului

Managementul reprezintă un sistem de principii, metode şi tehnici de decizie şi acţiune, pentru atingerea unor obiective stabilite. Este un fenomen complex, care se aplică la toate nivelurile unei organizaţii, în toate tipurile de organizaţii şi include: planificarea, organizarea, asigurarea personalului, conducerea, controlul.

Se spune că managementul e început ca o artă şi a devenit ulterior o ştiinţă. Acumularea cunoştinţelor exacte în domeniu constituie fundamentul ştiinţific al managementului în timp ce arta intervine la aplicarea lor în practică, preciza F. W. Taylor, unul din întemeietorii ştiinţei conducerii.

Ştiinţa managementului şi-a construit în timp concepte specifice, metode şi tehnici de conducere, principii şi teorii de aplicabilitate de necontestat.[1]

În general, **funcţiile** de bază ale managementului sunt: planificarea activităţii; organizarea; asigurarea mijloacelor materiale; selectarea, îndrumarea, motivarea resurselor umane; coordonarea activităţii şi controlul sistematic; înregistrarea feedbackului, analiza rezultatelor şi recompensarea performanţelor

După accentul pus pe una sau alta dintre funcţiile menţionate, se diferenţiază câteva **tipuri** de management:[2] **managementul tradiţional**, definit prin trei funcţii de bază: planificare, decizie şi control; **managementul resurselor umane**, care pune accentul pe selectarea, instruirea, investirea cu responsabilităţi, motivarea şi evaluarea resurselor umane; **managementul prin obiective** (Managementul strategic), care constă în coordonarea afacerilor prin raportarea sistematică la obiectivele strategiei stabilite. Acest tip de management a fost considerat „*cheia succesului în afaceri*"; **managementul crizelor**, care presupune un sistem de conducere şi decizie adecvat perioadelor dificile apărute în derularea unei afaceri; **managementul incisiv (tip guerilla)**, care presupune

---

[1] Nicolae Bibu, Florin Foltean, ***Managementul organizaţiilor publice***, Timişoara, Cecma Partner, 2002.

[2] Victor Petrescu, ***Introducere în managementul de bibliotecă***, Târgovişte, Editura Biblioteca, 2003.

adaptarea eficientă la un mediu concurenţial din ce în ce mai dur. Acest tip e caracterizat de descentralizare maximă, iniţiativă, inovaţie, adaptabilitate; **managementul orientat către satisfacerea clientului**, care constă în comunicarea directă şi permanentă cu angajaţii din „prima linie", primii care iau contact cu clientela; stimularea angajaţilor capabili să-şi asume decizi; evidenţierea problemelor negative rezultate din măsurarea satisfacţiei clientelei şi luarea de măsuri pentru eliminarea lor; crearea unui proces flexibil de inovaţii care să depăşească în mod constant aşteptările clienţilor.

De asemenea, trebuie amintite **managementul schimbărilor**, care promovează inovaţia, presupunând inducerea unui comportament care promovează calitatea, spiritul competitiv, performanţa şi pe care să şi-l asume întregul colectiv; **managementul comunicării totale**, care presupune relaţii bazate pe încredere totală între manageri şi subalterni, în care comunicarea este fundamentală; **managementul intuitiv** (creativ), caracteristic perioadei de tranziţie de la era industrială la cea informaţională; **managementul prin proiecte**, bazat pe conlucrarea la toate nivelurile organizaţiei, eficienţa lui depinzând de proiectul propus; etapele lui sunt: definirea proiectului, a proceselor şi activităţilor aferente realizării lui; aplicarea măsurilor organizatorice în acord cu proiectul; desemnarea responsabilului de proiect; crearea unei stări de spirit favorabile în rândul personalului; evaluarea realizării proiectului.

Managementul ca disciplină s-a format ca rezultat a unor serii de practici cu rădăcini adânci în istorie, dar s-a dezvoltat spectaculos în prima jumătate a secolului al XX-lea. Multe dintre metodele utilizate în întreprinderi în prezent îşi au originea în antichitate. Cea mai eficientă formă de organizare din istoria civilizaţiei vestice este cea a Bisericii Catolice. Structura ierarhică care garantează linia de acţiune a conducerii a fost introdusă în organizarea bisericii încă de la începutul existenţei sale.[3]

Importante principii şi practici manageriale moderne provin din domeniul organizării armatei.

Dezvoltarea tehnologică din timpul revoluţiei industriale a creat sistemul de organizare de tip fabrică, care a reunit muncitorii într-un sediu. Majoritatea conceptelor de management au apărut în perioada de structurare a unui control eficace şi eficient asupra acestor structuri de organizare nou-create.

Cei care studiază managementul trebuie să facă cunoştinţă şi cu contribuţiile precursorilor importanţi ai domeniului, ideile lor sunt fundamentul pe care s-a dezvoltat managementul de astăzi.

---

[3] ***Linii directoare Pullman***, Bucureşti, Biblioteca Bucureştilor, 2002.

Pentru a analiza doctrinele de management din secolului al XX-lea, le putem grupa după genul de abordare:

1. Abordarea ştiinţifică
2. Abordarea relaţiilor umane
3. Abordarea sistemică
4. Abordarea conjuncturală

1. Abordarea ştiinţifică

a) Şcoala managementului ştiinţific

Termenul de „management ştiinţific" a fost lansat în anul 1910. Teza principală a doctrinei este că muncitorii au o motivaţie economică şi că vor munci cât mai bine dacă sunt recompensaţi financiar.

Teoreticianul doctrinei în S.U.A., considerat şi „*părintele managementului ştiinţific*" este Frederik Winslow Taylor (1856-1917). El a formulat patru principii fundamentale ale managementului ştiinţific: 1) înlocuirea sistemelor empirice de studiu cu o ştiinţă a muncii; 2) selecţia ştiinţifică şi dezvoltarea progresivă a muncitorilor; 3) condiţionarea rezultatelor bune de alegerea şi formarea ştiinţifică a muncitorilor; 4) instaurarea diviziunii egale a muncii între muncitori şi patroni.

Managementului ştiinţific i s-a reproşat mereu că pune prea mare accent pe productivitate, subestimând natura umană.

b) Şcoala clasică

Părintele şcolii clasice este francezul Henry Fayol. Continuator al operei lui Taylor, Fayol se concentrează mai mult asupra organizării conducerii de sus în jos, decât asupra sistemelor şi tehnicilor de producţie. Fiind industriaş, s-a preocupat de atribuţiile ce le revin managerilor în planificare, organizare şi control. El propune 14 principii generale ale managementului sau organizării industriale: 1) Diviziunea muncii (specializarea); 2) Autoritatea şi responsabilitatea; 3) Disciplina (asociată cu conducerea competentă); 4) Unitatea de comandă – un subordonat primeşte ordine de la un singur superior; 5) Unitatea de direcţie; 6) Subordonarea interesului individual celui general; 7) Recompensarea materială; 8) Centralizarea sau descentralizarea; 9) Structura ierarhică şcolară; 10) Ordinea – asigură echilibrul organizaţiei; 11) Echitatea – managerii să trateze subordonaţii nediferenţiat; 12) Stabilitatea personalului – este important să fie menţinuţi angajaţii pe posturi; 13) Iniţiativa – instituirea uni sistem de recompensarea atractiv pentru iniţiative ale angajaţilor; 14) Spiritul de echipă – puterea se află în unitate.

În România, primul experiment de tip taylorist s-a efectuat în 1907 la Ţesătoria Românească de Bumbac de la Piteşti.

În studiul organizaţiilor, o contribuţie importantă aduce sociologul german Max Weber. El face distincţie între putere şi autoritate, între acţiunea silită şi cea

de bunăvoie. El identifică trei tipuri de organizaţii, după temeiurile pentru care oamenii acceptă legitimitatea autorităţii:

1. Organizaţia orientată pe lider – exercitarea autorităţii se bazează pe personalitatea liderului (este o organizare instabilă);
2. Organizaţia patriarhală (tradiţională) – conducerea este transmisă din tată în fiu, încadrarea personalului se face pe baze de rudenie;
3. Organizaţie birocratică – instituţie dominantă în societatea modernă, considerată din punct de vedere tehnic cea mai eficientă formă de organizare socială.

2. Abordarea relaţiilor umane. Ca reacţie la teoriile managementului ştiinţific, au apărut preocupări pentru studiul aspectelor social-umane ale muncii.

a) Şcoala behavioristă

Creatorii ei sunt psihologul George Elton Mago şi sociologul Fritz Roethlisberger. În esenţă, şcoala lor susţine ideea că dacă organizaţia îşi mulţumeşte muncitorii va obţine în schimb întreaga lor cooperare, reuşind să atingă nivelul optim de eficienţă.

b) Şcoala resurselor umane

Reprezentanţii ei, Rensis Likert, Abrham Maslow şi Douglas McGregor au arătat că omul aspiră prin munca sa şi la recunoaştere socială, la auto-realizare

3. Abordarea sistemică, denumită şi teoria deciziei, consideră organizaţia ca un sistem total.

a) Şcoala teoriei deciziei – studiul procedurilor de luare a deciziilor

b) Şcoala teoriei generale a sistemelor

c) Şcoala psihologică

4. Abordarea conjuncturală. Această şcoală adoptă analiza cazuistică concretă conform situaţiei precise.

Management cultural: consideraţii generale, sisteme moderne de conducere în bibliotecă.

Instituţiile culturale fiind organizaţii, problemele de conducere sunt similare celor regăsite la nivelul organizaţiilor economice.

Devenit un proces universal, managementul ia în consideraţie alături de profit şi valoare şi latura morală, umanitară sau culturală a societăţii contemporane, bazată pe cunoaştere şi informare. Managementul este astfel aplicat şi în sectoarele non-profit, din ce în ce mai mult.

În ţara noastră, se impune un management performant la nivelul instituţiilor culturale datorită, în primul rând, resurselor materiale şi financiare reduse care necesită o administrare şi gestionare eficientă.

Misiunea managementului în instituţia culturală urmăreşte trei direcţii: în plan cultural, aspiraţia către realizarea şi difuzarea valorilor artistice, estetice şi spirituale; în plan economic, obţinerea de venituri care să asigure resursele materiale şi financiare necesare; în plan social, satisfacerea cerinţelor, necesităţilor culturale ale unei comunităţi distincte.

La nivelul bibliotecilor, ca instituţii culturale, în literatura de specialitate se pune accent pe următoarele sisteme de conducere:[4]

1. **Management prin bugete**, caracteristic instituţiilor care sunt finanţate prin subvenţii de la stat. Aceste instituţii trebuie să respecte execuţia bugetară, conform legislaţiei, acţionând ca centre de gestiune aflate sub controlul administraţiei centrale. Instituţiile de cultură judeţene au ca principal ordonator de credite consiliile judeţene. Acest sistem de conducere este predominant în sistemul culturii din România, fiind impus de legislaţia în vigoare privind gestionarea fondurilor publice destinate culturii.

Managementul prin bugete are avantajul că: asigură o evidenţă clară a resurselor financiare şi a cheltuielilor; asigură disciplina financiară; evaluează obiectiv rezultatele financiare.

Dar în cazul instituţiilor de cultură rigurozitatea financiară nu este edificatoare pentru activitatea desfăşurată, managementul prin buget acoperind doar latura economică a activităţii, putând duce la inerţie.

2. **Managementul prin obiective** se bazează pe definirea obiectivelor, repartizate până la nivel de individ. Recompensele şi sancţiunile sunt determinate de rezultatele obţinute. Avantajele care se evidenţiază prin aplicarea acestui tip de management sunt: crearea responsabilităţii angajaţilor faţă de obiectivele instituţiei; definirea riguroasă a obiectivelor; asigurarea unei motivări concrete a angajaţilor; instituirea unui climat care să favorizeze spiritul de echipă.

3. **Managementul prin proiect** – este tot mai folosit în instituţiile culturale. Presupune un sistem de conducere inventiv, creativ şi un personal calificat. Avantaje ale folosirii acestui tip de management sunt foarte clare: manifestarea creativităţii şi inovaţiei; dezvoltarea unei ambianţe participative; contribuie la evidenţierea unor conducători proveniţi din rândul oamenilor de cultură, cu calităţi manageriale.

4. **Managementul pe produs** poate fi aplicat cu succes în instituţiile culturale, care, prin însuşi obiectul de activitate oferă publicului produse şi servicii culturale. Etapele managementului pe produs sunt: proiectarea produsului sau a unei game de produse-servicii culturale; numirea unui responsabil general al

---

[4] Mihail Octavian Sachelarie, ***Reorganizarea bibliotecilor publice din perspectiva unui management performant***, în ***Biblioteca***, nr. 9 – 10, 1998.

echipei şi stabilirea atribuţiilor, responsabilităţilor şi obiectivelor individuale; elaborarea mai multor variante de strategie şi selectarea celei mai favorabile pe baza criteriilor de performanţă culturală; implementarea strategiei selectate şi realizarea efectivă a produsului cultural respectiv; analiza şi evaluarea periodică a stadiului de îndeplinire a proiectului.

Acest tip de management poate fi aplicat cu rezultate bune şi la nivelul bibliotecilor care sunt şi vor fi nevoite să-şi diversifice gama de produse-servicii culturale oferite utilizatorilor specifici.

În managementul de bibliotecă, funcţiile fundamentale ale conducerii sunt aceleaşi: planificarea; organizarea; resursele umane; conducerea.

Modernizarea bibliotecilor

Modernizarea bibliotecilor noastre trebuie să facă faţă atât cerinţelor domeniului, cât şi realităţilor din ţară. Din punct de vedere informaţional, modernizarea bibliotecilor din ţara noastră a început după 1990, ţinând cont de strategiile naţionale în domeniul tehnologiei informaţiei. Bibliotecile au un rol special în crearea bazelor şi în integrarea informaţională în sistemele internaţionale.

Datorită informatizării şi automatizării, schimbările structurale rapide ale bibliotecii au avut repercusiuni şi asupra managementului de bibliotecă; astfel, managerii de bibliotecă s-au trezit în situaţia de a lua decizii şi a se descurca singuri, interesul factorilor administrativi fiind de multe ori scăzut sau inexistent. Pe de altă parte, există un decalaj semnificativ între bibliotecile publice, din punct de vedere al dotărilor informaţionale şi al pregătirii personalului,

Se speră că aplicarea unitară, în întregul sistem, a Legii bibliotecilor, interesul crescut al administraţiei centrale şi locale, al societăţii în general, faţă de biblioteci să ducă, în timp, la afirmarea lor plenară ca factor determinant de informaţie, civilizaţie şi cultură.

Secţia pentru copii[5]

Înfiinţată în 1953, Secţia pentru copii şi tineret a Bibliotecii Judeţene Mureş se află la parterul palatului Culturii, cu intrare separată, din Piaţa Trandafirilor şi reprezintă unul din sectoarele importante ale activităţii bibliotecii.

Fondul de carte este enciclopedic şi este format din peste 50 de mii de volume; răspunde procesului de învăţământ şi cerinţelor de lectură ale şcolarilor

---

[5] ***Biblioteca Judeţeană Mureş.*** Caiet documentar elaborat cu prilejul împlinirii a 200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureş, 1802-2002, Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, 2002.

mici şi mari, dar şi necesităţii de informare a educatorilor, cadrelor didactice. La baza organizării lui stă accesul liber la raft.

Instrumentele de informare sunt cele tradiţionale. Catalogul alfabetic de autori şi titluri, catalogul sistematic, fişierul tematic şi cel analitic al lecturilor particulare pentru clasele I – IV şi V – VIII, catalogul noutăţilor.

Este locul de desfăşurare a numeroase activităţi culturale.

Secţia rezervă din publicaţiile sale câte un exemplar din fiecare carte pentru consultarea numai la sediu, unde se mai pune la dispoziţia celor interesaţi un fond special cu lucrări de referinţă constând din dicţionare, enciclopedii (generale şi pe domenii), istorii ale unor domenii, atlase etc.

Pregătirea publicaţiilor pentru punerea lor în circulaţie

Pregătirea publicaţiilor pentru punerea în circulaţie constă în: ştampilarea lor cu ştampila secţiei pe dosul paginii de titlu; completarea fişei cărţii – cota, numărul de inventar, preţul, autorul şi titlul. Fişa se completează în 2 exemplare, unul se ataşează cărţii în buzunăraş, celălalt se aşează în catalogul fişelor; completarea fişelor de catalog (în secţia noastră, continuăm completarea catalogului tradiţional alfabetic – pe autori şi titlul cărţii).

În perioada în care cartea se află în bibliotecă, fişa cărţii se păstrează în buzunăraşul cărţii. În momentul când cartea este împrumutată, bibliotecarul ştampilează fişa cu data când trebuie restituită, cititorul semnează în dreptul ştampilei iar fişa cărţii se aşează în „Fişa cititorului”. Numărul de cărţi pe care un utilizator îl poate împrumuta este de patru, pentru un interval de timp de 2 săptămâni, cu posibilitatea de a putea fi prelungite de încă 3 ori.

Fişa cititorului se pune la data când trebuie să restituie cărţile. Fişele libere se păstrează în ordine alfabetică separat pentru anul în curs şi pentru anii precedenţi.

În completarea fişelor de catalog, de un real ajutor este descrierea CIP (Catalogarea înaintea publicării). CIP este un program gratuit de cooperare între editori şi bibliotecari, program ce permite catalogarea cărţilor înainte de a fi publicate. Din anul 1996 acest program se derulează în cadrul Bibliotecii Naţionale a României - Birou CIP. În vederea obţinerii descrierii CIP, pentru fiecare carte ce urmează a fi tipărită, editorii completează un formular pe care îl expediază la Biblioteca Naţională a României. Descrierea CIP se tipăreşte pe verso paginii de titlu, respectându-se forma, punctuaţia, ordinea elementelor bibliografice. Descrierea bibliografică este realizată în conformitate cu normele internaţionale standard în domeniu.

Întâmpinarea şi orientarea utilizatorilor

Întâmpinarea este un ansamblu de măsuri ce ţine de amenajarea spaţiului bibliotecii şi de relaţiile dintre bibliotecari şi diferitele categorii de public. În

cadrul acestui ansamblu, se are în vedere familiarizarea publicului cu serviciile şi colecţiile bibliotecii, de la lizibilitatea plăcuţelor indicatoare şi amplasarea mesei bibliotecarului, până la îndrumarea personalizată.[6]

Principala cerinţă este satisfacţia utilizatorului. Primul principiu al activităţii de întâmpinare este următorul: „*Nici o cerere, orală sau prin corespondenţă nu trebuie să rămână fără răspuns*."

Strategia întâmpinării are în vedere o relaţie de parteneriat cu utilizatorul, în cadrul căreia bibliotecarul trebuie să înţeleagă nevoile, motivaţiile şi comportamentul fiecărei categorii de public. Utilizatorul sosit în bibliotecă trebuie primit cu amabilitate, iar comunicarea directă trebuie să-l ajute pe bibliotecar să-i cunoască gusturile, interesele, pentru a-l integra în universul bibliotecii.

Utilizatorul trebuie ascultat cu atenţie pentru a putea fi bine înţeles şi servit; el trebuie atras, făcut să simtă că este binevenit, că bibliotecarul este un om competent gata să-l îndrume, să-i acorde consultanţă.

Întâmpinarea presupune şi un sentiment de siguranţă pe care trebuie să-l ofere orice serviciu public. Siguranţa că vei fi bine tratat, ajutat. Întâmpinarea implică şi organizarea fluxului de bibliotecă, situarea logică a punctelor de lucru. Amplasarea plăcuţelor indicatoare, vizibilitatea acestor instrumente de comunicare, permite utilizatorului o bună orientare în spaţiu, dar, dacă el totuşi nu le percepe, intervine persoana însărcinată cu întâmpinarea. Ca o gazdă bună, aceasta veghează ca utilizatorul să se simtă confortabil în spaţul bibliotecii.

După ce utilizatorul a fost întâmpinat corespunzător, va face pasul următor: să se orienteze la început cu îndrumare, ca apoi să devină independent de existenţa bibliotecarului.

Orientarea se defineşte prin acţiunile bibliotecii – pe care aceasta le organizează pentru a reduce barierele care se ridică în accesul la informaţii. Orientarea – formarea utilizatorului presupune competenţe comunicaţionale, personalizare şi se realizează prin instrumente vizuale şi prin consultanţa acordată de persoanele care au această misiune.

Orientarea prin inscripţii şi indicatoare însumează trei funcţii: semnalizarea exterioară, care permite identificarea localului – bibliotecii în localitate şi a accesului la ea (modalitate nefolosită la noi în ţară); semnalizarea de orientare generală în interiorul bibliotecii (săli, cataloage, toalete, evacuare în caz de incendii); semnalarea documentară.

În afara acestor modalităţi de orientare se folosesc ghidurile pliante cu planul bibliotecii, descrierea colecţiilor, prezentarea serviciilor oferite.

---

[6] Gheorghe Buluţă, ***Biblioteca azi: informare şi comunicare***, Târgovişte, Biblioteca, 2004.

În mod complementar, în orientare intervine elementul uman, persoana care îndrumă utilizatorul şi cunoaşte resursele bibliotecii:

În secţia pentru copii, ca şi în celelalte secţii ale bibliotecii, rezolvarea a cât mai multe dintre problemele utilizatorilor este o preocupare permanentă. Spaţiul bibliotecii a fost amenajat şi reamenajat în timp pentru a satisface în cel mai înalt grad nevoile utilizatorilor.

Masa bibliotecarilor se află în mijlocul secţiei, unde cititorii se prezintă pentru a se înscrie la bibliotecă sau pentru a solicita sau restitui cărţi împrumutate. Copii până la vârsta de 14 ani se pot înscrie cu actul de identitate al unuia dintre părinţi, cei peste 14 ani, cu buletinul propriu. Pe baza datelor din cartea de identitate se completează Fişa cititorului, valabilă 5 ani, cu reactualizare în fiecare an, prin care cititorul îşi asumă răspunderea privind folosirea şi restituirea la termen a publicaţiilor împrumutate.

Lângă masa bibliotecarilor, în stânga şi în dreapta acesteia, se află cataloagele alfabetice pe autori şi titluri. Pe aceste corpuri de mobilă se plasează, de regulă, cărţile returnate în aceeaşi zi, pe care, la sfârşitul zilei, le aşezăm în rafturi. S-a constatat că, în toate bibliotecile, utilizatorii sunt atraşi în primul rând de teancurile de cărţi proaspăt returnate.

Se întâmplă de multe ori ca cei veniţi la bibliotecă să-şi aleagă ceva de citit prin această modalitate mimetică. Acest comportament este posibil să-şi aibă explicaţia în faptul că pare mai uşor să te descurci într-o colecţie „în miniatură" decât în multitudinea de cărţi aflate în zeci de metri liniari de rafturi aflate în bibliotecă. În plus, o carte proaspăt citită se recomandă parcă de la sine.

În spaţiul aflat în spatele mesei bibliotecarilor până la perete, pe lungimea sălii, au fost grupate documentele cele mai solicitate, respectiv bibliografia şcolară obligatorie, în felul următor: antologii (limbile română-maghiară), folclor (limbile română-maghiară), teatru, literatura română clasele 1-4, literatura română şi universală clasele V-VIII, în limbile română-maghiară, în ordine alfabetică a autorilor. La acest sector utilizatorii nu au acces, lucrările solicitate fiindu-le oferite de bibliotecari. În acest mod bibliotecarii ştiu în orice moment ce lucrare există la raft sau este împrumutată, fiind foarte operativi în servirea cititorilor.

În spaţiul din dreapta sălii este grupată literatura pentru copii, poveşti, basme, legende, în rafturi de-a lungul peretelui cu acces liber, în ordinea alfabetică a autorilor, români şi maghiari. În alt sector este grupată separat poezia pentru copii în limba română şi poezia pentru copii în limba maghiară. Un alt sector este al cărţilor pentru preşcolari, în limbile română şi maghiară. Tot în această zonă se află cataloagele sistematice şi un loc de lectură unde cititorii pot consulta lucrări de referinţă.

În partea stângă a sălii este organizată critica literaturii române, critică literară, critica literaturii maghiare, limbi individuale, literatura română şi poezia în limba română şi poezia universală.

O altă sală este consacrată lucrărilor de specialitate corespunzătoare nivelului micilor cititori. Aceasta cuprinde generalităţi, calculatoare, filozofie, psihologie, etică, religie, pedagogie, ştiinţele naturii, matematică, astronomie, fizică, chimie, geologie, paleontologie, biologie, botanică, zoologie, medicină, industrie, agricultură, cultura plantelor, zootehnie, hobby şi lucru de mână, artă, arhitectura, muzică românească, muzică universală, sport, geografie, istorie. Documentele sunt aşezate după criteriul sistematico-alfabetic, locul fiecăruia fiind dat de cota cărţii, iar domeniile înrudite sunt alăturate.

Tot în această sală e organizată şi literatura universală, în ordine alfabetică a autorilor în limbile română şi maghiară.

În a treia sală sunt aranjate separat cărţile în limbi străine (germană, engleză şi franceză).

În cazul documentelor cu cote identice, ordonarea se face după autori, în ordinea alfabetică a numelor (sau de titluri, dacă descrierea este la titlu). Lucrările aceluiaşi autor sunt grupate la un loc în următoarea ordine: opere complete, opere alese, culegeri tematice, opere separate, în ordinea alfabetică a titlurilor.

Pentru a uşura găsirea documentelor, sunt afişate indicatoare cu repartiţia fiecărui domeniu în structura sălii. În acelaşi scop se utilizează indicatoarele la raft, divizionarele la raft care conţin indicii de cotă şi scurte texte.

Ne străduim de asemenea să punem în valoare fondurile secţiei organizând rafturi tematice, vitrine cu noutăţi, expoziţii temporare sau permanente.

Utilizatorii şi nevoile lor specifice

Din punct de vedere al vârstei, bibliotecarii lucrează cu public infantil, public adult şi public de vârsta a treia. Fiecare dintre aceste categorii are o psihologie şi nevoi variate.

Bibliotecarii secţiei de copii lucrează cu toate cele trei categorii de vârstă, predominant fiind, evident, publicul infantil.

Această categorie cuprinde preşcolarii, şcolarii, adolescenţii şi tinerii şi este deosebit de importantă, fiind în formare. Ea constituie viitorul public adult şi de vârsta a treia. De asemenea, acest public reprezintă viitorul electorat de care vor depinde politica ţării, a judeţului.

Miza educaţiei acestui public este fundamentală. De calitatea lui intelectuală, morală, civică, va depinde calitatea vieţii în viitor. Alături de şcoală, biblioteca joacă un rol important în viaţa comunitară.

Se spune că „*să te speli şi să citeşti, înveţi în familie*.” Dar nu toate familiile sunt capabile să-şi educe copiii, nici măcar la acest nivel. Copiii din mediile

familiale şi sociale defavorabile vin în şcoli cu acest handicap şi au dificultăţi şcolare foarte mari. Lipsiţi de orizont, ei evoluează greu, insuccesele îi descurajează, umilesc şi marginalizează. De aici se nasc resentimente, culpabilizarea confuză a colegilor fără probleme, a cadrelor didactice, a şcolii, societăţii. Spre deosebire de şcoală, percepută ca un spaţiu coercitiv, copiii cu probleme nu consideră biblioteca un mediu ostil. Dacă are o politică bună de animaţie, biblioteca îi poate chiar atrage, le poate oferi un spaţiu primitor.

Aceste consideraţii de ordin psiho-social stau la baza activităţii de animaţie.

Evidenţa activităţii de bibliotecă

La sfârşitul fiecărei zile de activitate cu publicul, bibliotecarul completează „Caietul de evidenţă a activităţii bibliotecii publice." Acesta serveşte ţinerii evidenţei documentelor împrumutate după conţinut, după limbă, ţinerii evidenţei utilizatorilor înscrişi, a celor activi, a frecvenţei (vizite la bibliotecă).

Astfel, conform statisticii de secţie, la 30 septembrie 2005, Secţia pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş, a avut 10420 de utilizatori înscrişi şi 3621 de utilizatori activi; a înregistrat 2825 de vizite la bibliotecă în luna septembrie (în medie 140 de vizite pe zi), iar de la începutul anului, 22744 de vizite; a fost gazda a 8 programe culturale cu un număr de 240 participanţi (numărul acesta nu este cuprins în frecvenţa bibliotecii); a organizat 7 expoziţii de pictură şi 2 lansări de carte; a împrumutat utilizatorilor 37910 volume de bibliotecă, din care 25224 în limba română; 10851 în limba maghiară; 708 în limba germană; 907 în limba engleză şi 220 în limba franceză; 15841 volume de literatură universală; 13980 volume de literatură română; 1453 volume din domeniile biologie, botanică, zoologie; 1438 volume din domeniile matematică, fizică, chimie, ştiinţele naturii; 3151 volume publicaţii pentru copii; 963 volume istorie; 692 volume geografie; 861 volume limba română, antologii, folclor; 435 volume muzică, sport; 355 volume generalităţi; 322 volume industrie, agricultură, zootehnie; 316 volume medicină; 279 volume artă, arhitectură; 381 volume pedagogie.

Caietul de evidenţă a activităţii de bibliotecă constituie documentul oficial, pe baza căruia se comunică datele statistice, se întocmesc rapoartele de activitate ale bibliotecii. Responsabilitatea pentru corectitudinea datelor revine bibliotecarului căruia i s-a încredinţat această sarcină, precum şi responsabilului unităţii, după caz.

Evaluarea activităţii de bibliotecă

Activitatea bibliotecarilor este apreciată din punct de vedere calitativ şi cantitativ. Din punct de vedere calitativ se are în vedere ambianţa de care beneficiază utilizatorul în bibliotecă, amabilitatea şi promptitudinea cu care este servit, pertinenţa informaţiilor pe care le primeşte. Din punct de vedere cantitativ, evaluarea activităţii se face pe baza unui sistem de indicatori.

Cel mai important indicator este indicele de frecvenţă. Se consideră unitate de frecvenţă cititorul care intră în bibliotecă pentru a beneficia de serviciile ei: împrumut sau restituire de cărţi, consultarea publicaţiilor la sediu, solicitarea unor informaţii.

Frecvenţa zilnică la secţia de împrumut se calculează pe baza fişelor de cititor – care au împrumutat sau au returnat cărţi în cursul zilei. Există însă şi alţi indicatori;[7] astfel, indicele de lectură este raportul dintre numărul total al volumelor consultate într-o perioadă de timp şi numărul total al cititorilor înscrişi în perioada respectivă. Indicele de circulaţie este raportul dintre numărul volumelor consultate într-o anumită perioadă şi numărul volumelor existente în bibliotecă. Indicele de atragere la lectură este raportul dintre numărul total al cititorilor înscrişi înmulţit cu 100 şi numărul locuitorilor din localitatea unde biblioteca îşi are sediul. Indicele de dotare este raportul dintre numărul volumelor din bibliotecă şi numărul locuitorilor din localitate.[8]

Achiziţia de carte

Achiziţia de carte nu trebuie făcută la întâmplare, ci în funcţie de anumite elemente: sarcinile, tipul şi profilul bibliotecii; structura bibliotecii; numărul şi componenţa beneficiarilor; interesele de studiu şi lectură ale beneficiarilor; mijloacele financiare destinate achiziţiei de carte; oferta furnizorilor; producţia de publicaţii româneşti şi străine.[9] Trebuie strânse informaţii despre categoriile de beneficiari pentru a determina cerinţele de lectură.

Iată situaţia achiziţiilor de carte la Secţia pentru Copii a Bibliotecii Judeţene Mureş în anii 2000 – 2004, după numărul de volume şi valoarea în lei:

An	Nr. total vol.	Total val. lei	Lb. română		Lb. maghiară		Alte limbi	
			Nr. vol.	Val. lei	Nr. vol.	Val. lei	Nr. vol.	Val. lei
2000	894	24.691.943	806	22.323.933	51	1.745.010	37	623.000
2001	824	6.448.348	594	22.715.548	164	12.718.000	66	1.014.800
2002	893	56.132.890	626	39.068.700	256	16.378.190	11	686.000
2003	1108	85.438.700	724	52.398.700	270	30.802.000	114	2.238.000
2004	732	84.600.601	426	47.384.301	269	34.200.300	37	3.016.000
Total	4451	287.312.482	3176	183.891.182	1010	95.843.500	265	7.577.800

[7] Suzanne Ward, ***Indicatori de performanţă şi instrumente manageriale pentru biblioteci***, ABBPR, 1995.

[8] ***Cheile succesului: indicatori de performanţă pentru bibliotecile publice***, Bucureşti, ABBPR, 1998.

[9] Săluc Horvat, ***Introducere în biblioteconomie***, Bucureşti, Grafoart, 1996.

Iată şi situaţia achiziţiilor de carte după numărul de volume, pe domenii, în limbile română şi maghiară:
a) volume în limba română:

An/ Dom.	0	1	2	3	37	39	50/ 54	55/ 59	61	62/ 64	65	7/ 77	78/ 79	8	Lit. rom.	Lit. univ.	91	90/ 94	087.5	Total an
2000	11	4	21	3	4	6	16	28	6	3	-	3	12	64	357	241	5	22	-	806
2001	6	-	2	-	5	-	43	34	-	2	-	1	2	59	187	236	5	12	-	594
2002	6	-	2	-	15	2	18	5	-	5	-	-	23	32	180	275	7	39	17	626
2003	19	4	-	-	13	-	35	22	4	5	1	6	2	39	325	235	5	3	6	724
2004	42	-	1	4	-	1	29	18	4	1	-	2	6	11	145	133	9	20	-	426
Total	84	8	26	7	37	9	141	107	14	16	1	12	45	205	1194	1120	31	96	23	3176

b) volume în limba maghiară:

An/ Dom.	0	1	2	3	37	39	50/ 54	55/ 59	61	62/ 64	65	7/ 77	78/ 79	8	Lit. rom.	Lit. univ.	91	90/ 94	087.5	Total an
2000	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	12	34	-	1	1	-	51
2001	4	-	2	-	-	-	5	7	1	1	-		1	14	90	30		9	-	164
2002	3	1	-	-	-	-	6	11	-	-	-	3	2	39	142	36	4	9	-	256
2003	4	2	9	-	5	-	9	9	7	-	2	-	-	37	116	60	1	9	-	270
2004	14	4	-	2	4	3	29	26	2	1	2	16	5	8	86	27	26	13	-	269
Total	26	7	11	2	10	3	49	53	11	3	4	19	8	110	468	153	32	41	-	1010

Animaţia de bibliotecă pentru publicul infantil

Acest tip de animaţie vizează educaţia timpurie a viitorilor utilizatori de bibliotecă. În ţările occidentale au luat fiinţă şi au dat rezultate bune „ludotecile", spaţii de familiarizare a copilului mic cu practicile lecturii, cu cărţile. Ludoteca este o anticameră a lecturii.

Pe baza unui acord de colaborare cu Biblioteca Judeţeană Mureş, în cadrul Secţiei pentru copii funcţionează din anul 1997 Ludoteca Alice a Fundaţiei de Ecologie Umană OASIS. Ludoteca face parte din proiectul „Reţeaua de jucărioteci" a fundaţiei.

Ludoteca – este un loc de întâlnire şi de împrumutat jucării potrivite vârstei şi nevoilor copiilor (jocuri, jucării diferite, puzzle); este promotoare a principiului că jocul este important pentru dezvoltarea copilului; organizează concursuri, expoziţii, serbări, ateliere de lucru.

Din luna mai a acestui an, ludoteca a inaugurat un nou program „Prietenii calculatorului." Având patru calculatoare, oferă iniţiere în utilizarea lor, preşcolarilor şi şcolarilor mici.

Bibliotecarii au datoria de a celebra evenimente, dar şi de a fi creatori de evenimente. Secţia pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş foloseşte orice

ocazie pentru a se impune în conştiinţa publică. Manifestări culturale au loc frecvent: şezători literare, matinee literar-artistice, aniversări şi comemorări ale scriitorilor din literatura română şi universală, lansări de carte pentru copii, expoziţii de pictură ale cercurilor de pictură din şcoli şi de la Palatul Copiilor, serbări cu ocazia sărbătorilor tradiţionale (Paşti şi Crăciun, 1 iunie, Ziua mediului, 1 martie, 8 martie etc.).

Toate aceste evenimente sunt popularizate în presa locală, la Radio şi TV, se tipăresc şi se transmit invitaţii, sunt anunţate prin afişe puse în locuri vizibile. Sunt invitate oficialităţi, cadre didactice, elevi, reprezentanţi ai unor instituţii de cultură din localitate.

Bibliotecarul desfăşoară o activitate de mediere a informaţiei. El trebuie să stăpânească o serie de competenţe în comunicare. Bibliotecarul care lucrează cu un public divers, dar şi în echipă, cu colegi şi colaboratori, trebuie să stăpânească ştiinţa de a stabili relaţii interpersonale, cu oameni din cele mai diverse categorii, de la cele marginale până la cele de la vârful societăţii. El trebuie să-şi formeze: capacitatea de a recunoaşte poziţia ocupată de interlocutor şi de a adopta tonul adecvat; capacitatea de a verifica buna receptare a mesajului; capacitatea de a analiza comportamentul participanţilor la o activitate colectivă; capacitatea de a alege atitudinea şi conduita optimă în relaţiile cu partenerii de discuţie; capacitatea de a ierarhiza prioritățile proprii şi pe ale partenerilor; capacitatea de a transmite o cunoaştere sau cunoştinţă; capacitatea de a înţelege şi accepta un mediu cultural dobândit diferit de cel propriu; capacitatea de a sugera o direcţie a discuţiei în sensul dorit.

Activitatea de animaţie fiind un ansamblu de activităţi comunicaţionale are o componentă marcată de ştiinţa bibliotecarului de a se face cunoscut, util, de a face o bună impresie.

Biblioteca este un spaţiu unde se comunică intens şi divers. Exigenţele profesiei de bibliotecar impun şi dobândirea abilităţilor de comunicare, mai ales pentru cei care lucrează direct cu publicul.

Într-un studiu despre locul şi rolul bibliotecilor în economia informaţiei, Maurice B. Line, specialist în ştiinţa informării din Marea Britanie, observa „*Mai mult decât orice, oamenii de astăzi trebuie să înveţe să aleagă şi să filtreze informaţiile. Bibliotecile publice au un rol principal în această instruire, iar bibliotecarii vor trebui să ofere asistenţă utilizatorilor şi în acelaşi timp să îi înveţe să se descurce singuri în noianul informaţional.*”

Some Aspects Concerning Library Management at Children' s Library from Mureş County Library

Abstract

In nowadays society, public libraries need to adopt realistic managerial programmes and projects, according to the general rules of business world, in order to be able to respond to readers requests. The first part of this paper presents the evolution of the management, both as a notion and as domain of activity; it insists upon management' s types, its functions and, among them, the cultural type is naturally emphasized.

The last part of the paper presents the specific activities of children' s library from Mureş County Library.

Secţia „Cartea Tehnico – Ştiinţifică” la a 30-a aniversare

FALL MARIA MAGDALENA,
Biblioteca Judeţeană Mureş

„…spiritul culturii româneşti a fost cel al unui sănătos echilibru între preocupările ştiinţifice-tehnice şi cele umaniste şi literar artistice. Numeroase personalităţi care au ilustrat cultura românească s-au manifestat cu putere atât într-un domeniu cât şi în celălalt.”

„…personalităţi ca Pius Servien, Matila C. Ghyka şi mai ales poetul – matematician Ion Barbu – Dan Barbilian nu au apărut din senin, ci ca rezultat al unui proces îndelungat de interacţiune a celor două culturi.”[1]

Scurt istoric

Realizarea programelor de industrializare a ţării începând cu anii ’60 ai secolului trecut necesitau o calificare şi recalificare continuă a forţei de muncă in domeniile industriilor care, în aceea perioadă, se aflau în plină dezvoltare. Dotarea întreprinderilor cu tehnologii performante a dus la apariţia unor locuri de muncă pentru care cerinţele de calificare profesională erau ridicate. Perfecţionarea muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor pentru aceste posturi impunea înfiinţarea unor biblioteci tehnico–ştiinţifice bine înzestrate cu cărţi şi reviste de specialitate, pentru ca specialiştii să se poată informa şi documenta conform nevoilor lor profesionale. Această situaţie a dus la înfiinţarea unor secţii tehnico-ştiinţifice de documentare şi informare în cadrul bibliotecilor regionale.

„La biblioteca regională din Târgu-Mureş s-a înfiinţat în anul 1960 o secţie tehnico-ştiinţifică având o sală de lectură proprie, bibliotecari cu experienţă şi temeinice cunoştinţe tehnice. Aproape jumătate din bugetul instituţiei s-a folosit pentru creşterea fondul de carte a secţiei (domeniile 5, 6, 63 şi 7). A crescut numărul de abonamente la revistele de specialitate din ţară şi străinătate, s-au făcut bibliografii pe diferite ramuri industriale fiind trimise nominal la întreprinderi. Statistica secţiei arată că în 1965 a avut 2314 cititori înscrişi, dintre care 668 ingineri şi tehnicieni, 491 muncitori, 556 studenţi şi 527 elevi, mai ales de la şcolile profesionale. Ultimele două categorii frecventau biblioteca îndeosebi pentru întregirea cunoştinţelor cerute de programa şcolară. Secţia a fost vizitată de 15225 de ori, în acest an fiind împrumutate 40230 de

[1] George St. Andonie, ***Istoria matematicii în România***, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965 – 1967.

cărţi (33849 din domeniile 5, 6 şi 63). Din păcate secţia incomoda biblioteca publică şi pentru că nu s-a mai putut aloca fondul necesar pentru dezvoltare colecţiilor şi nici spaţiul nu mai permitea acest lucru s-a desfiinţat în anul 1966, fondul ei de carte fiind comasat cu cel al bibliotecii publice."[2] Lipsa acestei secţii s-a făcut însă mereu simţită printre specialiştii din întreprinderi. La începutul anilor '70, când pe plan naţional se punea tot mai mare accent pe reactualizarea permanentă a cunoştinţelor cerută de epoca revoluţiei tehnico-ştiinţifice, se discuta problema înfiinţării (reînfiinţării) secţiilor de carte tehnică, bibliotecile din cadrul întreprinderilor fiind nesatisfăcătoare cerinţelor profesionale ale specialiştilor.

„*În urma studiului făcut de Fülöp Géza în anul 1970-1971, care din cele 22 de biblioteci de întreprindere aflate în evidenţa la Statistică a ales zece aparţinând la şase ministere diferite, reiese că bibliotecile tehnice existente în acea vreme în cadrul întreprinderilor nu puteau asigura literatura de specialitate necesară perfecţionării oamenilor muncii conform cerinţelor revoluţiei tehnico-ştiinţifice şi dezvoltării în ritm rapid al economiei naţionale, deoarece acestea nu erau suficient de bine dotate, nu aveau bibliotecari specializaţi sau mai bine zis nu aveau deloc bibliotecari. Acestea erau mai degrabă depozite de cărţi decât biblioteci deşi legile epocii respective permiteau conducătorilor de unităţi să angajeze bibliotecari*,"[3] dar aceştia nu se interesau prea mult de această latură neproductivă, care nu aduce nici un profit palpabil instituţiei conduse, deşi acest post era cuprins în organigrama întreprinderilor. Se impunea deci înfiinţarea în toate centrele industriale a unor biblioteci tehnice orientate pe profilurile de producţie corespunzătoare, dotate cu literatură de specialitate şi conduse de bibliotecari bine pregătiţi, capabili să rezolve problemele de prelucrare a materialului informativ conform tehnicilor biblioteconomice, care să permită regăsirea cu uşurinţă a informaţiei dorite, să rezolve problema achiziţionării documentelor informaţionale necesare întreprinderii de la alte întreprinderi, instituţii, biblioteci prin schimb inter-bibliotecar.

Se dorea înfiinţarea acestor biblioteci pentru a satisface cerinţele de perfecţionare continuă nu numai a tehnicienilor şi inginerilor, ci şi a muncitorilor conform cerinţelor organelor de conducere a ţării de atunci pentru îndeplinirea sarcinilor trasate de partid. Încă din anul 1971 se punea problema înfiinţării (reînfiinţării) secţiei „Cartea Tehnică" în cadrul Bibliotecii Judeţene Mureş ca

---

[2] Mészáros József, ***Lesz-e műszaki könyvtár Marosvásárhelyen*** (***Când va avea Târgu-Mureşul Bibliotecă Tehnică?***), în ***Könyvtari Szemle***, XV. évf. 1971, 4. szám, p. 149.

[3] Fülöp Géza, ***Technikai - tudományos farradalom műszaki könyvtárak és könyvtárasok nélkül. Marosvásárhelyi helyzetkép?*** (***Revoluţia tehnico – ştiinţifică fără biblioteci tehnice?***), în ***Könyvtari Szemle***, XV. évf. 1971, 2. szám, p. 55.

secţie de sine stătătoare, având fondul de carte separat de al bibliotecii publice, propria statistică şi propria activitate bibliografică.

Această idee, lansată de bibliotecarul Mészáros József la întâlnirea specialiştilor din Tîrgu-Mureş cu ocazia înfiinţării „Clubului Inginerilor," a fost primită cu entuziasm, ceea ce dovedea nevoia arzătoare a specialiştilor de a fi la curent cu noutăţile din domeniul tehnico-ştiinţific. Astfel, la 20 noiembrie 1974 s-a deschis pentru publicul interesat secţia „Cartea Tehnică," cu sediul în Palatul Culturii, intrarea pe colţul clădirii. Presa vremii comentează evenimentul astfel:

„O nouă secţie de împrumut la Biblioteca municipală din Târgu-Mureş.

Din dorinţa de a veni în sprijinul cititorilor în vederea ridicării nivelului profesional, în cadrul Bibliotecii municipale Târgu-Mureş s-a deschis recent o secţie de împrumut pentru cărţi tehnice. Noua secţie se află la parterul Palatului Culturii, în fostul sediu al Centrului judeţean de îndrumare a creaţiei populare şi a mişcării artistice de amatori şi dispune de un fond de cărţi de peste 15.000 de volume, aşezate în rafturi libere, ceea ce creează cititorilor un larg acces la cărţile ce îi interesează, oferindu-le totodată şi posibilitatea unei bune informări din domeniul respectiv. De remarcat că volumele sunt aşezate pe materii, fiind la îndemâna unui public foarte larg, elevi, cadre medii, specialişti cu înaltă calificare. Principalele domenii ştiinţifice prezente sunt: ştiinţele naturii, matematică, fizică, chimie, biologie, construcţia de maşini, electrotehnică, construcţii, industrie uşoară, energetică, informatică, arhitectură. Pentru o promptă informare, la îndemâna cititorilor există un catalog alfabetic şi pe materii precum şi un bogat fond de referinţă, dicţionare şi enciclopedii. Înfiinţarea acestei secţii corespunde pe deplin solicitărilor tuturor categoriilor de cititori, fiind dictată şi de necesitatea de a uşura munca din cadrul bibliotecii, asigurând mai multă operativitate în distribuirea şi îndrumarea cititorilor, al căror număr se află în creştere, numai anul trecut înregistrându-se peste 21.000 cărţi împrumutate."[4]

În ghidul de bibliotecă editat în 1979,[5] secţia „Cartea Tehnică" este descrisă în felul următor:

„*Urmare a implicaţiilor revoluţiei ştiinţifice, a dezvoltării industriale a municipiului, a creşterii substanţiale a populaţiei care lucrează nemijlocit în diferite ramuri productive a cerinţelor de continuă perfecţionare a cunoştinţelor tehnico-profesionale, a fost înfiinţată în anul 1974 secţia „Cartea Tehnică". Aceasta pune la dispoziţia cititorilor lucrări din domeniul ştiinţelor exacte: matematică, fizică, chimie, ştiinţe geologice şi geografice, meteorologie, paleontologie, ştiinţe biologice, botanică şi*

---

[4] I. Ardeleanu, ***O nouă secţie de împrumut la Biblioteca municipală din Târgu-Mureş***, în ***Steaua Roşie***, din 21 noiembrie 1974; ***Vörös Zászlo***, 21 noiembrie 1974.

[5] Dimitrie Poptămaş, Mészáros Iosif, ***Biblioteca Judeţeană Mureş*** [Ghid], Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, 1979.

zoologie precum şi cele din domeniul ştiinţelor aplicate, tehnică, inginerie, industrie, mecanică de precizie, construcţii, agricultură, silvicultură, zootehnie cu excepţia ştiinţelor medicale. Tot în această secţie s-au mai concentrat lucrările de arhitectură precum şi cele de politică economică din domeniile cuprinse aici. Peste 20.000 de publicaţii clasate pe domenii după o structură ştiinţifică accesibilă cititorilor sunt expuse pe rafturi libere pentru împrumut. Pe lângă libera alegere a cărţilor pe rafturi, secţia pune la dispoziţia utilizatorilor un catalog alfabetic şi pe materii pentru publicaţiile pe care le deţine, alcătuieşte bibliografii tematice la cerere şi dispune şi de un fond de referinţă adecvat colecţiilor sale. Pentru informarea despre noutăţile editoriale elaborează periodic (trimestrial) buletinul Cărţi noi intrate în bibliotecă, ce se difuzează la numeroase întreprinderi şi instituţii din municipiu şi judeţ. Această secţie asigură informarea bibliografică de specialitate şi totodată este locul de întâlnire a unor autori de carte ştiinţifică şi tehnică cu cititori săi. Cărţile acestei secţii se adresează deopotrivă personalului muncitor din întreprinderi şi uzine precum şi studenţilor şi elevilor.
Secţia,, „Cartea Tehnică"" (Palatul Culturii, intrarea le colţul clădirii).
Instrumente de informare:

- *catalog alfabetic*
- *catalog sistematic*
- *fişierul noutăţilor*

Program.. zilnic 10-20, duminică şi lunea închis."

În ziarul local ***Steaua Roşie***,[6] din 13 ianuarie 1985 apare articolul ***Biblioteca – factor de cultură şi civilizaţie***, în care despre secţia „Cartea Tehnică" se dau următoarele informaţii:

„Secţia „Cartea Tehnică" pune la dispoziţia publicului cititor, prin împrumut la domiciliu, peste 25000 de volume de cărţi din toate domeniile tehnice. Dorind să ofere informaţii cât mai prompte şi complexe, pune la dispoziţia cititorilor şi un fond bogat de referinţe format din lexicoane, dicţionare, enciclopedii, precum şi instrumente moderne de informare a colecţiilor de publicaţii, cum sunt lucrările bibliografice de specialitate, cataloagele alfabetic, sistematic şi pe subiecte ale cărţilor şi altele.

În vederea măririi potenţialului informaţional cu lucrări inexistente în bibliotecă, secţia practică sistemul de împrumut inter-bibliotecar.

Periodic, la secţia Carte Tehnică se organizează simpozioane, mese rotunde, întâlniri cu autorii cărţilor de specialitate la care pot participa cei interesaţi.

Secţia doreşte ca prin instrumentele şi metodele sale să aducă o contribuţie specifică procesului de producţie şi pe lângă serviciile deja oferite se angajează să acorde informaţii scrise: întocmind bibliografii tematice, de recomandare sau cercetări bibliografice la solicitarea specialiştilor din întreprinderi şi instituţii, astfel ajutând

---

[6] Dimitrie Poptămaş, Doru Mureşan, ***Biblioteca – factor de cultură şi civilizaţie***, în Steaua Roşie, 13 ian. 1985.

desfăşurarea cursurilor de calificare şi reciclare, precum şi introducerea noului în cadrul diverselor preocupări concrete de muncă.

Biblioteca Judeţeană şi secţia „Cartea Tehnică" vă invită să folosiţi cu încredere serviciile sale. Anual în fişele sale sunt înscrişi aproximativ 2500 de cititori din rândul tuturor categoriilor socio-profesionale."

Necesitatea şi importanţa acestei secţii reiese şi din solicitările diferitelor întreprinderi din judeţ, precum şi din afara lui, în privinţa unor bibliografii tematice.

Câteva scrisori de mulţumire din partea întreprinderilor pentru bibliografiile întocmite şi exprimarea dorinţei de colaborare în continuare cu secţia „Cartea Tehnică" a Bibliotecii Judeţene Mureş precum şi o cerere din partea unui inginer din Oradea, care solicită bibliografia tematică Nr. 47 „Prelucrarea maselor plastice şi a cauciucului" şi răspunsul directorului bibliotecii la această cerere apar în facsimil la sfârşitul acestei lucrări. Anexele cuprind, de asemenea, copia unei circulare trimise de bibliotecă spre 18 întreprinderi şi instituţii prin care informează specialiştii despre noile apariţii din literatura tehnico-ştiinţifică.

Completarea şi organizarea fondului de publicaţii

„În privinţa asigurării unui potenţial informaţional în stare să satisfacă cerinţele tot mai exigente de perfecţionare profesională a lucrătorilor din întreprinderi industriale şi economice ale judeţului în general, ca şi a cadrelor din instituţii şi şcoli, totodată diversificarea tematică şi de nivel pentru categoria de muncitori, tehnicieni şi ingineri în special, creşterea planificată, sistematică pe calea îmbunătăţirii şi echilibrării ponderii tematice, stabilirea unei proporţii optime între fondul total de carte (cu caracter ne-tehnic şi neeconomic) şi fondul total de carte cu conţinut tehnico-economic a constituit şi constituie o preocupare permanentă. În acest scop s-a mers pe linia creşterii şi îmbunătăţirii colecţiilor tehnico-economice în funcţie de profilul economic actual şi de perspectivă al judeţului. S-a ţinut cont de dinamica creşterii continue a populaţiei active, creşterea forţei de muncă calificată, de particularităţile socio-profesionale ale populaţiei, de necesităţile şi interesele de studiu, informare şi documentare ale cititorilor reali şi potenţiali."[7]

Astfel, colecţiile secţiei cuprind cărţi din domeniul ştiinţelor exacte şi aplicate pentru toate categoriile de cititori, de la literatura de informare şi popularizare a cunoştinţelor ştiinţifice apărute în colecţia ***Ştiinţa pentru toţi*** (Editura Ştiinţifică, Editura Ceres, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică) până la tratate ştiinţifice, enciclopedii, lexicoane, dicţionare apărute în Editura Didactică şi Pedagogică, Editura Tehnică şi altele.

---

[7] Informaţia este preluată dintr-un dosar al Secţiei tehnice, care cuprinde referinţe din presă la adresa acestei secţii.

Fondul de carte existent la înfiinţarea secţiei - 15.000 de volume - a fost dezvoltat continuu, ajungându-se la 23110 volume la sfârşitul anului 1982, 29740 la sfârşitul anului 1990 şi la 32.242 volume la sfârşitul anului 2003.

Dacă din 1974 şi până în 1982 au intrat aproximativ 900 de volume pe an, înregistrându-se o creştere a fondului de carte al secţiei cu 1490 de tomuri în 1983 numărul lucrărilor achiziţionate scade la 759 în 1985 urmând din nou o creştere în 1986, când se achiziţionează 1221 de volume. În următorii trei ani - 1987, 1988, 1989 fondul de carte creşte aproximativ constant cu 870 de volume pe an, dar începând din 1990, anul în care intervin mari schimbări pe plan politic şi social în ţara noastră, se sesizează o mare scădere la achiziţia de carte tehnică, numărul de volume intrate fiind de 682, cel mai mic în 16 ani de existenţă a secţiei.

În următorii ani se observă o scădere continuă în achiziţia de cărţi tehnico-ştiinţifice şi economice ajungându-se în 1998 la 266 volume cumpărate. În anul 1999 se dublează numărul de cărţi intrate în colecţiile secţiei faţă de anul anterior, dar în următorii ani cifrele statistice arată din nou diminuarea numărului de lucrări tehnico-ştiinţifice şi economice achiziţionate, acestea fiind în număr de 375 volume în anul 2003.

Anul 2004 se va situa aproximativ la acelaşi nivel cu anul anterior în ceea ce priveşte achiziţionarea de cărţi tehnico – ştiinţifice şi economice, dacă luăm în considerare că până la 31 octombrie au intrat la secţie 337 de tomuri. Pe domenii situaţia la achiziţii pe zece luni se prezintă astfel (cifrele din paranteză indică numărul de cărţi intrate la secţie): 6 - Ştiinţele aplicate (150); 004 – Ştiinţa şi Tehnologia Calculatoarelor; Prelucrarea datelor (71); 5 - Matematică şi ştiinţele naturii (68); 3 - Politică economică şi marketing (31); 71- 72 Sistematizare şi arhitectură (17).

Dacă la un moment dat secţia dispunea de un bogat fond de referinţă (lexicoane, dicţionare, enciclopedii), dar dezvoltarea şi reactualizarea acestuia în ultima perioadă nu s-a mai făcut, considerându-se că suntem „*o secţie specializată şi nu avem nevoie de fond enciclopedic*." Dureroasă constatare pentru cei care ştiu să aprecieze necesitatea acestei secţii!

Graficul de mai jos reflectă achiziţia de carte tehnico-economică în perioada 1974 - 2003.

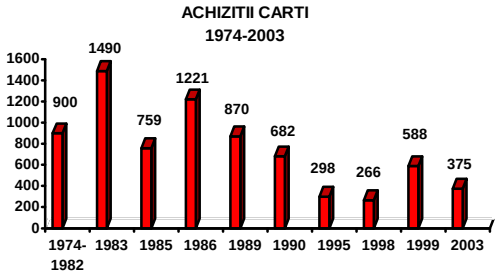

De remarcat este şi scăderea numărului de titluri intrate la fondul de carte al secţiei, în paralel cu scăderea numărului de volume achiziţionate. Dacă în 1987 s-au înregistrat 425 de titluri, în 1992 se înregistrează 310 ajungând în 2003 la 246. Tabelul şi graficul de mai jos redau numărul de titluri intrate la secţia „Cartea Tehnică" începând din 1987 – 1992, apoi din 2000-2003.

1987	**1988**	**1989**	**1990**	**1991**	**1992**	**2000**	**2001**	**2002**	**2003**
425	327	391	322	301	310	233	304	245	246

Număr de titluri intrate în intervalul 1987 – 2003

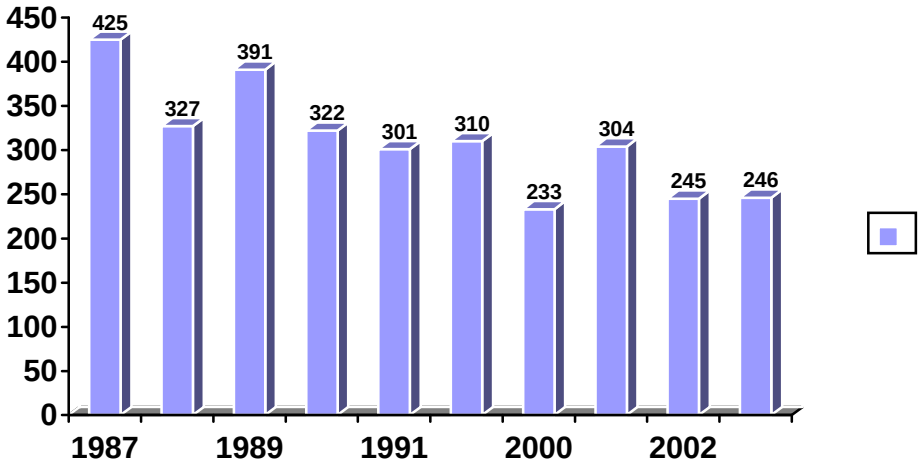

Tabelul şi graficul care urmează scot în evidenţă numărul de titluri achiziţionate pe domenii în perioada 2000 – 2003. Datele au fost luate din procesele verbale de predare-primire dintre secţiile Prelucrarea Publicaţiilor şi secţia „Cartea Tehnică," procese verbale pe care sunt indicate şi domeniile (cotele cărţilor) alături de titlu, număr de inventar şi preţ. Aceste procese verbale se întocmesc pentru secţie din 2 februarie 1999. Până la această dată procesele verbale cuprind doar numerele de inventar şi valoarea cărţilor. S-a urmărit numărul de titluri intrate pe ani şi în ***Buletinul cărţilor noi intrate în bibliotecă*** în perioada 2000 - 2003, dar apărând o neconcordanţă între datele obţinute din procesele verbale de predare – primire şi buletinul de cărţi noi s-a ajuns la concluzia că secţia „Cartea Tehnică" nu primeşte exemplare din toate titlurile achiziţionate, unicul exemplar dintr-un titlu cumpărat ajungând la sala de lectură.

Tabelul de mai jos redă numărul de titluri, pe domenii, intrate la secţie în ultimii patru ani.

ANUL	004	33	50-54	55-59	61	6	65	7
2000	62	15	36	22	-	38	22	8
2001	73	16	54	20	1	92	43	5
2002	64	6	28	19	4	75	34	15
2003	55	15	19	22	3	83	40	9

Se poate observa că cele mai multe titluri apar la:

Domeniul 004 – Ştiinţa şi Tehnologia Calculatoarelor. Prelucrarea datelor. În acest domeniu apar cele mai numeroase titluri fiind un domeniu în care informaţiile se schimbă de la o zi la alta. Din păcate, fondul limitat al investiţiilor pentru cumpărare de cărţi nu permite achiziţionarea tuturor titlurilor apărute în acest domeniu şi pentru împrumut, dat fiind faptul că aceste cărţi sunt scumpe, iar prin introducerea taxei pe valoare adăugată din 2004, preţul lor a devenit foarte mare, ceea ce limitează şi mai mult dotarea secţiei tehnice cu acestea, deşi lucrările din acest domeniu sunt cele mai cerute de cititorii din toate categoriile profesionale şi de vârstă.

Domeniul 6 – Ştiinţe Aplicate. Medicină. Tehnică (în afară de medicină umană). Faţă de întinderea acestui domeniu numărul de titluri intrate nu este foarte mare. Apariţia cursurilor universitare de la cele două universităţi, Universitatea „Petru Maior" şi Universitatea „Dimitrie Cantemir" au îmbogăţit fondul de carte al secţiei la domeniile Electrotehnică, Electronică, Tehnologie Mecanică, Prelucrări Mecanice.

De remarcat este numărul mare de titluri noi apărute la cota 65, Conducerea şi organizarea în industrie, comerţ şi comunicaţii, domeniu în care au apărut cele mai mari schimbări de optică, de vocabular, metode de aplicare după 1990. Graficul de mai jos vizualizează intrările de titluri pe domenii între anul 2000 - 2003.

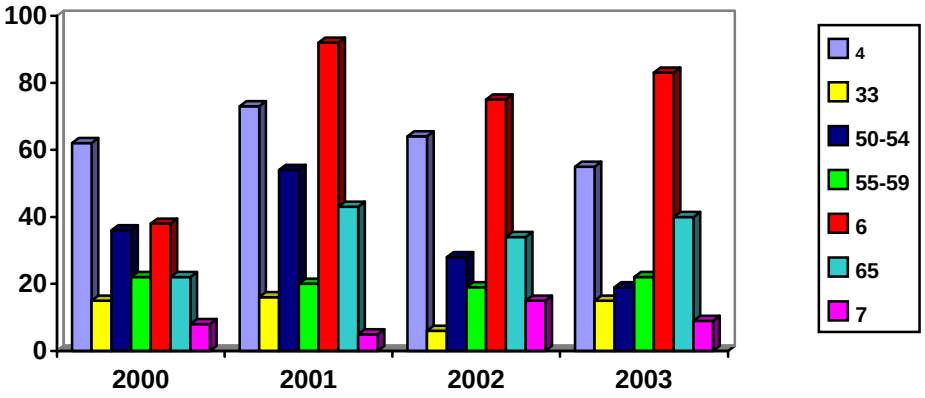

Cataloagele secţiei „Cartea Tehnică”

Menirea unei biblioteci este de a transforma documentele depozitate în documente care se pot consulta. În acest scop s-au creat cataloagele de bibliotecă, alcătuite după criterii prestabilite cu scopul de a face cunoscut fondul de carte al bibliotecii şi de a ajuta la regăsirea cărţilor pe raft.

Pentru căutarea cu uşurinţă a publicaţiilor cerute şi pentru informarea promptă a cititorilor, secţia „Cartea Tehnică” dispune de mai multe cataloage, instrumente fundamentale de orientare şi regăsire într-o bibliotecă bine organizată.

Catalogul alfabetic pe nume de autori şi titluri de lucrări anonime permite cititorilor regăsirea lucrărilor căutate fie după numele autorilor sau după titlul publicaţiei. Acesta răspunde la următoarele întrebări :

- dacă biblioteca are o anumită carte determinată prin autorul şi titlul ei;
- ce ediţii ale unei anumite lucrări sau ce lucrări de un anumit autor se găsesc în bibliotecă. Prezentând lucrările autorului în ordine alfabetică, oferă cititorului un tablou de ansamblu al operei fiecărui autor în măsura în care aceasta este reprezentată în bibliotecă.

Catalogul sistematic zecimal având ca element de ordonare clasificarea zecimală universală oferă cititorilor informaţii asupra conţinutului publicaţiilor pe ramuri de ştiinţe, într-o anumită ordine logică, şi răspunde la întrebarea ce cărţi dintr-un anumit domeniu posedă biblioteca. Spre deosebire de catalogul alfabetic, care conţine date de sine stătătoare, catalogul sistematic apropie diferitele ramuri ale ştiinţelor înrudite între ele, ceea ce dă posibilitatea cititorului să consulte nu numai cartea căutată, ci să cerceteze şi o lucrare de sinteză asupra temei urmărite sau să-şi adâncească cunoştinţele prin examinare a lucrărilor de amănunt. De aceea, catalogul sistematic este indicat pentru alegerea cărţilor în vederea unei lecturi sistematice, planificate. Pentru bibliotecar catalogul sistematic constituie o

călăuză preţioasă la recomandarea cărţilor, la stabilirea bibliografiilor şi completarea fondului.

Catalogul pe subiecte dezvăluie fondul de publicaţii al bibliotecii după criteriul de cunoştinţe, folosind metode proprii. Caută să arate dacă în bibliotecă există cărţi despre un anumit domeniu de cunoştinţe sau despre un anumit subiect. Aşezarea fişelor în acest catalog se face în ordinea alfabetică a subiectelor pe care le conţin. În cadrul fiecărui subiect fişele sunt ordonate alfabetic după autori sau titlul lucrării în cazul acelora care au mai mulţi autori sau sunt lucrări anonime. Principiul de bază al catalogului este clasificarea fiecărei publicaţii cât mai precis la cuvântul sau cuvintele care exprimă conţinutul ei şi care se pot regăsi în titlul lucrării, în cuprinsul ei sau chiar printre rânduri. Pentru alegerea vedetelor de subiect s-a folosit şi se foloseşte ***Tezaurul Naţional Politematic***.[8] Tezaurul este un instrument de indexare, care se foloseşte atât în etapa de analiză a documentelor intrate, cât şi în etapa de regăsire a informaţiilor. Este o listă normalizată de termeni, ordonată alfabetic, indicând relaţiile semantice şi logice ale acestora. Rolul principal al catalogului pe subiecte este acela de a înlesni cititorului găsirea cărţilor după conţinut, la un subiect concret şi precis fără ca ei să mai fie obligaţi să caute în labirintul clasificării zecimale. Notaţia directă a denumirii subiectului şi ordinea alfabetică uşurează considerabil munca de informare. Catalogul pe subiecte poate arăta imediat lucrările noi intrate la subiectul respectiv. Permite introducerea de noţiuni actuale permiţând scoaterea celor învechite şi perimate moral.

Catalogul personalităţilor permite regăsirea lucrărilor în care sunt informaţii despre viaţa şi opera acestora. Descrierea lucrărilor este făcută pe fişe de catalog cu indicarea cotei. Fiecare fişă are scos în evidenţă cu majuscule de altă culoare (roşie la secţia „Cartea Tehnică") vedeta de subiect cu numele personalităţii, urmată apoi de descrierea analitică a lucrării. Este un catalog deosebit de util pentru elevi, studenţi şi profesori în elaborarea unor proiecte sau referate cerute de programa şcolară.

În afara cataloagelor amintite, la secţia „Cartea Tehnică" se găsesc şi **bibliografii tematice** pentru diferite teme, de exemplu: **Zootehnie- Creşterea animalelor** cu următorul cuprins: Lucrări generale; Selecţionare; Reproducţie; Hrănire; Nutreţuri; Asigurarea bazei furajere; Medicină veterinară; Rumegătoare mari-bovine, taurine; Rumegătoare mici- ovine, caprine; Porci; Cai; Păsări de curte; Creşterea albinelor şi a viermilor de mătase; Vânătoare- pescuit-piscicultură; Produsele animalelor domestice.

Evidenţa cititorilor. Statistica documentelor împrumutate.

---

[8] ***Tezaurul Naţional Politematic***. Lista alfabetică, editată de Institutul Naţional de Informare şi Documentare Ştiinţifică şi Tehnică, vol. 1, Bucureşti, 1973.

An de an numărul cititorilor înscrişi la secţia „Cartea Tehnică" a crescut, atingând în anul 1999 cota cea mai mare. Dacă la un an de la înfiinţare, deci în 1976, au fost înscrişi 2168 de cititori, 67,7% bărbaţi şi 32,2% femei, reprezentând următoarele categorii sociale: muncitori -26%, intelectuali şi funcţionari – 18,5%, elevi şi studenţi 51,5% din următoarele categorii de vârstă: 14 – 25 ani 62,5%, 26 – 40 ani 28,2%, 41 – 60 ani 8,1% şi peste 60 ani 1,2%, în anul 1999 numărul de cititori înscrişi a fost de 5200. Pe parcursul a 25 de ani numărul cititorilor aproape s-a dublat. De remarcat este însă o modificare procentuală în ceea ce priveşte sexul cititorilor. Astfel, numărul femeilor care solicită informaţii din domeniile tehnice creşte, ajungând de la 32,2% la 53,0 % în timp ce numărul cititorilor de sex bărbătesc scade de la 67,7% la 47,0%. Acest lucru este determinat de schimbarea mentalităţii privind situaţia femeilor în societate şi aprecierea acestora la adevărata lor valoare intelectuală pe parcursul anilor, recunoscându-li-se capacitatea de a desfăşura munci monopolizate perioade lungi de timp numai de bărbaţi. Având drepturi egale cu bărbaţii, au fost promovate pe toate planurile. Acest lucru a atras după sine şi nevoia lor de a fi la curent cu noutăţile din domeniul tehnic şi economic.

În tabelul de mai jos se poate urmări fluctuaţia numărului de cititori înscrişi la această secţie pe sexe, categorii sociale şi vârstă. Din treizeci de ani de activitate s-au ales opt ani reprezentativi, care permit o privire de ansamblu asupra numărului de cititori înscrişi precum şi componenţa profesională a acestora.

An	**Nr. citi-tori**	**Băr-baţi %**	**Fe-mei %**	**Mun citori %**	**Func intel. %**	**Elevi stud. %**	**14-25 ani %**	**26-40 ani %**	**40-0 ani %**	**Peste 60 ani %**
1976	**2168**	**1469**	**699**	**565**	**401**	**1118**	**1357**	**611**	**174**	**26**
		67,7	32,2	26,0	18,5	51,5	62,6	28,2	8,1	1,2
1980	**2514**	**1606**	**908**	**573**	**522**	**1294**	**1544**	**720**	**211**	**23**
		63,7	36,1	22,8	20,7	51,5	61,4	28,6	8,4	0,9
1988	**2625**	**1612**	**1013**	**781**	**610**	**1067**	**1616**	**650**	**324**	**34**
		61,4	38,6	29,7	23,2	40,6	61,5	24,7	12,3	1,3
1990	**2231**	**1425**	**806**	**730**	**657**	**730**	**1207**	**689**	**296**	**39**
		63,8	36,1	32,7	29,4	32,7	54,1	30,9	13,2	1,7
1995	**3178**	**1771**	**1407**	**367**	**690**	**1833**	**2088**	**706**	**321**	**63**
		55,7	44,3	11,5	21,7	57,7	65,7	22,2	10,1	2,0
1999	**5200**	**2446**	**2754**	**374**	**869**	**3608**	**3983**	**814**	**345**	**58**
		47,0	53,0	7,2	16,7	69,4	76,6	15,6	6,6	1,1
2001	**4370**	**1894**	**2476**	**390**	**729**	**2984**	**3275**	**690**	**342**	**63**
		43,3	56,6	8,9	16,7	68,2	74,9	15,8	7,8	1,4
2003	**1506**	**609**	**897**	**194**	**324**	**873**	**979**	**341**	**156**	**30**
		40,5	59,5	12,9	21,5	58,0	65,0	22,6	10,4	2,0

Pentru o privire de ansamblu mai evidentă redăm mai jos şi grafic fluctuaţia cititorilor înscrişi şi pe sexe pe parcursul celor treizeci de ani de existenţă a secţiei. Se poate observa creşterea continuă a numărului de cititori care s-au înscris la bibliotecă după anul 1990, ceea ce se poate explica pe de o parte, prin creşterea numărului de locuri la facultăţi, înfiinţarea de noi facultăţi şi a numeroase secţii în cadrul facultăţilor, precum şi prin creşterea preţului publicaţiilor în comparaţie cu infima creştere a veniturilor majorităţii populaţiei. Schimbările din programele de învăţământ prin introducerea în şcoli şi facultăţi a obligativităţii realizării de către elevi şi studenţi a unor proiecte şi referate pe anumite teme date i-a determinat pe aceştia să se înscrie la bibliotecă pentru a putea studia bibliografia recomandată sau să caute lucrările necesare pentru elaborarea studiilor cerute. Dacă în anul 1990 s-au înregistrat în statistică 730 de elevi şi studenţi înscrişi la secţie, ceea ce reprezintă 32,7% în anul 1999 numărul acestora este de 3608 reprezentând 69,4% din totalul celor înscrişi.

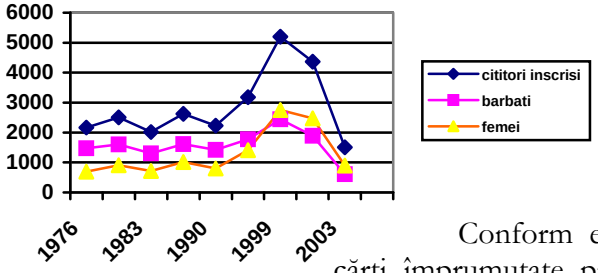

Conform evidenţelor statistice, numărul de cărţi împrumutate precum şi frecventarea acestei secţii de către cititori creşte de la an la an atingând o cotă maximă în anul 1999. Dacă în anul 1976 s-au împrumutat 25210 cărţi, în anul 1999 numărul acestora a ajuns la 43136, ceea ce scoate în evidenţă atât creşterea fondului de carte al secţiei, cât şi creşterea numărului de cititori care frecventează secţia „Cartea Tehnică." Astfel, dacă în 1976 numărul anual de vizite la secţia tehnică s-a situat la 12477, în anul 1999 acesta aproape s-a dublat ajungând la 24637, iar în anul următor chiar la 25139. Din păcate, din anul 2000 scade atât numărul de cărţi împrumutate, cât şi numărul de vizite la secţie ceea ce este determinat, cred, de scăderea numărului de cărţi achiziţionate pentru împrumut mai ales la cota 004 – Ştiinţa şi Tehnologia Calculatoarelor. Prelucrarea datelor, domeniul în care apar cele mai multe noutăţi în intervale foarte scurte de timp, cât şi datorită preferinţei cititorilor de a frecventa internetul, unde găsesc informaţiile de ultimă oră în toate domeniile şi strict la subiectul dorit, fără să facă efortul de a căuta, citi, studia mai multe lucrări pentru realizarea temei cerute.

Relaţia dintre numărul de cărţi achiziţionate, dezvoltarea fondului de carte, numărul de cărţi împrumutate şi numărul de vizite la secţie se poate observa şi din tabelul şi graficul de mai jos:

Anul	1976	1981	1983	1988	1990	1995	1999	2001	% 2003
Cărţi achizi-ţionate	900	900	1490	869	682	298	588	424	375
Fondul de carte	15000	20000	24600	29215	29740	30398	31180	31712	32242
Cărţi împru-mutate	25210	29268	22017	33255	28523	41966	43136	39265	28825
Vizite la secţie	12477	13452	10657	14860	10833	19034	24637	22054	17601

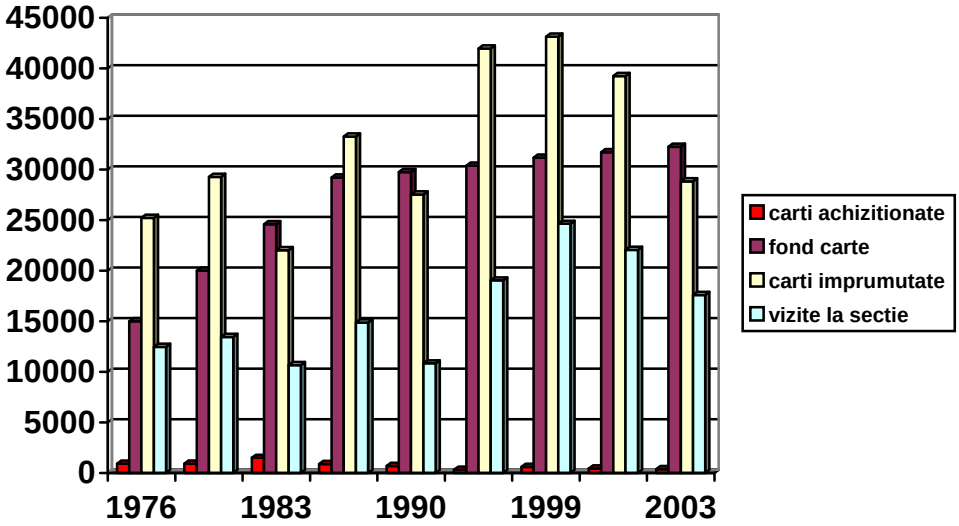

Activităţi desfăşurate la secţia „Cartea Tehnică" (1974 – 2004)

În această perioadă de 30 de ani s-au desfăşurat 119 activităţi ştiinţifice şi culturale constând în lansări de carte, expoziţii de pictură şi fotografie ale artiştilor fotografi membri ai fotoclubului din Târgu-Mureş, conferinţe, expuneri, mese rotunde pe diferite teme tehnico-ştiinţifice, având ca invitaţi speciali oameni de ştiinţă din judeţ şi din ţară. La aceste activităţi au participat cititorii secţiei precum şi cei interesaţi de temele dezbătute, popularizarea activităţilor făcându-se prin invitaţii, afişe şi presa locală.

Bibliotecarele, bibliotecarii secţiei Cartea Tehnico –Ştiinţifică

FÜLÖP MARIA s-a născut la 11 martie 1940 în Bucureşti. După examenul de bacalaureat în 1957 la Zalău, a urmat Şcoala de activişti culturali – secţia Bibliotecari între anii 1957-1959. S-a angajat la Biblioteca Judeţeană Mureş la 1 august 1959 şi a lucrat aici până la 1 iulie 1999 când a ieşit la pensie. În această perioadă a lucrat la secţia Evidenţa şi completarea fondului de carte, secţia Bibliografică, unde a participat la elaborarea lucrărilor: ***Sistem de bibliografie locală curentă de la 1990***, ***Evidenţa publicaţiilor periodice din judeţul Mureş***, ***Cărţi tipărite în judeţul Mureş***, ***Judeţul Mureş în cărţi (1990-1999)***, Bio-bibliografii mureşene: ***Oameni de ştiinţă mureşeni***. Din octombrie 1974 până în septembrie 1993 îşi desfăşoară activitatea la secţia „Cartea Tehnică" unde, împreună cu celelalte bibliotecare, organizează expoziţii ale artiştilor fotografi din localitate, dezbateri şi mese rotunde pe teme tehnico-ştiinţifice cu participarea unor specialişti din domeniu, prezentări de cărţi în presa locală.

ANA TODEA s-a născut la 17 aprilie 1950 la Teleac, judeţul Mureş. După încheierea studiilor liceale urmează Şcoala Tehnică Postliceală de Biblioteconomie din Bucureşti pe care o termină în 1971. Şi-a început activitatea ca bibliotecară la Reghin, lucrând la Biblioteca Orăşenească în perioada 1 iunie 1971 – martie 1981. De la 1 aprilie 1981 şi până în 1999 lucrează la Biblioteca Judeţeană Mureş la secţia „Cartea Tehnică," apoi, din 1999 până în prezent, ocupă postul de coordonator al activităţii de la secţia „Împrumut Carte pentru Adulţi." În cei 18 ani petrecuţi la secţia „Cartea Tehnică" participă împreună cu colegele sale la organizarea expoziţiilor artiştilor fotografi din judeţ şi din ţară; la organizarea unor dezbateri şi mese rotunde pe teme tehnice, ştiinţifice, având ca invitaţi personalităţi din aceste domenii din localitate şi din alte localităţi ale ţării; publică în presa locală noutăţile apărute în domeniul tehnic, ştiinţific informând publicul cititor cu privire la îmbogăţirea fondului de carte al secţiei.

După de pleacă de la secţia „Cartea Tehnică" colaborează la elaborarea şi publicarea mai multor lucrări: ***Caiet documentar***, elaborat cu ocazia împlinirii a 200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureş (1802 – 2002); dicţionarul bio-bibliografic ***Oameni de ştiinţă mureşeni***; publică articole în revista ***Biblioteca***. Este preşedinta filialei Mureş a ANBBPR şi vicepreşedinte al FABR, filiala Mureş.

EMILIA VIDICAN s-a născut la 17 iunie 1951 în oraşul Satu Mare. După terminarea liceului în Gherla, judeţul Cluj, a urmat cursurile Şcolii de Specializare Postliceală de Biblioteconomie – Bucureşti, promoţia 1973. A lucrat ca bibliotecară în comuna Feleacu, judeţul Cluj, până în 1974 când acest post a fost desfiinţat prin decret. În anul 1976, în urma concursului pe care l-a susţinut la Biblioteca Institutului Politehnic Cluj-Napoca a ocupat postul de bibliotecar la sala de lectură a publicaţiilor periodice şi a pregătit înfiinţarea noii biblioteci de la Facultatea de Mecanică. În anul 1977 este angajată temporar la Biblioteca Judeţeană Mureş îndeplinind diferite sarcini în cadrul secţiilor bibliotecii până la 1 mai 1979, când, în urma unui concurs, este repartizată la secţia „Cartea Tehnică." Pe parcursul celor 25 de ani petrecuţi la această secţie a acumulat o vastă experienţă profesională şi a participarea la organizarea a numeroase expoziţii ale artiştilor fotografi din judeţ, precum şi multiple dezbateri şi mese rotunde pe teme tehnico-ştiinţifice cu participarea unor personalităţi din domeniul tehnic şi ştiinţific. Publică articole în presa locală informând cititorii cu privire la noutăţile tehnico-ştiinţifice cu care s-a îmbogăţit fondul de carte al secţiei.

MARIA-MAGDALENA FALL s-a născut la 21 octombrie 1954 la Reghin. După terminarea liceului frecventează cursurile facultăţii de Tehnologia şi chimia produselor alimentare din Galaţi. După o activitate de 25 de ani ca inginer în acest domeniu îşi schimbă orientarea profesională fiind angajată, în urma unui concurs, la Biblioteca Judeţeană Mureş ca bibliotecar debutant. Urmează cursurile de Biblioteconomie de 1 an organizate de Ministerul Culturii şi Cultelor în perioada iulie 2000 - mai 2001 obţinând calificarea de bibliotecar. În perioada mai 2000 – martie 2002 participă la cursurile postuniversitare de specializare la distanţă la limba şi literatura germană organizate de Institutul „Goethe" în colaborare cu Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Filologie, secţia Limbi străine. Lucrează la secţia „Cartea Tehnică" din iulie 2000. Publică în presa locală articole privitoare la curiozităţi şi noutăţi din domeniul ştiinţei şi tehnicii.

CRISTIAN VALER MACARIE s-a născut la 29 ianuarie 1970 la Târgu-Mureş. După absolvirea Liceului Teoretic „Alexandru Papiu Ilarian" în 1989, urmează cursurile facultăţii Ingineria şi Tehnologia Materialelor, secţia Utilajul şi Tehnologia Sudurii. Între 1996 şi 1999 îşi exercită profesia de inginer la diferite firme. Îşi schimbă orientarea profesională şi, în urma unui concurs, este angajat la Biblioteca Judeţeană Mureş din 15 iunie 2000. În perioada iulie 2000 – mai 2001 frecventează cursurile

postuniversitare de Biblioteconomie la distanţă organizate de Ministerul Culturii şi Cultelor obţinând calificarea de bibliotecar. Lucrează la această secţie de patru ani perioadă în care a publicat articole în presa locală despre oameni de ştiinţă la diferite ocazii aniversare.

Au mai lucrat la secţia „Cartea Tehnică" pentru perioade mai scurte de timp Fülöp Juliana (Mozes), Csegzi Csilla Gabriella, Herzeg Mariana, Daniela Morărean, Cristina Matei, Letiţia Popescu, Laura Aldea, Ana Maria Lazăr.

The Technical - Scientifical Department of Mureş County Library at Its 30th Anniversary

Abstract

The paper is structured on several chapters: Short History; Completing and Organizing the Collections; The Catalogues; The Evidence of the Readers and the Statistic of Borrowed Documents; The cultural – Scientific Activities Organized Between 1974 – 2004; The Librarians of the Department.

The foundations of the new department of technical publications was at that moment a necessity, because of the industrial development and also because of the request of qualified specialists on different technical domains. It was the idea of a well-known librarian – Meszáros Jozsef – that was presented to a group of engineers, organized in an association, that finally was put into practice. Thus, on November the 20th 1974 the new department was officially opened to public and its evolution since then was quite ascendent.

The department of technical publications permanently increased its collections; thus, in no more than three decades its fonds were enriched with different technical materials, today their number being over 32 thousand publications. Unfortunatelly, the acquisition policy had to change during the last years, because of the lack of financial resources and because of the prices of books. As it expected, for a better circulation of information, there were organized many catalogues, such as the alphabetical one, sistematical, thematical etc. The paper also contains a readers evidence, on criteria such as age, profession etc. and some statistics concerning daily frequency, monthly frequency etc.

It is also worth mentioning the fact that between 1974 – 2004 this department was involved in 119 cultural activities, such as picture and photographic exhibitions, scientific meetings etc. In the last part of the paper there is a presentation of each of the librarians that have worked during time at this department.

Aspecte marcante ale managementului de bibliotecă identificate la Compartimentul de Completare a colecţiilor bibliotecii publice

LILIANA MOLDOVAN
Biblioteca Judeţeană Mureş

Formulări introductive

„*Trebuie să ai clar în minte ceea ce ţi-ai propus să realizezi şi întotdeauna lucrul la care aspiri să fie atât de amplu încât să nu-l poţi niciodată duce la îndeplinire în totalitate*"

(Katleen Heim)

Managementul culturii reprezintă una dintre cele mai teribile provocări la adresa specialiştilor din domeniul managerial, aceştia exprimându-şi convingerea că nu se pot obţine performanţe culturale remarcabile decât într-un mediu intelectual condus cu îndemânare şi organizat conform variatelor stringenţe impuse de teoriile conducerii şi organizării Cercetătorii aduc tot mai multe dovezi referitoare la strânsa corelaţie dintre cultură şi performanţa organizaţională, la întrepătrunderea paradigmatică dintre disciplinele organizării şi conducerii şi atrăgătorul domeniu al progresului cultural. O încercare de gestionare a activităţilor culturale va porni întotdeauna de la cunoaşterea factorilor care generează şi modelează permanent cultura, de la surprinderea corectă a ansamblului de semnificaţii, de concepte, de teorii referitoare la termenul de cultură, în general. Potrivit informaţiilor furnizate de istoria şi filosofia culturii, termenul în discuţie a cunoscut un număr generos de definiţii şi încercări de lămurire conceptuală şi etimologică. Un punct de plecare senzaţional îl oferă antichitatea greacă, în accepţiunea filosofilor greci cultura semnificând acţiunea liberă şi creatoare a oamenilor asupra naturii. Gânditorii romani au propus şi ei definiţii interesante în încercarea de a surprinde specificul şi esenţa activităţilor culturale ale omenirii: în timp ce Horaţiu considera cultura o activitate de cultivare a spiritului, Cicero concepea cultura ca pe un efort educaţional de „rodire a sufletului." Astăzi folosim termenul în diferite contexte comunicaţionale, de o varietate extremă, specialiştii în problemele culturii înregistrând peste 250 de definiţii ale noţiunii de cultură. În contextul studiului de faţă odată cu extrapolarea termenului în plan socio-economic ne interesează răspunsul la întrebarea: *Ce legătură există între cultură şi afaceri*? Mai mult, vom

găsi un răspuns la întrebarea: „*Pot bibliotecile, ca instituţii culturale de avangardă să devină modelele unor activităţi de informare şi documentare pline de succes* ?”

La rândul său, conceptul de **management** a stârnit numeroase controverse. În căutarea definiţiei perfecte a actului managerial, specialiştii s-au oprit asupra raportului management – conducere. Suntem tentaţi să considerăm că între cei doi termeni ar exista o sinonimie perfectă. Spre deosebire de teoriile tradiţionale, înclinăm să credem că între cele două noţiuni poate fi stabilită o uşoară diferenţă de sens sesizată şi de Michael Gorman care scria: „*Diferenţa fundamentală dintre management - administraţie, pe de o parte, şi actul conducerii, pe de cealaltă, este că prima se axează pe ceea ce este, pe când cea de a doua se preocupă de ceea ce va fi*.” Într-o altă formulare, prin conducere desemnăm capacitatea de a influenţa activitatea unui grup în cadrul eforturilor acestuia de a proiecta şi de a îndeplini anumite obiective. La fel ca şi cuvântul „conducere” termenul „management” este încărcat de semnificaţii şi poate avea diferite sensuri în funcţie de diferitele situaţii paradigmatice din istoria ştiinţelor conducerii. Una din definiţiile clasice ale managementului aparţine lui Fayol, care a stabilit că primele cinci atribuţii ale managerului sunt: funcţia de comandă, de organizare, planificare, control şi implementare. Concepţiile mai recente atrag atenţia asupra rolului transformaţional al liderului, asupra capacităţii lui de a produce schimbări acordându-se o importanţă specială felului în care conducătorul influenţează modul de gândire al oamenilor. Susţinătorii acestei idei pornesc de la premisa că o conducere eficientă trebuie să fie rezultatul implicării nemijlocite a liderului obligat să asigure autonomie celor conduşi astfel încât aceştia din urmă să aibă posibilitatea de a participa la actul conducerii sau cel puţin să aibă impresia participării directe. Liderii buni pot să-i conducă şi să-i influenţeze pe ceilalţi, deţin capacitatea de a-şi motiva subalternii obţinând maximum de competenţă şi implicare din partea grupului cu care lucrează. Pentru a îndruma eficient o organizaţie, managerul trebuie să cunoască cum funcţionează ea, să identifice tiparele de organizare relevante pentru instituţia respectivă. Un bun cadru de conducere ştie ce trebuie făcut, ştie că obiectivul central al bibliotecii este asigurarea serviciilor de lectură şi informare către beneficiari; conducătorii diferitelor compartimente ale bibliotecii ştiu cum trebuie făcut punând în practică planurile şi proiectele instituţiei unde lucrează. Bineînţeles, managerul îşi poate ajuta angajaţii să ducă la îndeplinire sarcinile imediate sau pe termen lung întreţinând o bună comunicare cu personalul bibliotecii, sprijinindu-l în însuşirea viziunii manageriale asupra bibliotecii. Un bun manager de bibliotecă îi va obliga pe conducătorii diferitelor compartimente să se implice în angrenajul managerial într-o manieră concretă contribuind în acelaşi timp la coordonarea cu

responsabilitate a activităţii din sectorul respectiv. Nu contează cât de mare este compartimentul, cât de mulţi sunt angajaţii pe care-i are în subordine, importantă este fermitatea cu care fiecare şef de compartiment se implică în procesul eficientizării muncii în bibliotecă.

Stilul de comunicare al conducătorilor determină modul în care se desfăşoară activitatea în cadrul organizaţiei, favorizează procesul de îndeplinire a obiectivelor. Implementarea unor reţele administrative descentralizate şi orientarea managerilor spre relaţiile interpersonale poate conduce la obţinerea unor rezultate strălucitoare dacă la nivelul conducerii se înţelege că „*valoarea puterii constă în a o împărţii cu ceilalţi*." Domeniul eficacităţii conducerii este extrem de complex şi este determinat de o serie de factori cum ar fi: calităţile personale ale liderului, conjunctura socio-economică concretă, atitudinile comportamentale ale conducătorilor şi ale grupului condus, natura obiectivelor şi sarcinilor de îndeplinit.

În sfera conducerii organizaţionale se pune astăzi accentul pe teoria conducerii transformaţionale, pe capacitatea managerului de a schimba părerile oamenilor. Ideile de avangardă în materie de management indiferent că este vorba de managementul afacerilor sau managementul instituţiilor publice se bazează tot mai mult pe înţelegerea modalităţilor de gestionare a relaţiilor interumane deoarece potrivit spuselor lui Peter F. Drucker: „*elementul uman este cel care determină capacitatea productivă a organizaţiei*." Înţelegerea mecanismelor de formare şi schimbare a atitudinilor şi comportamentelor factorului uman dintr-o organizaţie devine în contextul ultimelor decenii o condiţie sine qua non a obţinerii de rezultate manageriale productive şi eficiente.

Managementul achiziţiilor documentelor de bibliotecă

„*Nici o funcţie nu e mai vitală pentru societatea noastră decât cea de manager, managerii stabilesc dacă instituţiile noastre sociale ne vor servi în mod adecvat sau dacă ne vor irosi talentele şi resursele noastre*." (Henry Mitzberg)[1]

Managementul cultural şi managementul de bibliotecă sunt, fără îndoială subiecte înrudite. Stilul guvernării unei organizaţii culturale de drept public este diferit de modalităţile în care se administrează o afacere. Comportamentul unui director de bibliotecă este uşor diferit de cel al conducătorului unei firme economice, fiecare având misiuni diferite de îndeplinit. Misiunea bibliotecilor publice din România este succint formulată în **Legea bibliotecilor** nr. 334 din

[1] ****** *Managementul organizaţiilor publice*** / Coordonatori: prof. dr. Nicolae A. Bibu, conf. dr. Florin Foltean, Timişoara, Cecma Pertner, 2002.

2002: „*scopul principal al bibliotecii este de a constitui, de a organiza, a prelucra, a dezvolta şi conserva colecţii de cărţii, publicaţii seriale, alte publicaţii specifice şi baze de date pentru a facilita utilizarea acestora în scop de informare, cercetare, educaţie sau recreere; în cadrul societăţii informaţionale biblioteca are un rol de importanţă strategică*". Există însă aspecte de profunzime care apropie managementul bibliotecilor de managementul firmei, aspecte fidele esenţei oricărui act de conducere axat pe: **planificarea, organizarea, conducerea**, **controlul, evaluarea** eficienţei activităţii desfăşurate fie în plan economic, fie în domeniul cultural.

Referitor la strategiile de dezvoltare ale bibliotecii publice identificăm elemente care o diferenţiază de strategiile de conducere proprii organizaţiilor culturale, direcţiile de interes ale bibliotecii îndreptându-se , de exemplu, spre trei obiective hotărâtoare: serviciile către consumator, conţinutul informaţional al colecţiilor, pregătirea profesională a personalului de specialitate

A conduce nu înseamnă doar a găsi obiective, ci a le duce la îndeplinire plasându-le în contextul adecvat realizării lor. La originea procesului de fixare a obiectivelor specifice secţiei de completare a colecţiilor stau două mari principii: 1) activitatea de dezvoltare a colecţiilor trebuie astfel valorificată, încât să nu fie exclusă nici o categorie de cititori, deoarece biblioteca judeţeană este o bibliotecă publică şcolară şi universitară, tehnică şi ştiinţifică, literară şi de divertisment; 2) colecţiile bibliotecii publice au un caracter enciclopedic şi servesc nevoilor de cultură, educaţie, informare şi divertisment ale cetăţenilor

Fixarea şi inventarierea obiectivelor devine un lucru de mare preţ dacă idealurile sunt transpuse în fapte în condiţiile creării unor circumstanţe organizaţionale favorabile stimulării relaţiilor bibliotecii cu marea majoritate a beneficiarilor ei. Biblioteca poate obţine succese notabile dacă acţiunile angajaţilor ei sunt îndreptate spre obiective precise, realizabile şi măsurabile. „*Oamenii trebuie să aibă sentimentul că ştiu încotro se îndreaptă*" în acest sens liderul va fi întotdeauna o persoană care să aibă o viziune generală asupra dezvoltării bibliotecii, o viziune pe care să o articuleze în aşa fel încât să poată fi înţeleasă şi adoptată de întreaga comunitate de bibliotecari din instituţia respectivă. Finalizarea procesului de planificare începe în momentul punerii în practică a prevederilor planului printr-o acţiune responsabilă, bine coordonată îndreptată în direcţia materializării obiectivelor.

La secţia de Completare a colecţiilor" obiectivul central sub care se reunesc sarcinile concrete de achiziţie, catalogare şi cotare a documentelor se referă la necesitatea colectării unor informaţii relevante, conforme cu interesele de lectură, studiu, amuzament şi educaţie ale cititorilor, pe baza creşterii progresive a fondurilor de publicaţii ale bibliotecii. Eficacitatea muncii desfăşurate la acest

compartiment este în strânsă legătură cu capacitatea vizionară şi integratoare a persoanei care organizează munca de la achiziţii, de talentul acestuia de a elabora planuri strategice utile pentru fixarea obiectivelor. Fiecare secţie a bibliotecii are dreptul, din perspectiva managementului obiectivelor, să-şi formuleze propriile obiective, să le integreze în planul general de dezvoltare a bibliotecii publice.

„*Persoanele aflate în posturi de conducere trebuie să-şi asume responsabilitatea planificării în propriul compartiment de muncă şi să conlucreze la elaborarea planului general al organizaţiei*" …deoarece astăzi, mai mult decât oricând, „*planificarea strategică a devenit factor esenţial în încercarea bibliotecilor de a-şi stabili singure viitorul.*"[2]

În concordanţă cu cerinţele actuale de managementul resurselor umane, personalul din bibliotecile publice se grupează într-o structură fixă formată din trei categorii de personal: personalul de specialitate, personalul administrativ, personalul de întreţinere.

Bibliotecarii de la dezvoltarea colecţiilor sunt cuprinşi în prima categorie alături de bibliografi, cercetători, documentarişti, restauratori, ingineri de sistem şi informaticieni şi, bineînţeles, bibliotecarii de la secţiile de împrumut ale instituţiei.

Mentalităţile din managementul resurselor umane evoluează continuu astfel încât descoperim la un moment dat matricea organizaţională propusă de Henry Mitzberg pentru o bibliotecă mare unde structura organizaţională va cuprinde cinci niveluri:

1. vârful strategic format din directorul general şi directorii adjuncţi;
2. linia de mijloc formată din conducătorii diferitelor compartimente sau servicii;
3. tehnostructura alcătuită din angajaţii de la catalogare şi sectorul de informatică;
4. personalul auxiliar necesar doar în organizaţiile foarte mari format din angajaţii de la serviciul de personal şi compartimentul de marketing;
5. nucleul operaţional compus din bibliotecarii care se ocupă cu comunicarea fondurilor şi intră în legătură nemijlocită cu utilizatorii bibliotecii.

Această divizare reflectă specializarea pe orizontală a personalului, factorii de activitate din fiecare secţie orientându-se spre îndeplinirea unui pachet de sarcini specifice, fiecare contribuind în felul său la realizarea obiectivelor generale ale organizaţiei. Orice bibliotecă publică va trebui să-şi stabilească o structură organizaţională care să se concentreze asupra diviziunii muncii şi asupra

---

[2] Robert D. Stueart, Barbara B. Moran, ***Management pentru biblioteci şi centre de informare***, Ediţia a 4-a, Bucureşti, ABBPR, 1998, p. 25.

mecanismelor coordonării activităţilor specializate pentru îndeplinirea scopurilor stabilite în procesul de planificare. Mecanismele coordonării sunt cu atât mai greu de mânuit cu cât gradul de specializare al bibliotecarilor este mai îngust. În aceste condiţii, bibliotecarii recrutaţi la secţia de Completare şi organizare a colecţiilor de la Biblioteca Judeţeană Mureş îndeplinesc un pachet de sarcini comun care cuprinde: 1) dezvoltarea şi actualizarea colecţiilor bibliotecii publice în raport cu producţia editorială anuală şi în funcţie de cerinţele de pe piaţa de informaţii; 2) evidenţa publicaţiilor proaspăt intrate în bibliotecă; 3) completarea şi dezvoltarea catalogului intern al bibliotecii prin redactarea fişelor cu descrierea bibliografică; 4) clasificarea documentelor în vederea administrării colecţiilor şi aşezării corespunzătoare a cărţilor în depozitele bibliotecii. Pe primul plan în sistemul de funcţii al bibliotecii publice stă colectarea, organizarea şi asigurarea accesului la sursele de informare iar bibliotecarii de la Completarea colecţiilor au competenţa necesară pentru a îndeplini aceste sarcini specifice sectorului de muncă auxiliar al bibliotecii.

O încercare taxonomică împrumutată din sfera marketingului cultural evidenţiază existenţa a două tipuri de servicii puse la dispoziţia publicului: servicii externe şi servicii interne. **Serviciile interne**, aproape lipsite de transparenţă, se referă la intrările de documente (prin achiziţii, Depozit legal, donaţii, schimb interbibliotecar), la descrierea bibliografică şi clasificarea documentelor în sprijinul organizării colecţiilor şi a cataloagelor din bibliotecă.

Serviciile externe, desfăşurate cu uşile deschise, includ: înscrierea cititorilor, consultarea cataloagelor, împrumutul de documente la sala de lectură sau la domiciliu. Repet: rostul tuturor acestor activităţi este unic şi vizează sporirea contribuţiei cărţii la pregătirea profesională şi spirituală a populaţiei care apelează la serviciile ei.

De obicei numărul personalului de la achiziţie este foarte restrâns, fapt ce se repercutează asupra ritmicităţii procurării de documente şi a rapidităţii cu care se realizează activitatea de catalogare a documentelor. Dacă raportul dintre numărul de catalogatori respectiv numărul personalului de la împrumut nu este judicios calculat fiind în defavoarea bibliotecarilor de la Secţia de achiziţie şi organizare a colecţiilor, atunci numărul cărţilor de la raftul cu noutăţi al secţiilor de la împrumut va scădea în mod corespunzător. Semnificativă nu este doar calitatea activităţilor de la biroul de Completare şi administrare a fondurilor de documente, ci şi eficienţa cu care acestea se derulează. Stabilirea unui raport corespunzător între mărimea resurselor financiare destinate îmbogăţirii fondurilor şi cuantumul sarcinilor concentrate la sectorul de achiziţii este esenţială pentru obţinerea contextului necesar satisfacerii la timp a sarcinilor de creştere a numărului de unităţi de bibliotecă înscrise în registrele bibliotecii. De asemenea orice cadru de conducere va încerca să menţină un raport echitabil între numărul

angajaţilor de la Relaţiile cu publicul şi numărul bibliotecarilor catalogatori şi a personalului de la achiziţii. În situaţia în care bibliotecarii de la completarea colecţiilor se ocupă cu managementul documentelor având sarcina de a procura noi documente, de a ţine evidenţa lor, de a le descrie biblioteconomic, de a clasifica şi cota noile stocuri de cărţi, numărul angajaţilor care lucrează în acest compartiment este necorespunzător. De altfel nici nomenclatorul de funcţii şi criterii de normare a resurselor umane pentru bibliotecile publice nu vine în sprijinul cadrelor de conducere care ar dori să echilibreze situaţia resurselor umane din biblioteci.

O atitudine democratică asupra resurselor umane nu se poate susţine când legislaţia pentru biblioteci stabileşte că la serviciul de achiziţii să fie asigurat:

- pentru cărţi: 1 post la 850 documente / an
- pentru publicaţii seriale: 1 post la 300 de abonamente / an

Este crucial pentru managerii din biblioteci să construiască şi să menţină o reţea organizaţională şi informaţională eficientă între membrii diferitelor secţii astfel încât aceştia să aibă ocazia să facă schimb de competenţe implicându-se în mod egal în procesul de atingere a unui ţel comun: îmbunătăţirea serviciilor bibliotecii şi adaptarea permanentă la sferele de interes ale clienţilor.

Numai într-un context comun de obiective, semnificaţii, cunoştinţe şi reguli comune de comportament angajaţii de la secţiile în care se asigură circuitul fondurilor de documente pot să-şi formeze o serie de abilităţi de comunicare a colecţiilor şi de asistare a utilizatorilor, iar specialiştii de la Completarea colecţiilor îşi vor dezvolta capacitatea de a lucra cu un număr enorm de tipărituri şi alte materiale informaţionale obţinute din surse naţionale şi locale. Aceştia din urmă vor anticipa cerinţele publicului astfel încât cumpărarea de cărţi să devină o investiţie reuşită, iar activitatea de achiziţie şi catalogare biblioteconomică să-şi dovedească mereu eficienţa. Colectarea publicaţiilor nu este o activitate suficientă sieşi, nici o bibliotecă nu-şi dezvoltă fondurile doar pentru a avea cât mai multe cărţi, pentru a dovedi că deţine un uriaş fond de documente, completarea fondurilor bibliotecii publice cu caracter enciclopedic se realizează întotdeauna în virtutea deservirii comunităţii pentru care funcţionează, indiferent că este vorba despre comunitatea cercetătorilor şi profesorilor, despre cetăţenii obişnuiţi ai unei localităţi sau ai unui municipiu, despre comunitatea „studioasă" a elevilor şi studenţilor. În concluzie, managementul dezvoltării colecţiilor bibliotecii va fi întotdeauna orientat spre satisfacerea necesităţilor de instruire şi informare a unor categorii largi şi variate de solicitanţi de vreme ce eficacitatea organizaţiilor publice se măsoară prin cantitatea şi calitatea serviciilor furnizate

În cadrul literaturii de specialitate, şi mă refer aici la studiile şi cercetările din mediul biblioteconomic, se vorbeşte tot mai mult despre managementul

prelucrării de bibliotecă. Într-adevăr, conducerea şi organizarea activităţii la secţia de completare a colecţiilor nu ar trebui să se realizeze fără un stabil fundament teoretic, constituit pe baza legilor şi metodologiilor formulate în cadrul managementului prelucrării biblioteconomice a documentelor. Ca părţi esenţiale ale managementului de bibliotecă, managementul achiziţiilor şi managementul organizării colecţiilor trebuie tratate cu seriozitate şi supuse unor consecvente analize ştiinţifice susţinute de premisa că dezvoltarea colecţiilor este un proces constant care răspunde cu promptitudine cerinţelor de informare a beneficiarilor. Dacă tratăm informaţia ca pe un produs economic şi privim instituţia bibliotecară ca pe un furnizor cultural de informaţii atunci activitatea de colectare a documentelor tipărite şi audio-vizuale devine una din marile provocări ale managementului de bibliotecă. În situaţia creşterii rapide a cererii de informaţii dublată de scăderea bugetelor destinate cumpărării de carte, activitatea de achiziţie a noilor documente va fi tratată cu mare responsabilitate de conducătorii bibliotecilor care trebuie să pună la punct un program bine conturat al dezvoltării colecţiilor bazat pe următoarele puncte:

- cunoaşterea situaţiei fondurilor bugetare necesare acoperirii cheltuielilor pentru achiziţia de documente;
- cunoaşterea cu exactitate a structurii fondurilor tradiţionale şi a mecanismelor de organizare şi distribuire a colecţiilor pe secţii şi filiale;
- stabilirea politicii de dezvoltare a colecţiilor;
- stabilirea criteriilor de selectare a noutăţilor;
- organizarea resurselor umane de la secţia de Completare a colecţiilor;
- cercetarea structurii utilizatorilor prin aplicarea unor metode de marketing;
- constituirea fondului de documente electronice al bibliotecii;
- implementarea tehnologiilor informaţionale în procesul de întregire a fondurilor de publicaţii;
- orientarea achiziţiilor către resursele electronice de pe piaţa de informaţii.

Problematica dezvoltării fondurilor bibliotecii constituie doar un punct de plecare pentru înţelegerea complexităţii muncii desfăşurate de bibliotecarii de la clasificarea şi catalogarea documentelor. Domeniul organizării colecţiilor este extrem de vast şi poate fi analizat în cadrul unui studiu independent, de aceea mă voi rezuma la reflectarea sarcinilor încredinţate personalului de la achiziţii, înlăturând norul ignoranţei care pluteşte asupra acestui compartiment important al oricărei biblioteci, sector despre a cărui existenţă utilizatorii bibliotecii deţin prea puţine informaţii.

La biroul de Completare a colecţiilor se desfăşoară una dintre cele mai dinamice activităţi din sfera biblioteconomică, una din cele mai importante atribuţii a personalului de la această secţie fiind dezvoltarea şi organizarea

colecţiilor de bibliotecă în vederea satisfacerii cerinţelor de lectură şi informare a populaţiei .În acest sens serviciul de achiziţii concepe un proiect trimestrial sau anual de dezvoltare curentă şi retrospectivă a fondului de documente, care respectă principiile politicii de achiziţii din instituţia respectivă şi urmăreşte îmbogăţirea permanentă a colecţiilor gestionate cu documente româneşti şi străine indiferent de suportul lor material, indiferent dacă este vorba de cărţi, de periodice, de CD-uri sau benzi magnetice. Întregirea colecţiilor deja existente nu se realizează, după cum bine putem observa, la întâmplare, ci va ţine întotdeauna seama de profilul enciclopedic al bibliotecii publice, de dimensiunea bibliotecii, de schimbările înregistrate pe piaţa editorială, de bugetul alocat cumpărării de documente şi nu în ultimul rând de interesul manifestat de cititori pentru un domeniu sau altul al cunoaşterii universale, de solicitările beneficiarilor.

În condiţiile în care ne confruntăm cu supraproducţia editorială, structura fondurilor bibliotecii trebuie proiectată în aşa fel încât să fie utilă cetăţenilor spre care se îndreaptă serviciile ei iar găsirea de soluţii la chestiunile stringente se va finaliza cu elaborarea unui program de strategie şi politică culturală axat în primul rând pe procurarea ultimelor apariţii din sfera editorială. Obiectivele înscrise în programul strategic au un caracter mobil, sunt orientative şi se pot modifica în raport direct proporţional cu schimbarea cerinţelor de lectură şi informare ale comunităţii deservite.

Conducerea şi organizarea serviciului de completare a colecţiilor ridică o serie de probleme legate în special de găsirea unor răspunsuri la întrebarea: cum putem oferi clienţilor, într-un mod eficient şi atractiv, servicii astfel încât aceştia să devină utilizatori satisfăcuţi? Aceasta este una din întrebările care îi frământă pe toţi managerii din industria serviciilor şi organizaţiilor publice, şi îşi află răspuns în mediul marketingului. Din perspectiva principiilor de marketing biblioteca nu va mai pune accent pe sarcina creşterii cu orice preţ numărului de cărţi, ea va încerca să vină în întâmpinarea nevoilor utilizatorilor prin oferirea unor servicii corespunzătoare intereselor beneficiarilor. De asemenea va respecta prevederile Legii bibliotecilor unde se impune ca necesarul anual minim de publicaţii procurate să fie de 1,5 – 2,5 documente / locuitor.

Însuşindu-şi un mod de gândire economic, personalul de la achiziţii este nevoit să stabilească numărul lunar optim de documente achiziţionate, să facă o selecţie drastică a produselor tipărite fără a scăpa din vedere obligaţia de a satisface setea de informaţie a clienţilor-cititori. Stabilirea nevoilor consumatorului de carte devine factor primordial, determinant al politicii de achiziţii. Planificarea activităţii de îmbogăţire a fondurilor trebuie să pornească de la identificarea diferitelor grupe de cetăţeni care vin să viziteze biblioteca. Constituirea colecţiilor este orientată întotdeauna spre utilizator: oferta de informaţii propusă de bibliotecari trebuie să fie astfel constituită încât cititorii să

plece de la bibliotecă mulţumiţi de serviciile şi produsele oferite. Pe lângă sondajele de marketing, esenţial este şi contactul direct al bibliotecarilor cu publicul cititor. Observarea utilizatorilor, analiza registrului cu evidenţa împrumuturilor zilnice sunt metode improvizate care pot conduce la obţinerea unor date importante privind grupurile de utilizatori şi interesele lor informaţionale şi educaţionale. Constituirea şi sporirea patrimoniului de documente determină valoarea culturală şi creşterea rolului informativ al bibliotecii în raza comunităţii în care acţionează ca factor activ de educare şi transformare culturală a populaţiei. Ţinerea colecţiilor bibliotecii la zi poate contribui la îmbunătăţirea imaginii şi serviciilor bibliotecii. Chiar dacă nu intră în contact cu cititorii, bibliotecarii de la Completarea colecţiilor sunt nevoiţi să se informeze în legătură cerinţele beneficiarilor. Un rol important îl are în acest sens comunicarea cu secţiile care desfăşoară activităţi de relaţii cu publicul. Persoanele care intră în contact nemijlocit cu cititorii deţin informaţii concrete cu privire la documentele solicitate. Aceştia pot să stabilească, prin intermediul unor statistici întocmite cu profesionalism, în ce direcţie se îndreaptă interesele informaţionale ale cetăţenilor, care sunt aspiraţiile intelectuale şi educaţionale ale acestora. Repet, întreţinerea unor relaţii de interdependenţă între toate serviciile dintr-o bibliotecă poate contribui în mod accentuat la dezvoltarea imaginii bibliotecii publice şi la creşterea calităţii serviciilor.

Bibliotecile judeţene din ţara noastră sunt biblioteci publice frecventate de cititori din toate straturile sociale. Pe baza sondajelor de marketing realizate de personalul de la serviciile de Relaţii cu publicul putem obţine informaţii relativ exacte în privinţa structurii utilizatorilor. Statisticile demonstrează că principalele grupe de utilizatori ai bibliotecii sunt copiii şi adolescenţii, urmând apoi grupa studenţilor cu vârste cuprinse între 20-35 de ani. Odată cu trecerea la grupele de vârstă specifice cititorilor maturi, numărul acestora scade simţitor înregistrându-se o uşoară creştere doar în cazul cititorilor de vârsta a treia. Observăm, pe de altă parte, că interesele de lectură ale cetăţenilor sunt foarte variate şi diferă în chip firesc de la o vârstă la alta. În mod corespunzător sarcinile pe care trebuie să le îndeplinească biblioteca în domeniul dezvoltării fondurilor sunt diversificate şi vor fi îndreptate spre procurarea de documente din sfera celor trei mari zone de interes: 1) domeniul educaţional formativ; 2) domeniul informaţional; 3) literatura de „loisir" sau de recreere. Ponderea domeniilor nefiind marcată cu stricteţe, pot avea loc rediscutări şi reformulări ale priorităţilor atât în privinţa cantităţii cărţilor cumpărate, cât şi a subiectelor pe care le tratează. În ultimul deceniu, spre exemplu, sectorul economico-financiar a luat o amploare neaşteptată determinând solicitarea unui număr mare de documente aparţinând acestei discipline. Furnizarea de informaţii pentru studiu şi educaţie nu este o sarcină nouă a bibliotecilor judeţene dar acoperirea necesarului de informaţii pentru cetăţenii

care vor să se formeze pentru noile profesii împrumutate în ultimii 15 ani din Occident, cum ar fi profesiile de manager, informatician, inginer de sistem şi alte noi ocupaţii apărute pe piaţa românească a forţei de muncă, presupune reformularea cantitativ-calitativă a sarcinilor şi readaptarea fondurilor de bibliotecă în funcţie de evoluţiile concrete de pe piaţa informaţională şi formativ-educativă naţională şi internaţională. O altă tendinţă care s-a conturat în ultimii ani şi căreia i s-au închinat pagini întregi de literatură biblioteconomică este transformarea bibliotecii într-un centru comunitar de informare. Cititorii nu mai vin la bibliotecă doar pentru a împrumuta cărţi, ci solicită informaţii concrete despre societatea în care trăiesc, despre schimbările socio-politice şi culturale din localitatea în care domiciliază. Cetăţenii trebuie să aibă posibilitatea de a obţine informaţii la faţa locului răsfoind presa locală şi naţională, citind reviste de specialitate sau participând în mod activ la manifestări culturale, vizitând expoziţii sau participând la lansări de carte. Un rol important în cadrul circulaţiei de informaţii îl au abonamentele la ziare şi reviste dar şi împrumuturile şi schimburile interbibliotecare. Nu trebuie neglijat rolul Internetului şi posibilitatea copierii şi fotocopierii documentelor din fondurile bibliotecii. Bibliotecarii care se ocupă cu dezvoltarea colecţiilor sunt pregătiţi să facă faţă confruntării cu noi responsabilităţi continuând să sporească patrimoniul bibliotecii cu documente obţinute prin cumpărare, abonamente, donaţii, schimb interbibliotecar şi Depozit legal.

Fiecare din aceste mijloace de dezvoltare a colecţiilor ridică probleme concrete şi implică realizarea unor sarcini specifice a căror gestionare şi îndeplinire constituie substanţa managementului achiziţiilor de documente de bibliotecă. Pentru a evidenţia condiţiile speciale de desfăşurare a managementului achiziţiilor subliniez că activitatea de sporire a fondurilor de documente depinde de următorii factori:

- cuantumul resurselor financiare destinate cumpărării de documente;
- fondul tradiţional al bibliotecii;
- ofertele existente de piaţa editorială;
- schimbările apărute pe piaţa financiară;
- comunicarea cu editurile;
- sistemul bibliotecilor publice, mai precis, relaţiile stabilite cu Biblioteca Naţională şi celelalte biblioteci judeţene;
- relaţia instituţiei cu cititorii şi de ce nu cu autorii cărţilor (în calitate de donatori de carte);
- relaţia bibliotecii cu managerii diferitelor firme de succes (în vederea obţinerii unor sponsorizări).

Obligaţia finanţării bibliotecilor publice din România aparţine administraţiei locale, iar în cazul bibliotecilor judeţene problema finanţării trebuie rezolvată de către Consiliile Judeţene. Astfel, asigurarea creşterii numărului de publicaţii solicitate de beneficiari pentru cercetare, studiu şi lectură depinde în mare măsură de bugetul propus de administraţia locală judeţeană pentru completarea fondului de bază al bibliotecii. Bineînţeles, mijloacele financiare alocate bibliotecii pentru procurarea de documente ar trebui să fie direct proporţional cu ritmul creşterii preţurilor cărţilor şi periodicelor, cu perpetuarea necesarului de carte al bibliotecii care trebuie să se plieze, atât cantitativ cât şi calitativ, peste solicitările beneficiarilor. Statisticile dovedesc că în anul 2001, spre exemplu, în România s-au alocat fonduri pentru cumpărarea a 0,06 documente / locuitor în timp ce în Slovenia, ca să luăm o ţară central-europeană, raportul este de 2,88 documente / locuitor. În vederea folosirii eficiente a fondului de achiziţii fiecare instituţie bibliotecară judeţeană va trebui să stabilească o politică de achiziţii ştiinţific structurată. În primul rând trebuie aplicate o serie de standarde care ţin de specificul bibliotecii publice, apoi va trebui evaluat fondul tradiţional al bibliotecii pentru realizarea achiziţiei de carte curentă şi retrospectivă. O modalitate simplă de verificare a structurii fondului de documente se referă la consultarea Registrului de Mişcare a Fondurilor care reflectă împărţirea colecţiilor în diferitele domenii ale cunoaşterii umane în funcţie de Clasificarea Zecimală Universală pe baza căreia se realizează de veacuri indexarea documentelor existente în bibliotecile româneşti şi europene. O politică de achiziţii performantă implică supunerea fondurilor tradiţionale ale bibliotecii unui proces de evaluare din care să rezulte că patrimoniul de documente are un caracter dinamic crescând continuu, are o destinaţie precisă fiind constituit spre folosul diferitelor categorii de beneficiari, are un caracter structurat şi sistematizat constituindu-se după principiile Clasificării Zecimale Universale care împarte documentele pe domenii ale cunoaşterii, după conţinut. Una dintre cele mai importante componente ale politicii de achiziţii este cunoaşterea structurii ansamblului de documente gestionare de bibliotecă. Planul de dezvoltare a colecţiilor include în mod obligatoriu şi strategiile proceselor de selecţie şi de achiziţie de carte. Sunt cuprinse aici modalităţile de implementare a ideologiei generale de dezvoltare a colecţiilor, metodele de materializare a deciziilor privind selecţia documentelor, sunt indicate persoanele cu drept de decizie în privinţa selectării şi procurării de noutăţi editoriale.

O altă chestiune care trebuie clarificată este situaţia resurselor informaţionale adică analiza diversităţii de suporturi şi de documente susceptibile de a fi achiziţionate. Importanţa acordată anumitor produse editoriale depinde de gradul de folosire a cărţilor sau a altor publicaţii. Se porneşte de la premisa că o carte este bună dacă foloseşte cuiva, dacă se potriveşte cu opţiunile beneficiarilor

în privinţa lecturii, cu nevoia lor de informare. În contrast cu sporirea produselor existente pe piaţa informaţională, resursele financiare alocate bibliotecii publice pentru susţinerea politicii de achiziţii rămân constante în condiţiile în care creşte valoarea comercială a cărţilor şi revistelor. Dacă exigenţele bugetare nu sunt compatibile cu creşterea productivităţii în edituri şi tipografii, persoanele care se ocupă cu achiziţia vor lua anumite decizii pentru a cheltui în mod echilibrat sumele alocate renunţând la achiziţiile mai puţin urgente în favoarea obţinerii documentelor solicitate cu prioritate de beneficiari. În situaţia în care mărimea colecţiilor variază de la o instituţie bibliotecară la alta, managementul achiziţiilor va fi conceput în aşa fel, încât oferta de împrumut să se adapteze cerinţelor beneficiarilor, să aibă o structură cât mai variată şi să se modifice la nevoie în funcţie de profilul schimbător al cererii de informaţii. Soluţii responsabile trebuie găsite şi în privinţa numărului de exemplare achiziţionate din fiecare titlu dar şi în privinţa destinaţiei exemplarelor în diferitele secţii şi filiale ale bibliotecii.

Reţinem că formarea şi dezvoltarea fondurilor oricărei biblioteci publice se realizează prin: A. achiziţie curentă şi retrospectivă de documente; B. Depozit Legal; C. abonamente pentru ziare şi reviste; D. schimb interbibliotecar; E. donaţii.

Înţelegerea complexităţii funcţiei de dezvoltare a colecţiilor nu se realizează prin simpla enumerare a metodelor de completare a fondurilor de documente, ci presupune identificarea unor sarcini suplimentare determinate, pe de o parte, de efortul de a pune un semn de egalitate între formele tradiţionale şi metodele informatizate de achiziţie şi, pe de altă parte, de încercările de echilibrare a balanţei dintre volumul achiziţiilor de publicaţii monografice şi seriale editate în format tradiţional, adică tipărite, şi volumul achiziţiei de cărţi şi reviste electronice. Introducerea termenului de document electronic în sfera limbajului biblioteconomic este o realizare terminologică a ultimelor decenii, specialiştii din domeniul informaticii de bibliotecă stabilind că: „*documentele electronice sunt rezultatul prelucrării informaţiei cu ajutorul calculatoarelor*”, informaţia tipărită metamorfozându-se în informaţie digitală.

A. Cumpărarea de cărţi

Cumpărarea de cărţi de la diferiţi furnizori, în principal de la librării şi direct de la edituri, reprezintă sursa primordială de completare a colecţiilor. Principalul inconvenient al acestei forme de achiziţie se referă la necesitatea obţinerii unor resurse financiare corespunzătoare planurilor de creştere a volumului de documente din depozitele bibliotecii.

Când spunem achiziţie mintea ne zboară la resursele financiare, creşterea progresivă a fondurilor de documente nefiind posibilă în absenţa fondurilor

băneşti corespunzătoare. În cazul instituţiilor publice din sistemul bibliotecilor româneşti constituirea şi dezvoltarea colecţiilor este condiţionată de cuantumul fondurilor băneşti alocate în acest sens de instituţiile tutelare. Dificultăţile financiare prin care trece cultura naţională se resimt şi la nivelul bibliotecilor care reuşesc cu greu să păstreze caracterul enciclopedic al bibliotecii publice aprovizionându-se cu cărţi din toate domeniile cunoaşterii. În lumina filosofiei managementului prin obiective conducerea colectivului de bibliotecari de la achiziţii şi-a propus să păstreze în cadrul fiecărui stoc de cărţi cumpărat un raport echitabil între cărţile referitoare la toate disciplinele cunoaşterii şi culturii umane. Formulând obiectivul echităţii cognitive şi ideatice a documentelor achiziţionate subordonaţii de la această secţie au posibilitatea de a contribui la îmbunătăţirea serviciilor bibliotecii cumpărând „exact" ceea ce doresc cititorii.

Bibliotecarii de la achiziţii îşi asumă responsabilitatea perpetuării caracterului enciclopedic al colecţiilor bibliotecii încercând să culeagă informaţii (cunoştinţe) cât mai variate furnizate pe suport tradiţional (cărţi, reviste), dar şi pe suporturi electronice cu precizarea că reprezentarea CD-urilor şi a cărţilor electronice în registrele bibliotecii se află abia la început şi nu este semnificativă cantitativ. Amprenta universalităţii fondului de bază al bibliotecii ridică problema obligaţiei achiziţionării de documente referitoare la toate zonele cunoaşterii umane, cu scopul îmbunătăţirii relaţiilor cu cititorii care trebuie să plece de la bibliotecă satisfăcuţi fiindcă au primit informaţiile solicitate. Nu putem stabili cu exactitate câte cărţi dintr-o anumită disciplină să fie cumpărate într-o perioadă determinată de timp. Intervin o serie de factori materiali şi culturali care îl obligă pe bibliotecar să facă o selecţie a noutăţilor. Chiar dacă persoana responsabilă cu achiziţiile ştie, pe baza consultării sondajelor de marketing, ce anume cer cititorii, ce informaţii sunt necesare fiecărei categorii de beneficiari, este imposibil de anticipat ce cărţi urmează să tipărească editorii, nu se poate prognoza cu ce costuri vor apărea volumele respective. În aceste condiţii selectarea informaţiilor esenţiale se realizează cu dificultate, astfel încât conţinutul cărţilor împrumutate sau solicitate la sala de lectură să nu fie întotdeauna pe placul consumatorului de cultură şi ştiinţă. Pentru a fi în acord cu solicitările beneficiarilor şi mişcându-se în graniţele unui buget restrâns angajaţii de la achiziţie împreună cu conducătorul lor iau decizia sacrificării unor domenii ale cunoaşterii, procurând cărţi care să acopere sfera de interes cea mai aglomerată. Din aceste motive numărul volumelor destinate creşterii colecţiilor de literatură română şi universală va fi mai mare decât cantitatea noutăţilor din domeniul non-fiction. Pe de altă parte, în procesul planificării achiziţiilor prin creşterea colecţiilor de cărţi din domeniul medical, tehnico-ingineresc şi al ştiinţelor economice şi manageriale s-a urmărit satisfacerea intereselor specialiştilor, profesorilor şi studenţilor din mediile universitare ale oraşului Târgu-Mureş.

Trebuie să notăm că pentru documentele obţinute prin cumpărare, biblioteca apelează la diverşi furnizori. Alegerea furnizorilor este rezultatul unor operaţiuni de marketing referitoare la cercetarea noilor produse editoriale astfel încât preţurile să fie avantajoase, iar cărţile să fie reprezentative pentru sectorul informaţional sau cognitiv la care se referă. De obicei, în vederea evitării aglomerării cu facturi şi comenzi de tot felul, bibliotecile colaborează cu câteva librării locale, iar pentru publicaţiile din afara comerţului cu librăriile locale se apelează la comerţul direct cu editurile. Sunt parcurse în acest sens cataloagele editoriale care cuprind volumele apărute la respectiva editură într-o anumită perioadă şi cataloagele cu ofertele editoriale incluzând titlurile care urmează să apară într-o editură. Opţiunea pentru un anumit difuzor de carte, pentru o anumită editură depinde întotdeauna de calitatea serviciilor oferite de furnizor, de regularitatea livrării cărţilor, de posibilitatea selectării documentelor şi, nu în ultimul rând, de reducerile de preţ practicate de librării şi edituri. Cunoştinţele de managementul comunicării pot fi extrem de utile bibliotecarilor de la achiziţii, aceştia reuşind să constituie şi să întreţină la standarde profesionale relaţiile de colaborare cu editorii şi furnizorii de carte. Nivelul de comunicare al bibliotecii cu producătorii şi furnizorii de carte poate fi menţinut la cote înalte dacă, pe de o parte, editurile sunt pregătite să ofere servicii ferme facturând şi livrând rapid volumele comandate iar, pe de altă parte, dacă bibliotecarii înaintează comercianţilor de pe piaţa de carte comenzi ferme şi dese, cu caracter regulat. Întreţinerea unor relaţii comunicaţionale pline de succes este condiţionată de formularea exactă a solicitărilor bibliotecii şi de cunoaşterea condiţiilor de livrare şi de plată a documentelor furnizate de librării, tipografii şi edituri. În cadrul programului de achiziţii al bibliotecii colaborarea cu editurile deţine un loc primordial. Înainte de a trece la comanda propriu-zisă referitoare la titlurile care prezintă interes pentru bibliotecă şi la numărul de exemplare specific fiecărui titlu, persoana de la achiziţii va întreprinde o serie de operaţiuni practice: obţinerea de informaţii cu privire la solicitările cititorilor, parcurgerea cataloagelor de editură, lecturarea ofertelor cu noutăţi, selectarea noutăţilor şi decizia de cumpărare, formularea actului de comandă şi precizarea modalităţilor de plată. Procedura de comandă tradiţională, anterior dezvăluită, se poate simplifica dacă instituţia apelează la mijloacele moderne ale comerţului prin Internet.

Principiile generale ale politicii de achiziţii se aplică şi în sfera publicaţiilor periodice: se porneşte de la structura tematică a fondului tradiţional de periodice urmărindu-se completarea colecţiilor deja existente, dar se păstrează o sumă de bani pentru noile abonamente solicitate de beneficiari.

Eficienţa acţiunilor de refacere permanentă a fondului de carte poate fi estimată prin abordări cantitative: referitoare la numărul concret al cărţilor achiziţionate în fiecare an şi calitative: referitoare la valoarea literară, estetică,

ştiinţifică şi culturală a achiziţiilor. În cazul abordării cantitative nu sunt de neglijat „sugestiile" legislative privind numărul minim de documente obţinute în bibliotecile publice, stabilindu-se că în localităţile mari este necesară cumpărarea a câte unui volum pentru fiecare al zecelea locuitor. Pe de altă parte în literatura biblioteconomică părerea că serviciile dintr-o bibliotecă publică nu prezintă un grad corespunzător de rentabilitate decât dacă biblioteca achiziţionează o treime din totalul titlurilor apărute pe piaţa de carte, generează discuţii înflăcărate. În lumina unei abordări calitative a problematicii completării colecţiilor este recomandat ca bibliotecarii de la achiziţii să aibă în vedere, atunci când realizează selecţia: editura care tipăreşte cartea, trăsăturile stilistice ale documentului, noutatea conţinutului informaţional, interesul pe care îl poate reprezenta cartea pentru diferitele categorii de cititori, valoarea bibliofilă a cărţii, caracteristicile fizice, raportul cu fondurile tradiţionale stabilindu-se ce aduc în plus noile achiziţii faţă de vechile publicaţii şi cum se integrează în colecţiile bibliotecii.

Există şi alte instrumente cu ajutorul cărora se poate calcula eficienţa muncii de achiziţie. Unul dintre ele este analiza frecvenţei solicitării unui document. În acest sens se va întocmi o listă cu cărţile împrumutate frecvent, la care se poate anexa un index cu titlurile solicitate dar inexistente în depozitele bibliotecii. Cu ajutorul instrumentelor de analiză se poate contura profilul politicii de achiziţii, se pot conştientiza punctele tari şi punctele slabe ale activităţii de completare a colecţiilor evitându-se neglijarea vreunui domeniu din sfera de interes informaţional şi cultural al cititorilor. O bibliotecă poate furniza informaţii noi şi interesante cititorilor, pe de-o parte, cunoscând fondul tradiţional al bibliotecii, pe de altă parte, adaptându-l în funcţie de dispoziţiile de lectură ale celor care frecventează biblioteca.

Practica biblioteconomică a dovedit existenţa unor modalităţi de sporire gratuită a fondurilor. Creşterea fondurilor cu titlu de gratuitate se poate realiza prin intermediul depozitului legal, donaţiilor particulare şi donaţiilor de la stat (incluzând în această categorie donaţiile intermediate de Ministerul Culturii), schimburilor directe dintre biblioteci.

B. Legea Depozitului Legal

Legea Depozitului Legal îi obligă pe editori să trimită, cu titlu gratuit, un număr exact de exemplare din noile apariţii, la Biblioteca Naţională şi respectiv la Bibliotecile judeţene. Prevederile Legii depozitului legal se referă atât la cartea curentă, cât şi la publicaţiile periodice şi au fost stabilite pentru prima dată în Franţa medievală, mai precis în 1537, când s-a stabilit printr-o ordonanţă semnată de Francisc I obligaţia tipografilor de a oferi un exemplar gratuit din fiecare titlu tipărit la Biblioteca Regală de la Paris. La noi în ţară, Biblioteca Naţională este principalul deţinător al funcţiei de constituire a depozitului legal. În condiţiile

respectării Noii Legii Depozitului Legal nr. 280/1995 (prima variantă a acestei legi fiind elaborată în secolul al XVIII-lea, în vremea lui Constantin Brâncoveanu), bibliotecile judeţene şi Biblioteca Naţională au posibilitatea să-şi îmbogăţească patrimoniul cultural cu cel puţin un exemplar din tot ceea ce a apărut în cadrul comerţului cu cartea. Depozitul legal ar trebui să constituie un izvor constant de sporire a volumului de publicaţii existente în depozitele bibliotecilor dar, din nefericire, în industria cărţii, există edituri care ignoră prevederile legale şi „uită" să aprovizioneze bibliotecile judeţene şi Biblioteca Naţională cu câte un exemplar din noile tipărituri înregistrate la editurile şi tipografiile respective. Constatăm că introducerea managementului comunicării prin întreţinerea unor eficiente şi constante legături cu editurile locale poate crea condiţii favorabile respectării de către edituri şi tipografii a dispoziţiilor din Legea depozitului legal.

C. Donaţiile de cărţi

Intervenţia bibliotecarului poate fi oportună şi în cazul obţinerii de cărţi prin donaţii. Relaţiile apropiate cu cititorii, cu oamenii de ştiinţă şi cultură care vin la bibliotecă sau care au intrat vreodată pe poarta bibliotecii dau roade nesperate în acest sens. Deşi formează o sursă aleatorie de creştere a colecţiilor efortul de obţinere a donaţiilor nu poate fi ignorat deoarece sponsorizările cu cărţi scot la iveală uneori bijuterii bibliofile surprinzătoare. O simplă incursiune în istoria bibliotecilor româneşti demonstrează că adeseori constituirea unor valoroase colecţii de bibliotecă s-a realizat pe baza donaţiilor făcute de marile personalităţi culturale ale României. Fundamentul colecţiilor Bibliotecii Academiei Române, spre a da numai un exemplu, s-au constituit pe baza donaţiilor făcute de Al. Odobescu, V. A. Urechia, Mihail Kogălniceanu, Ion Ghica.

Practicarea donaţiilor de carte a devenit o obişnuinţă a zilelor noastre, chiar dacă donaţiile prezentului nu se mai ridică la valoarea bibliofilă a volumelor ce făceau obiectul donaţiilor în trecut. De cele mai multe ori donatorul este cel care se oferă să facă o donaţie. Intenţia acestuia este uneori susţinută de un contract scris, alteori este rezultatul unei înţelegeri verbale cu reprezentantul instituţiei care primeşte donaţia. Acceptarea unei donaţii nu se face în manieră aleatorie, ci necesită luarea unor decizii specifice derivate din definirea donaţiei ca „un contract solemn" prin care o persoană fizică sau juridică se angajează să transmită cu titlu gratuit un stoc de cărţi sau alte documente unei organizaţii bibliotecare. În primul rând, documentele oferite cu titlu de donaţie vor suporta un proces de evaluare în urma căruia exemplarele uzate moral şi deteriorate fizic vor fi respinse. Dacă avem de a face cu o donaţie eclectică, selectarea exemplarelor valoroase se va face ţinând cont de anumite criterii referitoare la conţinutul informaţional al documentelor donate, raportul cu fondurile bibliotecii în sensul

că donaţia trebuie să îmbogăţească colecţiile tradiţionale, gradul de atractivitate a donaţiei în raport cu posibilii ei cititori, notorietatea colecţiei şi a posesorului ei

După aplicarea restricţiilor de selectare donaţia va fi pregătită pentru a intra în depozitele bibliotecii încheindu-se un contract de donaţie, sau un proces verbal de donaţie însoţit de lista cu „elementele" donaţiei, după care urmează evaluarea şi inventarierea cărţilor ce fac obiectul donaţiei respective. În situaţia unor documente vechi, de patrimoniu, evaluarea va fi realizată de o comisie de specialitate, eventual de un anticar specializat în estetica şi istoria cărţilor vechi. Din momentul înregistrării donaţiei în documentele de evidenţă ale bibliotecii, volumele oferite cu titlu de donaţie devin bunuri de drept public bucurându-se de acelaşi regim ca şi celelalte publicaţii păstrate în bibliotecă şi oferite spre consultare beneficiarilor.

În general bibliotecarii avizaţi recomandă primirea oricărei donaţii de cărţi cu valoare intelectuală medie intuind că acceptarea de la o persoană fizică sau juridică a unei prime donaţii poate atrage donaţii ulterioare. În acelaşi timp biblioteca are dreptul de a respinge donaţiile necorespunzătoare în privinţa conţinutului şi a formei, stocul de cărţi oferit în mod gratuit bibliotecii nefiind întotdeauna înscris în întregime în registrele bibliotecii. Orice bibliotecă încearcă să-şi sporească fondurile pe baza donaţiilor ceea ce nu înseamnă că bibliotecarii de la achiziţii pot accepta automat orice donaţie, fără discernământ, fără a fi supusă unor criterii stricte de evaluare, stabilindu-se gradul în care volumele oferite de donator se integrează structurii generale a fondului de carte şi corespund profilului bibliotecii.

D. Schimburile de publicaţii dintre instituţiile bibliotecare

O altă modalitate de creştere a potenţialului informaţional al bibliotecii se referă la schimburile naţionale şi internaţionale dintre instituţiile bibliotecare. La nivelul bibliotecilor publice româneşti se practică în mod frecvent schimbul reciproc de publicaţii, iar documentele care fac obiectul acestui troc intelectual sunt în cea mai mare parte cărţi, reviste şi publicaţii editate de instituţiile între care se realizează schimbul de documente.

Schimbul interbibliotecar este un exemplu al dialogului cultural, informaţional şi profesional care funcţionează în cadrul sistemului de biblioteci din România, fiecare partener al acestui dialog având convingerea că obiectele schimbului prezintă importanţă datorită conţinutului, a valorii lor bibliofile şi nu datorită valorii lor financiare. Folosirea schimbului de publicaţii ca modalitate de creştere a colecţiilor bibliotecii prezintă avantajul procurării unor documente care nu au intrat în sfera comerţului naţional sau internaţional de tipărituri. Indiferent de mărimea şi de tipul organizaţiei bibliotecare schimbul de cărţi dintre cele două instituţii presupune respectarea următoarelor etape: parcurgerea listelor cu

volumele destinate schimbului şi selectarea documentelor care prezintă interes pentru biblioteca care primeşte cărţile, trimiterea listei cu cărţile solicitate din stocul oferit ca obiect al schimbului interbibliotecar, expedierea coletelor, întocmirea listelor cu volumele destinate schimbului reciproc ca modalitate concretă de „reîntoarcere" a serviciului.

Cea mai mare responsabilitate în privinţa achiziţiei este legată însă de creşterea fondurilor prin cumpărarea de publicaţii. Importanţa care se dă astăzi acestei activităţi depinde de conştientizarea faptului că de volumul şi structura fondurilor depinde eficienţa activităţii de comunicare a colecţiilor şi calitatea relaţiilor cu utilizatorii. Eficienţa se testează prin control şi evaluare. În procesul evaluării conducătorul compartimentului poate afla cât de bine îşi îndeplineşte un salariat sarcinile. Cunoscând rezultatele anchetării muncii de achiziţie, funcţionarii de la Completare pot să-şi îmbunătăţească stilul de lucru, să se perfecţioneze profesional, pot să îmbunătăţească sistemul comunicării profesionale cu celelalte secţii ale bibliotecii. Pe de altă parte, evaluarea slujeşte liderului care poate lua decizii corecte privind salarizarea şi promovarea angajaţilor. Conducători diferiţi folosesc metode diferite de apreciere astfel, pe lângă competenţă şi iniţiativă, pot fi apreciate spiritul de cooperare, înfăţişarea, amabilitatea şi prezenţa la serviciu.

Ca parte importantă a managementului de personal, examinarea evaluativă a activităţilor desfăşurate la secţiile de completare a colecţiilor se poate realiza cu ajutorul normării activităţii (utilizând norme cantitativ-calitative referitoare la cât de bine execută salariatul sarcinile, norme privind stilul de muncă şi gradul de adaptabilitate) sau prin folosirea unor instrumente specifice de calculare a performanţei. Prin aplicarea unor procedee de evaluare este stimulată activitatea decizională la secţia de Completare a colecţiilor şi poate fi urmărită eficienţa cu care acest serviciu intern al bibliotecii satisface cerinţele de informare şi lectură stabilite de publicul cititor. Într-o organizaţie, calificativele pozitive se acordă persoanelor care execută o muncă de calitate pornind de la premisa că fiecare angajat poate atinge un nivel de competenţă ridicat în îndeplinirea unei sarcini specifice.

În esenţă, conducătorul compartimentului de dezvoltare a colecţiilor şi inclusiv personalul aflat în subordinea lui trebuie să cunoască istoricul fondurilor bibliotecii în care lucrează, să-şi asimileze structura tradiţională a colecţiilor. Se evită în acest fel apariţia de contradicţii între arhitectura informaţională a fondurilor şi introducerea în bibliotecă a unor informaţii proaspete prin cumpărarea de noi documente. Este nemaipomenit să ai posibilitatea de a face lucruri noi fără a intra în contradicţie cu maniera de lucru tradiţională desfăşurată în cadrul secţiei de „prelucrare" a documentelor. Liderii diferitelor compartimente din biblioteci caută în mod constant modalităţi de menţinere a echilibrului dintre vechi şi nou iar munca de la achiziţii nu face excepţie. Experienţa

biblioteconomică a dovedit că numai în cazul menţinerii unui microclimat organizat şi bine administrat, desfăşurarea activităţilor de dezvoltate şi prelucrare biblioteconomică a noilor documente poate deveni eficace şi eficientă contribuind la „*asigurarea unui număr corespunzător de publicaţii pentru lectura motivată de anumite interese sau de divertisment dar şi achiziţia unor lucrări de referinţă valoroase, româneşti sau străine, de interes mai larg*."[3]

Reflecţii finale

Concluziile acestei incursiuni teoretice se reduc în cele din urmă la principiul că orientarea generală a activităţii de dezvoltare a colecţiilor dintr-o bibliotecă se bazează pe anumite decizii iniţiale care stau la baza formulării liniilor generale ale politicii de achiziţii. La rândul ei politica de achiziţii ca parte integrantă a planurilor strategice conţinând proiectele de dezvoltate strategică a bibliotecii, canalizează producţia decizională spre stabilirea şi realizarea obiectivelor viitoare şi sarcinilor specifice elaborate în cadrul acestui sector intern al bibliotecii. Politica tradiţională de achiziţii vine în sprijinul procesului decizional privind procurarea de documente pentru bibliotecă prin cumpărare, donaţii, schimb interbibliotecar şi Depozit legal şi asigură funcţionarea coerentă, uniformă a operaţiunilor specializate desfăşurate la compartimentul de organizare şi completare a colecţiilor. Concret, politica de dezvoltare a fondului de publicaţii cuprinde trei tipuri de prevederi: prevederi referitoare la folosirea eficientă a resurselor financiare, prevederi privind funcţionarea compartimentului şi împărţirea sarcinilor tuturor membrilor secţiei respective, prevederi cu privire la gestionarea fondurilor de documente noi achiziţionate în aşa fel încât să permită accesul egal al utilizatorilor la toate disciplinele cunoaşterii şi practicii umane.

Modernizarea activităţilor de creştere progresivă a colecţiilor este impusă de necesitatea satisfacerii cerinţelor de informare ştiinţifică, culturală şi educaţională a persoanelor care apelează la serviciile bibliotecii. În mod corespunzător, cititorii intervin în procesul de modelare a politicii de dezvoltare a colecţiilor, solicitările beneficiarilor înregistrând un continuu proces de transformare şi actualizare care afectează stilul de lucru al bibliotecarilor de la achiziţii obligaţi să facă faţă unor noi responsabilităţi privind gestionarea şi furnizarea în condiţii optime a informaţiilor râvnite de cetăţenii din localitatea în care funcţionează biblioteca.

Politica de achiziţii joacă un rol covârşitor în procesul decizional, ea nu trebuie să devină o frână în calea schimbării. Acceptarea schimbării este hotărâtoare pentru reuşita tranziţiei de la vechi la nou, de la convenţional, la

---

[3] Nicolae Băciuţ, ***Repere culturale mureşene 2005***, Târgu- Mureş, Editura Tipomur, 2005, p. 17.

acţiuni novatoare. Schimbarea priveşte şi dezvoltarea resurselor tehnologice ale bibliotecii, prin introducerea şi folosirea sistemelor de calculatoare inaugurându-se o nouă modalitate, informaţională, de prelucrare şi transmitere a datelor. Informatizarea bibliotecilor şi utilizarea unor soft-uri specifice pentru biblioteci, cum ar fi programul Tinlib, reprezintă fără îndoială un semn al progresului, un semn al integrării instituţiilor bibliotecare în reţeaua societăţii digitale actuale.

Încercarea de a defini specificul practicilor de dezvoltare a colecţiilor luând ca reper cele mai importante şi progresive teorii şi metode din ştiinţa managementului atingând aspecte ale managementului strategic, managementului prin obiective, managementului comunicării şi managementului resurselor umane implică un nivel ridicat de dificultate dacă conştientizăm că activitatea de completare a colecţiilor se află la intersecţia dintre avalanşa de tipărituri de pe piaţa editorială, nivelul scăzut al resurselor bugetare destinate completării colecţiilor de bibliotecă şi sporirii interesului beneficiarilor faţă de serviciile bibliotecii cititorii dorind să primească tot mai multe şi mai variate informaţii despre oameni, ştiinţa, cultura şi istoria lor. Intervin şi eforturile de creştere a competenţelor echipei de lucru de la Completare privind modernizarea serviciilor de dezvoltare progresivă a „depozitului" de informaţii şi cunoştinţe al bibliotecii încercând să-şi ajusteze strategiile de muncă la cerinţele epocii informării şi informatizării. În acest sens, bibliotecarii catalogatori vor fi nevoiţi să se familiarizeze cu metodele moderne de procurare, descriere bibliografică, organizare şi comunicare a colecţiilor bibliotecii în sistem informatizat. Implementarea noilor tehnologii, situată la loc de cinste în cadrul strategiilor de dezvoltare a sistemului de biblioteci româneşti, va produce schimbări la nivelul muncii de dezvoltare a colecţiilor de documente. Apariţia unor noi faţete ale sectorului de completare a colecţiilor este strâns legată de găsirea şi introducerea unor metode manageriale de utilizare eficientă a resurselor informaţionale ale bibliotecii în aşa fel încât trecerea de la biblioteca tradiţională la instituţia care gestionează colecţii virtuale de informaţii să se realizeze lent fără traumatisme în spaţiul resurselor financiare şi umane ale bibliotecii. În privinţa noilor tipuri de informaţii achiziţionate se va pune accentul pe obţinerea şi livrarea către utilizatori a documentelor în format electronic folosindu-se o bună parte a resurselor financiare ale bibliotecii pentru constituirea cataloagelor electronice. Folosirea calculatoarelor şi cunoaşterea unor softuri de bibliotecă influenţează favorabil creşterea serviciilor bibliotecii către cititorii care vor avea posibilitatea de a accesa rapid şi nemijlocit informaţiile solicitate.

Bibliotecarii de la serviciul de achiziţii trebuie să identifice o serie de probleme şi să găsească soluţii pentru a putea să facă faţă „mizelor" secolului XXI în legătură cu continuarea conservării şi difuzării patrimoniului de documente, valorificarea producţiei editoriale, rămânând deschişi pentru toate tipurile de

informaţii, păstrarea caracterului „material" al bibliotecii pregătind-o pentru a deveni o bibliotecă virtuală. Compartimentului de Completare şi dezvoltare a colecţiilor i s-a stabilit un loc important în cadrul muncii de bibliotecă acest serviciu contribuind la îmbunătăţirea statutului bibliotecii în cadrul comunităţii prin sporirea cantitativă şi calitativă a ofertei de informaţii puse la dispoziţia cetăţenilor.

Proiectată ca bibliotecă publică de tip enciclopedic Biblioteca Judeţeană Mureş îşi „alimentează" fondurile cu documente aparţinând tuturor domeniilor cunoaşterii şi practicii umane, ţine pasul cu noutăţile fiecărei discipline şi reflectă orizontul cultural şi ştiinţific al societăţii contemporane prin numeroasele şi variatele documente tipărite, documente audio-vizuale şi informatizate pe care le gestionează şi le metamorfozează în produse de informare şi delectare intelectuală transmise, cu profesionalism, diferitelor categorii de beneficiari. Astăzi, trăind într-o lume în care nevoia de informare a luat o neîngrădită amploare, Biblioteca Judeţeană şi împreună cu ea totalitatea bibliotecilor româneşti formează un unic spaţiu spiritual, o infosferă minuţios organizată şi ştiinţific condusă, unde se proiectează destinul istoric, politic şi cultural al naţiunii noastre, un spaţiu al libertăţii intelectuale unde se scriu traiectoriile profesionale sau artistice a mii şi mii de oameni veniţi aici pentru a citi, a afla şi a cerceta, pentru a dialoga cu marile spirite ale lumii, sfidând trecerea timpului şi aruncând o privire spre „oglinzile infinite ale istoriei" pentru a pătrunde apoi în marea ecuaţie existenţială a omenirii.

Some Aspects Concerning Library Management Identified in the Department of Development Collection

Abstract

If in the field of the cultural management experts have tried to answer the question: What is the relation between culture and business, research workers in librarianship have tried to answer the following question: "*Can libraries, as vanguard cultural establishments, become patterns for some successfully information and documentation duties?*" Finding a perfect definition of the managing procedure, Fayol elaborated one of the classical definitions of management considering that the first five duties of a manager are: commend, organization, planning, control and implementation function.

Shortly, regarding the person, a manager is a member in charge of the organization with the best results obtained by the other staff of the institution.

As a process, the management is an action of "providing" and administrating the human, material and financial resources in order to accomplish the aimed purposes of the organization. Along time, theoreticians in the organizations management have emphasized either the automatic feature of an organization or the social dimension of human organization "*which can be really seen as living systems*." The recent points of view focus on the transforming role of a leader in order to turn his / her own abilities to make changes by paying a special attention to the way the leader influences the manner people think. The supporters of this idea have as premises that an efficient management should be a result of the leader directly getting involved and obliged to secure autonomy to those lead members so that they may participate in managing or at least have the impression of a direct participation to it. In order to guide efficiently an organization a manager has to know how it works, to identify relevant patterns in organizing a certain institution. A good leading member knows what to do, knows that the main purpose of a library room is providing reading availability and access to information services towards readers; managers of different departments of a library know how to do it by practicing projects of the institution where they work.

The cultural management and the library management are undoubtedly related matters. The way a public cultural organization is governed differs from the manners a business is dealt with. A library manager conduct is a little different from the one of managing a trade company, either of them with specific missions to accomplish. The mission of public libraries in Romania is systematically revealed in the Law of Libraries nr. 344 from 2004: "*the main purpose of a library is building up, organizing, preparing, expanding and keeping collections of books, serial publications, other particular publications or data in order to facilitate all of these to be used for information, research, educational or relaxation purposes*." Concerning development strategies for the public libraries, components can de identified, making them differ from the management strategies specific to cultural organizations, the perspective interest of a library leading, for instance, towards three decisive objectives:

- providing services to readers;
- the informational content of collections;
- professional training for the specialized staff.

About managing acquisitions in a library, at "Development collections" department the specific duties to make acquisitions, descriptive cataloguing and allotting a call number on documents are reunited under a central objective refering to the necessity of collecting some relevant information according to the

reading, study, amusement and educational interest of readers, corresponding to the progressive increase of publication stocks in a library.

The library collections extending management will always try to meet the needs for instructions and information to a huge and varied category of consumers so that no category of readers may be excluded because the county library is a school and university library as well as a technical, scientific, literary or an entertainment one.

Under such circumstances the librarians selected for the Department of Completing and organizing collections from the Mures County Library are to carry out a number of usual duties referring to:

1. extending and up dating the collections of the public libraries in accordance with the yearly editions outcome and the needs on the information market;
2. inventorying the brand new library publications;
3. completing and extending the internal catalogue of a library by writing bibliographical descriptions on cards;
4. classifying the documents in order to administrate collections and place the books properly in the library storage.

Collectioning collections is not a sufficient procedure itself; no library can expand its stocks only for the reason to have as many books as possible, to prove that owns a huge stock of documents. Developing a public library encyclopaedic stock is always made in order to serve the community it works for, no matter it is about the researchers and teachers community, ordinary citizens of a locality or town, or it is about the "hard-studying" community of pupils and college students.

If the information is regarded as an economic product and the library room is seen as a cultural provider of information then the procedure of collecting printed and audiovisual documents becomes one of the greatest challenges of the library management. As the demand for information has rapidly increased and it is followed by a budget decrease destined to buying books, new book acquisition will be dealt with diligent responsibility by the library managers who have to draw up a well framed program to expand collections aiming to:

- knowing what is the situation for the budget stocks necessary to meet the expenses for buying documents;
- precisely knowing the destination concerning traditional stocks and of processes in organizing and distributing collections;
- establishing a policy in expanding collections;
- finding out criterion to select the brand new items;
- organizing the human resources office from the department of Developing collections;

- searching the consumers system by using some marketing methods;
- building up the electronic documents stocks of the library;
- inserting information technologies in the act of expanding the publications stock;
- directing acquisitions to the electronic resources in the market of information.

Building up collections is always meant to be used towards consumers so that the source of information offered by librarians may be organized and readers can leave the library completely pleased with the services given. Extending the recent collections is not made by accident, but it has to be taken into consideration that a library is a public encyclopaedic institution, the library room dimensions, the fluctuations on the publishing market, the government funds directed to buying documents and, at last but not least the policy of acquisitions guided by consumers needs.

A policy of performance in acquisitions involves the traditional stocks of a library to go under a revaluation process, coming out that the documents patrimony has a dynamic character continuously increasing and an exact destination to be useful to different kind of beneficiaries, a structural and systematic feature according to the Universal Decimal Classification which divides documents in different knowledge fields by their content. Delimitating the old documents stocks architecture becomes an essential condition to figure out the structure of perspective collections of the library obtained by providing new publications. Formulating the general principles concerning the content of ideas and information about all the documents in a library is a matter of the policy of extending the units' volume of a library. The plan of developing collections necessarily includes strategic processes in selecting and buying books. There are included here manners of inserting the general ideology to expand collections, methods to practice decisions on selecting documents, are indicated the persons who have the right to decide about selecting and buying new publisher's series.

It is to remember that building up and expanding books stocks in each public library is accomplished by: A. Present and former buying documents; B. Legal deposit; C. Newspaper and magazine subscriptions; D. Interlibrary exchange; E. Donations.

The librarians from **the department of acquisitions** take responsibility to keep the encyclopaedic character of the library collections by trying to pick up a diversity of information from traditional sources (books, magazines) or electronic ones. They try to buy documents covering all the human knowledge fields in order to improve their relationships with the readers who ought to leave the

library pleased with the information received. To meet the beneficiary demands and in accordance with a low budget, the employees from the acquisition department and the manager decide to sacrifice some fields by making acquisitions to satisfy the most demanded domain of interest. Because of these, the number of books directed to increasing the Romanian and Universal literature collections will be more extended than the number of new-entries in the non-fiction section. It is recommended that in the librarianship literature librarians from the acquisitions should take into consideration:

- the publisher which prints books;
- the stylistic features of field;
- what is new in the information content;
- the interest in the book for different sorts of readers;
- the book number of pages;
- the physical characteristics;
- the connections with the traditional stocks by finding out what the new acquisitions bring more than the old ones and how they match the library collections.

The efficiency in a permanent book stock refreshing can be estimated by quantitative measures - referring to the number of books bought every year, and qualitative – which are about the literary, esthetical, scientific value of acquisitions.

The practice in bibliotheconomy has proved that there are some ways to expand the book stocks by no expense. It can be done by using the legal storage, private or state donations (including in this category donations guided by the Ministry of Culture), direct exchanges between libraries.

The Law of the Legal Deposit obliges publishers to send free of charge a certain number of new books to the National Library and to the County Libraries. The Law of the Legal Deposit stipulates both the recent publications and the periodical publications. The legal deposit ought to be a permanent source to increase the volume of existent publications in the library stores but unfortunately, in the book industry, there are publishers ignoring legal stipulations and "forget" to supply the county libraries and the National Library with one item of the new editions registered at the publishers and at the printing houses.

Practicing book donations is very common nowadays even if at the moment donations are not as extensive as they used to be. Most times the donor is the one offering to make a donation. One's intention to donate is sometimes under a written contract, other time is the result of a verbal agreement with the member of the institution who gets the donation. Accepting donations does not

occur accidentally but involves some particular decisions as a consequence of the fact that a donation is defined as a "solemn contract" by which a person or an institution takes responsibility to give free of charge a set of books or other documents to a library organization. First of all, the documents offered as donations will go through a process of evaluation and the moral and physical worn-out copies are not to be accepted. In case of an eclectic donation, to select the valuable copies some criterion must be regarded, referring to:

- the information content of the donated documents;
- the connections with the library stocks, meaning that the donation has to enrich the traditional collections;
- how attractive a donation proves to be towards possible readers;
- the fame of collection and of its possessor.

Another way to increase the potential of information in a library refers to the **national and international exchanges between library institutions.** In the Romanian public libraries the mutual exchange of publications is frequently used and the documents as objects of this intellectual procedure are most of them books, magazines and publications of institutions taking part in the exchanging documents act.

The conclusions on this theoretical lecture are at last summarized to the principle that the general perspective of extending the collection stocks in a library is based on some preliminary decisions which formulate the general directions of a policy of acquisitions. As well, the policy of acquisitions as a part of strategic plans, by including strategic development projects for libraries directs the decisional product towards establishing and accomplishing the future purposes and particular missions inside this section of a library. The traditional policy of acquisitions comes to support the decisional process in providing documents for libraries by buying, donating, interlibrary exchanging or Legal Deposit and assures a coherent functionality of special operations in the department of organizing and development collections.

Biblioteca Judeţeană „G. T. Kirileanu" Neamţ
- Strategii de promovare a imaginii -

CRISTINA CĂTANĂ
Biblioteca Judeţeană „G. T. Kirileanu" Neamţ

Pentru a se menţine în atenţia cititorilor săi şi a trezi interesul unor noi segmente de public, instituţia bibliotecară are nevoie de o promovare continuă şi eficientă. Ca instituţie cu o identitate socială[1] bine consolidată, la nivelul Bibliotecii Judeţene „G. T. Kirileanu" Neamţ, promovarea constă într-un complex de activităţi prin care se urmăreşte fidelizarea utilizatorilor, construirea unei imagini pozitive a instituţiei la nivelul comunităţii servite, edificarea încrederii clienţilor şi a colaboratorilor în valoarea şi diversitatea colecţiilor, ţinuta manifestărilor şi profesionalismul personalului bibliotecii, ca şi atragerea unor noi segmente de piaţă – acestea fiind constituite din grupurile de utilizatori potenţiali.

Imaginea, ca şi complex de concepţii, idei şi impresii pe care o persoană le asociază unui obiect, este un factor de influenţare a deciziilor şi a comportamentelor umane. În cazul particular al bibliotecii, imaginea acesteia va determina rezidenţii dintr-o anumită zonă să o frecventeze sau nu, să o susţină sau nu, să participe sau nu la acţiunile ei. De aceea, în esenţă, promovarea imaginii presupune o bună comunicare cu toate structurile comunităţii.

În ansamblu, promovarea imaginii bibliotecii constă în efortul de a ţine pasul cu ritmul ameţitor al evoluţiilor înregistrate în cadrul societăţii contemporane, tot mai des catalogată ca fiind una a informaţiei.[2] Această actualizare şi racordare permanentă a serviciilor oferite de instituţie la noutăţile existente pe piaţa informaţiei şi la solicitările utilizatorilor oferă imaginea unei instituţii dinamice, moderne şi, nu de multe ori, surprinzătoare pentru cei care-i calcă pentru prima dată pragul. Atunci se constată, cu oarecare regret, că în mentalul colectiv s-a păstrat imaginea bibliotecii tradiţionale, aceea a unui spaţiu modest şi relativ intim, unde sunt mai degrabă depozitate cărţi şi colecţii de publicaţii periodice, că se impune – deci – o politică ofensivă, prin care să se promoveze noua faţă a bibliotecii. Astfel, biblioteca trebuie să fie percepută ca

---

[1] Dumitru Iacob, ***Relaţiile publice***, Bucureşti, Editura comunicare.ro, 2003, p. 16.

[2] Ionel Enache, ***Marketingul în bibliotecă***, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2003, p. 62.

spaţiu în primul rând al accesibilităţii totale, în care se pune accentul pe informaţie, ca element de natură să diminueze discrepanţele dintre membrii societăţii.

Obiective de imagine

Ca instituţie de cultură dependentă ca sursă de finanţare de bugetul consiliului judeţean, Biblioteca Judeţeană „G. T. Kirileanu" Neamţ are ca obiective de imagine provocarea de schimbări atitudinale la nivelul membrilor comunităţii şi pentru aceasta are în vedere creşterea notorietăţii sale, stimularea unei atitudini pozitive şi, în final, acţiunea propriu-zisă. În acest context se au în vedere trei etape: informarea, comunicarea, schimbarea.

Pentru atingerea acestui obiectiv principala trebuinţă, fie că e vorba de personal competent, fie că e vorba de timp necesar de alocat activităţilor specifice, fie că e vorba de logistică, sunt banii.

Fiindcă resursele financiare sunt modeste în ansamblul lor şi bugetul ce poate fi destinat promovării de imagine se rezumă cel mai adesea la acoperirea cheltuielilor pentru editarea unor pliante, semne de carte (cu calendar şi mici texte promoţionale) sau ghiduri de bibliotecă – acestea din urmă realizându-se doar o dată la 5 ani şi numai în ultimii 10 ani! – în cadrul Bibliotecii Judeţene „G. T. Kirileanu" Neamţ promovarea personală are un rol mai important în cadrul politicii de promovare a imaginii. Această metodă pune accentul pe personalul care asigură dialogul direct cu diverse segmente de piaţă: coordonatorii compartimentelor de relaţii cu publicul, personalul care asigură completarea colecţiilor, persoanele specializate în acţiunile de animaţie culturală şi – nu în ultimul rând – directorul instituţiei. Astfel, satisfacerea promptă şi competitivă a nevoilor de informare şi studiu este mesajul esenţial promovat de „agenţii" bibliotecii. Funcţia lor este complexă: pe de o parte ei acţionează ca un seismograf, înregistrând reacţiile şi componentele orizontului de aşteptare al utilizatorilor, iar pe de altă parte se manifestă ca purtători ai imaginii bibliotecii.

Servicii „netradiţionale" în sfera tradiţiilor

Subiect de dezbatere în cadrul breslei, ponderea între serviciile „tradiţionale" şi cele „netradiţionale" (acestea din urmă tinzând, prin noutate, să capete o aderenţă tot mai mare la utilizatori) se pune desigur şi în cadrul Bibliotecii Judeţene „G. T. Kirileanu" Neamţ, ca modalitate de adaptare continuă la progresul tehnologic şi diversificarea cerinţelor utilizatorilor. Evident, în aceste condiţii se ţine totdeauna seama şi de specificul zonei, al comunităţii, ba – nu de puţine ori – chiar şi de „furia" momentului, adaptând astfel oferta de servicii la „piaţa" necesităţilor.

Astfel, înfiinţarea în anul 2002 a unui **Centru de Informare Turistică** (C.I.T.) n-a fost rezultatul ambiţiei de a crea cu orice preţ „ceva nou", prin care biblioteca să iasă în evidenţă pe plan local şi chiar naţional. Apariţia C.I.T.-ului a fost concretizarea firească a unor necesităţi de informare şi comunicare receptate ca atare la nivelul unui spaţiu geografic şi economic care, fie ca unitate teritorial-administrativă, fie ca mare comunitate dintr-o zonă montană plină de pitoresc şi obiective de mare interes (aici se află Ceahlăul, marele lac de acumulare Izvorul Muntelui şi Cheile Bicazului, tot aici se află Cetatea Neamţului, Humuleştii lui Creangă şi cea mai mare densitate de schituri şi mânăstiri din Europa!) ce îşi poate găsi prin turism relansarea şi prosperitatea. La fel au gândit ulterior şi colegii din alte câteva biblioteci judeţene, între care şi cea din Constanţa, localitate de un indiscutabil interes turistic.

Un alt nou compartiment „netradiţional" în cadrul Bibliotecii „G. T. Kirileanu" a fost la data înfiinţării sale, în urmă cu şapte ani, **Centrul de Informare Comunitară** (C.I.C.). Gândit iniţial ca un compartiment menit să identifice, să organizeze şi să disemineze informaţiile privind comunitatea ţărilor membre ale Uniunii Europene, acest Centru a căpătat de îndată şi o componentă tradiţională locală. Astfel, atribuţiile C.I.C. de valorificare a informaţiilor şi a publicaţiilor privitoare la cadrul juridic, social-economic şi instituţional ce guvernează relaţiile comunitare la nivel de U.E. au fost curând completate cu misiunea de a radiografia şi spaţiul comunităţilor locale, la nivel de judeţ şi fiecare localitate în parte.

Sigur, în acest caz, a existat un oarecare antecedent „tradiţional" în sensul că exista la nivelul specific muncii de bibliotecă, preocuparea de a crea baze de date bibliografice (din publicaţiile periodice, mai ales) referitoare la viaţa politică, economică, socială şi cultural-artistică a comunităţilor locale din judeţ. Din perspectiva nou înfiinţatului Centru de Informare Comunitară, aceste informaţii s-au extins foarte mult, bazele de date sau implicarea solitară sau în parteneriat a Bibliotecii Judeţene „G. T. Kirileanu" Neamţ incluzând numeroase alte oportunităţi de informare a utilizatorilor şi activităţi specifice de promovare a imaginii. Astfel, C.I.C. constituie şi valorifică baze de date privind structura şi regimul de funcţionare cu publicul ale instituţiilor şi organizaţiilor de interes public, reţeaua serviciilor şi unităţilor din domeniul utilităţilor, oportunităţile de formare, perfecţionare şi reconversie profesională, piaţa locurilor de muncă, reţeaua de învăţământ, sfera serviciilor medicale şi de asistenţă sanitară, procedurile eliberării, modificării şi anulării actelor de stare civilă şi de proprietate etc.

Flexibilitate şi pragmatism

De asemenea, înfiinţarea în vara anului 2000 a secţiei BIBLIONET (compartiment de servicii publice Internet), cu un program de funcţionare între orele 8^{00}-22^{00}, în timp ce programul bibliotecii era numai până la ora 19^{00}, este tot un exemplu de adaptare a ofertei bibliotecii la cererile de informare existente în cadrul comunităţii. Ulterior, pe măsură ce, pe de o parte, la nivelul comunităţii au apărut din iniţiativă particulară mai multe săli cu acest specific, iar pe de altă parte tot mai multe persoane au ajuns să aibă acces Internet şi de la propriul domiciliu, programul acestei secţii s-a redus, aliniindu-se la cel al întregii biblioteci şi la cerinţele care continuă să se manifeste din partea utilizatorilor fidelizaţi. În condiţiile în care accesul la Internet nu este încă generalizat pentru toţi locuitorii interesaţi din cadrul oraşului, iar biblioteca oferă o alternativă decentă (ca preţ, ambient şi condiţii de navigare), interesul pentru BIBLIONET este real, din partea a numeroase persoane.

De altfel, în cadrul Bibliotecii Judeţene „G. T. Kirileanu" Neamţ promovarea imaginii se realizează, de regulă, după principiul **să faci lucruri bune şi să vorbeşti despre ele**. Este, desigur, atât rezultatul unei gândiri pragmatice, având deplină acoperire în zicala potrivit căreia „faptele vorbesc cel mai bine", cât şi o firească adaptare la situaţia resurselor bugetare, de îndată ce pentru o promovare care să presupună mai multă logistică publicitară nu există din păcate destule fonduri. În schimb, apariţia bibliotecii în domenii atât de surprinzătoare pentru utilizatorii – şi chiar partenerii – obişnuiţi cu imaginea „tradiţională" a bibliotecii publice este de natură să sporească prestigiul instituţiei, să provoace reconsiderări pozitive legate de imaginea ei.

În acest context menţionat, „vorbitul despre lucrurile bune" se face fie prin mass-media locală (3 canale de televiziune, 2 posturi de radio şi 4 cotidiane), deosebit de interesată să culeagă informaţii şi să efectueze înregistrări la numeroasele activităţi din bibliotecă, fie prin intermediul site-ului web al bibliotecii, care se adresează tuturor categoriilor vizate de promovarea imaginii. În ceea ce-i priveşte pe locuitorii oraşului Piatra-Neamţ şi ai judeţului, există desigur o majoritate reprezentativă, care nu are acces la o asemenea sursă de informare (pagina web), aşa că informaţia din mass-media le oferă cea mai consistentă compensare.

Prin urmare, la nivelul Bibliotecii Judeţene „G. T. Kirileanu" Neamţ se consideră că promovarea imaginii nu este o activitate „în sine" ori una ce trebuie încorsetată în tipare rigide, ţinându-se în acest sens seama de specificul domeniului de activitate al instituţiei, de specificul zonei geografice şi demografice în care-şi desfăşoară activitatea, de disponibilităţile financiare şi eficienţa soluţiilor adoptate – în concluzie, realizându-se o continuă adaptare la condiţiile existente şi

factorii implicaţi, astfel ca rezultatele să corespundă necesităţilor reale ale instituţiei.

„G. T. Kirileanu" Neamţ County Library
- Strategies of Promoting the Library Image -

We have to admit that public library has to be close connected to its readers needs; in order to respond in an appropriate manner to their requests, it needs to open some communication channels to all social groups that might be interested in library services.

Because of financial resources, that are quite limited, librairies have to replace „traditional" means – such as folders, calendars etc. – by something more „professional": the social statute of library, as an institution, and implicitly, of its representants, as the image of the highest intelectual level.

Another way of attracting readers is to offer them new, untraditional, services, such as the organizing of CIC (Center of Comunity Information), CIT (Centre of Touristic Information), connection to Internet etc.

Aspecte ale relaţiei contractuale dintre biblioteca publică şi utilizatori

MARIANA ISTRATE,
MIHAIL ART. MIRCEA
Biblioteca Judeţeană Mureş

I. Consideraţii introductive

Principalul izvor de obligaţii prin care se realizează satisfacerea necesităţilor oamenilor, atât materiale cât şi spirituale, este contractul, acel „*act juridic prin care două sau mai multe persoane îşi manifestă voinţa concordantă de a crea, modifica sau stinge un raport juridic*."[1] Astfel, cumpărarea unei cărţi de la librărie, vizionarea unui film sau a unui spectacol de teatru, transportul cu autobuzul, presupun încheierea unor contracte. Aproape zilnic, fără să ne gândim la acest aspect, încheiem contracte.

La satisfacerea nevoilor spirituale ale oamenilor concură cu succes şi instituţia bibliotecară. Scopul ei este exprimat în primul articol al Regulamentului-cadru de organizare şi funcţionare a bibliotecii publice:

„(1) *Bibliotecile publice sunt biblioteci cu profil enciclopedic, care sunt puse în slujba unei comunităţi locale sau judeţene şi care permit accesul nelimitat şi gratuit la colecţii, baze de date şi la alte surse proprii de informaţii.*

(2) *Bibliotecile publice asigură egalitatea accesului la informaţii şi la documentele necesare informării, educaţiei permanente, petrecerii timpului liber şi dezvoltării personalităţii utilizatorilor, fără deosebire de statut social ori economic, vârstă, sex, apartenenţă politică, religioasă ori etnică.*"

Desigur că şi pentru a accede la serviciile oferite de bibliotecă este nevoie tot de încheierea unui contract.

În această lucrare, ne-am propus să surprindem acele aspecte ale activităţii bibliotecare referitoare la legăturile contractuale cu utilizatorii. Necesitatea cunoaşterii acestora reprezintă o condiţie *sine qua non* pentru o bună derulare a raporturilor dintre cei doi parteneri.

De importanţa practică a temei ne dăm seama nu atunci când lucrurile decurg firesc, ci mai ales atunci când clauzele nu sunt respectate. Din păcate, probleme precum nerestituirea la termen sau chiar neînapoierea deloc a

---

[1] Ioan Albu, ***Drept civil. Contractul şi răspunderea contractuală***, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994, p. 7.

publicaţiilor dau destul de multă bătaie de cap bibliotecarilor şi creează probleme instituţiei. Încercăm să aducem puţină lumină în special asupra acestor chestiuni.

II. Scurte aspecte istorice

Trebuie să menţionăm, de la început, că am urmărit să prezentăm în special modul în care s-au reflectat de-a lungul timpului, în actele normative privitoare la biblioteci, dispoziţiile vizând condiţiile de acces în bibliotecă, drepturile şi obligaţiile cititorilor, precum şi mijloacele de recuperare a publicaţiilor.

De un mare folos în acest sens ne-a fost lucrarea în două volume ***Istoria bibliotecilor în legi şi documente*** de Constantin Mătuşoiu şi Mihaela Hélène Dinu,[2] toate citatele din actele normative fiind preluate din această preţioasă carte.

Ideea de bibliotecă publică o regăsim în Regulamentul şcoalelor (Anexa nr. 4 a Regulamentului Organic) din 1833, prin care se hotărăşte să se întocmească o bibliotecă în Colegiul de la Sf. Sava, şi o alta în şcoala din Craiova; documentul se referă la „*Biblioteca naţională din Bucureşti în Colegiul Sf. Sava*."[3]

Regulamentul Bibliotecii Naţionale, de la Colegiul Sf. Sava din Bucureşti, din 1836, cuprinde prevederi referitoare şi la organizarea lecturii publice după norme şi un orar stabilit.[4]

În 1841 apare regulamentul bibliotecii de pe lângă Academia Mihăileană din Iaşi. În cuprinsul celor 16 articole, se prevăd condiţiile de înscriere („*Oricine va putea fi primit în bibliotecă înfăţoşind biletul Epitropiei dat pe patru luni şi care va trebui renoit la încheerea acestui termin*"), obligaţii ale cititorilor („*Nu este îngăduit a se face pe vreo carte nici o însămnare cu creionul sau condeiul. Asemine oprit este de a îndoi filele*") şi sancţiuni („*Cetitoriul care va călca aceste orânduieli va fi datoriu a plăti o somă proporţională daunei şi preţului cărţei desfigurate*." „*Acela carele ar strica o carte rupând-o, picând-o cu cerneală va fi datoriu a da bibliotecariului preţul uvrajului stricat, şi nu-şi va putea retrage soma depusă decât atuncea când în epoha hotărâtă de bibliotecariu va depune în locul uvrajului sau volumului stricat un alt nou şi de aseminea ca cel dintâi pe care atunce îl va putea lua în a sa dispoziţie.*")[5]

O dispoziţie foarte interesantă este prevăzută în Regulamentul Bibliotecilor militare din 10 noiembrie 1846, care la punctul 6 prevede că „*Faţa ce se va împrumuta să îndatoreşte a înapoea tomul împrumutat în termin de o lună de zile, iar*

---

[2] Constantin Mătuşoiu, Mihaela Hélène Dinu, ***Istoria bibliotecilor din România în legi şi documente*** I. 1817-1944; II. 1945-2000. Constanţa, Editura Ponto, 2001.

[3] Gheorghe Buluţă, Victor Petrescu, ***Vademecum legislativ pentru biblioteci***, Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2004, p. 14-15.

[4] ***Ibidem***, p. 15.

[5] Constantin Mătuşoiu, Mihaela Hélène Dinu, ***op. cit.***, vol. 1, p. 31-32.

amândouă tomurile după două luni; la neurmare, spre pedeapsă va plăti straf câte un leu de fiecare zi de întârziere, adică de la împlinirea terminului", iar la punctul 7 se prevede: „*Cu suma adunată în strafuri să vor cumpăra noi uvrajuri poroncite de hatmanul*."[6] Iată o prefigurare a dispoziţiilor art. 67 alin. 1 şi 4 din actuala Lege a Bibliotecilor!

După Unirea Principatelor, în 28 octombrie 1864, apare primul Regulament pentru bibliotecile publice, având 52 de articole împărţite în cinci capitole. În capitolul V, *Despre sala de lectură şi lectori*, se arată că „*Vericine este primit în sala de lectură la orele hotărâte mai jos*" (art. 33), dar şi că „*Este oprită intrarea în sală:*

a) Pentru indivizii care o dată au fost prinşi îndosind cărţi sau obiecte de ale bibliotecei;

b) Pentru indivizii în stare de exaltare şi beţie." (art. 34)[7]

Condiţiile de împrumut la domiciliu erau restrictive. În acest sens, art. 50 prevedea că: „*Nici o carte şi nici un obiect al bibliotecei sub nici un cuvânt nu se va da afară din sala de lectură fără de speciala autorisare a comitetului bibliotecei*", iar în art. 51 se arăta că „*Nu poate comitetul da o asemenea autorisare decât pentru două volumine deodată şi numai în favoarea:*

a) Donatorilor bibliotecei trecuţi în cartea de aur;

b) În favoarea profesorilor publici;

c) În favoarea acelor ce-şi vor depune mai dinainte preţul operei împrumutate.

N. B. Sub nici un cuvânt cărţile împrumutate nu vor sta afară peste o lună de zile."[8]

Trebuie să menţionăm şi intrarea în vigoare, la 1 decembrie 1865, a Codului civil român ale cărui prevederi constituie dreptul comun în materie civilă. Acest cod, cu unele modificări, a rezistat până în zilele noastre. Aspectele care ne interesează în mod deosebit sunt cele cuprinse în Titlul III, ***Despre contracte sau convenţii***, şi cele cuprinse în Titlul X, ***Despre comodat***. În măsura în care regulamentele de bibliotecă nu aveau dispoziţii contrare, aceste prevederi se aplicau (şi se aplică) împrumutului de carte.

În 11 august 1869, apare Regulamentul despre modul întrebuinţiarei Bibliotecei Asociaţiunei Transilvane Române pentru Literatura şi Cultura Poporului Român. La punctul 5 se arată că „*Pentru asecurarea bibliotecei, opurile se estradau din ea numai pre lângă un revers dat de către primitoriu, preveziut cu visa presiedintelui asociaţiunei", iar la punctul 6 se arăta că „Reversul de primire compus după formulariul avizimat de presiedinte sau vicepresiedinte se păstrează deosebi de bibliotecariu şi se înapoiază aducătoriului opului".* La punctul 7 se prevedea condiţia

---

[6] ***Ibidem***, p. 35.

[7] ***Ibidem***, p. 53.

[8] ***Ibidem***, p. 54.

că *„Opul primit are a se restitui în starea în care a fost cînd s-a primit"*, iar la punctul 8: *„Nimeni nu poate ţinea la sine un op luat spre folosire mai mult decît 4 septemani. Bibliotecariul, după espirarea termenului de folosire, va provoca pe moros la restituirea opului în termin de 8 zile. Admoniţiunea se va face în scris şi morosul va avea să solveze după primita admoniţiune pentru reţinerea opului pentru fiecare zi de 10 cr. Nedându-se ascultare acestei admonţiuni, sau restituindu-se opul cu vreun defect, bibliotecariul, fără amânare, va face arătare comitetului, ca acesta în siedinţia sa cea mai deaproape, să întreprindă paşii necesari pentru desdăunare."*[9]

O prevedere interesantă găsim în art. 12 din Regulamentul pentru înfiinţarea, îmbunătăţirea şi administraţia unei biblioteci în oraşul Piteşti, din 16 martie 1886. *„Orice cititor care nu va aduce cărţile la timp va fi obligat a plăti în bani costul acelei cărţi înzecit decât valoarea acelei cărţi. Aceasta, fără curs de judecată, somaţie sau punere în întârziere, se va executa de către casierul comunei, aplicându-se legea de urmărire ca pentru celelalte datorii comunale."*[10] Un adevărat titlu executoriu!

În 5 septembrie 1898 intră în vigoare Regulamentul pentru funcţionarea bibliotecilor populare. Acestea se înfiinţau pe lângă şcoalele primare urbane şi rurale. Se prevăd condiţiile pentru împrumut la domiciliu. Potrivit art. 9, *„Dacă până la opt zile după expirarea termenului pentru care cartea a fost împrumutată, ea nu este înapoiată bibliotecii, împrumutătorul va fi urmărit de director sau diriginte pentru restituirea preţului ei, precum şi cheltuielilor de urmărire. Tot aşa se va urma şi dacă cartea se va restitui deteriorată."*[11]

Ca o curiozitate, în Regulamentul Bibliotecii Pedagogice a Casei Şcoalelor din 1910, la punctul 8 din cap. IV, se indică faptul că *„Numărul cărţilor împrumutate va fi de maximum cinci volume mai mici şi trei volume mai mari. În nici un caz însă ele nu vor putea trece de 5 kilograme."*[12]

Prima lege a bibliotecilor apare în 14 aprilie 1932, la iniţiativa lui Nicolae Iorga. În primul articol se arată că biblioteca publică ce trebuia înfiinţată în fiecare municipiu, comună urbană şi rurală, este accesibilă tuturor. Dispoziţiile din lege urmau să fie dezvoltate într-un regulament.

Prin Decretul nr. 179 din 4 iunie 1959 prin care se modifică Decretul nr. 387/1952, se extinde procedura urmăririi pe cale notarială şi la creanţele reprezentând valoarea bunurilor nerestituite bibliotecilor. Această prevedere rămâne în vigoare până la apariţia în 1995 a Legii nr. 36/1995.

---

[9] ***Ibidem***, p. 58.
[10] ***Ibidem***, p. 74.
[11] ***Ibidem***, p. 98.
[12] ***Ibidem***, p. 141.

Regulamentele de organizare şi funcţionare a bibliotecilor săteşti (1955), orăşeneşti (1966), şi raionale (1966), nu cuprind prea multe dispoziţii referitoare la condiţiile de împrumut, normele de consultare urmând să se stabilească de conducerea bibliotecii.

Regulamentul de organizare şi funcţionare a bibliotecilor publice din 1998 foloseşte pentru prima dată noţiunea de utilizator în locul celei obişnuite, de cititor. Se remarcă complexitatea serviciilor oferite de bibliotecă.

III. Contractul de utilizare

Noţiunea de utilizator a înlocuit cu succes noţiunea de cititor în limbajul bibliotecarilor, deoarece are un înţeles mult mai cuprinzător. Ea nu desemnează doar persoana care studiază o carte la sediul bibliotecii sau o împrumută la domiciliu, ci persoana care foloseşte / are acces la toate serviciile unei biblioteci, instituţie care în secolul XXI are multiple roluri, oferind şi alte servicii decât cele pe care le oferea în secolul XX.

De această nouă realitate credem că a ţinut cont ministerul de resort când a folosit sintagma „contract de utilizare", în locul celei mai vechi, de „contract de împrumut", pentru a desemna, în Regulamentul-cadru de organizare şi funcţionare a bibliotecilor publice, acordul încheiat între bibliotecă şi utilizatori pentru ca aceştia să poată beneficia de serviciile ei. Din acest punct de vedere, este o iniţiativă salutară.

Cu totul surprinzător, însă, în art. 54, la punctul c, se arată că acest contract de utilizare are rolul unui titlu executoriu. Şi aceasta cu atât mai mult cu cât regulamentul a fost adus la cunoştinţa bibliotecilor printr-o simplă adresă (Adresa Ministerului Culturii şi Cultelor nr. 1508/2002). Dar numai legea poate conferi putere executorie unui înscris, în nici un caz o adresă şi nici chiar un ordin al ministerului!

Pe de altă parte, nu înţelegem de ce acest regulament nu a fost aprobat printr-un ordin al Ministerului Culturii şi Cultelor, mai ales că a trecut atâta timp de la intrarea în vigoare a Legii Bibliotecilor. Regulamentele-cadru de funcţionare a bibliotecilor universitare, a bibliotecilor specializate şi a bibliotecilor şcolare din sistemul naţional, au fost toate aprobate prin ordinul Ministerului Educaţiei şi Cercetării nr. 3944/9 mai 2003!

În această situaţie, credem că ar fi de dorit o consacrare legislativă, *de lege ferenda*, a contractului de utilizare, care să aibă, desigur, rolul unui titlu executoriu. Căci, în prezent, *de lege lata*, bibliotecile nu au nici un folos de prevederea art. 54 pct. c din regulament. De asemenea, benefică ar fi şi aprobarea printr-un ordin a regulamentului-cadru.

După semnalarea acestor aspecte, să ne oprim puţin la diferenţa dintre contractul de utilizare şi un contract de împrumut. În opinia noastră, contractul de utilizare este un contract complex, care îl înglobează pe celălalt. Printr-un contract complex se pot realiza mai multe operaţiuni juridice,[13] concretizate atât în contracte numite, cât şi nenumite.

Gândindu-ne la spectrul larg al serviciilor oferite de biblioteci, vedem că acestea:

a) pot, potrivit art. 6 din regulament, să ofere unele servicii pe bază de tarife, printre care: activităţi bibliografice şi documentare complexe, tehnoredactare, copiere şi multiplicare de documente, traduceri, navigare pe internet. Aceste operaţiuni sunt guvernate de regulile aplicabile contractului de antrepriză sau prestări servicii;

b) pot oferi servicii fără nici o taxă, de exemplu, de copiere pe dischete sau CD-uri a informaţiilor din baza de date legislativă, acestei operaţiuni nefiindu-i aplicabile regulile contractului de antrepriză, care presupune obligatoriu un preţ, un tarif. Este de fapt un contract gratuit, nenumit.

c) pot amenaja spaţii speciale pentru paza lucrurilor utilizatorilor, pe perioada în care ei staţionează în incinta bibliotecii. Considerăm că se aplică în acest caz, dispoziţiile privitoare la contractul de depozit necesar;[14]

d) oferă utilizatorilor publicaţiile bibliotecii spre studiu, informare şi lectură la domiciliu, operaţiune care îmbracă haina juridică a unui contract de comodat. Este, poate, cea mai importantă activitate a bibliotecii, care ridică şi cele mai multe probleme, datorate, în special, neîndeplinirii de către cititori a obligaţiei de restituire. Având în vedere aceste aspecte, despre contractul de împrumut şi despre procedura de recuperare a publicaţiilor vom vorbi în capitole distincte.

Caracteristic pentru un contract complex, este că i se aplică regulile privitoare la contractele simple ce intră în componenţa lui;[15] la fel şi pentru contractul de utilizare.

IV. Contractul de împrumut al publicaţiilor bibliotecii la domiciliu

Contractul încheiat între cititor şi bibliotecă în vederea împrumutului de carte are natura juridică a unui comodat (împrumut de folosinţă), fiind reglementat de art. 1560-1575 Cod civil. În măsura în care în Legea Bibliotecilor sau în Regulamentul de împrumut al publicaţiilor la domiciliu al fiecărei biblioteci

---

[13] Ioan Albu, ***op. cit.***, p. 48.

[14] Deak Francisc, ***Tratat de drept civil. Contracte speciale***, Bucureşti, Editura Universul Juridic, 2001, p. 391-392.

[15] Ioan Albu, ***op. cit.***, p. 48.

nu apar dispoziţii contrare, se aplică regulile prevăzute în articolele mai sus menţionate, completate cu regulile generale de drept civil.

O **definiţie** a contractului de împrumut adaptată la împrumutul cărţilor de la bibliotecile publice ar putea fi următoarea: este contractul prin care biblioteca predă unui cititor în folosinţă gratuită şi temporară unul sau mai multe documente de bibliotecă, cu obligaţia pentru cititor de a le restitui în natură, în individualitatea şi în integritatea lor fizică, la termenul expres stipulat în contract.

Acest contract prezintă următoarele **caractere juridice**:

a) Este un contract real**,** deoarece pentru a fi valabil încheiat, pe lângă înţelegerea părţilor, este necesară şi o altă condiţie, predarea lucrului împrumutat (a cărţilor). Condiţia rezidă din prevederile art. 1576 Cod civil, potrivit cărora, împrumutul ia naştere numai din momentul predării lucrului. Obligaţia de predare efectivă a lucrului nu este un efect al contractului, ci chiar o condiţie pentru formarea lui.[16,17] Simplul acord de voinţă al părţilor dă naştere doar unui antecontract.[18,19] Fiind un antecontract, el va fi guvernat de regulile generale aplicabile contractelor şi nu de regulile aplicabile contractelor reale.[20] Un exemplu concret de antecontract ar fi acela când biblioteca se obligă să reţină o carte pentru un cititor, care nu are la el permisul de intrare, în vederea împrumutului.

b) Este un contract esenţialmente gratuit. Acest fapt rezidă atât din prevederile art. 1561 Cod civil, „*comodatul este esenţial gratuit*," cât şi din prevederile art. 6 al. 1 din Legea Bibliotecilor nr. 334/2002: „*În bibliotecile de drept public accesul la colecţiile şi bazele de date proprii este gratuit*." Dacă pentru folosirea cărţilor s-ar percepe o contravaloare, am fi în prezenţa unui contract de locaţiune şi nu a unui comodat.[21,22]

c) Este un contract unilateral, deoarece naşte obligaţii numai pentru cititori.

d) Este un contract de adeziune deoarece este redactat în întregime de o singură parte contractantă, în speţă, biblioteca. Cititorul nu poate practic să

---

[16] Ana Manea Luca, ***Drept civil. Noţiuni generale despre obligaţii. Contracte civile***, Iaşi, Editura Fundaţiei „Chemarea" , 1994, p. 278.

[17] Deak Francisc, ***op. cit.***, p. 340-341.

[18] Ana Manea Luca, ***op. cit.***, p. 279.

[19] Dan Chirică, ***Drept civil. Contracte speciale***, Bucureşti, Editura Lumina Lex, 1997, p. 206-207.

[20] Deak Francisc, ***op. cit.***, p. 341.

[21] Ana Manea Luca, ***op. cit.***, p. 279.

[22] Dan Chirică, ***op. cit.***, p. 207.

modifice aceste clauze. El le poate accepta sau nu. Dacă le acceptă, el pur şi simplu aderă la un contract preredactat.[23]

e) Este un contract translativ de folosinţă. În temeiul acestuia, cititorul dobândeşte numai un drept de folosinţă, nu un drept real. În acest sens, art. 1562 Cod civil prevede că „*împrumutătorul rămâne proprietarul lucrului dat împrumut.*" Cititorul, având doar detenţia precară a cărţilor, este obligat la restituire. („*Detenţia precară este acea stăpânire de fapt a unui lucru, exercitată temporar, în baza unui raport juridic cu proprietarul acestuia, implicând obligaţia restituirii lui.*"[24])

În principiu, **condiţiile de valabilitate** a contractului nu prezintă elemente specifice, fiind aplicabile regulile de drept comun (art. 948-968 Cod civil). Ne referim puţin la obiect, la părţi şi la dovadă.

Contractul poate avea ca obiect acele documente destinate împrumutului la domiciliu (cărţi, discuri, casete şi altele), prevăzute în regulamentul propriu.

Părţile contractului**:** Calitatea de comodant, în cazul nostru, o are o bibliotecă publică, considerată de Legea Bibliotecilor în art. 1 lit. e ca fiind „*biblioteca de tip enciclopedic pusă în slujba unei comunităţi locale sau judeţene.*" Comodatar poate fi orice cititor, cu drept de împrumut la domiciliu, potrivit Regulamentului de împrumut al fiecărei biblioteci. El trebuie să aibă capacitatea de a încheia acte de administrare.

Dovada contractului**.** Conform regulilor generale, este suficient un înscris sub semnătură privată, cerut *ad probationem*, dacă documentul de bibliotecă valorează mai mult de 250 lei, redactat într-un singur exemplar, pentru bibliotecă. În speţă, se folosesc fişa de înscriere, fişa de împrumut şi fişa cărţii, semnate de cititor şi Regulamentul de împrumut al publicaţiilor bibliotecii la domiciliu. Faptul material al predării cărţilor poate fi dovedit prin orice mijloc de probă, indiferent de valoarea acestora.[25]

Efectele contractului:

Efectele unui contract constau în drepturile şi obligaţiile părţilor, care derivă din acesta. Fiind un contract real, împrumutul naşte obligaţii numai în sarcina cititorilor.

a. Conservarea lucrului**.** Cititorul are obligaţia de a îngriji publicaţiile împrumutate chiar mai bine decât dacă ar fi ale sale, deoarece contractul este încheiat în folosul său. Potrivit art. 1564 Cod civil, „c*omodatarul este dator să îngrijească, ca un bun proprietar, de conservarea lucrului împrumutat, şi nu poate să se*

---

[23] Constantin Stătescu, Corneliu Bîrsan, ***Drept civil. Teoria generală a obligaţiilor***, Bucureşti, Editura All Educational, 1998, p. 39.

[24] Ana Manea Luca, ***op. cit.***, p. 280.

[25] Vezi în acest sens Deak Francisc, ***op. cit.***, p. 344.

servească decât la trebuinţa determinată prin natura lui, sau prin convenţie, sub pedeapsă de a plăti daune-interese, de se cuvine." Dacă publicaţiile pier fortuit, tot cititorul răspunde, întrucât publicaţiile au fost preţuite la momentul împrumutării. În acest sens, art. 1567 Cod civil prevede că „*dacă lucrul s-a preţuit când s-a împrumutat, atunci pentru pierderea lui, căşunată chiar prin caz fortuit, rămâne răspunzător comodatarul, întrucât nu s-a stipulat contrariul.*"

b. Folosirea publicaţiilor doar pentru uzul propriu. Cititorul nu poate împrumuta unei terţe persoane cărţile primite, deoarece el le deţine ca un detentor precar, deci numai pentru folosinţa proprie.

c. Restituirea publicaţiilor. Reprezintă principala obligaţie a cititorului, acesta trebuind la scadenţă să restituie cărţile împrumutate. Scadenţa obligaţiei de restituire este stabilită în regulamentul intern al fiecărei biblioteci, termenul de împrumut fiind, de regulă, de 14 zile.

Potrivit art. 67 alin. 1 din Legea Bibliotecilor, „*nerestituirea la termen a documentelor de bibliotecă împrumutate se sancţionează cu plata unei sume aplicată gradual, până la 50% din valoarea medie de achiziţie a documentelor de bibliotecă din anul precedent*," iar potrivit alin. 2 al aceluiaşi articol, „*distrugerea sau pierderea documentelor, bunuri culturale comune, de către utilizatori se sancţionează prin recuperarea fizică a unor documente identice sau prin achitarea valorii de inventar a documentelor* [respective], *actualizată cu aplicarea coeficientului de inflaţie la zi, la care se adaugă o sumă echivalentă cu de 1 – 5 ori faţă de preţul astfel calculat.*"

Câteva menţiuni sunt necesare:

a) Legea nu prevede care este modalitatea de calcul, în cazul nerestituirii la termen, dacă în anul anterior nu s-a achiziţionat nici o publicaţie sau au fost achiziţionate astfel de documente încât valoarea medie per document este foarte mică.

b) În cazul distrugerii sau pierderii documentelor, legea arată că sancţiunea este recuperarea fizică a unor documente identice, *sau* achitarea valorii de inventar…, dând impresia că cititorul poate alege oricare din aceste modalităţi. Nu ni se pare corect, legea trebuind să instituie clar o ordine de preferinţă, în sensul că cititorul este obligat să procedeze, dacă este cu putinţă, la recuperarea fizică şi doar în subsidiar, în caz de imposibilitate absolută, să se poată recurge la cea de a doua modalitate. În această situaţie considerăm că s-ar asigura o mai mare protecţie a fondului de carte, nelăsându-l la dispoziţia unor cititori de rea-credinţă, comozi sau interesaţi, care ar prefera *ab initio* să plătească o sumă de bani, păstrându-şi, eventual, cărţile împrumutate.

Dacă cititorii refuză restituirea cărţilor, biblioteca are la dispoziţie o acţiune personală, *ex contractu.* Această acţiune este supusă prescripţiei extinctive, iar termenul general de prescripţie (de trei ani) începe să curgă de la expirarea

termenului convenit pentru restituire (potrivit art. 7 alin. 3 din Decretul nr. 167/1958). După prescrierea acţiunii, obligaţia de restituire, dintr-o obligaţie civilă perfectă, se transformă într-o obligaţie naturală. Ea ne apare ca o „obligaţie civilă degradată"; în privinţa ei nu se mai poate cere executarea silită, dar, de îndată ce a fost executată, debitorul nu mai are dreptul să pretindă restituirea prestaţiei.[26]

Stingerea efectelor contractului

a. Prin restituirea cărţilor împrumutate. Raporturile contractuale încetează prin restituirea cărţilor în stare corespunzătoare, la termenul prevăzut în contract. În toate cazurile, cititorul poate restitui cartea şi înainte de scadenţă.

b. Prin moartea cititorului. În acest caz, moştenitorii sunt obligaţi să restituie cărţile chiar înainte de expirarea termenului. În art. 1563 din Codul civil se arată: „*Dacă însă împrumutarea s-a făcut în privinţa numai a comodatarului, şi numai a persoanei lui, erezii lui nu pot să continue a se folosi de lucrul împrumutat.*"

V. Procedura recuperării publicaţiilor, sau a contravalorii acestora, de la cititorii de rea-credinţă

Nerestituirea la termen a publicaţiilor de către cititori, dă dreptul bibliotecii să iniţieze procedura legală de recuperare.

Potrivit art. 16 litera i. din Regulamentul-cadru de organizare şi funcţionare a bibliotecilor publice, biblioteca trebuie să întreprindă „*operaţiuni de avizare a restanţierilor, de recuperare fizică sau valorică a documentelor deteriorate ori pierdute de cititori, în condiţiile legii.*"

Neexistând o prevedere specială în Legea Bibliotecilor, se aplică procedura de drept comun.

A) Punerea cititorului-debitor în întârziere

Un prim pas îl reprezintă punerea cititorului debitor în întârziere cu privire la executarea obligaţiei de a restitui cărţile. Desigur, dacă cititorul nu şi-a executat obligaţia până la termenul prevăzut în contract, este în întârziere. Dar pentru ca întârzierea să producă efecte juridice specifice, ea trebuie constatată în formele prevăzute de lege, forme prin care debitorul să fie pus în întârziere,[27] pentru că *dies non interpellat pro homine* în reglementarea actuală.

Această regulă se justifică printr-un considerent de echitate, adică înainte de executarea silită să se dea posibilitatea debitorului-cititor de a executa voluntar obligaţia, şi aceasta mai ales că întârzierea s-ar putea datora unei simple culpe neglijente a lui, şi nu neapărat unei opuneri la executare.[28]

---

[26] Constantin Stătescu, Corneliu Bîrsan, ***op. cit.***, p. 9.

[27] ***Ibidem***, p. 318.

[28] Ioan Albu, ***op. cit.***, p. 220.

Punerea în întârziere constă într-o manifestare de voinţă din partea creditorului prin care acesta pretinde executarea obligaţiei de către debitor. Ea se face, potrivit art. 1079 Cod civil, în forma notificării prin intermediul executorilor judecătoreşti, care constă în cererea formală adresată debitorului să execute. Jurisprudenţa a admis şi punerea în întârziere extrajudiciară, prin scrisori şi telegrame.[29] Considerăm că o asemenea notificare ar fi utilă dacă s-ar face printr-o scrisoare recomandată cu confirmare de primire; în felul acesta Biblioteca ar avea o dovadă şi cheltuielile nu ar fi atât de mari.

Şi cererea de chemare în judecată a cititorului prin care se pretinde executarea obligaţiei ar avea tot rolul unei puneri în întârziere, dar noi recomandăm prima variantă, nu doar pentru considerentul de echitate, ci şi din raţiuni de eficienţă, deoarece potrivit art. 275 Cod proc. civ., „*pârâtul care a recunoscut la prima zi de înfăţişare pretenţiile reclamantului nu va putea fi obligat la plata cheltuielilor de judecată, afară numai dacă a fost pus în întârziere înainte de chemarea în judecată.*"

Dacă cititorul nu restituie publicaţiile în termenul prevăzut în somaţie, Biblioteca se vede obligată să sesizeze instanţa de judecată, pentru a lua măsurile care se impun.

B) Chemarea în judecată a cititorului de rea-credinţă

Potrivit art. 109 Cod proc. civ, „*oricine pretinde un drept împotriva unei alte persoane trebuie să facă o cerere înaintea instanţei competente.*"

Instanţa competentă să judece cererea, din punct de vedere material, este judecătoria. Potrivit art. 1 pct. 1 din Cod proc. civ., „*judecătoriile judecă în primă instanţă toate procesele şi cererile, în afară de cele date prin lege în competenţa altor instanţe.*"

În privinţa competenţei teritoriale, Codul de procedură civilă stabileşte o competenţă alternativă; în cazul de faţă, competentă să judece cauza este atât instanţa domiciliului pârâtului cât şi instanţa locului prevăzut în contract pentru executarea obligaţiei. Evident, în cazul în care sediul bibliotecii şi domiciliul pârâtului nu se află în raza teritorială a aceleiaşi instanţe, preferabilă este cea de a doua variantă (art. 12 Cod proc. civ. prevede că „*reclamantul are alegerea între mai multe instanţe competente.*") Normele care reglementează competenţa teritorială, au, în principiu caracter dispozitiv, deci părţile pot deroga de la ele.[30]

---

[29] ***Ibidem***.

[30] Viorel Mihai Ciobanu, ***Tratat teoretic şi practic de procedură civilă***, Bucureşti, Editura Naţional, 1997, vol. 1, p. 422.

Cererea de chemare în judecată este „*actul de procedură prin care partea se adresează instanţei pentru a invoca aplicarea legii la un caz determinat*."[31] Ea va cuprinde, în conformitate cu prevederile art. 112 şi 82 Cod proc. civ.:

a) Arătarea instanţei către care se îndreaptă cererea (art. 82);

b) Numele, domiciliul sau reşedinţa pârâtului şi denumirea, sediul, numărul de înscriere în registrul persoanelor juridice, codul fiscal, codul bancar al bibliotecii (pct. 1, art. 112);

c) Numele şi calitatea celui care reprezintă partea în proces, iar în cazul reprezentării prin avocat, numele acestuia şi sediul profesional (pct. 2, art. 112).

Considerăm potrivit să arătăm aici şi cine poate reprezenta biblioteca în faţa instanţei civile: juristul acesteia, dacă are, un avocat sau chiar un angajat al bibliotecii care primeşte în acest sens o procură. Potrivit art. 68 alin 1, teza I Cod proc. civ., procura pentru exerciţiul dreptului de chemare în judecată sau de reprezentare în judecată trebuie făcută prin înscris sub semnătură legalizată. Dacă mandatul este dat unei alte persoane decât unui avocat sau consilier juridic, aceasta nu poate pune concluzii în fond. (art. 68 alin. 4 Cod proc. civ.);

d) Obiectul cererii şi valoarea lui, după preţuirea reclamantului, atunci când preţuirea este cu putinţă (pct. 3, art. 112).

Prin obiect al cererii de chemare în judecată se înţelege pretenţia concretă a reclamantului.[32] (Se solicită restituirea publicaţiilor, iar dacă nu plata contravalorii acestora, plata penalităţilor de întârziere şi plata cheltuielilor de judecată);

d) Arătarea motivelor de fapt şi de drept pe care se întemeiază cererea (pct. 4, art. 112); când dovada se face prin înscrisuri, se vor alătura la cerere atâtea copii câţi pârâţi sunt, mai mult câte o copie de pe fiecare înscris, pentru instanţă; copiile vor fi certificate de către reclamant că sunt la fel cu originalul;

e) Arătarea dovezilor pe care se sprijină fiecare capăt de cerere (pct. 5, art. 112);

f) Semnătura (pct. 6, art. 112).

Prezentăm în anexa 1 modelul unei astfel de cereri.

Potrivit art. 113 alin. 1 Cod proc. civ., la cererea de chemare în judecată se va alătura o copie şi pentru pârât.

O prevedere importantă în favoarea reclamantului care nu dispune de cunoştinţele juridice necesare, conţine art. 114 Cod proc. civ., care arată că preşedintele instanţei sau judecătorul de serviciu verifică la primirea cererii dacă aceasta întruneşte cerinţele prevăzute de lege, iar în caz contrar îi pune în vedere să modifice cererea.

---

[31] ***Ibidem***, vol. 2, p. 24.

[32] ***Ibidem***, p. 28.

Desigur că toată această procedură implică pentru bibliotecă anumite cheltuieli. Deloc neglijabile sunt cheltuielile reprezentând taxele de timbru şi timbru judiciar, care sunt solicitate la introducerea cererii. Astfel, potrivit art. 1 din Legea nr. 146/1997, „*acţiunile şi cererile introduse la instanţele judecătoreşti ...sunt supuse taxelor judiciare de timbru... şi se taxează în mod diferenţiat, după cum obiectul acestora este sau nu evaluabil în bani, cu excepţiile prevăzute de lege,*" iar potrivit art. 1 din Ordonanţa Guvernului nr. 32/1995, timbrul judiciar „*se aplică acţiunilor, cererilor, actelor şi serviciilor de competenţa tuturor instanţelor judecătoreşti.*"

Care sunt efectele cererii de chemare în judecată? Prin aceasta se învesteşte instanţa cu soluţionarea litigiului la care se referă,[33] în limitele trasate de reclamant şi se întrerupe termenul de prescripţie a dreptului de acţiune, mai exact a dreptului de a obţine condamnarea pârâtului.[34]

Judecata propriu-zisă nu comportă reguli deosebite, şi nici eventualele căi de atac, deci nu considerăm necesar să dezvoltăm aceste aspecte.

În cazul în care instanţa soluţionează favorabil cauza, după rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti, aceasta trebuie **învestită cu formula executorie**. Cererea se adresează primei instanţe. Formula executorie este prevăzută în art. 269 alin. 1 şi constă în ordinul dat de Preşedintele României agenţilor executivi şi ai forţei publice să execute hotărârea.

Hotărârea învestită se dă numai părţii care a câştigat sau reprezentantului ei.

Odată învestită cu formula executorie, poate fi pornită executarea silită a hotărârii, ea fiind acum un titlu executoriu.

C) Executarea silită

Aceasta este „*procedura prin mijlocirea căreia creditorul, titular al dreptului recunoscut printr-o hotărâre judecătorească sau prin alt titlu executoriu, constrânge pe debitorul său, care nu-şi execută de bună-voie obligaţiile decurgând dintr-un asemenea titlu, de a şi le aduce la îndeplinire în mod silit.*"[35]

Procedura executării silite este reglementată de art. 371^1-580^5 din Cod proc. civ. Vom accentua câteva aspecte relevante, cu menţiunea că în cazul în care contractul de utilizare ar fi fost, potrivit Legii Bibliotecilor, titlu executoriu, doar din acest punct ar fi trebuit pornite demersurile.

---

[33] ***Ibidem***, p. 52.

[34] ***Ibidem***, p. 53.

[35] ***Executarea creanţelor bugetare. Aspecte teoretice. Jurisprudenţă. Legislaţie***, Bucureşti, Editura All Beck, 2002, p. 14.

Subliniem încă o dată necesitatea modificării Legii Bibliotecilor în sensul menţionat, mai ales că este vorba de creanţe ale statului, cărţile reprezentând bunuri publice, evitându-se astfel cheltuieli suplimentare, ca să nu mai punem la socoteală timpul pierdut.

Cererea de executare silită se depune la executorul judecătoresc.

Competenţa executorilor o stabileşte art. 373 Cod proc. civ. care arată că „*hotărârile judecătoreşti şi celelalte titluri executorii se execută de executorul judecătoresc din circumscripţia judecătoriei în care urmează să se efectueze executarea ori, în cazul urmăririi bunurilor, de către executorul judecătoresc din circumscripţia judecătoriei în care se află acestea.*"

Executorul judecătoresc solicită instanţei de executare încuviinţarea executării, căreia îi va înainta, în copie, cererea creditorului urmăritor şi titlul executoriu.

În privinţa cheltuielilor necesare executării silite, dispoziţiile art. 371^7 arată că:

„(1) *Partea care solicită îndeplinirea unui act sau a altei activităţi care interesează executarea silită este obligată să avanseze cheltuielile necesare în acest scop. Pentru actele sau activităţile dispuse din oficiu, cheltuielile se avansează de către creditor.*

(2) *Cheltuielile ocazionate de efectuarea executării silite sunt în sarcina debitorului urmărit, afară de cazul când creditorul a renunţat la executare sau dacă, prin lege, se prevede altfel.*

(3) *Sumele ce urmează a fi plătite se stabilesc de către executorul judecătoresc prin proces verbal, pe baza dovezilor prezentate de partea interesată, în condiţiile legii.*

Pentru sumele stabilite potrivit prezentului articol, procesul-verbal constituie titlu executoriu."

Executarea va începe doar după ce executorul comunică debitorului o somaţie care cuprinde şi termenul în care cel somat urmează să-şi execute de bunăvoie obligaţia prevăzută în titlul executor, precum şi arătarea consecinţelor nerespectării acesteia. Dacă nici în termenul arătat în somaţie debitorul nu-şi execută de bunăvoie obligaţia, se va proceda la executarea silită (art. 387 Cod proc. civ.).

Potrivit art. 371^1 alin. 3 Cod proc. civ., „*executarea silită are loc până la realizarea dreptului recunoscut prin titlu executoriu, achitarea dobânzilor, penalităţilor sau altor sume, acordate potrivit legii prin acesta, precum şi a cheltuielilor de executare.*"

ANEXA

Către Judecătoria Târgu-Mureş,

Domnule Preşedinte,

Subsemnatul …, în calitate de reprezentant al Bibliotecii Judeţene Mureş, cu sediul în strada George Enescu, nr. 2, având nr. de înscriere în registrul persoanelor juridice …, codul fiscal … şi contul bancar…;

Chem în judecată pe pârâtul …, domiciliat în … pentru a fi obligat:

1. Să restituie cărţile:
   a) (titlu, autor, ediţie, editura, an de apariţie, nr. de inventar)
   b) …….
   c) …….
   d) …….

sau contravaloarea acestora, calculată în conformitate cu art. 67 alin. 2 din Legea nr. 334/2002 republicată în M. Of. Nr. 132/11/02/2005, şi cu art. 14 lit. c din Regulamentul de împrumut al publicaţiilor la domiciliu nr. 68/2005 aprobat în şedinţa Consiliului de Administraţie al Bibliotecii Judeţene Mureş din data de 25 febr. 2005, astfel:

   a) …
   b) …
   c) …
   d) …

2. Să plătească suma de … RON, ca penalitate de întârziere, calculată potrivit art. 67 alin. 1 din Legea Bibliotecilor şi art. 13 din Regulamentul de împrumut al publicaţiilor la domiciliu nr. 68/2005 aprobat în şedinţa Consiliului de Administraţie al Bibliotecii Judeţene Mureş din data de 25 febr. 2005, suma stabilită pe zi de întârziere pentru o publicaţie fiind de 0,2 RON.
3. Să plătească cheltuielile de judecată.

Apreciez obiectul cererii mele la suma de … lei.

Motivele acţiunii:

În fapt, la data de … pârâtul a împrumutat cele 4 cărţi menţionate mai sus, fiind obligat, potrivit art. 12 din Regulament, să le restituie după 14 zile. El nu s-a prezentat la termen şi nici după ce a fost somat, la data de …

În drept, îmi întemeiez cererea pe dispoziţiile art. 1560-1571 Cod civil, dispoziţiile art. 67 alin 1 şi 2 din Legea nr. 334/2002 republicată în M. Of. nr. 132 din 11/02/2005.

În dovedirea cererii, înţeleg să mă folosesc de proba cu următoarele acte:

- fişa-contract,
- plicul cititorului,
- fişele cărţilor,
- regulamentul bibliotecii,
- dovada notificării prin somaţie.

Anexez în xerocopie actele mai sus menţionate şi mă oblig să prezint originalele dacă vor fi solicitate.

Depun prezenta acţiune în dublu exemplar, precum şi dovada achitării sumei de … reprezentând contravaloarea taxelor de timbru şi timbru judiciar.

Domnului Preşedinte al Judecătoriei Târgu-Mureş,

Data Semnătura

Some Aspects Concerning the Legislative Agreements Between the Public Library and Readers

Abstract

The purpose of this paper is to offer to all those interested some clues concerning the legislative agreements concluded between the public library and readers, because the knowledge of those agreements must be considered a *sine-qua-non* condition for a better partnership.

Because the agreements are not always discharged – and probably the most frequent offence refers to non-observance of the specified term of returning books – there are some penalties that must be applied. The paper presents the different stages that must be followed, before applying those penalties.

There are also some suggestions concerning the library legislation that refers to a better co-operation between library and its readers.

Informatizare, automatizare şi programe pentru bibliotecă

MELANIA SUCIU
Biblioteca Judeţeană Mureş

1. Aspecte ale informatizării bibliotecilor

Orice activitate umană este mai mult sau mai puţin tributară cărţii. În cărţi s-au adunat de-a lungul timpului cunoştinţele, gândurile, ideile omenirii. Chiar şi fenomenele neelucidate sau neînţelese au făcut să curgă râuri de cerneală. Cărţile s-au adunat în biblioteci, unde pot fi găsite, studiate, reprezentând ansamblul cunoştinţelor umanităţii şi permit informarea fiecărui individ în orice domeniu doreşte.

Putem spune despre carte că este o minunată invenţie a omului, menită să modifice spiritul, să conserve trăiri, evenimente, probleme universale sau personale. Dar tot aşa de bine, cartea este capcana cuvintelor, căci nu toţi cei care parcurg rândurile unei cărţi pot considera că au pătruns în tainele conţinutului acesteia. O carte trebuie înţeleasă pentru că este un obiect destinat comunicării între spirite prin intermediul materiei, punte de legătură între spaţiul stărilor sufleteşti şi spaţiul fizic.

Cartea ni se înfăţişează, ni se destăinuie sub formă scrisă. Plăcerea de a parcurge rândurile, de a răsfoi paginile este una sublimă. Din vremurile când omul folosea pentru scris şi citit papirusul şi până astăzi, cartea scrisă nu s-a schimbat.

Într-o societate în schimbare, cum este societatea noastră, se simte tot mai acut nevoia de informaţie. Şi oare nu biblioteca este instituţia complexă, pentru care, raţiunea existenţei sale este de a oferi acces la informaţie, la cunoaştere - fundament al culturii intelectuale?

Biblioteca, în calitatea sa de centru informativ, educativ şi recreativ, trebuie să fie o instituţie prietenoasă, în care cititorul să se simtă bine, relaxat şi confortabil, şi mai presus de orice, să fie ajutat să găsească într-un timp relativ scurt informaţia necesară. Bibliotecarul este, şi trebuie să rămână, puntea de legătură dintre cititor şi informaţie, interpretul care traduce o întrebare într-un răspuns apropiat.[1]

Pe măsura dezvoltării culturale a umanităţii, cartea şi-a consolidat poziţiile,

---

[1] Doina Banciu, ***De la biblioteca electronică la biblioteca virtuală***, în ***Cartea electronică*** – coord. D. Banciu. Bucureşti, Editura Ager, 2001.

s-a rafinat, a devenit polarizantă pentru valoarea intelectuală. După tribulaţii şi orgolii trecătoare, celelalte mijloace mass-media s-au reorganizat, într-un fel sau altul, în jurul cărţii, sporind-o, demonstrându-i plenitudinea. Aproape toate celelalte mijloace mass-media au venit spre carte, deşi iniţial o negaseră, ca spre izvorul şi împlinirea lor. Ele o pot adânci, pot fluidiza zone particulare ale comunicării, pot să-i ajute pe cei care au capacităţi mai reduse de abstractizare, pe cei în care cuvântul nu răsună destul, pot satisface pe cei care sunt legaţi de proprietatea unor forme particulare de mesaj, dar nu pot şi nici nu trebuie să o înlocuiască. Cartea se poate regăsi în misiunile ei profunde, mult mai bine într-o realitate multimedia, decât într-un cadru monopolizat. Ea îşi sporeşte valoarea atunci când rămâne legată de sferele esenţiale ale valorii.[2]

Orice instrument care va lăsa liberă relaţia individuală cu un conţinut informaţional particular, acceptând ritmurile şi deprinderile intelectuale ale receptorului, modul lui de a se conecta, de a se implica, de a interfera cu acest conţinut se va putea numi urmaşul de drept al cărţii de azi şi de totdeauna, dacă într-o bună zi alte tehnologii vor permite realizarea unui produs mai adecvat nevoii de cunoaştere, mai rezistent, mai ieftin, mai ergonomic. Un produs întemeiat pe lectură, ca proces de continuă determinare şi indeterminare, adică pe o continuă deschidere de perspective.

Deşi noile tehnologii au indus în sufletul multora o anumită teamă, trebuie să privim spre viitor cu optimism, să nu uităm că ideile fecunde şi progresul înving tradiţiile învechite. Astăzi trebuie neapărat dezvoltat ceea ce s-ar putea numi o nouă conştiinţă cetăţenească în şi prin informare. Trebuie mers în mod hotărât către o nouă cultură a informaţiei, care va permite omului, societăţii, să gândească şi să acţioneze în acest nou univers tehnic, fără a-i deveni sclav.[3]

Dar s-au schimbat multe în jurul nostru, s-a dezvoltat industria, tehnologia, iar tehnica de calcul a invadat practic toate domeniile de activitate. În acest context al informatizării şi automatizării, nu s-a modificat cartea scrisă, ci au apărut alternative: cartea electronică sau cartea virtuală. Informaţia apare şi pe alt suport decât hârtia. Mai mult, au apărut şi apar documente multimedia, care au un conţinut bogat de informaţii sub diverse forme: text, imagini, muzică, filme, toate înglobate pe un singur suport fizic. Rezultatul este şi el diferit. Nu mai înveţi, ci afli! Nu mai citeşti, ci te informezi! Nu mai memorezi, ci faci conexiuni şi descoperi lucruri nebănuite!

---

[2] Mihai Drăgănescu, ***De la societatea informaţională la societatea cunoaşterii***. Bucureşti, Editura Tehnică, 2003.

[3] Robert Covaru, ***Între spaimele milenariste şi retorica perenităţii: Unde este biblioteca viitorului***? în Revista ***Biblioteca***, nr. 8 / 2002.

Biblioteca nu mai este un loc rece, întunecat, umed, prost ventilat şi prăfuit. Nu mai este un simplu depozit de cărţi. Ea va trebui să devină unul din cele mai atractive spaţii pentru viaţa comunităţii, dată fiind competiţia cu celelalte mijloace de comunicare în masă şi de informare. În acest context, ea trebuie să-şi asume cele patru roluri de bază ale unei biblioteci publice:

- centru cultural;
- centru educaţional şi de învăţământ;
- centru de informare şi documentare;
- centru social.

În toată lumea, bibliotecile se află într-o continuă transformare din dorinţa de a identifica noi forme şi mijloace de diseminare a informaţiei către utilizatori. Trecerea de la biblioteca clasică la cea electronică, adică biblioteca ale cărei funcţii şi servicii sunt asistate de calculator şi care îşi construieşte baze de date bibliografice în locul cataloagelor, şi chiar la biblioteca virtuală, ca rezultat al interconectării diferitelor baze de date, nu mai este o tendinţă modernă, ci realitatea care trebuie construită şi dezvoltată acolo unde nu există.

Setea de informare a atins niveluri fără precedent. Omenirea este sortită cunoaşterii, lung proces care înseamnă, pe lângă acumularea continuă de informaţii, organizarea cunoştinţelor dobândite, ierarhizarea lor, crearea unui întreg lanţ de corelaţii ce vor duce în final la regăsirea informaţiei, înţelegere şi înţelepciune. Este de la sine înţeles că rolul bibliotecii în zilele noastre este mai mult decât acela de simplu depozitar al informaţiei, care, cu siguranţă, a devenit atât de vastă, încât multe resurse sunt inaccesibile publicului larg. Biblioteca are rolul de a organiza informaţia pe care o deţine şi de a o face accesibilă unui număr cât mai mare de utilizatori. De multe ori, cercetătorul se află în imposibilitatea de a utiliza documente indispensabile cercetării, şi aceasta deoarece multe dintre resursele cu o inestimabilă valoare informativă şi documentară au devenit cărţi rare, care nu au mai fost reeditate. Bibliotecile şi arhivele, care trebuie să vină în întâmpinarea acestor nevoi ale cercetătorului, sunt în căutarea unor soluţii virtuale, electronice, care să înlăture pe cât posibil, orice obstacol în calea informării.[4]

Descoperirile din sfera tehnologiei digitale au deschis noi orizonturi bibliotecilor şi, în acelaşi timp, utilizatorilor, adevăraţii beneficiari ai progresului, actorii cei mai importanţi ai sistemului informaţional. Acest sistem îi cuprinde, de asemenea, pe creatorii de informaţie, furnizorii şi depozitarii acesteia (biblioteci,

---

[4] Pierre-Yves Duchemin, ***Arta informatizării unei biblioteci: Ghid practic***. Timişoara, Editura Amarcord, 1998.

arhive şi centre de documentare), care au rolul de a o păstra într-un cadru organizat şi de a deservi nevoia de informare a publicului larg.

În civilizaţia informaţiei, bibliotecile nu pot rămâne ce-au fost, doar simple depozitare de cărţi, închise în forme rigide, ci trebuie să se adapteze şi să se dezvolte, să devină elemente cheie ale societăţii informaţionale, prin organizarea şi distribuirea informaţiei cu mijloace electronice.[5]

Experienţa ultimelor decenii a dovedit că informatizarea este un proces care duce rapid la modernizarea funcţionării bibliotecilor. Informatizarea a revoluţionat lumea sfârşitului de mileniu, devenind o putere mondială, alături de economie, bani sau forţă militară. Cine doreşte să fie cu adevărat puternic trebuie să utilizeze fără rezerve informaţia.

Ultimii ani au arătat că informatizarea nu este o simplă metodă de modernizare, ci şi una de redefinire a bibliotecii. Instalarea echipamentelor electronice (calculatoare) nu a dus doar la creşterea vitezei de lucru şi la uşurarea condiţiilor de muncă ale bibliotecarilor ci, poate chiar mai mult, la repoziţionarea bibliotecilor în contextul informaţiilor. Numai că aceasta s-a produs diferenţiat, aproape aleatoriu în funcţie de parametrii proprii fiecărei unităţi. Structuri fundamentale de informare şi documentare, deţinătoare de fonduri primare esenţiale, bibliotecile româneşti au păşit pe această cale mai mult din iniţiative individuale şi adesea cu rezolvări locale. Puţinătatea fondurilor, dar şi a experienţei au făcut ca deschiderea de după 1990 să fie folosită de fiecare după posibilităţi.

Provenienţa, mai ales externă a resurselor, limitate şi strict orientate, a direcţionat efortul spre anumite zone, cu deosebire spre bibliotecile mari, cu capacitate sporită de a atrage resurse, încât ceea ce s-a făcut până acum în domeniu acoperă numai o mică arie din ansamblul resurselor infodocumentare româneşti.

Rolul esenţial al bibliotecii este de a pune la dispoziţia publicului cititor zestrea spirituală şi culturală a întregii omeniri, graţie posibilităţilor oferite de tehnologiile multimedia. Scopul unui astfel de proiect este de a exploata programele de digitizare existente pentru a construi o bază vastă de documentaţie distribuită electronic prin mijloacele de comunicare globală. Etapa următoare are în vedere dezvoltarea şi implementarea unor modalităţi complexe de a lucra cu această bază de informaţie. Înlesnirea accesului la o întreagă enciclopedie

---

[5] Ioana Dragotă, ***A informatiza, informatizare***, în Revista ***Biblioteca***, nr. 11-12 / 2004.

universală este doar un prim pas. Remarcabile sunt modalităţile prin care procesele de documentare vor fi uşurate şi optimizate.[6]

Un alt aspect important pe care trebuie să-l avem în vedere vorbind despre bibliotecă în condiţiile informatizării şi automatizării este numărul mult mai mare de cititori pe care îl atrage, şi datorită posibilităţii de a accesa informaţia necesară de la distanţă, prin internet. Astfel, cititorul grăbit sau cel care nu are la dispoziţie timpul necesar pentru a intra într-o bibliotecă nu mai are nevoie să petreacă ore în şir în sala de lectură; de la calculatorul propriu sau prin dispozitivul special de lectură, are la îndemână informaţiile necesare.

Biblioteca virtuală este ultima etapă dintr-un lung şi laborios proiect – informatizarea bibliotecilor – proiect care exprimă, în fond, necesitatea ca bibliotecile să fie transformate în sisteme deschise şi integrate sistemului mondial de documentare ştiinţifică şi bibliografică.[7] Fără baze de date, fără punerea lor într-o relaţie interactivă, învăţământul şi cercetarea pot deveni simple procese cumulative şi repetitive. Prin urmare, informatizarea structurilor infodocumentare atestă o înţelegere creatoare a sensurilor majore ale dinamicii cognitive. Noua tehnologie creează o nouă formă de prezentare, organizare, acces la informaţie, având ca rezultat un produs de informare complex şi uşor de utilizat.

Biblioteca nu va putea să nu devină şi în România ceea ce este în alte ţări: un centru de informare şi documentare pentru comunitate, un serviciu public de informare şi formare a utilizatorilor, activ, dinamic, adaptabil, implicat în viaţa socială şi culturală, centru ce gestionează o imensă cantitate de informaţie foarte diversă. Ceea ce se impune acum este modificarea mentalităţii bibliotecarului, care, la rândul lui, trebuie să modifice mentalitatea utilizatorilor. Aceştia din urmă trebuie în primul rând informaţi cu privire la existenţa unor servicii la care pot apela pentru informarea generală – care le pot servi în interes personal şi profesional în rezolvarea problemelor curente ale vieţii. Informarea şi formarea utilizatorilor ocupă un loc privilegiat în strategiile bibliotecilor din alte ţări şi este foarte limitată la noi. În mod evident, mai ales bibliotecile judeţene au posibilităţi mai mari pentru a-şi informa utilizatorii reali şi potenţiali despre serviciile pe care le oferă, fondurile de care dispun şi sfera lor de interes, despre utilitatea unor surse de informare. A venit timpul ca, şi la noi, bibliotecarii să aibă în vedere, în mai mare măsură, necesitatea de a pune la curent utilizatorii cu serviciile de care pot dispune, printr-o mediatizare adevărată, prin tipărituri de calitate care să facă posibilă, pentru fiecare cetăţean, prin apelul la serviciile bibliotecii publice,

---

[6] Doina Banciu, Gheorghe Buluţă, Victor Petrescu, ***Biblioteca şi societatea***, Bucureşti, Editura Ager, 2001.

[7] Raluca Lupşa, Mihai Păunescu, ***Biblioteca viitorului***. În ***Cartea electronică*** – coord. Doina Banciu. Bucureşti, Editura Ager, 2001.

informarea de care el ar putea avea nevoie. Biblioteca trebuie să depăşească prejudecata aşteptării publicului în localurile sale şi trebuie să se manifeste în viaţa comunităţii în mult mai mare măsură decât până acum.

De la înfiinţarea sa, biblioteca publică a fost permanent raportată la colectivitatea ale cărei interese de informare şi documentare le serveşte şi pentru care a fost, de altfel, creată. Fiind o instituţie culturală, cu puternice valenţe tradiţionale, rolul ei în societatea începutului de mileniu creşte, deci posibilităţile educaţiei permanente ale oamenilor s-au diversificat, prin apariţia unor noi instituţii, ce folosesc multiple mijloace moderne de comunicare.

Ideal, o bibliotecă publică îşi îndeplineşte funcţia dacă este capabilă să satisfacă interesele de lectură ale oricărui membru al colectivităţii din colecţiile proprii sau din acelea ale întregului sistem. Relevantă este capacitatea de adaptare la timpul de care dispune utilizatorul, la starea lui psihică, la ritmul propriu fiecăruia, influenţat de starea de oboseală sau de alţi factori. Utilizatorului i se oferă deplină libertate de folosire a documentelor, posibilitatea de abordare sau de revenire asupra acestora. De asemenea, biblioteca publică devine tot mai mult un complement de neînlocuit al altor instituţii culturale sau mijloace de educaţie permanentă.[8]

În amplul proces de dezvoltare şi organizare a societăţii contemporane în general, biblioteca, parte componentă a sistemului şi a subsistemului cultural, trebuie să-şi direcţioneze activitatea în aşa fel, încât să menţină permanent un echilibru între stabilitate şi dinamism, între modalităţile clasice şi cele moderne de interacţiune, între funcţia tradiţională şi tendinţele novatoare. Pentru realizarea acestor deziderate este imperios necesară o activitate managerială realistă, bibliotecile adoptând şi adaptând principii şi metode general valabile în lumea afacerilor, a producţiei industriale sau a strategiei de guvernare.[9]

Viitorul bibliotecii depinde, desigur, de factori sociali, economici sau de altă natură pe care nu îi controlează, dar depinde, cel puţin în aceeaşi măsură, şi de capacitatea ei de a se adapta la evoluţia rapidă a societăţii, la schimbările pe care progresul tehnologic le produce în toate domeniile de activitate. Biblioteca nu se poate închide în sine, mimând adaptarea sau, mai rău, respingând-o aprioric. Soarta ei depinde de modul în care răspundem provocărilor vremii.

Una dintre realele ameninţări pentru bibliotecile de la noi este considerarea, în continuare a utilizatorului ca un auxiliar al procesului şi nu ca un element central al acestuia. O bibliotecă excelent organizată, beneficiind de spaţii de

---

[8] Adriana Trif, ***Incursiuni în procesul de automatizare***, în Revista ***Biblioteca***, nr. 11-12 / 2004.

[9] Petruţa Blaga, ***Managementul sistemelor informaţionale***. Târgu-Mureş, Editura Universităţii „Petru Maior”, 2001.

lectură adecvate, de fonduri documentare valoroase şi de dotări tehnologice moderne nu este, în cele din urmă, decât o bibliotecă tradiţională cosmetizată, câtă vreme reacţionează strict la solicitările utilizatorilor reali şi nu ştie să se pună în valoare printr-o atitudine proactivă faţă de toţi utilizatorii potenţiali, printr-o reală preocupare pentru nevoile lor de informaţii.

Nici bibliotecile din ţara noastră nu au fost ocolite de pătrunderea după 1990 a tehnicii de calcul, a informatizării şi automatizării în toate domeniile de activitate. Informatizarea s-a făcut încet şi neuniform deoarece resursele financiare necesare au fost asigurate din fondurile bugetare în cea mai mare parte. Cu toate acestea, bibliotecile judeţene au în momentul de faţă câte o reţea de calculatoare proprie, mai mică sau mai mare, în funcţie de investiţiile pe care au reuşit să le obţină de la autorităţile financiare, a fondurilor obţinute de la Ministerul Culturii prin Programul Naţional de Informatizare şi Automatizare sau a unor fonduri de finanţare externă.

Cea mai mare parte a bibliotecilor judeţene utilizează Tinlib-ul ca program de gestionare a activităţii lor. Alte biblioteci judeţene folosesc programul Alice, sau Biblis. Multe biblioteci au şi acces la Internet, limitat sau nelimitat, în funcţie de posibilităţile financiare ale fiecăreia.

La nivel naţional se urmăreşte crearea unui Consorţiu de biblioteci şi centre de informare care să-şi pună în comun bazele de date, permiţând astfel crearea Catalogului Naţional Partajat. Se doreşte, de asemenea, şi traducerea listelor de autoritate Rameau pentru utilizarea lor în toate bibliotecile în vederea completării câmpului „vedete de subiect." Acestea, împreună cu un program adecvat care să permită accesarea pe Internet a bazelor de date în regim on-line sunt paşi importanţi în procesul de informatizare şi automatizare a serviciilor de bibliotecă, dar realizarea lor este relativ înceată, în special din considerente financiare.

2. Programe pentru gestionarea activităţii de bibliotecă

Cum se ştie, primele reprezentări cu privire la informatizare erau legate mai ales de dimensiunile cantitative, de creşterea capacităţilor de stocare, de viteza de regăsire, de posibilitatea reducerii generale a personalului prin creşterea productivităţii specifice. Abia mai târziu s-a înţeles că, informatizarea structurilor infodocumentare, mai ales a bibliotecilor, produce o revoluţie totală, legată de toate verigile lanţului informaţional. Într-o etapă ulterioară, perceperea consecinţelor informatizării a trimis la zone calitative mai profunde. Informatizarea promite modificarea tabloului lumii, a poziţiei individului, schimbă raporturile dintre formele comunicării şi, implicit, ale existenţei.

Tehnologiile informaţiei fac posibilă organizarea celor mai diverse structuri flexibile ale consorţiilor locale, regionale, naţionale şi internaţionale, bazate pe punerea în comun a resurselor, a celor mai neaşteptate combinaţii ad-hoc, care

pot conduce la rezolvarea unor probleme concrete. Sunt nesfârşite lanţuri de oportunităţi care trebuie intens exploatate de un management inteligent şi deschis, într-o societate care, la rândul ei şi la scară globală, va învăţa să-şi depăşească rigiditățile.

Bibliotecile publice din țara noastră înaintează pe calea informatizării în funcţie de resursele financiare obţinute în acest scop. Biblioteca Naţională şi Asociaţia Bibliotecarilor şi Bibliotecilor Publice din România (ANBBPR) urmăresc şi coordonează, printr-un program comun, informatizarea bibliotecilor şi legarea lor în reţea prin conectarea la Internet. Bibliotecile judeţene, în marea lor majoritate, au achiziţionat programul Tinlib de gestionare a activităţii de bibliotecă cu care şi-au creat fiecare baza de date a fondului de carte existent, folosind Modulul Catalogare al programului, şi evidenţa cititorilor şi a cărţilor împrumutate prin utilizarea Modulului Circulaţie. Decalajul dintre biblioteci în ceea ce priveşte informatizarea apare ca urmare a resurselor financiare diferite de care dispun, ele fiind arondate din punct de vedere administrativ consiliilor judeţene sau locale, dar şi receptivităţii, dorinţei şi posibilităţilor lor de adaptare la noile tehnologii.

Biblioteca Judeţeană Mureş a păşit pe calea informatizării odată cu alte biblioteci publice din țară. În momentul de față, dispunem de o reţea de calculatoare şi de programul Tinlib[10] cu care s-a creat o bază de date ce cuprinde cărţile intrate în bibliotecă începând cu anul 1990 şi o bază de date a cititorilor.

Bibliotecile judeţene care au început informatizarea printre primele, şi-au creat bazele de date cu diferite programe cum ar fi: Oracle la Cluj, Isis la Timişoara sau un program propriu creat în Fox sub Dos la Piatra-Neamţ. Ulterior, au trecut, printr-o reconversie de date, la programul Tinlib, cu excepţia Bibliotecii Judeţene Neamţ. Pe parcurs, în măsura în care alte biblioteci au pornit pe drumul informatizării, majoritatea au optat tot pentru programul Tinlib, dar nu pentru că era cea mai bună ofertă, ci pentru că era practic unica de pe piaţa românească. Ulterior a apărut un alt program de bibliotecă, Alice,[11] care a pătruns cu preponderenţă în mediul universitar, însă l-au adoptat şi câteva biblioteci judeţene, cum ar fi cea de la Braşov.

Cele două programe, Tinlib şi Alice sunt foarte scumpe şi pot fi achiziţionate cu greu de bibliotecile orăşeneşti sau comunale, în cazul în care acestea primesc fonduri pentru achiziţionarea de calculatoare. Deci, bibliotecile judeţene sunt, din punct de vedere financiar, singurele care se pot folosi de aceste două programe. Sigur, şi fondul de carte este mare în cazul lor şi nu pot lucra decât cu programe proiectate să vehiculeze un număr de date pe măsură.

---

[10] Manualele Tinlib.

[11] Ghidul de bază pentru Alice.

Totuşi bibliotecile mai mici nu ar trebui să scape din vederea firmelor care produc sau implementează programe pentru biblioteci şi acestea ar trebui să ofere şi variante pentru biblioteci medii şi mici, evident la un preţ proporţional mai mic.

Un astfel de program foloseşte biblioteca din Reghin, care dispune în prezent de patru calculatoare. Este vorba de programul Biblis, implementat de firma Bitlib Service din Sfântu-Gheorghe. Acesta este un program modular utilizat pentru gestionarea activităţilor în bibliotecile mici şi medii, creat de firma menţionată şi utilizat de câteva biblioteci din ţară, printre care şi Biblioteca Judeţeană Harghita din Miercurea-Ciuc.

În ultimul timp am mai văzut două oferte de programe create de două firme din ţara noastră. Sigur că aceste programe se vor utiliza în diferite biblioteci mici, şcolare, comunale orăşeneşti, în măsura în care vor exista fonduri pentru achiziţionarea şi asigurarea service-ului lor şi, de asemenea, în măsura în care firmele respective vor pătrunde pe piaţă.

Voi prezenta în tabelul de mai jos o situaţie comparativă privind ofertele de preţuri de care dispun eu în momentul de faţă pentru pachetul de programe oferit de aceste firme.

Firma	Programul	Pachetul oferit	Preţ	Service
IME-România	Tinlib (aplicaţie sub DOS)	catalogare cpac evidenţă	3867 USD	1500 USD/an
		catalogare cpac evidenţă circulaţie rapoarte	8540 USD	
		catalogare cpac evidenţă circulaţie rapoarte achiziţii seriale comunicaţii	16766 USD	
Softlink România	Alice (aplicaţie sub Windows)	Monoutilizator	2500 USD	850 USD/an
		Multiutilizator	10000 USD	
Sitlib Service Sf.-Gheorghe	Biblis (aplicaţie sub DOS)	Monoutilizator	200 USD /modul	100 USD/an
		multiutilizator	350 USD /modul	
E&E Software Enterprise, Arad	Program de gestiune a unei biblioteci	Modul Carte Modul Abonat Modul Internet Modul Conectare	500 USD	
Globe Seattle, Suceava	Sistem automatizat pentru gestionarea împrumuturilor în biblioteci (aplicaţie Access)		980 USD	12 luni la beneficiar

Preţurile prezentate mai sus se referă însă numai la soft, dar nu sunt singurele costuri necesare pentru informatizare în cazul în care o bibliotecă mică, fie ea orăşenească sau comunală, îşi propune să se modernizeze. În primul rând este nevoie de cel puţin un calculator. Apoi sunt necesare: un sistem de operare şi un pachet de programe Office (Word, Excel, Acces Power Point). Se poate întâmpla ca acest calculator să fie dobândit prin sponsorizare sau donaţie. În cazul în care biblioteca se limitează la un singur calculator, pe lângă cele menţionate mai sus, mai este nevoie doar de un program dedicat de bibliotecă.

Dacă se doreşte crearea unei reţele de cîteva calculatoare, pe lângă cele menţionate, mai este nevoie ca un calculator să fie configurat ca server; mai sunt necesare huburi, cablu pentru realizarea fizică a reţelei şi soft de reţea. Sigur că, pe lângă toate acestea, trebuie ca autoritatea financiară să dorească să asigure fonduri şi pentru consumabile, service şi eventual pentru perfecţionarea bibliotecarului în materie de operare pe calculator, dacă este necesar.

Din păcate, nu totdeauna se pun în cumpănă toate costurile necesare şi atunci se poate întâmpla ca tehnica de calcul să nu poată fi folosită pentru ceea ce a fost destinată.

În biblioteca noastră, deoarece nu facem încă împrumutul în regim automatizat, am creat o aplicaţie în Excel pentru statistica de bibliotecă, aplicaţie ce permite totalizarea automată şi listarea paginilor de statistică, conform modelului Probip 2000, folosită la sala de lectură şi la secţia de împrumut adulţi. De asemenea, pentru statisticile cărţilor inventariate sau a celor casate, precum şi pentru RMF, avem asemenea aplicaţii Excel care uşurează calculul statistic sau reportările de date şi permit totodată multiple verificări pentru corectitudinea totalizărilor. Aceste aplicaţii se folosesc la secţia Completarea, Prelucrarea şi Organizarea Colecţiilor în procesul de prelucrare a cărţilor.

Aplicaţiile în Excel menţionate mai sus, împreună cu programele pentru listarea permiselor şi a etichetelor cu numere de inventar cu cod de bare, realizate tot în Excel, pot fi folosite de orice bibliotecă dotată cu un calculator şi un pachet Office. Word-ul din pachetul Office permite editarea de text şi realizarea întregii corespondenţe în mod rapid, eficient şi în condiţii grafice deosebite, deoarece se pot crea pagini cu antetul instituţiei, iar documentele pot fi listate în numărul de exemplare dorit şi se pot multiplica oricând este nevoie.

Punând alături experienţa mea în utilizarea şi exploatarea Tinlib-ului, precum şi cunoştinţele în ceea ce priveşte utilizarea programelor din pachetul Office, am considerat că nu ar fi lipsit de interes să creez un program de bibliotecă în Access,[12] program ce poate fi utilizat de bibliotecile comunale din judeţul nostru, care nu au resurse pentru achiziţionarea unui soft dedicat, de biblioteci şcolare sau chiar de filialele bibliotecii noastre, în cazul în care vor putea fi dotate cu calculatoare şi nu vom avea în acelaşi timp posibilitatea legării lor în reţea cu sediul central.

Pentru „încălzire", am creat un program pentru o bibliotecă personală, program în care nu se are în vedere inventarierea sau evidenţa cititorilor, ci doar evidenţa titlurilor cărţilor din rafturile personale. Formularul de introducere a înregistrărilor acestui program arată ca în figura de mai jos:

---

[12] Roger Jennings, ***Totul despre Microsoft Access 2000***. Bucureşti, Editura Teora, 2001.

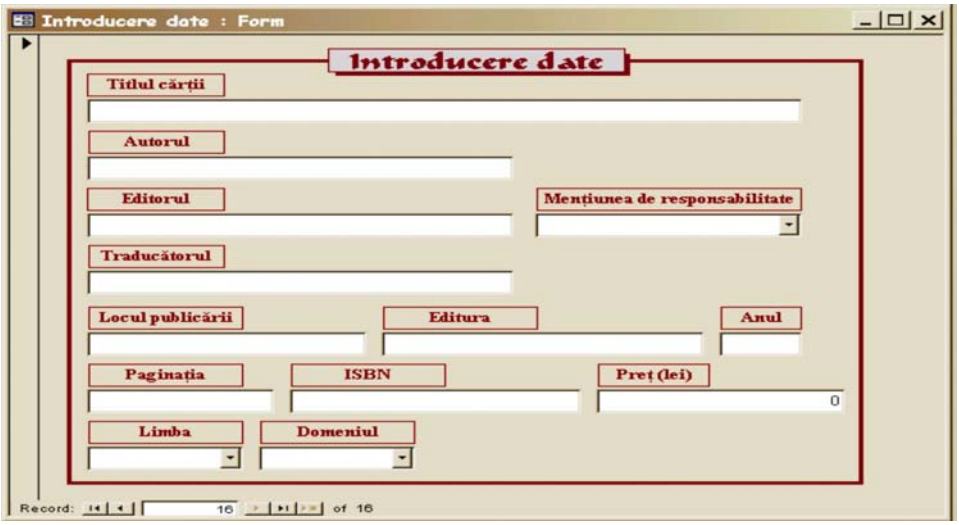

Fig. 1. *Formular de introducere a datelor în tabelul bazei de date pentru biblioteca personală*

Proiectarea bazelor de date[13] presupune fixarea structurii bazei de date şi a metodelor de prelucrare a datelor, spre deosebire de utilizarea bazei de date, care priveşte mai mult informaţiile stocate la un moment dat. Dacă în mod normal baza de date îşi schimbă frecvent conţinutul, structura ei rămâne nemodificată pe lungi perioade de timp.

În Access toate tabelele, formularele, interogările şi rapoartele sunt stocate într-un singur fişier, fapt care uşurează lucrul cu baza de date respectivă. Aceasta, deoarece deschiderea bazei de date presupune automat accesul la toate componentele acesteia, nefiind nevoie de deschiderea mai multor fişiere şi de lucrul cu mai multe fişiere separate în acelaşi timp.

Toate datele introduse în baza de date ajung într-un tabel unde sunt stocate. Se pot introduce date direct în tabel, dar această metodă este ceva mai neobişnuită. Cei mai mulţi utilizatori consideră că este mai uşor să creeze un formular special afişat pe ecran, în care să fie introduse datele. Access leagă formularul de tabel şi transferă în tabel datele care se introduc în formular.

Programul pentru biblioteci creat de mine este structurat pe două tabele de date, unul pentru evidenţa publicaţiilor şi celălalt pentru evidenţa cititorilor. Introducerea datelor în cele două tabele se face prin intermediul a două formulare: „Introducere date publicaţii" pentru crearea bazei de date a publicaţiilor, iar formularul „Cititori" pentru evidenţa utilizatorilor.

---

[13] Octavian Bâscă, ***Baze de date***. Bucureşti, Editura All, 1997.

În cele ce urmează este prezentat formularul „Introducere date publicaţii” în care datele referitoare la un titlu sunt grupate prin intermediul unui tabulator, în patru grupe: responsabilităţi, date de apariţie, clasificare CZU şi subiecte, şi evidenţa cărţilor. Titlul cărţii este permanent vizibil în formular, indiferent în care secţiune a tabulatorului se face consultarea datelor referitoare la respectiva publicaţie.

Fig. 2. *Formular de introducere a datelor în tabelul pentru evidenţa publicaţiilor bazei de date pentru biblioteci mici, cuprinzând datele referitoare la responsabilităţile principale şi secundare*

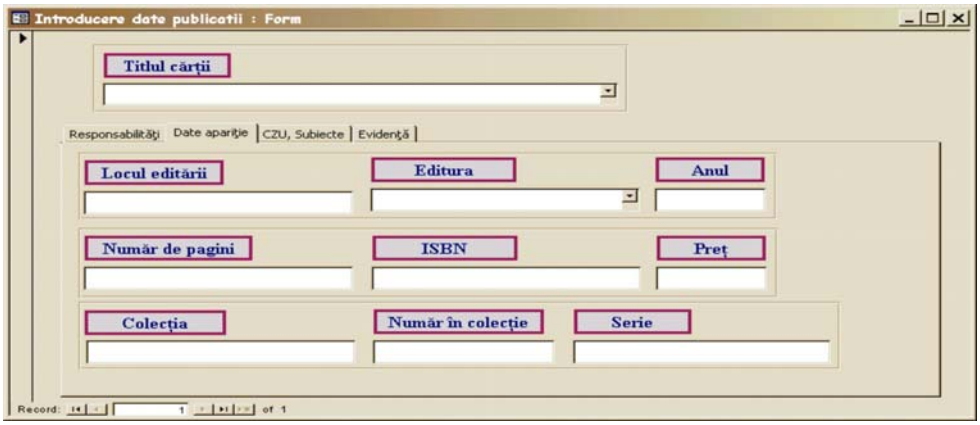

Fig. 3. *Formular de introducere a datelor în tabelul pentru evidenţa publicaţiilor bazei de date pentru biblioteci mici, cuprinzând datele referitoare la apariţia publicaţiei şi colecţie*

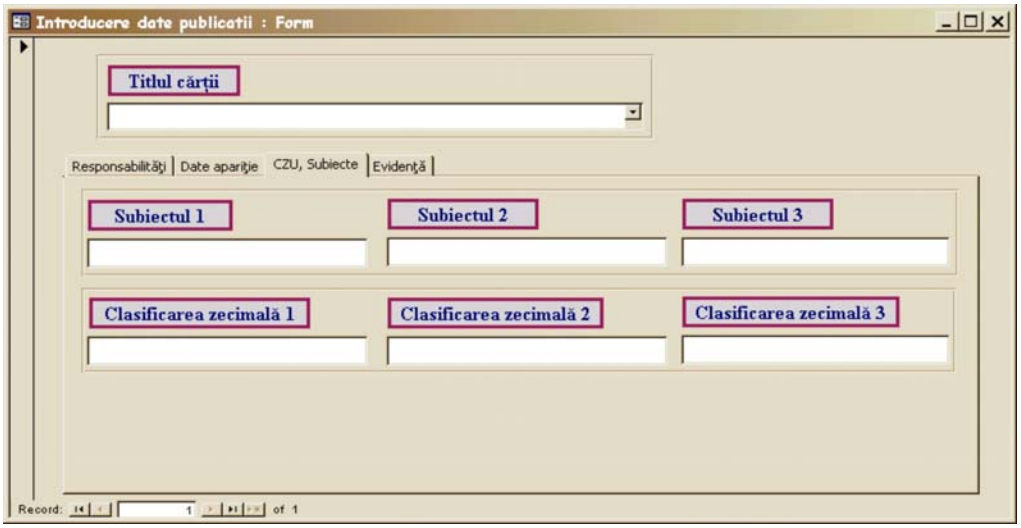

Fig. 4. *Formular de introducere a datelor în tabelul pentru evidenţa publicaţiilor bazei de date pentru biblioteci mici, cuprinzând datele referitoare la subiecte şi CZU*

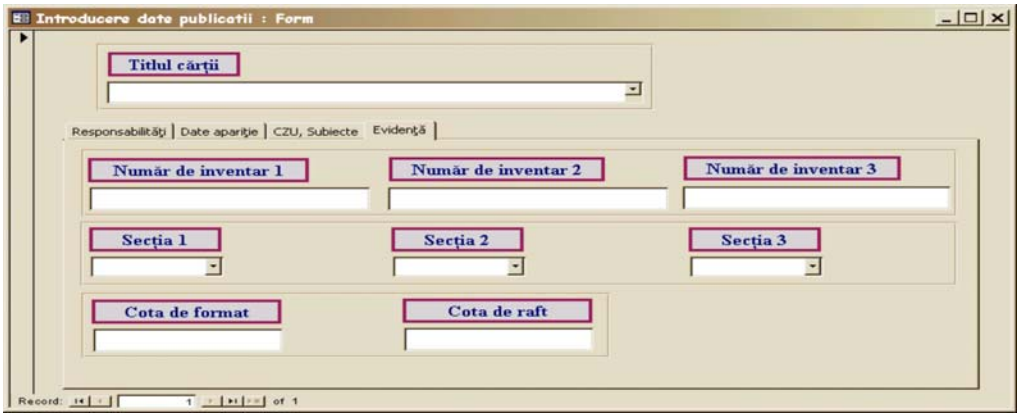

Fig. 5. *Formular de introducere a datelor în tabelul pentru evidenţa publicaţiilor bazei de date pentru biblioteci mici, cuprinzând datele referitoare la inventariere*

În figurile următoare este prezentat formularul „Cititori" utilizat pentru crearea bazei de date a cititorilor şi pentru evidenţa împrumuturilor. În acest formular, numele, prenumele şi numărul de permis ale cititorului sunt

independente de restul datelor, care, la rândul lor, sunt grupate tot prin intermediul unui tabulator în următoarele grupe: Date personale, Domiciliu, Loc de muncă, Girant, Împrumut.

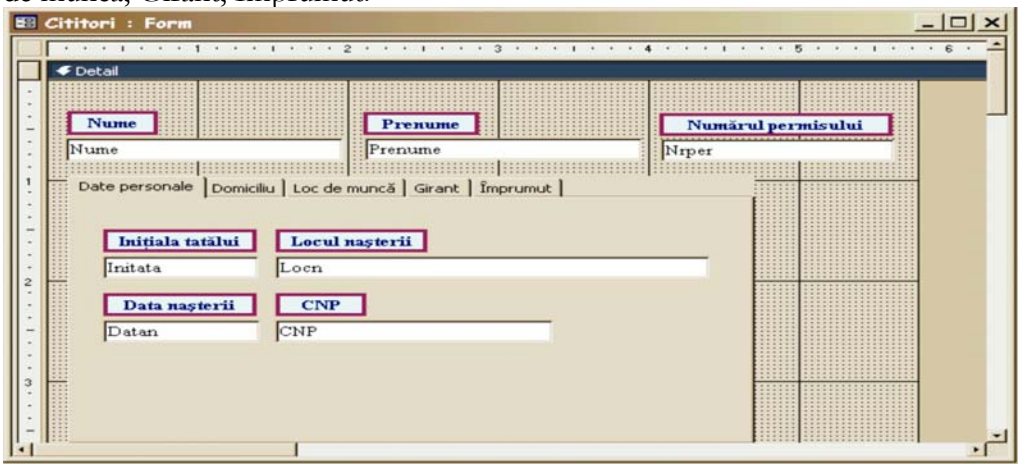

Fig. 6. *Formular de introducere a datelor în tabelul pentru evidenţa cititorilor şi împrumutului bazei de date pentru biblioteci mici, cuprinzând datele personale ale cititorului*

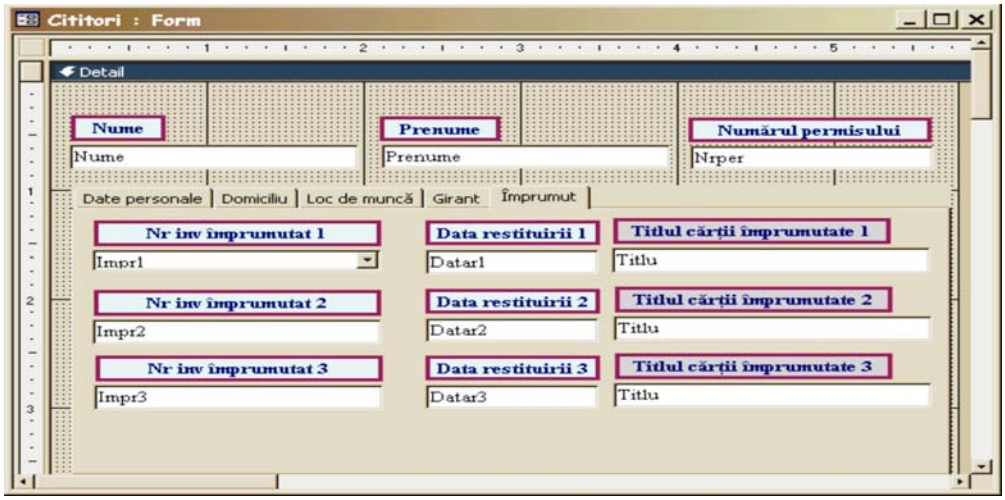

Fig. 7. *Formular de introducere a datelor în tabelul pentru evidenţa cititorilor şi împrumutului bazei de date pentru biblioteci mici, cuprinzând datele referitoare la împrumut*

Produsul final al aplicaţiilor de baze de date sunt rapoartele. În Access, raportul este un tip de formular continuu, destinat în mod special tipăririi. Programul Access combină datele din tabele, interogări şi chiar formulare, şi generează rapoarte ce pot fi tipărite şi distribuite celor care îi solicită. Un astfel de raport poate conţine toate datele din câmpurile unui tabel sau ale unei interogări, ori numai o parte a lor, în funcţie de solicitările şi nevoile beneficiarului programului. Pentru exemplificare este prezentat un tip de raport pentru împrumut de carte.

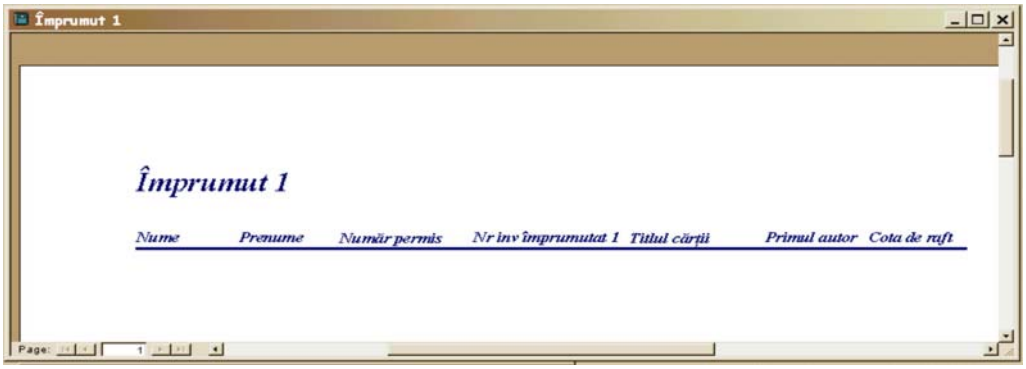

Fig. 8. *Raport cuprinzând datele cu privire la situaţia împrumutului*

Baza de date prezentată în lucrarea de faţă poate fi utilizată după o perioadă de testare. Pentru aceasta urmează să introduc date şi cititori „fictivi", imaginând în acelaşi timp tot felul de situaţii mai deosebite cu care ne-am confruntat, atât la prelucrare cât şi la evidenţa cititorilor. Trebuie testat modul în care se face împrumutul şi corectitudinea datelor regăsite la evidenţa cărţilor, a cititorilor, precum şi în partea de împrumut. De asemenea, doresc să generez o serie de rapoarte care să cuprindă, pe lângă liste privind situaţia împrumutului, a întârzierilor, şi eventuale liste de cărţi, sortate după diferite criterii. Pentru aceste situaţii va trebui să mă consult cu colegii de la diferite secţii, pentru a prevedea cât mai multe situaţii posibile de a apărea în timpul utilizării programului. Trebuie totodată, pe parcursul acestor verificări, avute în vedere şi urmărite conexiunile şi legăturile proprii prezentului program şi făcute corecturile necesare.

Consider că este foarte importantă această perioadă de testare deoarece, lucrând cu programul Tinlib am avut multe situaţii în care, după unele modificări, upgrade-uri sau generatoare de rapoarte noi, am avut surpriza de a vedea că unele probleme nu au fost rezolvate corespunzător sau au rămas unele scăpări, tocmai din cauză că nu s-au făcut testările necesare. De altfel, privitor la Tinlib, aceste probleme se rezolvau pe seama semnalărilor venite de la biblioteci către firma

IME, în măsura în care fiecare descoperea câte o situaţie necorespunzătoare în partea din meniu în care lucra.

Nu doresc să fac o comparaţie a celor două programe, însă, având experienţa lucrului cu programul Tinlib, doresc să evit o serie de probleme care pot să apară în orice bază de date care gestionează activitatea unei biblioteci, fie ea mai mică sau mai mare.

3. Concluzii

„Atacaţi problemele complicate împărţindu-le în probleme mai mici pe care apoi să le puteţi rezolva.”

(Edgar Dijkstra)

Nu mai trebuie demonstrat că utilizarea calculatorului şi-a dovedit din plin eficienţa în stocarea, organizarea, regăsirea şi difuzarea informaţiei. În biblioteci, centre de informare, muzee moderne, nenumărate procese se desfăşoară asistate de calculator.

A dezumanizat calculatorul procesele în biblioteci, le-a făcut mai aride, a îndepărtat cititorul de sursa primară? Sau i-a facilitat înţelegerea, i-a câştigat timpul, l-a ajutat să se descurce în noianul de informaţii de astăzi, atât de numeroase, diverse şi rapid modificabile? Ne-am îndepărtat sau apropiat unii de alţii?[14]

Intraţi în societatea informaţiei, dacă privim retrospectiv ne dăm seama că, de fapt, instrumentele de informare îşi au originea în biblioteci. Primele surse de informare, în afară de cărţi, au fost cataloagele şi bibliografiile elaborate de bibliotecari. Pe măsură ce omenirea a acumulat noi cunoştinţe, s-a făcut simţită şi nevoia de sistematizare, de lucrări de informare tot mai cuprinzătoare şi mai diverse. Fiecare nouă sursă de informare, fiecare nou instrument a răspuns unor nevoi psiho-sociale şi culturale.

Întrucât informaţia circulă tot mai repede şi proliferează spectaculos, sursele de informare trebuie să ţină pasul cu dinamica producţiei, ceea ce face necesară aducerea lor la zi în permanenţă. Diversificarea utilizatorilor creează şi niveluri diversificate ale informării, fiecăruia corespunzându-i şi surse de informare predilecte.

Într-o societate în continuă schimbare, trebuie să ne adaptăm continuu cerinţelor ei, să ne adaptăm şi să acceptăm schimbarea, să ne obişnuim cu noua tehnică şi să o folosim pentru uşurarea propriei munci precum şi să venim în ajutorul utilizatorilor de informaţie care apelează la serviciile bibliotecii noastre. Pe lângă servirea cititorilor, rapid şi eficient în noile condiţii create de utilizarea

[14] Emil Vasilescu, ***Modernizarea - un proces continuu***, în Revista ***Biblioteca***, nr. 11-12 / 2004.

calculatoarelor, trebuie folosită tehnica de calcul şi de către bibliotecari în munca proprie aflată în spatele deservirii utilizatorilor.

Din păcate, în acest început de veac şi de mileniu, calculatorul mai reprezintă încă pentru mulţi bibliotecari o noutate, iar unii se simt chiar timoraţi când sunt faţă în faţă cu această maşină. Ei trebuie să înţeleagă că această maşină este de fapt o unealtă care le uşurează munca, îi ajută în căutarea, găsirea şi manipularea informaţiilor. Sigur, pentru aceasta trebuie să fie instruiţi şi să se familiarizeze cu lucrul cu calculatorul. Dar, încet - încet, ne vom obişnui şi vom învăţa să-l folosim tot mai mult.

Pe de altă parte ne lovim de bugete tot mai sărace, iar forurile administrative nu se grăbesc să aloce prea mulţi bani pentru investiţii într-o instituţie care nu produce nimic, ci doar cere bani. Şi iarăşi inerţia este mare şi nu se înţelege sau nu se doreşte să se înţeleagă că tehnica de calcul pe de o parte nu merge fără consumabile, iar pe de altă parte, ea însăşi se uzează moral extrem de rapid şi trebuie înlocuită. Şi mai ales, se uită că toţi am fost elevi şi studenţi şi am avut nevoie de serviciile acestei instituţii „care înghite bani şi nu produce nimic", că tânjim de multe ori după o carte pe care nu ne permitem să o cumpărăm şi dăm fuga la bibliotecă să o împrumutăm; pensionarii cel puţin sunt în această situaţie.

Biblioteca are cititori de toate vârstele şi toate categoriile sociale şi doreşte să-i poată servi pe toţi, de la copii preşcolari la cercetători şi pensionari şi se străduieşte să facă faţă tuturor cerinţelor. Cu toate greutăţile financiare şi de mentalitate, consider că reuşim să avansăm, chiar dacă cu paşi mărunţi, dar cu dorinţă şi entuziasm. Nu putem să înotăm împotriva curentului şi nici să ne lăsăm totalmente în voia sorţii, deoarece în acest mod ne condamnăm singuri. Cel mai mult trebuie să luptăm să schimbăm nişte mentalităţi, pentru ca imaginea şi utilitatea bibliotecii să fie percepută cu totul altfel, atât în interior cât şi în afară, dar mai ales la nivelul forurilor administrative.

Informatization, Automatization and Library Computer Programmes

Abstract

We have to admit that all human activities are close connected to books. Inside of a transforming society, like ours, we need more and more to be perfectly informed; library, as the most appropriate informative, educational and recreative centre, needs to be a special place for readers, a place of spending a pleasant and useful time. More than that, its role is to offer the information the readers are asking for in a short time. From this point of view, the librarian became the liaison between readers and the information they need.

We are the witnesses of a new reality, that changed the way we offer and receive information; it is about the process of transformation library which is going through, from the classical to the electronical one, who' s based on computer services. Romanian librairies are going through the same process of transformation. Because of the lack of financial resources, this process was not to fast or uniform; on the contrary, sometimes it was quite slow and had many consequences. The most part of county librairies are using Tinlib as library computer programme; but some of them are using Alice or Biblis. Such programmes are quite expensive and there is very difficult for a city library, for example, to buy it.

That is why I have created a library programme, starting from my personal experience on working with Tinlib and with Office soft. The programme was created in Access and it might be used by city or communal librairies, or even school librairies, because they have no financial support to buy a more proffesional soft. More than that, the programme might be used by county library branches, if we may create an appropriate network.

BIBLIOGRAFICA

Biblioteca Centrală Regională Mureş (1957-1965)

AGYAGÁSI HAJNAL
Biblioteca Judeţeană Mureş

Lucrarea de faţă se bazează pe studiul articolelor apărute în presa mureşeană care, în această perioadă, era reprezentată de două mari cotidiene: ***Steaua Roşie***, prima publicaţie periodică în limba română apărută în judeţul Mureş şi ***Vörös Zászló***, care apare şi azi sub o altă denumire şi care, prin varietatea preocupărilor, reprezentau două biruinţe de seamă ale scrisului publicistic mureşean. Ambele au fost organe ale Comitetului Regional de Partid şi Sfatului Popular al Regiunii Autonome Maghiare. Pe lângă problemele politice cotidiene, publicaţiile au preocupări de răspândire a artei şi culturii, care sunt dezbătute de colaboratori competenţi, oameni de cultură şi artă, scriitori.

Biblioteca publică din Târgu-Mureş a fost fondată în 1913. Încă din primii ani de funcţionare, fondurile de publicaţii se ridică la peste 11.000 de volume, ca apoi să ajungă, în anul 1944, la 62.954 de volume prin grija celor doi renumiţi bibliotecari Molnár Gábor (1913-1936) şi Aurel Filimon (1936-1940). Cu anul 1948 intrăm într-o lungă perioadă contradictorie, greu de creionat, cu multe şi întunecate faze, dar şi cu unele realizări pe care nu avem dreptul să le ocolim. Este perioada în care instituţia dispune de sume de bani pentru comenzi de periodice şi cărţi. Desfiinţarea de către regimul comunist a unor biblioteci, cum ar fi cea a Colegiului unitarian din Cristuru Secuiesc, a Mănăstirii franciscanilor din Lăzarea, a Căminului muncitoresc din Târgu-Mureş, a Cazinoului din Târgu-Mureş, a dus la îmbogăţirea masivă a patrimoniului de carte.[1] Odată cu instaurarea democraţiei populare, ruşii au dispus scoaterea din circuitul consultării a literaturii ce le era potrivnică. Apoi, măsura s-a extins asupra literaturii contrare mişcării comuniste, asupra celei cu vederi idealiste şi asupra literaturii occidentale. Epurarea a cuprins ulterior şi presa interbelică şi ziarele străine. Cu timpul, acest aspect s-a atenuat.

---

[1] Dimitrie Poptămaş, Mészáros Iosif, ***Biblioteca Judeţeană Mureş*** [Ghid], Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, Comitetul Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă al Judeţului Mureş, 1979. – 64 p. + facs., fotografii.

Legislaţia anului 1951 a făcut din toate bibliotecile „*adevărate focare de răspândire a culturii socialiste la oraşe şi sate*,”[2] impunând promovarea clasicilor marxism-leninismului, a autorilor sovietici, a scriitorilor progresişti. Totodată, au fost luate şi măsuri de epurare a colecţiilor.

În această atmosferă şi-a început activitatea, ca director al Bibliotecii Regionale Mureş, Halász Boriska, bucurându-se de un prestigiu unanim recunoscut pe plan profesional. Şi-a desfăşurat activitatea între anii 1957-1965, când Biblioteca Regională funcţiona ca o unitate centrală ce coordona 8 biblioteci raionale (având peste 210.000 de volume şi 35 de bibliotecari), 146 biblioteci comunale şi săteşti (având 5-8.000 de volume), 34 de biblioteci de casă, iar după desfiinţarea acestora, 4 biblioteci de cartier.

Primele consemnări despre bibliotecă din anul 1957 prezintă o instituţie activă, având o **sală de lectură** frecventată în mare parte de studenţi, care beneficiau de un fond de 140.000 de volume, diferite cotidiane şi reviste de literatură şi ştiinţă. Biblioteca este prezentată ca fiind o clădire frumoasă cu o sală de lectură bine îngrijită, cu mese negre şi flori frumoase. Spre sfârşitul anului 1958, numărul cititorilor este de peste 12.000, numărul cărţilor citite depăşeşte 200.000. Planurile de viitor ale instituţiei sunt formulate de directoarea bibliotecii astfel:

- îmbogăţirea fondului de carte;
- întocmirea repertoriului periodicelor din bibliotecile mai mici din raion;
- completarea bibliografiei referitoare la transformarea socialistă a agriculturii;
- completarea bibliografiei locale;
- organizarea de serate literare şi recenzii de carte.

În 1963 s-a hotărât reorganizarea fondului de carte al secţiei de împrumut. Motivul reorganizării era creşterea fondului de carte de aproape 15 ori în două decenii, atingând cifra de 600.000 de volume; se urmărea astfel crearea condiţiilor necesare pentru deservirea cititorilor din toate punctele de vedere, şi o confruntare temeinică a fondului de carte cu cataloagele.

Dorind să răspundă unor necesităţi ale timpului, în februarie 1960, Biblioteca Regională înfiinţează o nouă secţie, cea **tehnică-documentară**, având 12.000 de volume. A fost prima secţie de acest fel din ţară, care a funcţionat pe lângă Biblioteca Regională. Ea a fost dotată cu mobilier nou şi, conform necesităţilor, s-a mărit şi numărul volumelor; aşa s-a ajuns ca la sfârşitul anului 1960 numărul de cititori să fie de 1265, iar numărul cărţilor împrumutate să depăşească 15.000 de volume. Datorită relaţiei cu cabinetele tehnice, cu casele de cultură ale sindicatelor, precum şi unei munci de popularizare, bibliotecarele au

[2] M. R. Mocanu, ***Cenzura comunistă***, Bucureşti, Editura Albatros, 2001, p. 29.

reuşit să mărească numărul de cititori la aproape 1.900. Fondul ajunge la 40.000 de volume, peste 300 de reviste şi publicaţii de specialitate.

Activitatea secţiei a cuprins, de asemenea, şi organizarea unor sesiuni de comunicări pentru specialişti; s-au întocmit sistematic liste bibliografice, indici de recomandare ce cuprind titlurile de cărţi tehnice pe ramuri, ţinând seama de specificul producţiei din întreprinderile regiunii.

Tot în anul 1960, cu sprijinul organelor locale, s-a amenajat la parterul Palatului Culturii una dintre cele mai frumoase săli destinate exclusiv copiilor şi elevilor - **Secţia pentru copii**. Înfiinţată în 1954, biblioteca pentru cei mici avea doar 1-2.000 de volume care, la data mutării în noul sediu, ajunge la 20.000 de exemplare.

An	Nr. cititori	Nr. volume împrumutate
1960	1.380	-
1961	2.101	21.200
1962	2.455	25.284
1963	3.013	35.986

Pentru atragerea copiilor s-au aranjat vitrine cu pliante simbolice şi în relief, s-a procurat un aparat de proiecţie a diafilmelor şi s-au organizat diferite activităţi precum după-mesele de ghicitori, orele dedicate basmelor, seratele literare, întâlnirile cu scriitori etc.

Biblioteca Regională apela la multe metode şi forme de răspândire a culturii; una dintre acestea a fost crearea unei reţele de biblioteci de casă, foarte mare şi bine dezvoltată, deservită de bibliotecari de casă care aveau rolul de a duce cartea, lectura în casele oamenilor. Această mişcare a luat naştere la iniţiativa bibliotecarelor din Biblioteca Regională Mureş şi a Comitetului Orăşenesc al femeilor. Bibliotecile de casă erau răspândite în aşa fel, încât cuprindeau periferia oraşului, mai ales zonele unde s-au construit uzinele şi fabricile noi. Aceste biblioteci erau conduse de gospodine, funcţionau în casele acestora, iar plăcile din sticlă albastră aflate pe aceste locuinţe invitau la lectură. Cărţile erau asigurate de Biblioteca Regională, de unde bibliotecarul Benkő János, şi mai târziu, Gutfreund Eva, le coordona activitatea şi le furniza cărţile de care aveau nevoie.

Tot în 1957, în Târgu-Mureş funcţionau 22 de biblioteci de casă de la care cele 1.042 de cititoare au împrumutat numai în luna mai 2.315 de volume. În 1961 aceste biblioteci de casă înregistrau 3.006 de cititori şi statistica arată 17.475 de cărţi citite. O astfel de bibliotecă exista şi în cartierul Oncea, înfiinţată la 10 octombrie 1957 pe strada Costa Foru nr. 1, unde îşi desfăşura activitatea bibliotecara Szabó Iuliana. Lunar, numărul cititorilor şi al cărţilor citite creşte

considerabil, în cursul lunii decembrie statistica arătând că au fost citite 337 de cărţi, de către 68 de cititori, numărul total al cititorilor acestei biblioteci fiind de 81. Pe lângă cărţile din domeniul beletristicii au fost citite 22 de cărţi politice, ştiinţifice, agrotehnice etc.

Prima bibliotecară de casă din Târgu-Mureş a fost Suciu Margit, care, până în anul 1960, deservea 120 de cititoare. O altă bibliotecară era Páncél Etelka, din grupa căreia în luna mai 1957 făceau parte 200 de femei care au citit 975 de cărţi. Pentru răspândirea cărţii şi a lecturii, aceste bibliotecare organizau serate literare, prezentări de carte şi întâlniri cu scriitorii, comunicări ştiinţifice etc.

Bibliotecarele aveau o publicaţie a lor – ***Marosvásárhelyi Házikönyvtárosok Híradója*** (***Jurnalul bibliotecarilor de casă din Târgu-Mureş***) – care avea un rol informativ despre această mişcare. Ele fiind într-o competiţie continuă, foaia prezenta date statistice din care rezulta care sunt cei mai activi bibliotecari, realizările, precum şi problemele acestora.

La sfârşitul anului 1961, în Târgu-Mureş îşi desfăşurau activitatea 34 de biblioteci de casă dar, datorită numărului mare de cititori care apelau la această formă de împrumut, acestea nu reuşeau să răspundă cerinţelor de carte. De aceea, Biblioteca Regională a hotărât să comaseze câteva dintre ele şi să pună bazele unei biblioteci de cartier în incinta clubului CFR. Avantajele acestei filiale erau foarte clare: un fond de carte mult mai mare, un bibliotecar specialist care era ajutat în munca de promovare a lecturii de un colectiv de 14 voluntari. Un an mai târziu, a luat fiinţă a doua filială în incinta clubului Uzinei de reparaţii auto numărul 2.

Sub patronatul Bibliotecii Regionale s-au organizat anual, pentru stimularea activităţii bibliotecarilor, concursuri între bibliotecile săteşti şi cele raionale. Se acorda regulat titlul de **bibliotecar fruntaş** celor care reuşeau să atragă cât mai mulţi cititori.

Pentru mulţi bibliotecari tineri din anii ’50 - ’60, această epocă a fost o perioadă romantică şi fertilă. Ioan Holhaş scria despre acest domeniu în care se realiza o „integrare în sistem” că a „*însemnat multă muncă, multe renunţări şi jertfe personale şi colective*.”[3] O întreagă generaţie şi-a consumat cariera în biblioteci, străduindu-se, uneori în condiţii grele, să dezvolte un sistem funcţional.

Trecând peste intenţia de a condamna tot ce aparţine trecutului comunist, am încercat să creionez tot ce a fost lumină - realizare în istoria Bibliotecii Regionale. Nefiind o cunoscătoare a „jocurilor de culise,” am semnalat aspecte prezentate în presa locală, ***Steaua Roşie*** şi ***Vörös Zászló***, care a adunat cu rigurozitate date despre bibliotecă, începând de la fondare, şi i-a urmărit

[3] Gheorghe Buluţă, ***Scurtă istorie a bibliotecilor din România***, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2000, p. 203.

îndeaproape evoluția, semnalând fiecare moment din dezvoltarea ei: îmbogățirea fondului de carte, extinderea cu noi secții – tehnică, documentară etc. și aducerea sub același acoperiș a secției pentru copii, dotate cu aparatură care, la vremea respectivă, era modernă. Tot din presa locală am putut afla despre cititorii care au frecventat instituția precum și acțiunile pe care le organiza și impactul care l-au avut asupra oamenilor din raion.

BIBLIOGRAFIE

Steaua Roşie 1957-1965

- ***Tot mai multe cititoare***. – In ***Steaua Roşie***. An. 6, nr. 505, (19 iun. 1957), p. 2.
- Păuş, Irma. ***O bibliotecară fruntaşă***. – In ***Steaua Roşie***. An. 7, nr. 566, (miercuri, 22 ian. 1958), p. 4.
- ***Concursul dintre biblioteci***. – In ***Steaua Roşie***. An. 6, nr. 568, (29 ian. 1958), p. 2.
- Benkő János. ***Contribuția bibliotecii regionale la sărbătorirea Centenarului Unirii***. – In ***Steaua Roşie***. An. 8, nr. 670, (21 ian. 1959), p. 4.
- Bălgrădeanu, A. ***La o bibliotecă de casă***. – In ***Steaua Roşie***. An. 8, nr. 676, (11 feb. 1959) p. 5.
- Popa, Atanasie. ***Palatul Culturii***. – In ***Steaua Roşie***. An. 8, nr. 733, (29 aug. 1959) p. 5.
- ***Bibliotecare fruntaşe***. – In ***Steaua Roşie***. An. 8, nr. 766, (23 dec. 1959) p. 3.
- Halász Boriska. ***Bibliotecari fruntaşi***. – In ***Steaua Roşie***. An. 9, nr. 784, (24 feb. 1960) p. 5.
- Popa, Atanasie. ***Biblioteca celor mici***. – In ***Steaua Roşie***. An. 10, nr. 69, (22 mart. 1961) p. 2.
- Podariu, Constantin. ***Consfătuirea regională a bibliotecarilor***. – In ***Steaua Roşie***. An. 11, nr. 2, (4 ian. 1962) p. 2.
- Megheş, V. ***La Biblioteca centrală regională***. – In ***Steaua Roşie***. An. 11, nr. 31, (7 feb. 1962) p. 2.
- Truţea, M. ***Bibliotecile cartierelor tîrgumureşene***. – In ***Steaua Roşie***. An. 11, nr. 261, (3 noi. 1962) p. 2.
- Ştefan, Izsák. ***Azi vă prezentăm: Biblioteca tehnică-documentară din Târgu-Mureş***. – In ***Steaua Roşie***. An. 12, nr. 11, (15 ian. 1963) p. 3.
- ***Lectura necesitate a maselor***. – In ***Steaua Roşie***. An. 13, nr. 193, (16 aug. 1964) p. 3.

➢ Borda, Dorin. ***Din activitatea bibliotecilor***. – In ***Steaua Roşie***. An. 13, nr. 298, (17 dec. 1964), p. 2.

Vörös Zászló 1957-1965

➢ Benkő János. ***Asszonyok – házikönyvtárosok***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 156, (4 iul. 1957), p. 5.

➢ A. F. ***Új olvasók az Irány utcában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 173, (24 iul. 1957), p. 2.

➢ Gyárfás Endre. ***A könyvtárosok marosvásárhelyi tanfolyama***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 187, (9 aug. 1957), p. 2.

➢ ***Versenyre könyvtárosok***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 202, (29 aug. 1957), p. 2.

➢ ***Megjelent a Házikönyvtárosok szeptemberi száma***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 215, (13 sept. 1957), p. 2.

➢ Ungvári Ilona. ***Marosvásárhelyi séták. A Tartományi Központi Könyvtár***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 292, (12 dec. 1957), p. 2.

➢ ***Vajnovszki Kázmer. A könyvek birodalmában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 7, nr. 307, (31 dec. 1958), p. 3.

➢ Halász Boriska. ***Ünnepségek a tartományi könyvtárban***. – In ***Vörös Zászló***. An. 8, nr. 74, (29 mart. 1959), p. 4.

➢ Halász Boriska. ***Több mint egy millió könyvtári könyvet olvastak el egy év alatt***. – In ***Vörös Zászló***. An. 8, nr. 195, (9 aug. 1959), p. 2.

➢ Koch Mária. ***A tartományi könyvtár olvasótermében***. – In ***Vörös Zászló***. An. 8, nr. 230, (1 oct. 1959), p. 2.

➢ ***Megnyílik a tartományi dokumentációs könyvtár***. – In ***Vörös Zászló***. An. 9, nr. 45, (24 febr. 1960), p. 3.

➢ Halász Borbála. ***Könyvtárak a szocialista építés szolgálatában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 9, nr. 102, (30 apr. 1960), p. 6.

➢ Halász Borbála. ***Értékes könyvtárosi tapasztalatcsere***. – In ***Vörös Zászló***. An. 10, nr. 232, (30 sept. 1961), p. 2.

➢ Halász Borbála. ***Egyre jobban hódít a könyv***. – In ***Vörös Zászló***. An. 11, nr. 2, (4 ian. 1962), p. 1.

➢ ***Újabb kerületi könyvtár Marosvásárhelyen***. – In ***Vörös Zászló***. An. 11, nr. 64, (17 mart. 1962), p. 1.

➢ Áts Gabriella. ***Negyedévi eredmények a Tartományi Könyvtár technikai részlegén***. – In ***Vörös Zászló***. An. 11, nr. 69, (23 mart. 1962), p. 2.

➢ Oltean László. ***Sorok a Tartományi Könyvtárról***. – In ***Vörös Zászló***. An. 11, nr. 293, (11 dec. 1962), p. 3.

➢ ***A könyvtárak versenyének tartományi értékelője***. – In ***Vörös Zászló***. An. 12, nr. 65, (12 mart. 1963), p. 3.

➢ K. M. ***A könyvek birodalmában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 12, nr. 109, (11 mai 1963), p. 1.

➢ ***640 könyvtár***. – In ***Vörös Zászló***. An. 12, nr. 203, (30 aug. 1963), p. 1.

➢ ***Megnyílt a Tartományi Könyvtár olvasóterme***. – In ***Vörös Zászló***. An. 12, nr. 233, (4 oct. 1963), p. 2.

➢ Mészáros József. ***A dokumentációs könyvtár a technikai színvonal emelésének szolgálatában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 4, (7 ian. 1964), p. 2.

➢ Mészáros József. ***A legifjabbak könyvtára***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 127, (31 mai 1964), p. 3.

➢ K. M. ***A műszaki dokumentációs könyvtár és a termelés***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 255, (28 oct. 1964), p. 2.

➢ ***Könyvtárosok nemes versengése***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 283, (29 nov. 1964), p. 2.

➢ Mészáros József. ***Könyvtárak mindenütt***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 209, (4 sept. 1964), p. 2.

➢ Mészáros József. ***245.404 olvasó***. – In ***Vörös Zászló***. An. 14, nr. 178, (29 iul. 1965), p. 2.

➢ ***Író-olvasó találkozó***. – In ***Vörös Zászló***. An. 14, nr. 282, (28 nov. 1965), p. 1.

Mureş Central Regional Library. 1957-1965

Abstract

Local newspapers represent an important departure point in the reconstruction of the history of institutions. Between 1957 – 1965 the local newspapers ***Steaua Roşie*** and ***Vörös Zászló*** published many articles concerning the activity of the Mureş County Library which enable us to reconstitute the most important stages of the development of the library. It was a period of reorganization and new beginnings: a technical section was founded and he children' s library was moved to a more suitable location. From the same source we could also learn out about the so-called „house librairies"; these made up a network of librarians who would bring books up to the readers' homes. Along time, these were transformed into district librairies.

Producţia editorială mureşeană în perioada 1990 - 2000 oglindită în *Bibliografiile mureşene*

ANNA VINTILĂ
Biblioteca Judeţeană Mureş

Această lucrare îşi propune să semnaleze anumite aspecte specifice peisajului editorial al judeţului nostru, aşa cum se reflectă el în bibliografiile elaborate de Biblioteca Judeţeană Mureş.

Bibliografii mureşene

În anul 1993 când, după o lungă pauză, s-a reînfiinţat în instituţia noastră secţia bibliografică, de orientare locală, unul din obiective era elaborarea unor **bibliografii locale curente** care să înregistreze, pe cât posibil exhaustiv, produsele editoriale apărute după 1989 pe teritoriul oraşului Târgu-Mureş şi al judeţului Mureş. Criteriul de selecţie era, deci, locul tipăririi şi / sau editării publicaţiilor, indiferent dacă în conţinutul lor există sau nu referiri locale, sau dacă autorii lor trăiesc şi activează sau nu în judeţul nostru.

Aceste bibliografii erau concepute să cuprindă în volume separate câte o perioadă de 5 ani **cărţile** editate şi / sau tipărite în judeţul nostru şi **publicaţiile periodice** apărute aici.

Munca noastră de depistare a titlurilor noi a fost înlesnită de ***Legea Depozitului Legal*** din 1995, care prevede obligaţia tipografiilor / editurilor de a oferi un exemplar gratuit bibliotecilor din judeţele în care funcţionează. Alături de ce ne-a parvenit ca exemplar de depozit legal, am înregistrat titluri de publicaţii apelând şi la o serie de surse secundare (cataloage de edituri, Bibliografia Naţională a României, semnalări din presă, lansări de publicaţii etc.), astfel ca bibliografiile să devină instrumente veridice şi utile, demne să deservească cercetarea locală.

Aşadar, în 4 volume[1] am însumat **produsul editorial mureşean al ultimului deceniu al secolului al XX-lea** (Pentru următoarele volume,

---

[1] ***Bibliografia publicaţiilor periodice = Időszaki kiadványok bibliográfiája : 23 dec. 1989 – 31 dec. 1994*** / Lucrare întocmită în cadrul secţiei informare bibliografică de Fülöp Mária. – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 1995 . – 91 p. – (***Bibliografii mureşene***, 1); ***Bibliografia cărţilor, albumelor, hărţilor editate în***

cuprinzând perioada 2001 – 2005 se colecţionează şi se prelucrează publicaţiile pe parcurs…)

Presa mureşeană

În cele 2 volume care cuprind publicaţiile periodice apărute între anii 1990 – 2000 sunt înregistrate alfabetic **525** de titluri de periodice (ziare, reviste, anuare, calendare, almanahuri, foi volante etc.). Numărul lor real este probabil mai mare, întrucât există încă multe agenţii producătoare care nu respectă ***Legea Depozitului Legal*** neavând nici o arie suficient de largă de popularizare a produselor editoriale. Cu toate acestea, cifra 525 este surprinzătoare, cu atât mai mult cu cât ştim ştim din bibliografia alcătuită de Dimitrie Poptămaş şi Mózes Júlia[2] reiese că în perioada 1795 – 1972 au apărut pe teritoriul judeţului **547** de publicaţii periodice. Aşadar, în ultimii 11 ani ai secolului care a trecut s-au tipărit cu doar 22 de publicaţii periodice mai puţine decât în 177 de ani scurşi de la apariţia primelor periodice mureşene până în 1972.

Avalanşa aceasta de periodice este explicabilă într-o perioadă care urmează după un regim comunist totalitar în care presa, ca şi celelalte segmente ale vieţii spirituale, a fost dirijată şi cenzurată.

Din punct de vedere tematic, periodicele sunt foarte variate. Cele mai multe sunt revistele şcolare şi în general cele care abordează problemele tinerilor, dar se editează multe periodice de informare şi opinie şi nu sunt puţine nici cele de publicitate şi de divertisment. Cu mult profesionalism sunt redactate revistele de informatică (vezi ***PC Repor***). Cele ştiinţifice, editate de instituţiile culturale şi de

---

judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája : 1990-1995 / Lucrare întocmită în cadrul secţiei informare bibliografică de Fülöp Mária. – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 1997. - 169 p. – (***Bibliografii mureşene***, 2); ***Bibliografia publicaţiilor periodice = Időszaki kiadványok bibliográfiája : 1995 – 2000*** / Lucrare întocmită în cadrul compartimentului informare bibliografică de Anna Vintilă . – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 2001. – 184 p. – (***Bibliografii mureşene***, 4); ***Bibliografia cărţilor, albumelor, hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája : 1995 - 2000*** / Lucrare întocmită în cadrul compartimentului informare bibliografică de Anna Vintilă. – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 2003 . – 252 p. – (***Bibliografii mureşene***, 6).

[2] Dimitrie Poptămaş, Mózes Júlia. ***Publicaţiile periodice mureşene = Maros megyei időszaki kiadványok bibliográfiája : 1795 – 1972*** / Studiu introductiv de prof. dr. Vasile Netea ; postfaţă de Dimitrie Poptămaş. – Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 2000. – 371 p. – (***Bibliografii mureşene***, 3).

cercetare sau universităţi (vezi ***Marisia***, ***Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Şincai,"*** ***Revista de medicină şi farmacie = Orvosi és gyógyszerészeti Szemle***, ***Studia***) dovedesc valoarea atât prin nivelul ridicat al conţinutului lor, cât şi prin redactorii şi colaboratorii săi. Nume ca prof. dr. Constantin Copotoiu, prof. dr. Ion Pascu, Zrinyi Endre, dr. Grigore Ploeşteanu sau prof. dr. Seres – Sturm Lajos sunt de referinţă în viaţa spirituală mureşeană a zilelor noastre.

După zeci de ani de tăcere au apărut revistele cu caracter religios. Dacă în primii 6 ani de după 1989 am consemnat existenţa a 7 publicaţii de factură religioasă şi teologică, în următorul cincinal numărul acestora s-a triplat. După o lungă perioadă de restricţie au apărut publicaţiile Bisericii Greco-Catolice (vezi ***Buletinul laic Greco-Catolic***, ***Foaie de cultură religioasă***). Publicaţia Asociaţiei Generale a Românilor Uniţi din Arhidieceza Blajului, ***Agru Arhidiecezan***, deşi nu a fost longevivă, constituie una dintre cele mai prestigioase publicaţii din judeţ, redactorii ei fiind valoroşi oameni de cultură ca Al. Cistelecan, Carmen Andraş, Dimitrie Poptămaş şi alţii. Alături de confesiunea Bisericii Române Unite cu Roma (greco-catolică), găsim în paginile bibliografiilor publicaţiile celorlalte confesiuni creştine: ortodoxă, romano-catolică, reformată, unitariană, adventistă şi baptistă (lipsesc publicaţiile evanghelice).

Sunt prezente în peisajul editorial şi ziarele politice (ale unor partide politice) şi, bineînţeles, revistele de cultură şi cele beletristice.

Deşi această lucrare nu are menirea să fie o analiză critică a calităţii spirituale şi estetice a publicaţiilor înregistrate în bibliografii, totuşi, trebuie menţionat că, exceptând câteva reviste cu renume naţional şi internaţional (vezi ***Vatra***), cele mai multe sunt de interes local, scrise de publicişti care nu s-au remarcat în afara hotarelor judeţului Mureş. Mai mult, unele periodice pe lângă suportul fizic precar, au şi un conţinut îndoielnic.

În ce priveşte limbile folosite în presa mureşeană, cele mai multe publicaţii sunt scrise în limba română, urmate de cele în limba maghiară şi câteva în limbile engleză şi franceză (nu avem cunoştinţă de existenţa vreunui periodic german de sine stătător, semn grăitor pentru soarta culturii săseşti de pe aceste meleaguri…)

Un rol aparte în societatea mureşeană îl au publicaţiile bilingve (română şi maghiară, română-engleză, maghiară-engleză, română-franceză) sau chiar cele scrise în trei limbi (română-maghiară-engleză).

De obicei, publicaţiile bilingve româno-maghiare sunt cele care se adresează fie tuturor cetăţenilor urbei (***Monitorul Primăriei Tîrgu-Mureş = Marosvásárhely Városháza Közlönye***), fie abordează problemele şi preocupările unui anumit grup de oameni ai comunităţii, tineri sau vârstnici, români şi maghiari deopotrivă (***Amurg = Alkony***, editat de Filiala Mureş a

Uniunii Generale a Pensionarilor din România), dar este cazul şi al anumitor fundaţii, asociaţii, cluburi sau organizaţii neguvernamentale (de ex. ***Migrans***, publicaţia Societăţii Ornitologice Române, filiala Mureş).

O categorie distinctă a presei mureşene o constituie publicaţiile cu vechime şi tradiţie.

În domeniul literar au reapărut deja în luna ianuarie a anului 1990 cele două publicaţii lunare ale Uniunii Scriitorilor din România, ***Vatra***, urmaşa revistei cu acelaşi titlu, fondată în 1971 de Romulus Guga şi ***Látó***, moştenitoarea revistei ***Igaz Szó***, a cărei apariţie datează din anii '50 ai secolului trecut.

La data reapariţiei revistei ***Vatra***, avându-l ca redactor-şef pe criticul literar Cornel Moraru, Romulus Guga şi alţii din vechiul colectiv de redacţie nu mai erau în viaţă; însă printre redactorii şi colaboratorii noii serii s-au mai regăsit scriitori ale căror nume figurau şi în paginile ***Vatrei*** de odinioară (vezi Mihai Sin, Anton Cosma, Dan Culcer).

În tradiţia înaintaşilor cele două reviste literare continuă să atragă pe lângă autorii locali şi nume de marcă ale literaturii naţionale sau chiar universale.

Dacă urmărim schimbările în cadrul colectivelor redacţionale menţionate în bibliografii, putem obţine importante informaţii biografice ale redactorilor şi colaboratorilor (de ex. pe criticul literar Dan Culcer, unul din redactorii revistei ***Vatra*** din anii '70 – '80 îl regăsim în descrierile seriei noi ca redactor pentru Franţa deoarece între timp s-a stabilit în această ţară).

În plan ştiinţific, publicaţia Universităţii de Medicină şi Farmacie din Târgu-Mureş, ***Revista de medicină şi farmacie = Orvosi és gyógyszerészeti Szemle*** continuă pe cea editată în 1955 de Institutul Medico-Farmaceutic ***Revista medicală = Orvosi Szemle***. Mari profesori ai medicinii mureşene de azi, ca Ion Pascu, redactorul şef al revistei, George Simu şi Fazakas Béla, redactorii şefi adjuncţi şi alţii, încearcă şi prin această publicaţie să menţină faima medicinii mureşene la nivelul pe care a avut-o în perioada când Andrásofszki Tibor, Zeno Barbu, Csőgör Lajos, Puskás György, Pop D. Popa, Spielmann József au practicat şi au scris medicina la noi.

Cele două cotidiane, ***Cuvântul Liber*** şi ***Népújság*** au păşit în urma „organelor" ***Steaua Roşie*** şi ***Vörös Zászló***, înfiinţate la începutul anilor '50. Despre cele două mari cotidiane istoricul literar şi publicistul Vasile Netea[3] scria că „*…prin nivelul lor ideologic şi varietatea preocupărilor, reprezentau două*

[3] Vezi prefaţa bibliografiei lui Dimitrie Poptămaş şi Mózes Júlia. ***Publicaţiile periodice mureşene = Maros megyei időszaki kiadványok bibliográfiája : 1795 – 1972***.

biruinţe de seamă ale scrisului publicistic mureşean." Ce valoare au cele două ziare urmaşe în peisajul publicistic şi spiritual mureşean, o va decide posteritatea.

Alături de celelalte periodice cu vechime şi continuitate de zeci de ani sau mai bine de o jumătate de secol, există publicaţii care s-au fondat după 1990 şi au o longevitate de mai bine de un deceniu, urmând să continue şi după anul 2000. (vezi ***Marisia***, ***Pulzus***, ***Kis-Küküllő*** etc.). Există însă şi multe publicaţii noi, cu o viaţă efemeră, de doar câteva numere şi exemplare puţine. Depistarea şi înregistrarea acestor „apariţii experiment" este importantă pentru că şi acest fenomen este grăitor în cunoaşterea cât mai profundă a societăţii de azi plină de schimbări şi căutări. În acest sens, orice descriere sumară şi incompletă poate deveni informaţie utilă pentru cercetare.

În indicele de nume al redactorilor şi colaboratorilor din bibliografiile periodicelor găsim atât autori consacraţi (vezi scriitorii grupaţi în jurul revistei ***Vatra***, profesorii universitari, cercetătorii) cât şi publicişti de ocazie, persoane care prin profesia lor nu sunt gazetari, dar într-o anumită perioadă a vieţii lor au cochetat cu vreuna dintre formele publicisticii (exemplu clar sunt elevii şi studenţii).

Bibliografiile presei mureşene „ascund" în descrierile lor foarte multe amănunte şi precizări despre colectivele de redacţie ale diferitelor publicaţii şi, în general, despre soarta lor în perioada tratată, asupra lor se pot apleca toţi cei care vor să se informeze în acest domeniu.

Cărţile mureşene

Peisajul editorial al cărţilor din această perioadă este asemănător cu cel al publicaţiilor periodice, în ce priveşte explozia lor ca număr. „*Niciodată în istoria acestor locuri producţia de carte nu s-a bucurat de o atenţie aşa sporită ca în zilele noastre. Lucru firesc, explicat nu numai de evoluţia interesului pentru cunoaştere, ci mai ales a procesului laborios de gândire, concepere şi fixare a ideilor liber exprimate, de stabilire a perceptelor vieţii noastre cotidiene şi de viitor. Ele cuprind în sine cele mai diverse aspecte ale comportamentului uman care au erupt după multe decenii de tăcere impusă de regimul totalitar*" – scria în 1997, Dimitrie Poptămaş, directorul de atunci al Bibliotecii Judeţene Mureş.[4]

Dacă în perioada dintre anii **1990-1995** numărul cărţilor apărute în oraşul Târgu-Mureş şi în judeţul Mureş era de aproximativ **524**, în următorii cinci ani

[4] În numărul 2 al ***Bibliografiilor mureşene***. ***Bibliografia cărţilor, albumelor, hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája : 1990-1995***.

cuprinzând perioada dintre **1996-2000**, el s-a dublat ajungând la **1036** cu o medie constantă anuală de 200 de titluri.

Pe paleta tematică largă a cărţilor mureşene se disting cele beletristice (literatură română, maghiară, universală în limbile română şi maghiară şi câteva în limba originală) genurile literare preferate fiind poezia şi proza deopotrivă, mai puţin critica şi istoria literară, urmate de cele ştiinţifice şi tehnice (în special medicină şi inginerie, publicaţiile universităţilor mureşene). Nu lipsesc din peisajul editorial nici cărţile istorice (majoritatea de istorie a României şi a Transilvaniei); este bine reprezentat sectorul religios (tratate teologice, biografii ale unor mari figuri bisericeşti); literatura pentru copii, filosofia, psihologia, sociologia, politica, economia, dreptul, pedagogia, geografia sunt, de asemenea, prezente în bibliografiile noastre.

Aparatul de indici de la sfârşitul bibliografiilor (atât al publicaţiilor periodice cât şi al cărţilor) ne oferă informaţii cu ajutorul cărora putem face bilanţuri, conexiuni, putem trage concluzii referitoare la activitatea editorială mureşeană şi în general asupra vieţii spirituale, artistice, economice, politice, sociale a judeţului nostru.

Consultând cu atenţie indexul de persoane din bibliografia cărţilor apărute între 1996-2000, găsim înregistrate cca. **1600** de nume de autori, editori, redactori, coautori, coordonatori, ilustratori, prefaţatori, traducători, o întreagă pleiadă de oameni de carte de pe aceste meleaguri şi de aiurea. Dintre oamenii de carte mureşeni, pe unii îi găsim şi în bibliografia cărţilor din perioada anterioară (1990-1995) dar, ca şi în cazul publicaţiilor periodice, există numeroşi autori ocazionali. De obicei, pe autorii mureşeni de cărţi consacraţi îi cunoaştem şi din presă (de exemplu Cornel Moraru, Nagy Miklós Kund, Lazăr Lădariu s.a.)

În general, autorii cărţilor editate şi / sau tipărite în Târgu-Mureş şi în judeţul Mureş sunt în mare parte localnici sau din ţară, în special din Transilvania, români şi maghiari, rareori se publică autori străini (autorii contemporani din străinătate aproape lipsesc de pe listele editoriale mureşene). Un alt fenomen grăitor este că autorii mureşeni contemporani, apreciaţi în afara graniţelor judeţului şi ale ţării îşi publică o mare parte a cărţilor lor la alte edituri decât la cele mureşene (vezi Kovács András Ferenc, Láng Zsolt, Al. Cistelecan, Nicoleta Sălcudeanu). Dintre clasicii literaturii şi culturii româneşti, maghiare şi universale îi găsim editaţi la noi pe I. L. Caragiale, Mihai Eminescu, Jókai Mór, Petőfi Sándor, Immanuel Kant, Fr. Nietzsche, W. Shakespeare, Karol Wojtyla, Ady Endre, Arany János, Babits Mihály, Bolyai János, Mircea Eliade, Nicolae Steinhardt, Inochentie Micu-Klein.

Este interesant şi ceea ce relevă indicele cronologic, oferind numărul cărţilor apărute pe ani. Potrivit evidenţei din bibliografiile noastre în cei 11 ani cele mai puţine cărţi s-au publicat în **1990 (31 de volume)**, pe când cele mai

multe s-au înregistrat în anul **2000 (223 de titluri)**. Acest număr cu aproximaţie se menţine anual şi după anul 2000.

Explozia de cărţi se explică şi prin înmulţirea numărului editurilor şi tipografiilor (mai ales în ultimii 5 ani ai sec. al XX-lea). Dacă în perioada dintre **1990 – 1995** ştiam de existenţa a **34 de edituri** şi a aproximativ **16 tipografii** care funcţionau pe teritoriul judeţului nostru, bibliografia cărţilor apărute între anii **1996 - 2000** înregistrează cca. **44 de edituri** şi **26 de tipografii**. La numărul acesta de edituri se adaugă acele instituţii sau fundaţii care au rol de editură (vezi Liga Pro Europa, Fundaţia „Vasile Netea", Muzeul Judeţean s.a.).

Majoritatea editurilor şi tipografiilor funcţionează în Târgu-Mureş, dintre celelalte oraşe ale judeţului se remarcă Reghinul, prin editura Micador.

Dintre editurile şi tipografiile mureşene se evidenţiază unele cu o vechime de mai bine de un deceniu şi cu o activitate neîntreruptă (vezi editura / tipografia Tipomur, Lyra, Impress, Casa de Editură Mureş, Micador); altele însă, au avut o viaţă mai scurtă, funcţionând doar câţiva ani sau câteva luni (vezi Editura Hanipress, Casa de Editură Star).

Cele mai prodigioase se dovedesc a fi, fireşte, cele cu o activitate mai lungă precum Tipomur, Mentor, Lyra, Ardealul, Casa de Editură Mureş, Impress. Editurile universităţilor târgumureşene, a Universităţii de Medicină şi Farmacie, a Universităţii Ecologice „Dimitrie Cantemir", a Universităţii „Petru Maior", au, la rândul lor, un număr mare de produse editoriale. Toate aceste edituri publică atât cărţi, cursuri universitare, cât şi publicaţii periodice în tiraje mari şi cu o tematică largă.

Dacă în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea şansele tipăririi unor cărţi (fie ele şi capodopere) erau puţine, iată că în deceniul ce a urmat regimului ceauşist, odată cu eliminarea cenzurii, cu modernizarea mijloacelor de multiplicare şi de înmulţire a editurilor şi a imprimeriilor, apariţia unei cărţi (indiferent de valoarea ei) nu mai reprezintă o dificultate.

Chiar dacă colecţionarea şi descrierea amănunţită a fiecărei apariţii editoriale mureşene este uneori mai anevoioasă (lipsa spaţiului de depozitare, nerespectarea ***Legii depozitului Legal*** de către unele edituri), totuşi, doar tezaurizând tot ce înseamnă document scris în prezent putem oferi viitorului o imagine veridică a ceea ce a însemnat cultura, ştiinţa, economia, viaţa în general pe aceste meleaguri.

Mureş County Editorial Activity Between 1990 – 2000 Reflected in *Bibliografii mureşene*

Abstract

Mureş County editorial activity during the last decade of the XXth century was comprised in 4 volumes, edited by Mureş County Library, as a part of the series ***Bibliografiile mureşene***.

According to statistics, the editorial production from this period is characterized by two aspects: on one side we speak about the large number of publications (we reffer to 525 serial publications and 1560 books); on the other side, we may speak about thematical variety.

All those books and serial publications are the result of editorial activity of many editors and printing houses from Mureş County; an investigation upon this activity may offer a lot of interesting views concerning social, cultural and economical life of our county.

Bibliotecile publice mureşene reflectate în presa anului 2004. Bibliografie

ANA TODEA, ANNA VINTILĂ
Biblioteca Judeţeană Mureş

Prezenta bibliografie a fost întocmită în baza publicaţiilor periodice apărute pe raza judeţului Mureş, dar nu numai. Dintre publicaţiile periodice locale menţionăm: ***Cuvântul Liber***, ***Népújság***, ***24 ore mureşene***, ***Zi de zi***, ***Gazeta Reghinului***, ***A hét***, ***Szászrégen és vidéke*** (Reghin), ***Libraria***, iar din ţară: ***Biblioteca*** (Bucureşti), ***Buletinul ABIR*** (Bucureşti), ***Familia română*** (Oradea), ***Könyves ház*** (Cluj – Napoca), precum şi din exterior: ***Könyv, könyvtár, könyvtáros*** şi ***Magyar könyvtárosok világtalálkozója*** (Budapesta, Ungaria), ***Literatura şi arta*** (Chişinău). Oferă informaţii despre unele momente, orientări şi aspecte ale activităţii bibliotecilor publice mureşene. Unele articole semnalează note, ştiri despre evenimente culturale, dar şi prezentarea unor manifestări, simpozioane, aniversări, interviuri etc. Sunt mediatizate mai ales Biblioteca Judeţeană Mureş, Biblioteca Municipală „Petru Maior" Reghin, Biblioteca Orăşenească Luduş, biblioteci comunale: Sărmaş, Gurghiu.

Investigaţia informaţiei se referă la anul 2004.

Descrierile bibliografice ale articolelor sunt însoţite de scurte adnotări, acolo unde titlul nu este suficient de explicit. Pentru publicaţiile apărute în afara judeţului, am menţionat în descrierea bibliografică şi locul de apariţie a publicaţiei periodice, acesta lipsind de la cele locale.

Materialul este aranjat în ordine cronologică, alfabetică.

*

* *

Repere culturale mureşene 2004 / C. N. În: ***24 de ore mureşene.*** An. 12, nr. 2598 (10-12 ian. 2004), p. 6, 1 foto. Volumul conţine proiectele culturale pentru 2004 ale bibliotecilor muzeelor şi caselor de cultură din judeţ, apărut sub egida Direcţiei Judeţene pentru Cultură, Culte şi Patrimoniul Cultural Naţional Mureş.

Dor de Eminescu. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 8 (14 ian. 2004), p. 1. Manifestări omagiale la Reghin.

La steaua... În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 8 (14 ian. 2004), p. 1. Ştire despre matineu literar-artistic la Secţia pentru copii, 15 ian. 2004.

Porni Luceafărul... /A. C. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 9 (15 ian. 2004), p. 1. Manifestare coordonată de D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş, comperajul: M. Art. Mircea, şef Relaţii cu publicul.

„Suflete în uniformă” / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 9 (15 ian. 2004), p. 1. La Biblioteca Municipală „Petru Maior” Reghin, lansare de carte: ***Suflete în uniformă*** de Sandu Costin.

Despre Eminescu, rugându-ne în gând / L. P. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 10 (16 ian. 2004), p. 1, 3. La Comandamentul 6 Târgu-Mureş, evocare susţinută de D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Kevés a jó könyv Régenben / n. b. În: ***Népújság***. 56. évf., 15. sz. (2004. jan. 21.), p. 5., 1 foto. Informaţii despre activitatea şi colecţia Bibliotecii „Petru Maior” din Reghin. Prezintă bibliotecara Demeter Judit.

Ofertă multimedia la Biblioteca Judeţeană Mureş / F. D. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 13 (21 ian. 2004), p. 6.

Dimitrie Poptămaş, într-o carte / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 17 (27 ian. 2004), p. 6. Prezentarea cărţii ***Philobiblon mureşean***, autor Dimitrie Poptămaş.

Pr. Florin Bengean, „Vasile Netea - cărturarul din Deda Mureşului” şi „Cuvinte alese” / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 17 (27 ian. 2004), p. 6. Lansare de carte organizată de Direcţia de Cultură, Biblioteca Judeţeană Mureş şi Fundaţia „V. Netea.”

S-a stabilit preţul pentru bibliotecă / I. A. Borgovan. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2610 (28 ian. 2004), p. 5. Este vorba de sediul vechi al Bibliotecii Orăşeneşti Luduş.

„Astra” - cea mai frumoasă şi mai trainică biruinţă a strădaniilor intelectualilor ardeleni... / M. C. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 21 (31 ian. 2004), p. 1. Prezentarea şedinţei de constituire a Despărţământului Tg. Mureş al Astrei, d-l D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş prezintă comunicare despre V. Netea.

Újabb adalékok a hungarika bibliográfiához : Fülöp Mária. ***Maros megye a könyvekben 1990-1999*** / Bényei Miklós. În: ***Könyv, könyvtár, könyvtáros***, Budapesta. 13. évf., 1. sz. (2004. jan.), p. 55-56. Prezentarea bibliografiei ***Judeţul Mureş în cărţi = Maros megye a könyvekben, 1990-1999***, autor bibliotecara Fülöp Mária, volum editat de Biblioteca Judeţeană Mureş.

Dor de Eminescu / Marin Şara. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 1-2 (ian. - feb. 2004) p. 2, 1 foto. Manifestări omagiale desfăşurate la Reghin, incluzând şi Biblioteca Municipale „Petru Maior."

A Maros Megyei Könyvtár / Szabó Ildikó. În: ***Könyves Ház***. 13. évf., 1. - 2. sz. (2004), p. 15. Prezentare succintă a Bibliotecii Judeţene Mureş.

Dublă lansare de carte / I. F. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 26 (7 feb. 2004), p. 1. ***Muntele Athos din Muntele Athos*** de N. Băciuţ şi ***Furată, trădată mereu...*** de L. Lădariu, lansate la Biblioteca Municipală „Petru Maior" Reghin. Semnalare.

Biblioteca Orăşenească [Luduş] ***împlineşte 55 de ani***. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2618 (7-9 feb. 2004), p. 5.

Medalion aniversar : Ionel Teodoreanu (6 ian. 1897 - 3 feb. 1954) / Liliana Moldovan. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2618 (7-9 feb. 2004), p. 6, 1 foto. Eseu.

Reghinul în orizontul literaturii / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 27 (10 feb. 2004), p. 6. Informaţii despre Biblioteca Municipală „Petru Maior" Reghin, despre Şara Marin, directorul instituţiei.

Dublă lansare de carte / Ioana Floarea. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 28 (11 feb. 2004), p. 1. Cărţile ***Furată, trădată mereu*** de L. Lădariu şi ***Muntele Athos din Muntele Athos. Jurnal de călătorie*** de N. Băciuţ. Ştire.

Proiectele culturale ale Bibliotecii Orăşeneşti [Luduş] / I. A. Borgovan. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2620 (11 feb. 2004), p. 3.

Un colectiv de... milioane ! : interlocutor prof. Marin Şara, directorul instituţiei de lectură publică / Dorin Borda. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 28 (11 feb. 2004), p. 4. Interviu.

Lansări de cărţi / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 29 (12 feb. 2004), p. 1. Semnalare.

Lansare de carte : Dumitru Silitră. „În drum spre mine" / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 30 (13 feb. 2004), p. 1. Participă şi D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş

Medalion aniversar : Immanuel Kant (22 aprilie 1742 - 12 februarie 1804) / Liliana Moldovan. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2628 (21-23 febr. 2004), p. 6, 1 foto. Eseu.

Gheorghe Şincai, sub semnul istoriei [Ştire]. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 39 (26 feb. 2004), p. 1.

Simpozionul naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" / Pagini realizate de Mariana Cristescu. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 40 (27 feb. 2004), p. 8-9, 1 foto. Cuprinde alocuţiunile: „Gheorghe Şincai - 250 de ani de la

naştere. La aniversară" de Nicolae Băciuţ; „Şincai" de Mircea Tomuş; „Adevăratul istoric al Şcolii Ardelene...;" „Manuscris imaginar" de Serafim Duicu; „Luminătorul" de Dimitrie Poptămaş şi programul simpozionului.

Simpozion naţional "Gheorghe Şincai". Sensuri actuale în viaţa lui Şincai / A. C. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 41 (28 feb. 2004), p. 1, 5. Deschiderea lucrărilor este oficiată de D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş, urmată de alocuţiuni ale oficialităţilor locale şi naţionale ale invitaţilor: istorici, filologi, oameni de cultură, directori sau reprezentanţi ai bibliotecilor judeţene, ai institutelor de cercetare istorică din ţară.

Simpozionul naţional Gheorghe Şincai / Liliana Moldovan. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2633 (28 feb. 2004), p. 6, 1 foto. O prezentare a desfăşurării Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" de către Liliana Moldovan, bibliotecar.

Philobiblon mureşean [Poptămaş, Dimitrie. Philobiblon mureşean. O viaţă printre oameni şi cărţi. Târgu- Mureş, Fundaţia Culturală "Vasile Netea", 2003] [Recenzie] / Emil Vasilescu. În: ***Biblioteca***, Bucureşti. An. 15, nr. 2 (2004), p. 57.

Dimitrie Poptămaş. ***Philobiblon mureşean: o viaţă printre oameni şi cărţi***. Târgu-Mureş : Biblioteca Judeţeană Mureş, 2003 (Fundaţia Culturală „V. Netea"; ***Caiete mureşene***, 14). Recenzie Mircea Regneală. În ***Buletin. Asociaţia Bibliotecarilor din Învăţământ – România***, Bucureşti, An. 15, nr. 2, 2004, p. 31 – 32. Prezentarea cărţii ***Philobiblon mureşean: o viaţă printre oameni şi cărţi***, autor Dimitrie Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Acasă la Gheorghe Şincai / Ioana Florea. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 42 (2 mart. 2004), p. 7. Sâmbătă, 28 feb., manifestările omagiale continuă.

Az ismeretlen Jókai / Nagy Annamária. În: ***Népújság***. 56. évf., 50. sz. (2004. márc. 2.), p. 2. Ştire despre manifestarea literară comemorativă „Jókai Mór" organizată de secţia de literatură a Bibliotecii Judeţene Mureş.

Gheorghe Şincai - sub semnul istoriei / D. P. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 43 (3 mart. 2004), p. 1, 4. Semnatarul articolului este D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş, face o trecere în revista a simpozionului.

Van olvasó Szászrégenben. În: ***Népújság*** (Múzsa). 56. évf., 54. sz. (2004. márc. 6.), p. 7. Scurt elogiu al bibliotecarilor de la Reghin, care prin manifestările organizate îmbogăţesc viaţa culturală reghineană.

Gheorghe Şincai - sub semnul istoriei / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 49 (11 mart. 2004), p. 1. Semnalare.

Albert Einstein – Cea mai liberă minte din istoria gândirii / Liliana Moldovan. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2643 (13-14 mart. 2004), p. 6, 1 foto. Eseu.

Lansare de carte [Treci, dorule, Mureşul..]. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 52 (16 mart. 2004), p. 1. Semnalează lansarea volumului de folclor editat sub îngrijirea Ralucăi Ioana Bârsan.

Melinte Şerban - 65 / Dimitrie Poptămaş. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 53 (16 mart. 2004), p. 3. Moment aniversar.

Vernisaj / M. C. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 52 (16 mart. 2004), p. 1. Semnalarea expoziţiei de desene şi picturi la Secţia de copii.

Târg internaţional de carte „Gaudeamus." În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 54 (17 mart. 2004), p. 6. Invitat la dezbatere D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

A színek játékos világa / Mészely Réka. În: ***Népújság***. 56. évf., 64. sz. (2004. márc. 18.), p. 5. Expoziţie de desene la secţia de copii a Bibliotecii Judeţene Mureş (16. mart. 2004).

„Podul de flori şi poezie" / Prof. drd. Alexandru Ciubîcă. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 54 (18 mart. 2004), p. 1. Participă D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

„Treci, dorule, Mureşul..." / Ioana Florea. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 54 (18 mart. 2004), p. 11, 1 foto. Lansarea culegerii folclorice ***„Treci, dorule, Mureşul..."***, prezintă Mihail Art. Mircea, şef Serviciu Relaţii cu Publicul în cadrul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Podul de flori şi poezie... / Ioana Florea. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 56 (20 mart. 2004), p. 1, 5, 1 foto. Simpozion şi recital de poezie la Colegiul Naţional „Al. Papiu Ilarian," participă D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Distinse prietene Lazăr Lădariu / Dimitrie Poptămaş. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 59 (25 mart. 2004), p. 2. Moment aniversar.

Fascinaţia teatrului. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2651 (25 mart. 2004), p. 7. Biblioteca Judeţeană Mureş colaborează la organizarea festivalului de teatru şcolar în perioada 22 - 28 mart. 2004 de către Colegiul Naţional „Al. Papiu Ilarian", cu o expoziţie de carte.

„Basarabie română...". În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 61 (27 mart. 2004), p. 1. Semnalare.

Reghinul Cultural / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 62 (30 mart. 2004), p. 6. Lansarea celui de-al 7-lea vol., ***Reghinul Cultural***: studii şi articole, editat de Biblioteca Municipală „Petru Maior" din Reghin.

Gheorghe Şincai - sub semnul istoriei - Luminătorul / Dimitrie Poptămaş. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 3 (mart. 2004) p. 2, 1 foto. Eseu.

Sărbătoare culturală la Reghin / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 64 (1 apr. 2004), p. 7, 1 foto. Lansarea vol. 7, ***Reghinul Cultural***: studii şi articole, editat de Biblioteca Municipală „Petru Maior" din Reghin; participă D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Fél évszázad tömör, laza kötete / Mészely Réka. În: ***Népújság*** (Múzsa). 56. évf., 78. sz. (2004. ápr. 3), p. 3. Lansarea volumului ***Tömören-Lazán*** al poetului şi bibliotecarului Mészáros József.

Ludoteca sau pledoarie pentru joc / Alex Cristescu. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 66 (3 apr. 2004), p. 5. Interviu cu Claudia Illyes, bibliotecară la secţia de copii a Bibliotecii Judeţene Mureş.

Însemnări de lector / Aurel Cojocaru, Florica Nuţiu. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 67 (6 apr. 2004), p. 7. Prezentarea volumului ***Philobiblon mureşean*** autor Dimitrie Poptămaş.

A játéktár személyiségformáló szerepe / Illyés Klaudia könyvtáros. În: ***Népújság***. 56. évf., 82. sz. (2004. ápr. 8.), p. 5, 1 foto. Rolul educativ al Jucăriotecii Alice de la Secţia pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş. Semnatară bibliotecara Illyés K.

Expoziţie documentară la Reghin / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 69 (8 apr. 2004), p. 2. Expoziţia ***Întoarcerea acasă în Reich! Strămutarea germanilor din Bucovina în 1940***. Semnalare.

Új épületben a csíkfalvi könyvtár / Hírszerkesztő : Mészely Réka. În: ***Népújság***. 56. évf., 86. sz. (2004. ápr. 15.), p. 2. Ştire despre noua clădire a bibliotecii din Vărgata.

Anuarul „Libraria" / Dorin Borda. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 74 (16 apr. 2004), p. 6, 1 foto. Prezentarea anuarului ***Libraria*** : studii şi cercetări de bibliologie, nr. 2, apărut sub egida Bibliotecii Judeţene Mureş.

O bibliografie a eseului românesc contemporan / Dorin Borda. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 74 (16 apr. 2004), p. 6. Prezentarea lucrării ***O bibliografie a eseului românesc contemporan: 1944-1976***, întocmită de Dimitrie Poptămaş, extras din anuarul ***Libraria***.

La Biblioteca „Petru Maior" din Reghin, rafturi de ... milioane! / Dorin Borda. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 75 (17 apr. 2004), p. 5. Interviu cu prof. Marin Şara, dir. instituţiei.

Zilele culturale mureşene la Budapesta / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 76 (20 apr. 2004), p. 6. Cu participarea lui D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Salonul judeţean de carte „Exlibris” / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 77 (21 apr. 2004), p. 3. Coorganizator Biblioteca Municipală „Petru Maior” Reghin.

E ziua naţională a bibliotecarilor / Ana Todea. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 79 (23 apr. 2004), p. 8. Elogiu profesiei de bibliotecar.

La Reghin, Salonul Judeţean de carte „Exlibris” / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 79 (23 apr. 2004), p. 1. Coorganizator Biblioteca Municipală „Petru Maior” din Reghin.

Sângiorzul bibliotecarilor / Mihail Artimon Mircea. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2671 (23 apr. 2004), p. 3, 1 foto. 23 aprilie, Ziua bibliotecarului.

Salonul judeţean de carte „Exlibris” / Răzvan Ducan. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 81 (27 apr. 2004), p. 6, 1 foto. Organizat la Reghin, cu participarea Bibliotecii Municipale „Petru Maior.”

Sărbătoarea cărţii la Reghin / Marin Şara. În: ***24 de ore mureşene***. An. 16, nr. 82 (28 apr. 2004), p. 4. Activităţi culturale organizate de Biblioteca Municipală „Petru Maior” cu ocazia „Săptămânii naţionale a bibliotecilor.”

Bucuria cărţii pentru copii / Maria Dorina Paşca. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 83 (29 apr. 2004), p. 3, 1 foto. Salonul internaţional de carte pentru copii, Chişinău, Republica Moldova; participă D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Anghel Saligny: 150 de ani de la naştere / Macarie Cristian. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2676 (30 apr. 2004), p. 3, 1 foto. Eseu.

Horváth István-emlékest Szászrégenben / Demeter Judit könyvtáros. În: ***Szászrégen és vidéke***. 6. évf., 4. sz. (2004. ápr.), p. 12. Manifestare literară comemorativă Horváth István organizată la Reghin. Relatează Demeter Judit, bibliotecară la Biblioteca „Petru Maior” din Reghin.

Libraria. Studii şi cercetări de bibliologie / Emil Vasilescu. În: ***Biblioteca***. Bucureşti. An. 15, nr. 4 (2004), p. 126. Recenzia anuarului II, ***Libraria***: studii şi cercetări de bibliologie, editat de Biblioteca Judeţeană Mureş.

La Biblioteca „Petru Maior” din Reghin. Rafturi de ... milioane! / Dorin Borda. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 4-5 (apr. - mai 2004), p. 6. Interviu cu prof. Marin Şara, directorul instituţiei.

Sărbătoare culturală la Reghin / Marin Şara. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 4-5 (apr. - mai 2004), p. 6. Lansarea vol. 7, ***Reghinul Cultural***: studii şi articole, apărută sub îngrijirea Bibliotecii Municipale „Petru Maior" Reghin.

Papa Ioan Paul al II-lea, la 85 de ani / Mihail Artimon Mircea. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 94 (14 mai 2004), p. 8, 1 foto. Moment aniversar.

Astăzi, întâlnire literară la Gurghiu! / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 98 (20 mai 2004), p. 3. Biblioteca comunală Gurghiu organizează o şezătoare literară, întâlnire cu publicistul şi scriitorul mureşean Mihail Filimon şi cu Ilie Frandeş; prezintă Marin Şara şi Lucia Precup.

Historia magistra vitae / Dimitrie Poptămaş. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 101 (25 mai 2004), p. 3, 1 foto. Sub auspiciile Filialei Mureş a Arhivelor Statului are loc la Sovata a 3-a ediţie a Sesiunii de comunicări ştiinţifice „Arhivele şi cercetarea istorică." Sunt prezentate volume de comunicări ştiinţifice, lucrări de referinţă şi bibliografice ale Bibliotecii Judeţene Mureş.

„La porţile cerului"... / Mariana Cristescu. În: ***Cuvântul liber*** An. 16 nr. 101 (25 mai 2004), p. 1, 2 foto. Sâmbătă, 22 mai 2004 ceremonie omagială dedicată lui Ştefan cel Mare; coorganizator Biblioteca Judeţeană Mureş.

Jöjjetek játszani ! / Hírszerkesztő : Mészely Réka. În: ***Népújság***. 56. évf., 121. sz. (2004. máj. 26.), p. 2. Ştire despre programul de joacă organizat de Jucărioteca Alice la secţia pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş.

„Săptămâna culturală reghineană" / Dorin Borda. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 102 (26 mai 2004) p. 2. Programul manifestărilor. Semnalare.

Alte manifestări din „Săptămâna culturală reghineană" / Dorin Borda. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 103 (27 mai 2004), p. 2.

Luminătorul Gheorghe Şincai / Dimitrie Poptămaş. În: ***Familia română***, Oradea. An. 6, nr. 1-2 (mai. - iun. 2004) p. 49. Eseu.

Zboruri lirice / Costel Neacşu. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 106 (1 iun. 2004), p. 9. Concurs de creaţie literară organizat de Biblioteca Orăşenească Luduş.

A játék és a gyerekek világnapja az Oázis Alapítvánnyal / Kép és szöveg: Mészely Réka. În: ***Népújság***. 56. évf., 127. sz. (2004. jún. 2.), p. 9. Ziua Copilului cu Fundaţia Oazis la secţia pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş.

Philobiblonul lui Dimitrie Poptămaş [Recenzie] / Dumitru Păsat. În ***Capitala*** (Chişinău), nr. 46, 9 iun. 2004, p. 8, 1 foto. Chişinău. Prezentarea cărţii ***Philobiblon mureşean: o viaţă printre oameni şi cărţi***, autor Dimitrie Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş, ajunsă în colecţiile Bibliotecii „Târgu-Mureş" din Chişinău.

Răsplata datoriei împlinite / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 113 (10 iun 2004), p. 6. Prezentarea manifestărilor din „Săptămâna culturii reghinene", implicarea bibliotecii reghinene.

Athanasie Joja, un vârf de lance al gândirii româneşti / Liliana Moldovan. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2708 (15 iun. 2004), p. 4. Eseu.

„Eminesciana" Ed. a 18-a / I. F. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 116 (15 iun. 2004), p. 1, 1 foto. Şezătoare literar artistică organizată de Biblioteca Judeţeană Mureş.

„Eminesciana." În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 117 (16 iun. 2004), p. 1, 1 foto. Scurtă informare.

„Eminesciana"... tinerilor / Mariana Cristescu. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 118 (17 iun. 2004) p. 6, 1 foto. Eseuri prezentate de bibliografa Monica Avram şi Dumitru Buda.

Játéktár a nyári szünidőben is / Hírszerkesztő : Járay Fekete Katalin. În: ***Népújság***. 56. évf., 141. sz. (2004. jún. 18.), p. 2. Ştire despre programul de funcţionare în timpul vacanţei de vară a Jucăriotecii Alice din secţia pentru copii a Bibliotecii Judeţene Mureş.

Egy kiállítás margójára... / Járay F. Katalin. În: ***Népújság***. 56. évf., 149. sz. (2004. jún. 28.), p. 2. Vernisaj de grafică de Csatlós Levente prezentat de bibliotecarul Sebestyén [Spielmann] Mihály.

Biblioteca Municipală „Petru Maior" Reghin organizează. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 6 (iun. 2004), p. 3, 1 foto. Prezentarea cărţii ***Credinţă şi apostolat*** de Iosif Pop.

Eminescu comemorat la Reghin / Marin Şara. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 6 (iun. 2004), p. 3. Manifestări culturale dedicate lui Eminescu cu participarea bibliotecii reghinene.

Könyvtárak az Európai Unióban / Demeter Judit könyvtáros. În: ***Szászrégen és vidéke***. 6. évf., 6. sz. (2004 jún.), p. 15. Conferinţă bibliologică la Békéscsaba şi Gyula din Ungaria. A participat şi consemnează Demeter Judit, bibliotecară la Biblioteca „Petru Maior" din Reghin.

O nouă carte reghineană / Melinte Şerban. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 6 (iun. 2004), p. 3, 1 foto. Prezentarea vol. 7, ***Reghinul Cultural***: studii şi articole, apărută sub coordonarea dr. Grigore Ploeşteanu şi Marin Şara.

Ştiri reghinene / Marin Şara. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 6 (iun. 2004), p. 6. Săptămâna culturii reghinene în organizarea Bibliotecii Municipale „Petru Maior" Reghin.

Lansare de carte / Ioan Ionel Tompea. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 128 (1 iul. 2004), p. 2, 1 foto. Sala Mică a Palatului găzduieşte lansarea cărţii ***Credinţă şi apostolat*** de Iosif Pop, ediţie îngrijită de D. Poptămaş.

„Credinţă şi apostolat” / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber*** An. 16 nr. 133 (8 iul. 2004), p. 1. Prezentarea cărţii lui Iosif Pop ***Credinţă şi apostolat*** la Biblioteca Municipală „Petru Maior” la Reghin.

„Párhuzamos életrajzok” Sárospatak és Marosvásárhely / Fülöp Mária. În: ***Magyar könyvtárosok világtalálkozója***, Budapesta. 6. [sz.] (2004 júl. 11-14.), p. 113-123. Târgu-Mureş şi Sárospatak, două oraşe pe care îi leagă o istorie comună a cărţilor. Referire la Biblioteca Teleki-Bolyai.

La Topliţa - Harghita. Mureşenii au omagiat personalitatea patriarhului Miron Cristea / Mihai Bărdăşan. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 144 (23 iul. 2004), p. 1, 3. Lucrările celei de a 7-a ediţii a „Zilelor Miron Cristea.” Participă D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Jóska bácsi elment... / Kép és szöveg : Máthé Éva. În: ***Romániai Magyar Szó***. 4909. sz. (2004. júl. 28.), p. 8. In memoriam Mészáros József, literat şi bibliotecar al Bibliotecii Judeţene Mureş.

„Zilele Miron Cristea” / Bonifaciu Ardelean, Covasna. În: ***Cuvântul liber***. An. 16 nr. 149 (30 iul. 2004), p. 3, 1 foto. Participă cu alocuţiune D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş, între 17-20 iul. 2004, la Topliţa.

Credinţă şi apostolat / Diana Luca. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 7-8 (iul. - aug. 2004), p. 2. Prezentarea cărţii lui Iosif Pop ***Credinţă şi apostolat*** la Biblioteca Municipală „Petru Maior” de Diana Luca, studentă la Jurnalistică, Univ. „Lucian Blaga.”

„Suntem contemporanii unei epoci de transformări şi mutaţii profunde...” / Augustin Macarie. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 7-8 (iul. - aug. 2004), p. 4. Prezentarea volumului 7, ***Reghinul Cultural***.

La Topliţa-Harghita. Mureşenii au omagiat personalitatea patriarhului Miron Cristea / Mihai Bărdăşan. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 7-8 (iul. - aug. 2004), p. 4. Cu participarea lui D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş şi Marin Şara, directorul Bibliotecii Municipale „Petru Maior” Reghin.

A fi bibliotecar / Claudia Illyés. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 155 (7 aug. 2004), p. 2.

Philobiblon – un volum de sinteză ştiinţifică [Recenzie] / Dumitru Păsat. În ***Literatură şi artă***, Chişinău, nr. 33, 19 aug. 2004, p. 8, 1 foto. Prezentarea cărţii ***Philobiblon mureşean: o viaţă printre oameni şi cărţi***,

autor Dimitrie Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş, ajunsă în colecţiile Bibliotecii „Târgu-Mureş" din Chişinău.

A magyar kultúra lovagja / Gáspár Sándor. În: ***Népújság*** (Múzsa). 56. évf., 196. sz. (2004. aug. 21.), p. 2., 1 foto. Fragmente din necrologul citit la înmormântarea lui Mészáros József, literat şi bibliotecar al Bibliotecii Judeţene Mureş.

În perioada 27-29 august „Zilele sărmăşene" – ediţia a 2-a / M.B. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 168 (26 aug. 2004), p. 1, 1 foto. La Biblioteca orăşenească Sărmaş, manifestări culturale; participă D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş.

Zilele sărmăşene / Rozalia Brandaş. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 171 (31 aug. 2004), p. 6. Activităţi organizate de Biblioteca Orăşenească din Sărmaş; participă D. Poptămaş, directorul Bibliotecii Judeţene Mureş; prezintă prof. Rozalia Brandaş.

Kulturális hét Szászrégenben / Demeter Judit könyvtáros. În: ***Szászrégen és vidéke***. 6. évf., 8. sz. (2004. aug.), p. 13. Săptămână culturală la Reghin. Consemnează Demeter Judit, bibliotecară la Biblioteca „Petru Maior" din Reghin.

Reparaţii şi modernizări la Palatul Culturii / V. Russu. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2770 (9 sept. 2004), p. 3, 1 foto.

Palatul Culturii îmbracă haine noi / Dan Trifu. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 179 (10 sept. 2004), p. 2, 1 foto. Lucrări de renovare şi modernizare a faţadei şi a unor încăperi interioare.

Întâlnire cu istoria. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 195 (17 sept. 2004), p. 6. Simpozion ştiinţific: „Pagini de cultură românească" organizat la Biblioteca Municipală „Petru Maior" din Reghin cu participarea lui D. Poptămaş.

Distinse domnule Arcadie Opaiţ, Preşedinte al Societăţii pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu" din regiunea Cernăuţi / Rodica Puia, Dimitrie Poptămaş. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 185 (18 sept. 2004), p. 3. Scrisoare adresată de Rodica Puia, preşedinte al Societăţii Pentru Cultură Românească „Mihai Eminescu" în Bucovina, Filiala Mureş şi Dimitrie Poptămaş, director al Bibliotecii Judeţene Mureş, preşedinte al Fundaţiei Culturale „Vasile Netea."

Mureşenii şi bucovinenii / Dimitrie Poptămaş. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 185 (18 sept. 2004), p. 3. Prefaţă la Ţara Fagilor, XII, Cernăuţi - Târgu-Mureş, 2003, întocmită de Dimitie Poptămaş.

Láthatók lesznek az ősnyomtatványok... : Premier a Teleki Tékában / Nagy Botond. În: ***Népújság***. 56. évf., 224. sz. (2004. sept. 23.), p. 5., 1 foto.

Organizarea sesiunii de comunicări ştiinţifice „Cărţi vechi în bibliotecile transilvănene.” Relatează Bányai Réka, bibliotecară la Biblioteca Teleki-Bolyai.

Fél évezredes munkák tárlata : Megnyílt a Teleki-Bolyai Könyvtár tudományos ülésszaka / Nagy Botond. În: ***Népújság***. 56. évf., 226. sz. (2004. szept. 25.), p. 2, 1 foto. Expoziţia de incunabule a Bibliotecii Teleki-Bolyai prezentată în cadrul sesiunii de comunicări ştiinţifice „Cărţi vechi în bibliotecile transilvănene,” organizată de Biblioteca Teleki-Bolyai.

A könyvek útja / Szabó Róbert Csaba. În: ***A Hét***. 2. [évf.], 39. [sz.] (2004. szept. 30.), p. 14. Sesiunea de comunicări ştiinţifice cu titlul „Cărţi vechi în bibliotecile transilvănene” la Biblioteca Teleki-Bolyai.

Erdélyi könyvtártitkok : Kimpián Annamária és Verók Attila dolgozatait / Dóczy Örs ismertette. În: ***A Hét***. 2. [évf.], 39. [sz.] (2004. szept. 30.), p. 14. Sesiunea de comunicări ştiinţifice cu titlul „Cărţi vechi în bibliotecile transilvănene” la Biblioteca Teleki-Bolyai. Rezumatul a două din lucrările prezentate. Semnează bibliotecarul Dóczy Örs.

Sărbătoarea cărţii la Reghin. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 9-10 (sept. - oct. 2004), p. 1. Zilele Bibliotecii Municipale „Petru Maior” -manifestări culturale-program.

Ştiri reghinene. Întâlnire cu istoria. Viaţă şi nefiinţă / Marin Şara. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 9-10 (sept. - oct. 2004), p. 1. Simpozion ştiinţific, prezentare de carte la Biblioteca Municipală „Petru Maior.”

Despre Liviu Comes la timpul trecut / Dimitrie Poptămaş. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 194 (1 oct. 2004), p. 4, 1 foto. In memoriam.

Ştiri reghinene / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 209 (22 oct. 2004), p. 2.

Egymillió forintos könyvadomány / Hírszerkesztő: Simon Virág. În: ***Népújság***. 56. évf., 250. sz. (2004. okt. 23.), p. 2. Ştire despre o donaţie de carte a Fundaţiei Illyés din Ungaria Bibliotecii Municipale „Petru Maior” din Reghin.

Ideiglenesen bezárják a könyvtár olvasótermét / Hírszerkesztő : Simon Virág. În: ***Népújság***. 56. évf., 256. sz. (2004. okt. 30), p. 2. Ştire despre renovarea sălii de lectură a Bibliotecii Judeţene Mureş.

Ţara fagilor [Ţara fagilor. Almanah cultural. Societatea Culturală „Arboroasa” Cernăuţi. Fundaţia Culturală „Vasile Netea,” Cernăuţi – Târgu-Mureş, 2003], [Recenzie] / Emil Vasilescu. În: ***Biblioteca***, Bucureşti. An. 15, nr. 10 (2004), p. 317-318.

Szászrégeni könyvtárnapok / Hírszerkesztő : Nagy Annamária. În: ***Népújság***. 56. évf., 258. sz. (2004. nov. 2.), p. 2. Ştire despre Zilele Bibliotecii Reghinene, ed. a 21-a.

Zilele Bibliotecii „Petru Maior" Reghin / Dorin Borda. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 216 (2 nov. 2004), p. 2.

Felújítási munkálatok a Kultúrpalotában : Légkondicionált olvasóterem / N. B. În: ***Népújság***. 56. évf., 260. sz. (2004. nov. 4.), p. 5. Renovarea sălii de lectură a Bibliotecii Judeţene Mureş.

La Zilele Bibliotecii „Petru Maior" / Emese Ardelean. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2810 (4 noi. 2004), p. 5.

Sărbătoarea cărţii la Reghin / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 222 (10 nov. 2004), p. 6. A 24-a ediţie a Zilelor Bibliotecii Municipale „Petru Maior" din Reghin.

Dimitrie Poptămaş: ***Cred în viitorul cărţii*** / Christian Stan. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2816 (12 nov. 2004), 1 foto. Interviu.

„Dor de Bucovina" evocare istorico-literară / Nicolae Balint. În: ***Zi de zi***. An. 1, nr. 183, (30 noi. 2004) p. 7, 2 foto. În organizarea Bibliotecii Judeţene Mureş la împlinirea a 86 de ani de la unirea Bucovinei cu patria mamă.

Personalul bibliotecilor ce lucrează în depozite va beneficia de un spor de 15% din salariul de bază. În: ***24 de ore mureşene***. An. 12, nr. 2829 (2 dec. 2004), p. 11.

Móricz Zsigmond - felolvasóest / Hírszerkesztő : Mezey Sarolta. În: ***Népújság***. 56. évf., 285. sz. (2004. dec. 4.), p. 2. Ştire despre manifestarea comemorativă Móricz Zsigmond organizată la secţia de literatură a Bibliotecii Judeţene Mureş.

Biblioteca Judeţeană Mureş: instituţii culturale mureşene reprezentative / Dimitrie Poptămaş. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 240 (7 dec. 2004), p. 6.

EMKE - díjak- 2004. În: ***Népújság***. 56. évf., 287. sz. (2004. dec. 7.), p. 2. Ştire despre conferirea premiului EMKE lui Spielmann Mihály pentru activitatea în domeniul cărţii vechi.

Karácsonyi örömök / Hírszerkesztő : Nagy Annamária. În: ***Népújság***. 56. évf., 287. sz. (2004. dec. 7), p. 2. Ştire despre expoziţia „Bucurii de Crăciun" organizată de Biblioteca pentru Copii şi Fundaţia Oazis la Jucărioteca Alice.

Sărbătoarea cărţii la Gurghiu / Dimitrie Poptămaş. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 240 (7 dec. 2004), p. 8, 2 foto. În organizarea Bibliotecii Comunale Gurghiu.

Sărbătoarea Reghinului / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 244 (11 dec. 2004), p. 1, 5. 775 de ani de la prima atestare şi un deceniu de la ridicarea oraşului Reghin la rang de municipiu.

Instituţii culturale mureşene reprezentative: Biblioteca Municipală „Petru Maior" Reghin / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 245 (14 dec. 2004), p. 6, 1 foto.

La sărbătoarea Reghinului / Marin Şara. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 245 (14 dec. 2004) p. 1, 14. Manifestări culturale cu participarea bibliotecii.

Szászrégen 10 éve municípium : Ünnepségsorozat / -vagy-. În: ***Népújság***. 56. évf., 293. sz. (2004. dec. 14.), p. 2. Manifestări culturale cu ocazia unui deceniu de la ridicarea oraşului Reghin la rang de municipiu. Participă şi Biblioteca „Petru Maior."

Philobiblon mureşean / A. C. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 245 (14 dec. 2004), p. 2. Programul Zilelor Bibliotecii Judeţene Mureş, 14-15 dec. 2004, p. 2.

Magyar művelődési élet Szászrégenben 1994-2000 / Hírszerkesztő: Vajda György. În: ***Népújság***. 56. évf., 294. sz. (2004. dec. 15.), p. 2. Ştire despre manifestarea „Cultura maghiară la Reghin 1994-2000." Printre participanţi: Demeter Judit, bibliotecara Bibliotecii „Petru Maior" din Reghin.

Simpozion aniversar, la 15 ani de la Revoluţie [decembrie 1989] / Lia Străuţ. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 247 (16 dec. 2004) p. 5. Participă prof. D. Poptămaş.

Philobiblon mureşean, „La mulţi ani!" Tipomur! / Mariana Cristescu. În: ***Cuvântul liber***. An. 16, nr. 48 (17 dec. 2004), p. 5, 2 foto. Miercuri, 15 dec. 2004 în Sala Mică a fost sărbătorită Ziua Editurii Tipomur.

Editura Tipomur la PHILOBIBLON / Nicolae Băciuţ. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 250 (21 dec. 2004), p. 6. Prezentarea activităţii Editurii Tipomur.

Biblioteca Municipală „Petru Maior" / Marin Şara. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 12 (dec. 2004), p. 6.

Megtörtént : Író-olvasó találkozó / Összeállította : Fábián András Gy. În: ***Szászrégen és vidéke***. 6. évf., 12. sz. (2004. dec.), p. 19., 1 foto. Ştire despre întâlnirea cititorilor reghineni cu scriitorii şi redactorii revistei ***Művelődés***. Coorganizator Biblioteca Municipală „Petru Maior."

Reghin, o stare de spirit / Nicolae Băciuţ. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 12 (dec. 2004), p. 2. Include manifestările culturale organizate de Biblioteca „Petru Maior" Reghin.

Reghinul Cultural VII / Valentin Borda. În: ***Gazeta Reghinului***. An. 15, nr. 12, (dec. 2004), p. 4. Prezentarea vol. 7, ***Reghinul Cultural***, apărută sub patronajul Bibliotecii Municipale „Petru Maior."

Templom-újraszentelési és lelkészbeiktató ünnepség / Demeter Judit könyvtáros. În: Szászrégen és vidéke. 6. évf., 12. sz. (2004. dec.), p. 17.

Hirotonisirea preotului unitarian la Icland. Ştire semnalată de Demeter Judit, bibliotecară la Biblioteca „Petru Maior" din Reghin.

Sărbătoarea cărţii la Reghin / Marin Şara. În: ***Biblioteca***, Bucureşti. An. 15, nr. 11-12, 2004 p. 363.

Aniversări culturale - Şincai în literatură / Prof. univ. dr. Ion Buzaşi (Univ. „1 Decembrie," Alba Iulia). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş, An. 3 (2004), p. 244-246. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Anuarul Arhivelor Mureşene. Vol. 2. Târgu-Mureş, Tipomur, 2003, 422 p.+25 p. [Recenzie] / Ramona Dragomir (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 340-342.

Biblia lui Petru Pavel Aron. Premisele traducerii Vulgatei în limba română / Prof. dr. Ioan Chindriş (Institutul de Istorie „George Bariţ," Cluj-Napoca). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 45-50. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Buluţă, Gheorghe; Petrescu, Victor. ***Galeria bibliologilor români***. Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2003, 96 p. [Recenzie] / Ana Todea (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 325-326.

Cărţile Şcolii Ardelene în colecţiile fondului Teleki-Bolyai al Bibliotecii Judeţene Mureş / Prof. Carmen Munteanu (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 36-44. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Contribuţia Şcolii Ardelene la dezvoltarea limbii române literare / Prof. drd. Florica-Elisabeta Nuţiu (Biblioteca Centrală a Univ. de Medicină şi Farmacie, Târgu Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 21-35. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Cronică versificată de pe Rin / Elena Mihu. În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 247-259. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit

de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

De la „luminarea poporului" la educaţia permanentă / Drd. Mircea Gheorghe Popa (Biblioteca Judeţeană „Gheorghe Şincai" Oradea). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 89-96. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai - context istoric şi operă de luminare / Emil Vasilescu (Revista ***Biblioteca***). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş, An. 3 (2004), p. 11 –15. Eseu.

Gheorghe Şincai - ctitor al şcolii româneşti din Transilvania / Prof. Ioana Mărcuş (Liceul Pedagogic „Gheorghe Şincai," Zalău). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 130-134. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai - precursor al etnografiei mureşene / Dr. Valer Pop (Muzeul Judeţean Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 277-281. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai - student la Roma şi Viena / Conf. univ. dr. Cornel Sigmirean (Univ. „Petru Maior," Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 108-118. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai în conştiinţa mureşenilor / Monica Avram (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 282-290. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai în contextul vieţii sociale, naţionale şi culturale din Transilvania în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi începutul secolului al XIX-lea / Prof univ. dr. Mircea Regneală (Biblioteca Centrală Univ. Bucureşti). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 97-101. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub

semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai primul întemniţat de seamă al neamului în prinsoarea Aiudului / Dr. Ioan Ranca (Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 135-137. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai şi Oradea / Conf. univ. dr. Constantin Mălinaş (Biblioteca Judeţeană „Gheorghe Şincai," Bihor). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 146-156. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai şi problemele limbii române literare / Prof. univ. dr. Iulian Boldea (Univ. „Petru Maior," Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 233-243. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Gheorghe Şincai şi Târgu-Mureşul / Prof. Petre Curticăpean (Grupul Şcolar „Gheorghe Şincai," Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 102-107. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Iacob, Niculina. ***Limbajul biblic românesc***. Suceava, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare," 2000, 2 vol., 240, 342 p. [Recenzie] / Ramona Dragomir (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 328-331.

Imaginea Celuilalt în Chronica românilor. Viziunea şincaiană asupra populaţiilor germanice din Transilvania / Marian Zăloagă (Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Şincai," Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 209-218. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Impactul reformelor şcolare imperiale asupra şcolilor primare româneşti în deceniul iosefin / Dr. Remus Câmpeanu, Institutul de Istorie „George Bariţ," Cluj-Napoca. În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 79-88. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Iosif Pop – „Credinţă şi apostolat" / M. C. În: ***Cuvântul liber*** An. 16, nr. 124 (25 iun. 2004), p. 1, 1 foto. Informare despre lansarea cărţii, prezintă D. Poptămaş.

Istoria naturei sau a firei de Gh. Şincai - cel dintâi manual de istorie naturală în limba română / Prof. Sidonia Puiu (Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj, Cluj-Napoca). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 219-232. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Istoriograful Gheorghe Şincai văzut de Lucian Blaga şi David Prodan / Dr. Ionuţ-Constantin Isac (Institul „George-Bariţ," Cluj-Napoca). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 302-309. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Încercări de tipărire a operei lui Gheorghe Şincai / Ramona Dragomir (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 198-2002. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

La aniversară / Drd. Nicolae Băciuţ (Direcţia Judeţeană pentru Cultură şi Patrimoniu Cultural Naţional Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 9-10. Lucrare prezentată in cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu- Mureş, 26-28 februarie 2004).

Limba Bibliei lui Petru Pavel Aron (1760) / Conf. univ. dr. Niculina Iacob (Univ. „Ştefan cel Mare," Suceava). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 51-66. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Luminătorul / Dimitrie Poptămaş (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 7-8. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Lupaş, Ioan. Biserica ortodoxă română din Transilvania şi unirea religioasă în cursul veacului al XVIII-lea. Târgu-Mureş, Tipomur, 2004, 136 p. [Recenzie] / Monica Avram (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 334-337.

O altă cronică rimată inspirată de revoluţia franceză, într-un Miscellaneu din colecţia bibliotecii Muzeului Bruchenthal / Olga Şerbănescu (Muzeul Bruchenthal, Sibiu). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 260-276. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Perspectiva diversităţii în Viena Luminilor. Popasul vienez al lui Gheorghe Şincai, 1779-1780 / Ana-Maria Roman-Negoi (Univ. „1 Decembrie 1918," Alba Iulia). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 119-129. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

„... Peste locul îngropării sale..." / Prof. Mircea Trifu (Colegiul Naţional „Gheorghe Şincai," Bucureşti). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 157-166. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Petrescu, Victor; Sachelarie, Octavian Mihail. ***Introducere în managementul de bibliotecă. Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2003, 192 p.*** [Recenzie] / Ana Todea (Biblioteca Judeţeană Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 326-328.

Pop, Iosif. Credinţă şi apostolat. Memorii, prefaţă de preot protopop Liviu Sabău, canonic mitropolitan, ediţie îngrijită şi postfaţă de Dimitrie Poptămaş şi Melinte Şerban. Târgu-Mureş, 2004, 230 p. [Recenzie] / Cornel Sigmirean (Univ. „Petru Maior" Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 331-334.

Poptămaş, Dimitrie. Philobiblon mureşean - o viaţă printre oameni şi cărţi. Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mures, 2003, 346 p. Cartea unei

vocaţii depline [Recenzie] / Constantin Mălinaş (Biblioteca Judeţeană „Gheorghe Şincai," Bihor). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 337-340.

Procesele lui Gheorghe Şincai (în documente publicate în revista Vatra) / Dr. Cornel Moraru (Revista ***Vatra***). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004). Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu- Mureş, 26-28 februarie 2004).

Pui de romani... nu-l uitaţi pe Şincai / Conf. univ. pr. dr. Ioan Mitrofan (Univ. „Babeş-Bolyai," Cluj-Napoca). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 310-318. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Receptarea operei şi a personalităţii lui Gheorghe Şincai / Prof. univ. dr. Grigore Ploeşteanu (Institutul de Cercetări Socio-Umane „Gheorghe Şincai" al Academiei Române, Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 167-197. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Restructurarea învăţământului în imperiul habsburgic în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. Dezbateri şi reuşite / Lector univ. dr. Anca Câmpian (Univ. „1 Decembrie 1918" Alba Iulia). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 67-78. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Secvenţe de istoria bisericii cuprinse în "Hronica românilor..." a lui Gheorghe Şincai / Lector univ. dr. Corina Teodor (Univ. „Petru Maior," Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 203-208. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Spiritul lui Şincai / Lazăr Lădariu. În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 16-20. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Studia Universitatis Petru Maior. Historia 3. Târgu-Mureş, 2003, 273 p. [Recenzie] / Fábián István (Univ. „Petru Maior" Târgu-Mureş). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 342-345.

Sub semnul istoriei / Emil Vasilescu (Redactor-şef, revista ***Biblioteca***). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 319-324. Cronica Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Şincai - 250 de ani de la naştere / Prof. univ. dr. Mircea Tomuş (Univ. „Lucian Blaga" Sibiu). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 291-296. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

Un destin în lumea cărţii / Dr. Gheorghe Buluţă (Biblioteca Centrală a Univ. de Medicină şi Farmacie „Carol Davila," Bucureşti). În: ***Libraria***. Anuar. Biblioteca Judeţeană Mureş. An. 3 (2004), p. 297-301. Lucrare prezentată în cadrul Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei" prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului (Târgu-Mureş, 26-28 februarie 2004).

The Activity of Mureş Public Libraries Reflected in Local Newspapers in 2004 Bibliography

Abstract

This bibliography is based on the articles published both in local newspapers, such as ***Cuvântul Liber***, ***Népújság***, ***24 ore mureşene***, ***Zi de zi***, ***Gazeta Reghinului***, ***A hét***, ***Szászrégen és vidéke*** (Reghin), ***Libraria***, but also in national and international periodicals, ***Biblioteca***, ***Buletinul ABIR*** (Bucureşti), ***Familia română*** (Oradea), ***Könyves ház*** (Cluj – Napoca), ***Könyv, könyvtár, könyvtáros*** and ***Magyar könyvtárosok világtalálkozója*** (Budapesta), ***Literatura şi arta*** (Chişinău) in 2004.

The articles we took into consideration refer to cultural activities that required the co-operation of Mureş County public libraries or librarians.

CARTE VECHE

Cartea franceză de medicină din epoca Renaşterii în colecţiile Bibliotecii academice clujene

ELENA DAMIAN
Biblioteca Academiei Române,
Filiala Cluj-Napoca

Renaşterea marchează o deschidere în gândire şi în creaţie; este o epocă de adânci prefaceri în toate domeniile vieţii materiale şi spirituale, generate de studiul moştenirii antice greco-latine, pe de o parte, şi, pe de altă parte, de impulsul diverselor descoperiri ale inteligenţei umane. Renaşterea înseamnă, în primul rând, eliberarea gândirii de sub tutela bisericii. Dorinţa de noutate, setea de cultură sunt puse în slujba eliberării spiritului uman de constrângerile medievale şi a stimulării conştiinţei sale, deoarece omul este, acum, centrul universului, stăpân pe sine şi pe creaţiile sale. Prin redescoperirea valorilor spirituale ale antichităţii, umaniştii preconizau o emancipare intelectuală şi morală care se realizează şi mai pregnant odată cu apariţia statelor naţionale, cultura laicizându-se atât prin scopul pe care şi-l propune, cât şi prin elementele care o reprezintă.

Renaşterea a deschis o eră nouă în toate domeniile activităţii umane. Efortul de emancipare intelectuală s-a manifestat şi mai puternic în domeniul ştiinţei, schimbându-se însăşi ideea de ştiinţă: „*Ea nu mai înseamnă, ca în Evul Mediu, o sumă de noţiuni, dată o dată pentru totdeauna şi transmisă invariabil din generaţie în generaţie, ci cunoştinţe dobândite prin observaţia directă a fenomenelor naturii.*”[1] Experienţa trece pe prim plan, înlocuind autoritatea.

Renaşterea înseamnă „*descoperirea lumii, descoperirea omului*” (Jules Michelet). În acest context, descoperirea tiparului a permis o mai largă răspândire a operelor literare şi ştiinţifice, a revoluţionat întreaga cultură. Formaţia multilaterală a majorităţii eruditilor renascentişti se reflectă în mod fericit în producţia editorială, implicând-o direct în procesul mişcării spirituale a vremii. Apar lucrări de o inestimabilă valoare, atât în domeniul umanist, cât şi în cel ştiinţific.[2]

---

[1] Andrei Oţetea, ***Renaşterea şi Reforma***, Bucureşti, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, 1941, p. 247.

[2] Limba în care s-au scris operele Renaşterii franceze este latina, în special în faza de debut; apoi, treptat, franceza se impune atât din considerente generate de caracterul

Secolul al XVI-lea desemnează o reînnoire completă a ştiinţei; se elaborează lucrări monumentale, atât în domeniul ştiinţelor exacte, cât şi în domeniul ştiinţelor naturii.[3] „*Omul devine, din nou, pentru om, un subiect demn de studiu*."[4] Un nou ideal de viaţă, mai liber şi mai raţional, se afirmă înrudit cu concepţia vieţii antice şi întemeiat pe încrederea în natura omenească şi în puterea raţiunii. Renaşterea a creat condiţiile esenţiale ale culturii moderne.

Resurecţia ştiinţelor a fost consecinţa cea mai profundă a Renaşterii; ea a început în Franţa cu matematica şi astronomia, ca apoi să continue cu ştiinţele naturii.

Observarea directă a naturii şi stabilirea raportului dintre conştiinţă şi natură constituie cealaltă mare revoluţie a Renaşterii. Natura devine obiect de studiu şi încetează de a mai fi prilej de contemplare sau de exaltare magică; natura devine obiect al cunoaşterii, iar „*raportul om-natură, ridicat la rang iniţial, elimină transcendentalul de puternică tentă mistică, transcendental valorificat*

---

francezilor (optimism, ambiţie şi un deosebit spirit de emulaţie; ei doreau să demonstreze superioritatea limbii franceze atât faţă de latină, cât şi faţă de italiană; italienii erau mai avansaţi în cea perioadă din punct de vedere artistic şi economic; în Italia, Renaşterea începuse mult mai devreme, încă din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, pe când în Franţa ea începea abia spre sfârşitul secolului al XV-lea), cât şi din cerinţa obiectivă a unei accesibilităţi mai largi. Renaşterea a rupt limitele vechiului mod de gândire, dar şi vechile limite geografice. A format statele naţionale, a asigurat triumful limbilor „vulgare", a creat o gândire liberă şi o artă laică. În ceea ce priveşte sucesele limbii franceze în diferitele domenii ale ştiinţei, după victoria ei în domeniul juridic, ea pătrunde, treptat, şi în alte ştiinţe. În domeniul medicinii, consideraţii de ordin practic au făcut ca, relativ devreme, franceza să pătrundă în învăţământ, cel puţin la Montpellier şi Lyon. Au fost publicate în limba franceză lucrări originale (***La Chirurgie***, a lui Guy de Chauliac, 1300?-1368) sau traduceri. Rabelais, doctor la Montpellier, a contribuit primul la crearea unui lexic medical francez. Vezi Elena Damian, ***Gramatica franceză în epoca Renaşterii***, în ***Biblioteca şi Cercetarea***, XVI, Cluj-Napoca, 1992, p. 58; Elena Damian, ***Cartea franceză a Renaşterii în fondurile Bibliotecii academice clujene*** (I), în ***Biblioteca şi Cercetarea***, XI, Cluj-Napoca, 1987, p. 234-235.

[3] În perioada Renaşterii, în cadrul ştiinţelor naturii, se includeau: I ştiinţele pământului, II chimia, III studiul corpului omenesc, IV arta vindecării, V zoologia, VI botanica şi agricultura. Diversele descoperiri din domeniul ştiinţelor naturii vin să dea un nou impuls acestora. Prin urmare, apar lucrări de o deosebită valoare în toate aceste ramuri, şi mai ales în domeniul medicinii, adică al studiului corpului omenesc şi al artei vindecării, respectiv ştiinţa naturii omului. Cf. ***Istoria generală a ştiinţei***, vol. II. ***Ştiinţa modernă. De la 1450 la 1800***. Sub conducerea lui René Taton..., Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1971.

[4] Andrei Oţetea, ***op. cit.***, p. 334.

şi actualizat şi promovat cotidian în Evul Mediu. Pierderea raporturilor directe cu transcendentalul (de fapt, la aceasta se reduce, schematic, filosofia Renaşterii) ajunge şi mai amplă când, alături de natură şi mai preţuit decât el se ridică conceptul omului ca măsură a lucrurilor."[5]

Umanismul Renaşterii, mărginit la început numai la erudiţie şi filologie, devine filosofic, iar în ultima lui fază, filosofia lasă locul ştiinţei.

Se poate defini Renaşterea propriu-zisă, nu cea literară, ci filosofică şi ştiinţifică, drept o restaurare a valorilor lumii antice, dublată de un element cu totul nou, progresul, respectiv descoperirile ştiinţifice.

Renaşterea reprezintă o epocă frământată de închegare a ştiinţelor medicale moderne, prin înfruntarea acestora cu dogmatismul medieval. Omul fizic devine obiect al cunoaşterii ştiinţifice. De-a lungul timpurilor, medicina şi medicul au suferit numeroase transformări: de la vraciul care pretindea că alungă duhurile rele care s-ar fi cuibărit în omul bolnav, s-a trecut la medicul sacerdot, cel care practica în umbra templelor. În Grecia antică s-a dezvoltat o medicină laică ilustrată de medici filosofi, printre care Hipocrate din Cros se bucură şi astăzi de o stimă neştirbită. În Evul Mediu, vindecătorii se recrutau mai ales dintre clericii care monopolizau ştiinţa de carte. Renaşterea a impus medicul erudit, bun cunoscător al scrierilor clasice.[6] Dar, nu simpla descoperire a operelor clasice a produs o schimbare atât de radicală, ci, dimpotrivă, spiritul laic, pozitiv şi raţional, care îl deosebea pe omul modern al Renaşterii de cel medieval, spiritul burgheziei în ascensiune este cel care a dus la redescoperirea antichităţii. O serie de evenimente au favorizat schimbarea medicinii, ridicarea ei pe o treaptă superioară. În primul rând inventarea tiparului a înlesnit multiplicarea şi răspândirea textelor ştiinţifice, apoi tehnica gravurii a făcut anatomia să fie mai accesibilă; descoperirile geografice au îmbogăţit farmacopeea cu plante noi ce aveau excepţionale virtuţi terapeutice. Medicina a avut mult de câştigat de pe urma unor asemenea prefaceri. Încep să fie studiate cu pasiune scrierile marilor savanţi greci şi romani în frunte cu Hipocrate. Contemplarea culturii antice a pus în evidenţă idealul elen al armoniei şi frumuseţii, concretizat într-un adevărat cult al corpului omenesc. Cu alţi ochi au început oamenii să privească acest corp până atunci ascuns şi chinuit, a renăscut astfel dorinţa de viaţă şi bucuria de a trăi. Sculptorii, pictorii şi medicii s-au întrecut în a studia trupul omenesc şi a-i descoperi tainele. Medicina nu se mai vroia sluga plecată a teologiei. Ea lupta pentru libertatea cercetării

---

[5] Mircea Eliade, ***Contribuţii la filosofia Renaşterii***, Colecţia „Capricorn", Supliment '84 al ***Revistei de istorie şi teorie literară***, p. 23.

[6] N. Vătămanu, G. Brătescu, ***O istorie a medicinii***, Bucureşti, Editura Albatros, 1975, p. 6.

adevărului.[7] Având în vedere tendinţele de dezvoltare ale teoriei şi practicii medicale în secolul al XVI-lea, se conturează câteva direcţii principale: prima o reprezentau anatomia şi fiziologia, apoi chirurgia şi farmacia.[8]

Încă din anul 1475, medicul francez **Germain Collot** încearcă cu succes, pe un condamnat la moarte, prima operaţie chirurgicală pentru extragerea pietrei de la rinichi.

François Rabelais (1494-1553), care studiase medicina la Montpellier, îşi face un titlu de glorie din a-l comenta, în 1531, pe Hipocrate în faţa studenţilor de la Montpellier, după nişte lecţii inedite descoperite de el într-un manuscris grec. Tot Rabelais practicase disecţia în 1537. În programul său de învăţământ el recomanda „*cunoaşterea faptelor naturii*," „*nimic să nu-ţi rămână necunoscut. Apoi, prin disecţii frecvente, caută să dobândeşti cunoaşterea celeilalte lumi care e omul.*[9]"

Odată cu **Andreas Vesalius** (1514-1564), medic flamand, unul dintre cei mai de seamă savanţi ai vremii, maestrul de necontestat al anatomiei Renaşterii, se dezvoltă studiile sistematice de anatomie.[10] Drumul său a fost netezit şi de către un alt desăvârşit anatomist şi, în acelaşi timp, creatorul iconografiei anatomice moderne care a fost **Leonardo da Vinci** (1452-1519).[11]

---

[7] ***Ibidem***, p. 185-186.

[8] ***Istoria medicinei universale***. Sub îngrijirea prof. dr. doc. V. L. Bologa, Bucureşti, Editura Medicală, 1970, p. 242-243.

[9] Andrei Oţetea, ***op. cit.***, p. 190. „*Science sans conscience n'est que ruine de l'âme*" – a spus Rabelais.

[10] Se spulberă, astfel, tradiţia că anatomia antică nu poate fi îmbunătăţită sau depăşită, demonstrând că aceasta era, prin excelenţă, o anatomie animală şi nu a omului. Vesalius publica în 1543 la Basel tratatul ***De humani corporis fabrica*** cu gravuri de Stefano Calcar, elevul lui Tiţian. Prin această operă, Vesal o rupea cu tradiţia galenică. Galen făcuse autopsii pe animale, în special pe maimuţe, în timp ce Vesal autopsiase oameni: „*Mi-am luat sarcina să demonstrez structura omului pe el însuşi.*" El a ridicat anatomia la rangul de adevărată ştiinţă, iar exemplul său a fost urmat şi de alţi medici renascentişti. Cf. ***Istoria medicinii universale***, ***op. cit.***, p. 243-244 şi N. Vătămanu, G. Brătescu, ***op. cit.***, p. 188-190.

[11] Redescoperite abia după două secole, cele peste 750 de planşe reprezentând oase, muşchi, organe, până şi secţiuni prin creier, fătul în uter etc. au produs uimire, atât de adâncă se dovedea a fi ştiinţa anatomică a artistului; deşi cunoştea bine operele predecesorilor săi, precum Galen, Guy de Chauliac şi alţii, el a pornit nu de la spusele altora, ci de la ceea ce vedea cu proprii ochi. Cf. N. Vătămanu, G. Brătescu, ***op. cit.***, p. 186-187. Leonardo da Vinci a disecat vreo 30 de cadavre (cf. ***Istoria generală a ştiinţei***, ***op. cit.***, p. 148).

Fiziologia, patologia şi terapeutica sunt domeniile în care **Jean Fernel** (1497-1558), prin tratatul său ***Despre Medicină*** (1544), a adus noi şi valoroase contribuţii.

În chirurgie, **Ambroise Paré** (1509?-1590), prin lucrarea sa din 1545, ***La Manière de traîter les plaies...***, marchează renaşterea chirurgiei franceze. Chirurgia franceză a strălucit în secolul al XVI-lea, datorită lui A. Paré; lucrările sale au fost ilustrate, de cele mai multe ori, cu figuri reprezentând instrumente de chirurgie, aparate pentru diverse fracturi.[12] Din lucrările sale se degajă un principiu şi anume, cel al supunerii în faţa experienţei. În 1572, A. Paré preconiza deja folosirea ochilor artificiali. Lucrarea sa capitală este ***Anatomie universelle du corps humain***, din 1561. El a dominat întreaga chirurgie europeană din secolul al XVI-lea; şi-a scris operele în limba franceză, deoarece nu cunoştea latina.

Charles Estienne (1504-1564), unul dintre cei mai renumiţi tipografi umanişti, a fost şi un medic şi un botanist renumit. În 1542, a obţinut diploma de doctor în medicină; a practicat medicina şi se pare că a fost profesor la Facultatea de Medicină din Paris; printre altele, este şi autorul unui tratat de anatomie ilustrat (1545).[13]

Henri II Estienne (1531-1598), celebrul tipograf al dinastiei Stephanienilor, este autorul unui ***Dictionarium Medicum***, 1564, sumar al sinonimiei greco-latine.[14]

Michel Servet (1509-1553), teolog şi medic spaniol, a conceput ideea circulaţiei sanguine în plămâni.

Nu trebuie uitat nici germanul născut în Elveţia **Paracelsus** (**Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim**, 1493-1541), acela care a personificat năzuinţele fundamentale ale medicinii renaşterii, luptător şi savant,

---

[12] Robert Brun, ***Le livre français illustré de la Renaissance***, Paris, Edition A. Et J. Picard, 1969, p. 266-267.

[13] Lucrarea ***De dissectione partium corporis humani libri tres*** este scrisă în colaborare cu chirurgul Etienne de la Rivière, în limba latină şi apoi tradusă în franceză în 1546 de Charles însuşi cu titlul ***La disection des parties du corps humain***. Autorul îl combătea pe Galen. Iconografia lui Ch. Estienne este bogată. Cf. ***Istoria generală a ştiinţei, op. cit.***, p. 151-152; Elena Damian, Charles Estienne – autor şi editor, în ***Biblioteca şi Cercetarea***, XVII, Cluj-Napoca, 1993, p. 16-18.

[14] ***Istoria generală a ştiinţei, op. cit.***, p. 160.

medic renumit, cu numeroase contribuţii în practica terapeutică, deschizător de drumuri în domeniul concepţiilor medicale.[15]

Dintre medicii francezi renascentişti prezenţi în colecţiile Bibliotecii academice clujene (trataţi în ordinea cronologică a anului naşterii lor) îl amintim, în primul rând, pe **Jacques Dubois**, zis **Sylvius**[16] (1478-1555), matematician şi, mai ales, medic renumit. A ţinut la Paris cursuri de anatomie, fiziologie şi patologie care s-au bucurat de un deosebit succes printre studenţi; în aceeaşi perioadă, Jean Fernel se bucura de acelaşi succes predând chirurgia. Opera lui Sylvius este remarcabilă atât prin diversitatea ei, cât şi prin valoarea ştiinţifică. El a scris poeme despre subiecte istorice, o ***Gramatica latino-gallica*** (Paris, 1532), valoroasă mai mult pentru partea consacrată foneticii,[17] însă lucrările de medicină predomină; a lăsat numeroase comentarii asupra lui Hipocrate şi Galen şi câteva descoperiri în anatomie.[18] Numele său se leagă strâns de istoria anatomiei. În prima jumătate a secolului al XVI-lea, probleme în aparenţă pur filologice constituie un subiect principal al discuţiilor anatomice, dar vehemenţa cu care erau puse dovedeşte că, de fapt, nu era vorba de simple probleme de vocabular, ci conflictul era între observaţiile anatomice clasice şi cele medievale; treptat, se purifică terminologia anatomică. Această anatomie de orientare filologică îşi are adeptul în Sylvius, care a creat la Paris un centru prestigios de aceeaşi orientare.

În Franţa, trezirea interesului pentru studiile anatomice are loc la început la Montpellier, apoi, în prima jumătate a secolului al XVI-lea, Parisul devine centrul indiscutabil al acestor studii datorită activităţii didactice a lui Sylvius, care era

---

[15] ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 253-256; N. Vătămanu, G. Brătescu, ***op. cit.***, p. 190-193; Constantin Rabega, ***Paracelsus***, în ***Figuri ilustre din perioada Renaşterii***, Bucureşti, Editura Albatros, 1972, p. 250-266.

[16] Pentru autorii prezenţi în colecţiile Bibliotecii academice clujene, am luat în considerare numai ediţiile din perioada Renaşterii (pentru Renaşterea franceză, 1480-1624). Pentru periodizarea Renaşterii franceze, vezi: ***Littérature française, La Renaissance***, vol. I, 1480-1548, vol. II, 1548-1570, vol. III, 1570-1624. Vol. I: Yves Giraud, Marc René Yung, Paris, B. Arthaud, 1972; vol. II: Enea Balmas, Paris, B. Arthaud, 1974; vol. III: Jacques Morel, Paris, B. Arthaud, 1973.

[17] N. Condeiescu, ***Traîté d'histoire de la langue française***, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1973, p. 211.

[18] Elena Damian, ***Cartea franceză a Renaşterii în fondurile Bibliotecii academice clujene*** (II) în ***Biblioteca şi cercetarea***, XII, Cluj-Napoca, 1988, p. 175-176; lucrările sale de medicină au fost reunite după moartea sa de René Moreau: Jac. Sylvii, ***Opera Medica***, Genève, 1630, in-folio. Cf. ***La Grande encyclopédie***. Sous la direction de Berthelot. Vol. I-XXXI. Paris, H. Lamirault et Cie., éditeurs, 1885-1902; vol. XIV, p. 1156.

expert în filologie clasică şi adept al galenismului.[19] Cu toate că orientarea cursului lui Sylvius era ferm galenică, el are meritul de a fi contribuit într-o măsură hotărâtoare la crearea unei nomenclaturi anatomice clare şi precise. Tot el este autorul unor descoperiri importante în anatomie.[20]

Sylvius are meritul de a fi îndrumat activitatea chirurgului A. Paré, stăruind alături de J. Fernel, ca acesta să-şi publice rezultatele muncii în valoroasa lucrare din 1545.

În domeniul bolilor psihice a avut câteva idei, iar ideile sale terapeutice experimentate de el în isterie, de exemplu, sunt, în parte, aplicabile şi astăzi.

Dintre lucrările lui de medicină, biblioteca noastră păstrează în colecţiile sale trei titluri:

Morborum internorum prope omnium curatio..., Venetiis, ex officina Erasmiana, 1549, 159 p., in -8, legată în pergament, cu iniţialele MB pe copertă, cu multe adnotări manuscrise în limba latină şi polonă; pe pagina de titlu apar anii 1607 şi 1615 şi mai mulţi posesori. [cota U 62607]

Methodus medicamenta componendi, ex..., Lugduni, apud Gulielmi Rovil, Excudebat Philibertus Rolletius et Bartholomaeus Fraenus, 1549, 680 p., in -16, legată în piele, cu ornamente, cu anul legăturii (1550) pe copertă, cu închizători metalice, cu însemnări manuscrise şi sublinieri cu roşu şi negru. [cota U 63684]

De febribus commentarius ex libris aliquot Hippocratis et Galeni..., [F. l.], [sec. XVI], 71 p., in -8, legată în piele, cu frumoase ornamente şi blazoane; pe coperta întâi apar iniţialele *H. S. N.* şi însemnări manuscrise pe verso-ul ei; are câteva colţuri de pagini arse şi o parte din foaia de titlu este ruptă. [cota U 64266]

---

[19] Sylvius a fost unul dintre maeştrii marelui Vesal şi al lui Servet. După publicarea lucrării lui Vesal, în care era ridiculizată maniera acestuia de a preda anatomia, cei doi, discipolul şi profesorul, devin duşmani înverşunaţi. Este, însă, adevărat că, prin opoziţia sa faţă de reforma lui Vesal, Sylvius a jucat un rol negativ în dezvoltarea anatomiei. Cf. ***Istoria generală a ştiinţei, op. cit.***, p. 150; N. Vătămanu, G. Brătescu, *op. cit.*, p. 187-188.

[20] Sylvius a perfecţionat tehnica injecţiei anatomice. În orice caz, este primul care o menţionează într-o lucrare tipărită. Canalul care leagă al treilea ventricul cerebral de al patrulea poartă numele de „*apeductul lui Sylvius.*" El a descoperit valculele venelor, a descris muşchiul pătrat (cvadriceps) al coapsei, a aplicat primul metoda injecţiilor colorate în studiul angiologiei. Cf. ***Dictionnaire des Lettres Françaises***, Publié sous la direction de Georges Grente. Collaborateurs: Albert Pauphilet, Louis Pichard, Robert Barroux. ***Le seizième siècle***, Paris, Arthème Fayard, 1951, p. 257; ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 244, 247-249, 259, 497-498.

Jean Fernel, **Fernelius** (1497-1558), „*Galenul modern*," medic, mare practician, filosof, matematician şi astronom, a avut rezultate remarcabile în toate domeniile de care s-a ocupat. Începând din anul 1534 (doctor din 1530), s-a consacrat în exclusivitate medicinii, predând-o, practicând-o şi publicând importante lucrări ştiinţifice. „*Fernel caracterizează această fază a Renaşterii în care erudiţia este pe primul plan când este vorba de a şti ce au făcut anticii, înainte de a deschide căi noi. Este un restaurator*."[21] Ceea ce l-a preocupat pe Fernel a fost ideea stabilirii unei legături între raţiune şi experienţă; aceasta este ideea expusă în ***De naturalia parte medicinae*** (1542), reluată şi îmbogăţită în lucrarea ***Medicina*** din 1544.

Jean Fernel a fost unul dintre cei mai celebri profesori ai timpului său. El i-a comentat pe Hipocrate şi Galen, dar şi pe învăţaţii arabi şi a încercat să-i împace. Dar, dacă nu a îndrăznit să se apropie prea tare de Hipocrate, „părintele medicinii," a expus, cel puţin, galenismul şi ideile arabilor cu claritate, combătându-le erorile şi exagerările.

A preconizat observaţia directă ca singurul mijloc de a descoperi principiile directoare ale ştiinţei; în patologia generală se lasă dominat de galenism; în terapeutică se lasă condus de preceptul „*contraria contrariis curantur*."[22]

„*Lucrările lui Fernel în domeniul fiziologiei umane, animale şi vegetale sunt o mărturie a acestei influenţe persistente a raţionalismului aristotelic de-a lungul întregului secol al XVI-lea*."[23] Fernel a vrut să realizeze singur sinteza medicinii din epoca sa. Omul de ştiinţă din secolul al XVI-lea nu are în faţa lui şi nu vrea să aibă decât natura. Pentru a face să progreseze ştiinţa, el nu porneşte de la ceea ce este universal admis, ci este sarcina lui exclusivă să construiască direct, pornind de la totalitatea faptelor, întregul edificiu al cunoaşterii.

În 1542, Jean Fernel a spus: „*Anatomia este tot atât de necesară medicinii ca şi geografia istoriei*."[24] Tot în 1542, publicând tratatul ***De naturalia parte medicinae***, primul studiu monografic modern asupra fiziologiei, Fernel a fost creatorul termenului, iar în ediţia a doua a lucrării sale, l-a folosit chiar în titlu: ***Universae medicinae liber primus. Physiologiae libri septem***, Paris, 1554. Considerată ca o introducere în medicină, ***Physiologia*** îşi propune să studieze omul în raport cu „*res naturales*" (făcându-se distincţia dintre acestea şi „*res*

---

[21] ***La Grande encyclopédie, op.cit.***, vol. XVII, p. 301.

[22] ***Ibidem***, vol. XXIII, p. 537. Principiul hipocratic este „*similia similibus curantur*."

[23] ***Istoria generală a ştiinţei, op. cit.***, p. 15.

[24] ***Ibidem***, p. 156.

praeter naturam" şi „*supra naturam*"). Fernel arată că scopul fiziologiei este „*cunoaşterea naturii omului sănătos, a tuturor forţelor şi a tuturor funcţiilor sale*."[25] Termenul a fost creat, dar noua ştiinţă nu a fost constituită pe deplin, Fernel fiind, însă, cel care deschide drumul spre acest nou domeniu.

Pentru Fernel, sufletul este principiul şi cauza tuturor funcţiunilor fiinţei vii.

Anatomia se prezintă, în teorie, ca bază a unei explicaţii raţionale a marilor funcţii fiziologice. I se recunoaşte pe deplin lui Fernel spiritul de observaţie deosebit şi o puternică logică medicală; observaţia personală şi experienţa câştigată în timp îndelungat la patul bolnavului constituie pentru el fundamentul formaţiei medicale. El a intuit sarcinile ce le are de îndeplinit medicina ca ştiinţă în acea epocă, atât pe planul teoretic, cât şi al activităţii practice. Cea mai de seamă sarcină pe care trebuie să o rezolve ştiinţa despre arta îngrijirii bolnavului era sistematizarea noţiunilor, instaurarea unei anumite ordini în doctrinele medicale, stabilirea elementelor de bază, fundamentul din care trebuie să rodească teoria şi practica medicală, stabilirea a însăşi părţilor componente ale ştiinţei medicale. Înnoirea pe care o aduce el în domeniul medicinii este o temeinică coordonare şi sistematizare a materialului faptic. Adună ceea ce grecii, romanii şi arabii îi puteau oferi ca lucrări excelente pentru a alcătui un corp de doctrină apropiat nevoilor secolului său (pentru el, utilul a fost pe primul loc) şi care a fost expresia cea mai completă a ştiinţei de atunci.

Tratatul său, ***Medicina*** (1544), împărţit în trei părţi – ***Fiziologie*** (mai bine spus anatomie şi fiziologie), ***Patologie*** şi ***Terapeutică*** – este opera capitală a lui Fernel. Lui i se datorează introducerea celor două cuvinte în terminologia medicală: fiziologie şi patologie.[26] Prin lucrările sale, Fernel şi-a adus contribuţia la temeliile medicinii moderne.

---

[25] ***Ibidem***, p. 156-157.

[26] Privind cunoaşterea corpului uman ca punct de plecare al medicinii, Fernel consacră prima parte a tratatului său anatomiei şi fiziologiei. El îşi sfătuia elevii să nu ignore anatomia, „*teatrul evenimentelor*", dar studiul „*evenimentelor înseşi*" – fiziologia şi patologia – trebuie să aibă o pondere deosebită. De fapt, lui Fernel i se datorează introducerea acestor două cuvinte în terminologia medicală: primul – fiziologia – în accepţia sa curentă de ştiinţă a proceselor vitale şi al doilea – patologia – în sensul general de studiu al bolilor, simptomelor, locului şi cauzelor acestora. În anatomie, Fernel nu a adus descoperiri propriu-zise, dar, a rectificat, totuşi, mai multe erori ale lui Galen şi Aristotel. În cadrul sistematizării făcute de el, a stabilit locul anatomiei în marea orchestră a ştiinţei medicale ca bază fermă şi indispensabilă a întregii gândiri medicale. Patologia este tratată destul de bogat în opera lui Fernel. Se opreşte foarte pe larg asupra analizei pulsului şi urinei, acestea oferind concluzii de bază pentru diagnostic şi tratament. Ultima parte a Patologiei este consacrată unei scurte descrieri a bolilor admise pe atunci şi le

Dintre lucrările sale mai importante, în fondurile Bibliotecii academice clujene, se păstrează un număr de 8 lucrări în 11 exemplare:

Medicina Ad Henricum II..., Venetiis, apud Balthassarum Constantinum ad signum divi Georgii, 1555, 239 + 219 p., in -8, legată în piele, cu ornamente, cu medalioane, cu închizători metalice; pe coperta I, iniţialele *M.I.A.P.*; cu sublinieri şi însemnări manuscrise. Începând din 1544, această lucrare a avut peste 30 de ediţii, Fernel a fost primul medic al regelui Henric al II-lea. A adunat aici tot ce i s-a părut mai valoros în lucrările autorilor greci, latini şi arabi, în materie de fiziologie, patologie şi terapeutică. [cota U 61699]

Universa medicina..., [Geneva], apud Jacobum Stoer, 1580, 8 f. + 657 p. + 53 p. index, in-folio, legată în piele, cu medalioane, ornamente şi închizători metalice. [cota R 80726]

Universa medicina..., Editio quarta. Francofurti, apud Andream Wechelum, 1581, 670 p., in -8, legată în pergament, cu ornamente, blazoane pe ambele coperţi; pe coperta I, iniţialele *F. A.* şi anul legăturii (1589); cu însemnări manuscrise. [cota R 115009]

Universa medicina..., Editio 5. Francofurti, apud Andreae Wecheli heredes, Claudium Marnium et Ioan. Aubrium, 1593, 670 p., in -8, legată în pergament, cu ornamente, cu medalioane pe coperţi, cu iniţialele *E. M.* şi anul legăturii (1602) pe coperta I. [cota U 61839]

Universa medicina..., Editio octava, Aureliae Allobrogum, excudebat Petrus de la Rovière, 1604, 647 p., in -8, legată în pergament. [cota R 114838]

Therapeutices universaliis... libri septem, Aureliae Allobrogum, 1604, 552 p., in -8, legată în pergament. [cota R 114840]

Consilium pro epileptico scriptum, Francofurti, Excudebat Andreas Wechelum, 1580, 20 p., in -8, legată cu manuscris (litere roşii şi negre) pe piele, manuscris din secolul al XV-lea, probabil, cu însemnări manuscrise în carte; pe pagina de titlu, iniţialele *M. G. S.* şi o însemnare manuscrisă în limba latină din care rezultă că această lucrare a aparţinut, în anul 1686, luna septembrie, lui Andreas Bertram, farmacist transilvănean din Sighişoara. [cota R 95090]

împarte în două mari clase (acelea care nu ocupă nici un sediu determinat, respectiv febrele şi bolile speciale sau locale, care sunt interne sau externe, situate deasupra sau dedesubtul diafragmului şi în care el înglobează bolile întregii substanţe, printre care şi bolile contagioase). Fernel a fost un mare patologist al epocii sale, prin claritatea, precizia şi simplitatea clasificării. A fost şi un clinician de mare intuiţie. ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 251-253, 376 şi 444; Benone Duţescu, ***Jean Fernel***, în: ***Figuri ilustre din perioada Renaşterii, op. cit.***, p. 292-296.

Consiliorum Medicinalium liber..., Aurelianae, apud Petrum de la Rovière, 1604, 174 p., in -8, legată în pergament. [cota R 114841]

De luis Venereae, sive morbi..., Patavii, apud Paulum Meietum, 1580, 112 p., in -12, legată în piele, cu medalion, cu ornamente aurii, cu ex-libris M Michäelis Grifcorij A. 1604. [cota U 64496]

Pharmacia... Nunc primum edita. Hanoviae, typis Wechelianis, apud Claud Marnium et haeredes Io. Aubrii, 1605, 348 p., in -12, legată în pergament. [cota U 64455]

De abditis rerum causis libri duo, Aureliae Allobrogum, 1604, Petrus de la Rovière, 264 p., in -8, legată în pergament [cota R 114839]. În această lucrare, Jean Fernel vrea să salute triumful noii ere; el enumeră marile cuceriri ale ştiinţei restaurate, explorarea lumii, inventarea tiparului care permite contemporanilor să urmărească evoluţia ideilor etc[27].

Guillauma Rondelet, Rondeletus (1507-1566) a studiat medicina la Montpellier şi Paris, a predat la Montpellier şi, tot aici, a ridicat un amfiteatru de anatomie în 1556.[28] Doctoratul şi-l susţinuse la Montpellier, în 1537. A fost un naturalist emerit, unul dintre primii observatori ai faunei acvatice, căreia i-a consacrat o lucrare rămasă clasică, în care schiţează o clasificare naturală, ceea ce i-a adus titlul de părinte al ihtiologiei franceze (***De Piscibus***, Lyon, 1555, foarte bine ilustrată). A fost, de asemenea, un mare botanist; a cules plante pentru ierbar; a fost profesorul lui Charles de l' Ecluse (Clusius); a fost prieten cu Rabelais care l-a evocat în opera sa sub numele de Rondibilis. Dar, Rondelet se socotea, mai ales, medic. Observaţiile sale dobândite din practica medicală le-a cuprins în mici tratate, destul de multe şi destul de apreciate. Ajuns în culmea carierei sale, el continua să practice medicina, ţinea cursuri de câte 3 ore pe zi, iar noaptea citea. Devotamentul în activitatea sa medicală îl determină să nu refuze să meargă să o îngrijească pe soţia unui prieten, bolnavă de dizenterie. La căpătâiul bolnavei s-a contaminat şi el iar, după zece zile, a murit.[29]

Rondelet este autorul unor lucrări care l-au plasat printre cei pe care istoria anatomiei nu îi poate uita. Dintre lucrările sale de medicină, în colecţiile bibliotecii noastre se află patru lucrări în cinci exemplare:

---

[27] Vezi şi: Elena Damian, ***Cartea franceză a Renaşterii în fondurile Bibliotecii academice clujene*** (II), ***op. cit.***, p. 176-177.

[28] Primele amfiteatre de anatomie au fost cele de la Padova (1549) şi Montpellier (1551). Cf. N. Vătămanu, G. Brătescu, ***op. cit.***, p. 205.

[29] Elena Damian, ***Cartea franceză a Renaşterii în fondurile Bibliotecii academice clujene*** (II), ***op. cit.***, p. 177; Grigore Davidescu, ***Guillaume Rondelet***, în ***Figuri ilustre din perioada Renaşterii, op. cit.***, p. 330-339.

Methodus curandorum omnium morborum corporis humani in III libros distincta. Eiusdem. II. De dignoscendis morbis. III. De febribus. IV. De morbo Italico. V. De internis et externis. VI. De pharmacopolarum officina. VII. De fucis. Omnia nunc in lucem castigatius edits. Lugduni, apud Guliel. Rovillium, 1575. Sub scuto veneto, 1277 p., in – 8, legată în pergament, cu sublinieri şi însemnări manuscrise. [cota U 64254]

Idem, Francofurti, apud heredes Andreae Wecheli, Claudium Marnium et Ioan Aubrium, 1592, 1277 p., in -8, legată în piele, cu ornamente, coperta restaurată în parte, poartă iniţialele *P. C. L.* şi anul 1606. [cota R 115220] În general, reeditările s-au făcut după ediţia din 1573.

Tractatus de succedaneis..., 19 p. in: Schvenckfelt, Caspar, Thesaurus pharmaceuticus..., Basileae, Ex Officina Frobeniana, 1587, 647 p., in -8, fără legătură. [cota U 64703]

Theriaca tractatus, 37 p. in: Cordus, Valerius, Dispensatorium sive pharmacorum conficiendorum ratio: ... Ex Officina Plantiniana Raphalengii, 1608, 478 p., in -16, legată în pergament, cu însemnări manuscrise şi sublinieri. [cota R 96748]

Opera omnia medica..., Genevae, apud Petrum et Jacobum Chouër, 1628, 1349 p., in -8, legată în pergament, cu legători din piele. Faţă de: ***Methodus curandorum omnium morborum corporis humani in III libros distincta...***, lucrarea mai cuprinde: Tractatus nunc primum excusi: I. ***Introductio ad. Praxim***; II. ***De Urinis***; III. ***Consilia Medica***. [cota U 64174]

Charles de L' Ecluse, **Clusius** (1526-1609), a fost unul dintre primii şi cei mai remarcabili autori de botanică descriptivă, făcând din descrierile plantelor o adevărată artă; unele plante sunt descrise de el pentru prima oară.

Om multilateral, ca şi ceilalţi reprezentanţi ai Renaşterii, Clusius a studiat dreptul, dar a fost şi doctor în medicină la Montpellier. În 1551 a fost secretarul lui Rondelet, care i-a fost profesor şi protector, găzduindu-l în casa sa.[30]

Lucrările sale au fost reunite, în 1601, sub titlul ***Rariorum plantarum historia***, Antverpiae, Ex Officina Plantiniana, apud Ioannem Moretum, 1601, 349 p., in-folio; păstrăm în colecţiile bibliotecii noastre această lucrare preţioasă în ediţia I, legată în piele, cu ornamente. În carte găsim multe desene de plante. În această operă, autorul descrie şi reproduce 1585 de plante clasificate într-o

---

[30] ***Dictionnaire des Lettres Françaises***, Publié sous la direction de Georges Grente. Collaborateurs: Albert Pauphilet, Louis Pichard, Robert Barroux. ***Le seizième siècle, op.cit.***, p. 449-450; aici, ortografia numelui său este Charles de L'Escluse, dit Clusius.

manieră originală, descrieri ştiinţifice care dovedesc un spirit de observaţie pătrunzător şi original. [cota R 81993] Este cea mai importantă contribuţie a sa.[31]

Unele din lucrările sale sunt adnotări şi numeroase traduceri în limba latină din diverşi autori; ne-au reţinut atenţia în special traducerile sale referitoare la diverse plante cu rol terapeutic în medicină. Astfel, a tradus studiile lui Nicolas Monardes, Christophorus à Costa şi Garcia Da Orta, din care păstrăm 10 exemplare.[32]

Laurent Joubert (1529-1583), medic al regelui Navarrei, bun psiholog, autorul câtorva lucrări de medicină, majoritatea scrise în limba franceză. A studiat medicina la Montpellier (începând din 1550 şi a absolvit-o în 1558) şi a practicat-o la Lyon, Paris, Padova, apoi s-a reîntors la Montpellier unde a locuit la Rondelet.

De o mare încredere s-a bucurat ***Farmacopeea*** lui Joubert din 1579 (Lyon). Într-o operă sui-generis despre râs (***Du ris***), apărută la Montpellier, face interesante consideraţii psihopatologice.

Laurent Joubert numea medicina „*filosofia naturală a corpului.*"[33]

Din vasta sa operă, noi deţinem un exemplar din lucrarea ***Medicinae practicae priores libri III***, [Lugduni?], Ex officina Ioannis Gregorii, 1572, 264 p., in -8, legată în piele, cu ornamente, blazoane, cu iniţialele *H. S. N.* pe coperta I, are câteva colţuri de pagini arse, cu sublinieri. [cota U 64264]

În concluzie, Renaşterea a fost o epocă frământată de închegare a ştiinţelor medicale moderne, conturându-se câteva direcţii principale: anatomia şi fiziologia, apoi chirurgia şi farmacia.[34] Medicina Renaşterii s-a eliberat, în mare măsură, de constrângerile scolasticii, cultivând din ce în ce mai consecvent observaţia directă şi chiar experimentul. Medicii vestiţi ai vremii s-au angajat pe acest nou drum, deschizând, astfel, calea spre noi şi importante realizări, care se vor perfecţiona în

---

[31] ***Istoria generală a ştiinţei, op. cit.***, p. 184; ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 624.

[32] Elena Damian, ***Cartea franceză de botanică din epoca Renaşterii în colecţiile Bibliotecii academice clujene***, în ***Biblioteca şi cercetarea***, XV, Cluj-Napoca, 1991, p. 62-71, 73 şi 76; ***Dictionnaire des Lettres Françaises***, Publié sous la direction de Georges Grente. Collaborateurs: Albert Pauphilet, Louis Pichard, Robert Barroux. ***Le seizième siècle, op.cit.***, p. 449-450.

[33] ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 498; ***Dictionnaire des Lettres Françaises***, Publié sous la direction de Georges Grente. Collaborateurs: Albert Pauphilet, Louis Pichard, Robert Barroux. ***Le seizième siècle, op.cit.,*** p. 401.

[34] ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 242.

secolul următor.[35] Un merit însemnat a revenit terapeuticii din vremea Renaşterii: acela de a fi valorificat mai intens flora indigenă.[36]

Renaşterea medicinii franceze este bine ilustrată în colecţiile Bibliotecii academice clujene prin lucrări de o deosebită valoare ştiinţifică, bine păstrate, legate artistic, exemplare care au fost studiate de intelectualii transilvăneni, mărturie fiind şi numeroasele însemnări manuscrise. Aceste lucrări aduc prestigiu bibliotecii noastre, iar relevarea existenţei şi valorii lor ni s-a părut necesară.[37]

ANEXA 1. Învăţământul medical în evul mediu şi în Renaştere

În Evul Mediu întâlnim o serie de şcoli de medicină, adăpostite în cadrul unor academii. Astfel, vechile academii greceşti au continuat să funcţioneze în Imperiul Bizantin, atât la Constantinopol, cât şi în regiunile răsăritene ale imperiului. Pe de altă parte, în centrele ştiinţifice din califatele arabe, se preda medicina laică în spitale, sub îndrumarea unor renumiţi maeştri.

Noţiuni elementare de medicină teoretică puteau fi dobândite şi în cadrul primelor şcoli organizate pe lângă mănăstirile occidentale, cum au fost şcoala de la Monte Cassino din Italia, sau şcolile „capitulare" din Chartres şi Tours din Franţa, unde mulţi clerici se ocupau cu medicina, studiind şi comentând manuscrise vechi.

Toate aceste şcoli, ca şi cele din Bizanţ, au fost, mai cu seamă, şcoli filosofice, aşa-zise „academii", unde, pe lângă filosofie, astrologie, fizică, ştiinţele naturale, se preda şi medicina. Ele nu au fost şcoli pur medicale, dat fiind că medicina nu era considerată o ştiinţă de sine stătătoare, ci o ramură secundară a filosofiei. Mai târziu, se vor înfiinţa adevărate şcoli de medicină, ştiinţa vindecării va deveni independentă, deşi va păstra legături cu un şir de discipline înrudite şi ajutătoare.

O primă şcoală medicală recunoscută a fost cea din Salerno, în sudul Italiei. Ea a fost considerată, la un moment dat, centrul european al studiilor medicale; spre sfârşitul secolului al XIV-lea, începe să decadă.

Odată cu dezvoltarea feudalismului în Europa Occidentală, se înfiinţează, în principalele oraşe, o serie de şcoli superioare, universităţile, în care domină scolastica. Centrul învăţământului medicinii se mută de la Salerno la Bologna, la Montpellier şi la Paris. Primele universităţi apar ca asociaţii, corporaţii sau bresle de profesori şi studenţi. La Bologna, corporaţia profesorilor era separată de aceea a studenţilor şi avea mai mult

---

[35] N. Vătămanu, G. Brătescu, ***op. cit.,*** p. 207.

[36] ***Istoria medicinei universale, op. cit.,*** p. 444.

[37] Pentru redactarea lucrării, au mai fost consultate: ***Grand Larousse encyclopédique en dix volumes***, Paris, Librairie Larousse, 1964, vol. IX; ***Manuel d'histoire littéraire de la France. Tome I. Des origins à 1600***. Sous la direction de Jean-Charles Payen et Henri Weber. Avec la collaboration de..., Paris, Editions sociales, 1965; ***Dictionnaire des biographies***, Publié sous la direction de Pierre Grimmal, Paris, Presses Universitaires de France, 1958, 2 vol.; ***Dicţionar cronologic al ştiinţei şi tehnicii universale***, coordonator Academician Ştefan Bălan, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1979.

caracterul unei asociaţii de meşteşugari. Asemenea comunităţi îşi luau denumirea de **universitas** şi, ca toate asociaţiile şi corporaţiile medievale, erau autonome. În secolul al XIII-lea începe practicarea sistematică a disecţiilor pe cadavre umane şi anatomia devine obiect principal de învăţământ, mai ales la Bologna şi Padova. Bologna avea universitate în anul 1123; în secolul al XIII-lea, ea grupa un număr de 47 de profesori. În secolele al XIV-lea – al XVI-lea, disecţiile se practicau în mod curent; ele aveau loc în vestitele „teatre anatomice," unde elevii şcolilor de medicină învăţau anatomia umană pe cadavre.

Universitatea din Padova a fost înfiinţată în anul 1222, prin trecerea aici a studenţilor şi a profesorilor de la Bologna, unde împrejurările politice nu mai îngăduiau o liberă predare a învăţământului; ea a ajuns la cea mai mare splendoare în secolele al XV-lea şi al XVI-lea.

În secolul al XV-lea, medicina se preda la două catedre de teorie, două de practică, două de chirurgie, cuprinzând şi anatomia; mai funcţionau catedre de logică, de retorică şi de astrologie, ultima înglobând matematica şi astronomia. Doctorii căpătau diplomă de „iatrofilosofi." Cursurile se predau la catedră citindu-se, iar studenţii luau note. Profesorii erau numiţi, de aceea, **doctori chartacei**. Un „antagonist" combătea tezele „doctorilor" şi studenţii învăţau din aceste discuţii contradictorii, deseori pasionante. Doar marile personalităţi erau scutite de prezenţa antagoniştilor. Şi anatomia se preda la început de la catedră, în timp ce un bărbier „demonstra," cum se pricepea, organele. Profesorii nu au întârziat, însă, să coboare la masa de disecţii, pentru a face singuri demonstraţii. În 1595, s-a dat în funcţiune noul amfiteatru de anatomie, celebru în întreaga lume. În 1533, fusese înfiinţată Grădina botanică, unde se cultivau plantele medicinale.

Învăţământul clinic a apărut, şi el, concomitent.

Italia, vechiul leagăn al primei şcoli medicale, s-a impus lumii intelectuale şi ştiinţei medicale – în afară de Bologna şi Padova – printr-o salbă de nemuritoare universităţi: Parma (secolul al XI-lea), Napoli (1224), Roma (1303), Modena (1328), Pisa (1343), Florenţa (1349) şi altele.

În timpul Renaşterii, profesorii nu rămâneau prea mult la o universitate, ci, adesea, doar un singur semestru. Acelaşi maestru preda la două-trei facultăţi din oraşe sau chiar ţări diferite, în acelaşi an universitar. Prin urmare, docenţii, lectorii şi profesorii duceau o viaţă rătăcitoare.

Edictul cardinalului Conrad de Fürstenberg, din 17 aprilie 1220, marchează întemeierea oficială a celei mai vechi universităţi de medicină din **Franţa**, la Montpellier. Se pare că aici, şcoala exista chiar din secolul al XI-lea, deoarece, în secolul al XII-lea, medici salernieni predau aici şi formau discipoli. Şcoli în care se preda medicina, înglobată în „fizică," existau în mai multe centre cum au fost cele de la Fleury-sur-Loire, Tours, Reims, Chartres, unde predau clerici pentru clerici. Sunt, de asemenea, cunoscute şcolile rabinice din secolele al IX-lea şi al XI-lea, în sudul Franţei (Narbonne, Béziers, Lunel, Beaucaire, Arles, Nimes). Odată cu înfiinţarea universităţilor care grupau, ca şi în Italia, facultăţi de teologie, drept civil şi canonic, arte libere şi medicină, începând, mai ales, din secolul al XV-lea, medicina se laicizează.

În 1598, în Franţa, ia fiinţă la Montauban o Academie de medicină protestantă, cu doi profesori, dar, după o activitate modestă, timp de şase decenii, ea a dispărut.

Deoarece în facultăţile din cadrul universităţilor, predarea avea mai mult un caracter teoretic, conservator şi insuficient din punctul de vedere al necesităţilor practice, începând din secolul al XV-lea iau naştere confrerii şi colegii în mai multe oraşe fără facultăţi, dar şi în centrele universitare care doresc să organizeze un învăţământ eminamente practic în domeniul chirurgiei, anatomiei, fiziologiei, epidemiologiei şi chiar al chimiei. Aceste confrerii sau colegii sunt transformate, apoi, în academii şi societăţi savante. Tot acum iau fiinţă instituţii extrauniversitare, precum Colegiul Regal şi Grădina Regală, care promovau un învăţământ practic. Se ţin şi cursuri libere de anatomie, chirurgie, obstetrică, chimie etc. predate atât teoretic, cât şi practic. De asemenea, spitalele devin baze de învăţământ practic, în cadrul cărora erau admişi să facă stagii atât studenţi în medicină francezi, cât şi cei străini. Din cele 24 de facultăţi de medicină de care dispunea Franţa, 4 mai ales s-au bucurat de o reputaţie deosebită datorită vechimii şi activităţii lor bogate: Montpellier, Paris, Toulouse şi Strasbourg.

La început, facultăţile de medicină reprezentau o grupare liberă de profesori şi studenţi uniţi prin aceleaşi preocupări profesionale. Universitatea din Montpellier fusese pusă sub tutela bisericii şi nimeni nu putea învăţa aici fără aprobarea episcopului local. În anul 1242 apare „decanul" ca fiind cel mai vechi dintre profesori, numit, însă, de către episcop. Din 1309, el este, totuşi, ales de colegii săi. Până la legea din 1792 se va păstra statutul iniţial din 1220, inclusiv titulatura „Universitatea de medicină din Montpellier," stabilită de papa Nicolae al IV-lea, în 1289. În 1490, Carol al VIII-lea creează aici „Colegiul de Medicină." În 1498 sunt numiţi patru „profesori regali," salariaţi de suveran şi asistaţi de doctorii agregaţi. De la Henric al IV-lea, universitatea primeşte, în 1593, o catedră de anatomie şi una de botanică, iar, 4 ani mai târziu, una de chirurgie şi alta de farmacie. Tot aici se înfiinţează prima grădină botanică din Franţa, în 1593. În 1676, se creează o catedră de chimie, iar, în 1715, o clinică – prima din lume – destinată săracilor. În 1530, printre elevii şcolii de la Montpellier, se număra şi François Rabelais, iar, în 1531, el era profesor aici. Un regulament din 1340 recunoaşte necesitatea disecţiilor pe cadavre umane, disecţii care devin obligatorii şi trebuiau practicate de două ori pe an. În secolul al XVI-lea, studenţii furau noaptea cadavre din cimitirul anexat bisericii Saint Denis pentru a face disecţii.

Unele note rămase de la studenţii din secolul al XIV-lea ne arată că învăţământul anatomic şi chirurgical era ilustrat cu planşe, altele ne informează despre lecţiile clinice, de esenţă, totuşi scolastică, ale lui Arnaud de Villeneuve sau Bernard de Gordon. Guy de Chauliac reuşeşte, în secolul al XIV-lea, să facă din arta chirurgicală o ştiinţă din domeniul medicinii. De altfel, medicii de la Montpellier ştiau să privească dincolo de cărţile greceşti sau arabe pe care le comentau în lecţiile lor şi să facă apel la observaţie şi experienţă: **experientia rerum magistra** – proclamă ei.

Profesorii iniţiau elevii în practica medicală, asociindu-i la consultaţiile lor particulare, dar, pentru obţinerea licenţei, ei trebuiau să treacă mai multe probe cu caracter mai mult retoric, printre care şi o teză tratând despre un aforism hipocratic, desemnat prin tragere la sorţi cu 24 de ore înaintea examenului. În 1551, universitatea din Montpellier dispunea de un amfiteatru de anatomie, iar la finele secolului al XVI-lea

poseda şase catedre. Pentru Universitatea de Medicină din Montpellier, epoca de aur e reprezentată de secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea.

Facultatea de medicină din Paris a fost înfiinţată în 1253, având un statut elaborat, în 1270, confirmat în 1331 şi, apoi, în 1350. La început, „membrii" săi se întruneau când într-un loc, când într-altul şi, adesea, în biserică. Robert de Sorbon, teolog şi capelan al regelui, obţine, în secolul al XIII-lea, înfiinţarea unei comunităţi pe care regele o dotează cu o casă, iar popii o iau sub protecţia lor ca fiind utilă religiei şi literelor. Cu timpul, casa lui Robert de Sorbon s-a numit, simplu, La Sorbonne, iar şcolile, mai târziu facultăţile de teologie, arte, drept şi medicină au constituit Sorbona, Universitatea din Paris (1253).

Studiile, la început, în exclusivitate teoretice, constau, mai ales, din comentarii la operele lui Hipocrate şi Galen. Şi aici, chirurgia era învăţată într-un colegiu independent de facultate, Collège de Saint Cosme (Côme), întemeiat la începutul secolului al XIV-lea. Prin reforma lui Carol al VII-lea din 1452, s-a suprimat obligaţia celibatului pentru medici şi s-a pornit către laicizarea facultăţii. Învăţământul medical şi exercitarea profesiunii medicale încetează de a fi apanajul clericilor. Facultatea de Medicină din Paris era condusă de un decan ales prin vot secret pe timp de doi ani, acesta fiind purtătorul de cuvânt al facultăţii în deliberările universitare prezidate de rector. Facultatea medievală era frecventată de numeroşi magiştri şi studenţi din provincie sau străini. La sfârşitul secolului al XIV-lea, ea număra 30 de doctori-regenţi. Multă vreme, facultatea s-a aflat în rivalitate cu colegiul chirurgilor, acestora refuzându-li-se titlul de doctori. O hotărâre judecătorească din anul 1600 le ridica chirurgilor dreptul de a purta roba şi boneta, recunoscându-li-se numai cel de a purta titlul de magistru. Cu timpul, colegiul chirurgilor capătă tot mai mult prestigiu, datorită caracterului mai practic al studiilor. În 1731, Gigot de la Peyronie a întemeiat Academia de chirurgie.

În **Elveţia**, la Basel, a funcţionat o faimoasă facultate de medicină (fondată în 1460) care a atras mulţi tineri de pe întregul continent. Aici a ţinut Paracelsus pentru prima oară cursuri în limba germană. Aici, la Basel, medicul transilvănean Francisc Pápai Páriz şi-a luat doctoratul în 1675.

În **Belgia**, la Collège du Château din Louvain, şi-a început studiile medicale în 1530 Andreas Vesal, studii pe care le-a continuat la Paris, unde a rămas dezamăgit de felul în care se preda anatomia: în decursul a două-trei şedinţe pe an, profesorul, aşezat pe un scaun înalt, citea din opera lui Galen, în timp ce un bărbier chirurg executa, demonstrativ, disecţii pe un cadavru. La fel stăteau lucrurile şi la Padova, unde Vesal s-a instalat ca student în 1537. Atunci când a ajuns profesor de anatomie şi chirurgie la Padova, Vesal a afirmat că profesorul nu trebuie să accepte ad literam ceea ce a scris Galen, ci să verifice înainte de a trage concluziile.

În **Olanda**, Universitatea de la Leiden a fost inaugurată în 1575; la deschiderea festivă, medicina fusese reprezentată simbolic de o tânără îmbrăcată în alb, care ţinea în mână o carte, iar în cealaltă, un buchet de plante oficinale, păşind în urma justiţiei, dar înaintea filosofiei. În secolul al XVII-lea, această universitate a devenit un centru medical înaintat, aducând progrese însemnate în anatomie, fiziologie, clinică medicală şi iatrochimie.

În Europa, alte universităţi renumite sunt cele de la Praga (1348), Cracovia (1364), Viena (1365), Erfurt (1392), Leipzig (1409), München (1472), Koenigsberg (1544), Jena (1558), Halle (1694). La unele dintre ele s-au format şi mulţi tineri transilvăneni.[38]

Aşadar, medicina se învăţa în facultăţi, iar cele latine erau, pe atunci, preferate. În fruntea lor străluceau Bologna şi Padova, ultima ajungând, în epoca Renaşterii, pe culmile gloriei sale. Studenţii, veniţi din toate colţurile Europei, erau organizaţi pe „naţiuni": germani, unguri, polonezi, ultramontani etc. Senatul Veneţiei căuta să-i atragă, acordându-le cele mai largi drepturi, fără deosebire de religie, aşa cum se făcea în universităţile papale. Studenţii aveau obiceiul să călătorească de la o universitate la alta, în căutarea celor mai renumiţi profesori. De obicei, ei erau săraci, se ocupau cu cele mai ciudate îndeletniciri şi, deseori, trăiau din mila locuitorilor. În secolul al XVI-lea, învăţământul mai păstra încă programul clasic, constând mai ales din studierea operei lui Galen sau a medicilor arabi; o nouă orientare spre hipocratism se face, totuşi, simţită, în ciuda conservatorismului celor mai mulţi dintre profesori. Disecţiile se practicau tot mai des pe cadavre umane de către un chirurg bărbier demonstrator care urmărea textul citit de profesorul de la catedră, aşa cum o cerea tradiţia. Dar, treptat, profesorii începeau să facă ei înşişi demonstraţii anatomice. Până către 1570, anatomia s-a predat împreună cu chirurgia. Cele dintâi amfiteatre de anatomie s-au construit la Padova (1549) şi Montpellier (1551).

Cei mai reputaţi dintre medici erau chemaţi la curţile princiare şi pe lângă marii seniori, unde erau destul de bine plătiţi. Bolnavi din toată Europa veneau la medicii italieni; specialiştii de la Padova erau consultaţi de către statele vecine în problemele lor sanitare.

Doctorii în medicină au început să se ocupe la început, mai timid, şi de chirurgie. Deşi chirurgii nu aveau formaţie universitară, ei erau preţuiţi în calitate de meşteşugari foarte necesari. În Germania, Carol Quintul a dat, în 1548, o dispoziţie prin care se recunoştea „onorabilitatea" profesiunii chirurgicale. Dar, alături de medici şi de chirurgi, practica şi un mare număr de empirici, bărbieri şi şarlatani.

În epoca Renaşterii s-au construit spitale mari, adevărate opere de artă arhitecturală. Cel din Milano a fost terminat în 1456. La Florenţa exista o maternitate. La mănăstirea Sfântul Valentin din Alsacia s-a înfiinţat, în 1486, primul spital numai pentru epileptici, boală considerată contagioasă pe atunci. Prietenia dintre medici şi artişti, consolidată în jurul meselor de disecţie, a dus la colaborări fericite, la întocmirea unor lucrări de anatomie sau de botanică ilustrate cu multă artă şi respect pentru adevărul ştiinţific. Splendide potrete de medici au fost pictate de artiştii vremii (Holbein, Dürer, Rafael şi Tiţian). Michelangelo Buonarotti (1475-1564), celebrul artist, avea solide cunoştinţe de anatomie obţinute în urma unor disecţii efectuate de el pe ascuns. Medicina Renaşterii şi medicii sunt prezenţi în opere literare, dar, mai ales, sunt satirizate defectele lor.

---

[38] ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 656-666.

Medicina Renașterii s-a eliberat, în mare măsură, de constrângerile scolasticii, bazându-se tot mai mult pe observația directă și chiar pe experiment. Se deschidea, astfel, calea spre noi și importante realizări care nu vor întârzia să apară în secolul următor.[39]

ANEXA 2. Farmaciile în evul mediu și în Renaștere

În Europa medievală, la unele mănăstiri, anumiți călugări aveau în grijă cultivarea plantelor medicinale și depozitele de medicamente. Profesiunile de medic, cleric și de farmacist încă nu erau separate, dar evoluția lor tindea, și în Europa, către realizarea acestui moment însemnat.

În condițiile acumulării cunoștințelor farmaceutice care s-au dezvoltat sub influența preluării și răspândirii în Europa a farmaciei arabe, au apărut primii farmaciști laici, numiți **apothecarius speciatorius** sau **confectionarius**. Alături de ei, mai găsim și vânzători de mirodenii și de substanțe aromatice.

În Italia, se diferențiază, în rândul comercianților de mirodenii și condimente, categoria specială de **spezieri da medesine**, adică a farmaciștilor propriu-zișii. De la cuvântul italian **speziale**, respectiv **spezieria**, derivă termenii românești vechi de **spițer** (farmacist) și **spițerie** (farmacie). În numeroase orașe din apusul Europei secolului al XII-lea și al XIII-lea s-au deschis oficine farmaceutice. Ele au fost conduse de farmaciști, reprezentanți recunoscuți oficial de către autorități. Înmulțirea farmaciilor, ivirea problemelor specifice ale profesiunii de farmacist, relațiile dintre medici și farmaciști, funcționarea oficinelor, controlul calității medicamentelor și a ingredientelor din care se preparau acestea, prețul lor etc. au impus reglementări juridice în activitatea farmaceutică. Primele dispoziții juridice referitoare la reglementarea activității farmaceutice au fost Statutele din Arles, Edictul împăratului Frederic al II-lea și Capitularele din Veneția.

Statutele din Arles (1162-1202) separă și specifică, pentru prima oară în Europa, atribuțiile medicilor și farmaciștilor.

Edictul emis de Frederic al II-lea (1231-1241) face o diferențiere hotărâtă între medici și farmaciști, pune activitatea farmacistului sub supravegherea medicului, farmacistul fiind obligat să presteze un jurământ înainte de a i se acorda dreptul de a-și deschide farmacia. Medicilor li se interzice exercitarea profesiunii de farmacist și întreținerea de relații cu farmaciștii. Edictul prevede și controlul farmaciilor de către medici de încredere care și-au dovedit pregătirea în fața maeștrilor școlii medicale din Salerno.

Capitularele din Veneția, emise în 1258, repetă, în fond, prevederile cuprinse în cele două dispoziții anterioare.

Formarea profesională a farmacistului a fost stabilită prin uzanță și prin anumite dispoziții. Viitorul farmacist era obligat să facă un stagiu lung, de mai mulți ani, pe lângă un farmacist recunoscut, cu experiență, cu reputație și apoi să susțină un examen în fața unei comisii. În secolul al XII-lea și al XIII-lea, farmaciștii s-au organizat în corporații, uneori alături de medici, alteori împreună cu comercianții de diferite mărfuri.

---

[39] ***O istorie a medicinii, op. cit.***, p. 205-207.

Lucrarea franceză ***Livres des métiers*** (Cartea meseriilor) din 1268 aminteşte profesiunea de farmacist printre meseriile recunoscute, ea având o corporaţie organizată împreună cu comercianţii.

În epoca Renaşterii, dezvoltarea ştiinţelor a luat un deosebit avânt; noi ramuri ştiinţifice se individualizează. O mare înflorire au cunoscut ştiinţele naturale şi tehnice, legate nemijlocit de producţie. Excursiile şi călătoriile de herborizare şi practica strângerii plantelor pentru întocmirea de herbarii au devenit importante preocupări ştiinţifice. Ilustraţia botanică s-a încetăţenit definitiv în literatura ştiinţifică de botanică şi farmacie. Numeroşi botanişti de seamă ai timpului, ca Hieronymus Bock, Gaspard Bauhin, Andrea Cesalpino, Pietro Andrea Mattioli, Charles de l'Ecluse, Leonhart Fuchs, Valerius Cordus şi alţii au fost, în acelaşi timp, şi medici. În lucrările lor, ei au acordat o atenţie deosebită plantelor de leac, au redactat comentarii critice ale unor opere farmacologice antice etc.

O personalitate de seamă a medicinei şi farmaciei timpului, reprezentant al unor tendinţe şi orientări noi a fost Paracelsus, profesor la Universitatea din Basel. Având o temeinică pregătire de medic şi naturalist, Paracelsus a fost, totodată, şi un pasionat experimentator şi medic-farmaceut. El vedea rolul chimiei în prepararea unor medicamente noi, chimice, obţinute în laborator. Paracelsus a clasificat medicamentele folosite în vremea sa în şase categorii, vrând să pună ordine în multitudinea lor. Această clasificare s-a menţinut în farmacologie timp de câteva secole. În arsenalul medicamentelor folosite de Paracelsus, tincturile au ocupat un loc deosebit. Datorită lui, tincturile s-au încetăţenit definitiv în farmaceutică şi în terapie.

Înmulţirea relativă a farmaciilor publice şi inconvenientele rezultate din prepararea puţin ideatică a aceloraşi medicamente de către diferiţi farmacişti a dus, inevitabil, la introducerea unor norme unitare în prepararea şi manipularea medicamentelor, pentru a le asigura eficienţă. Aceste cerinţe au determinat apariţia primelor farmacopee în timpul Renaşterii, ele devenind prototipuri ale farmacopeelor de mai târziu. Redactate de cele mai multe ori de medici, ele erau destinate, înainte de toate, farmaciştilor. Prima a fost ***Compendium aromatiorum***, opera medicului italian Saladino d'Ascoli, tipărită la Bologna în 1488. Împărţită în şapte părţi, lucrarea cuprinde toate cunoştinţele timpului necesare activităţii unui farmacist.

Thesaurus aromatariorum (Milano, 1512), opera farmacistului italian Paolo Suardo, este considerată prima farmacopee din literatura universală de specialitate care a fost realizată de către un farmacist.

Un răsunet deosebit a avut farmacopeea redactată de medicul german Valerius Cordus, cunoscută sub denumirea prescurtată de ***Dispensatorium pharmacopolarum*** (Nürnberg, 1546). Această farmacopee s-a bucurat de o mare autoritate şi răspândire în toată Europa, fiind tipărită numai în cursul secolului al XVI-lea în 23 de ediţii. Ea oglindeşte noua tendinţă a botanicii şi farmaciei timpului, prin importanţa prezentării medicamentelor vegetale din flora indigenă, studiată şi valorificată mai intens în timpul Renaşterii. Cordus s-a distins şi ca botanist şi chimist.

În timpul Renaşterii, receptura se făcea în limba latină. Farmaciştii din oraşele mai importante s-au constituit în corporaţii sau colegii pentru apărarea intereselor profesionale. În timpul Renaşterii nu au existat facultăţi de farmacie sau altă formă

superioară de învăţământ farmaceutic. La unele facultăţi de medicină s-au ţinut prelegeri de farmacologie, audiate fără obligativitate şi de viitorii farmacişti. În mod obişnuit, pregătirea tinerilor dedicaţi profesiunii de farmacist se făcea la anumite farmacii, lângă un magistru farmacist cu reputaţie, sub supravegherea corporaţiei. Pregătirea dura între patru şi şase ani, uneori şi mai mult, după care candidatul era supus unui examen teoretic şi practic, susţinut în faţa comisiei compuse din reprezentanţi ai Facultăţii de medicină (unde a existat), ai corporaţiei farmaciştilor, ai consiliului orăşenesc, împreună cu medicul oraşului. Titlul de magistru în farmacie, consemnat într-o diplomă oficială, conferea posesorului dreptul de a-şi exercita profesiunea.

Un început de învăţământ farmaceutic organizat se schiţează în Franţa, spre sfârşitul secolului al XVI-lea, din iniţiativa farmacistului Nicolas Houel, care înfiinţează o grădină botanică farmaceutică (Jardin des simples) în 1578, o farmacie şi o Casă a farmaciştilor (Maison des Apothicaires), din care a răsărit, la începutul secolului al XIX-lea, Şcoala de farmacie (Ecole de pharmacie).

În secolul al XVII-lea are loc orientarea medicinei şi a farmaciei spre chimie (iatrochimie). Creatorii iatrochimiei au fost, prin excelenţă, experimentatori care au trecut la aplicarea chimiei în medicină (fiziologie, patologie, terapeutică) şi în farmacie (în secolele al XV-lea şi al XVI-lea apăruse o nouă ramură a chimiei şi a medicinii, chimia curativă sau iatrochimia, al cărei reprezentant mai important a fost Paracelsus).[40]

Şi în domeniul terapeuticii se simţea, aşadar, nevoia unei înnoiri. Moştenirea arabă, greoaie, care implica folosirea deodată a zeci de substanţe, adeseori antagoniste, nu mai era mulţumitoare. Era nevoie, şi în acest domeniu, de o întoarcere la natură, de recomandările simple şi raţionale ale anticilor. De aceea, s-au înfiinţat grădini cu plante medicinale, au apărut tratate de botanică ilustrate artistic şi cu mare precizie.

Prima grădină botanică medicinală a fost amenajată la Universitatea din Padova, în 1545, urmată la scurt timp de o alta la Pisa. La Montpellier, grădina botanică datează din 1593.

Tratatele de botanică, denumite îndeobşte ***Hortus sanitas*** (Grădina sănătăţii), au apărut mai întâi în Germania (1491), de unde s-au răspândit peste tot. Botanica se afirmă prin savanţi ca Otto Brunfels (1493-1537), doctor în medicină de la Basel, Conrad Gestner (1516-1565) de la Zürich, supranumit Pliniu al Germaniei. Gaspar Bauhin (1560-1624), profesor la Basel, a fost autorul tratatului ***Pinax***, admirabil compendiu de botanică. Francezul Pierre Belon (1517-1564) a călătorit în Orient pentru a studia remediile locale. În drumurile sale, descrise cu mult talent, s-a apropiat şi de graniţele sudice ale ţării noastre. Pietro Andrea Mattioli (1501-1574), din Siena, medic al împăratului Maximilian, a scris un celebru comentariu asupra operei lui Dioscoride, apărut la Veneţia în 1544 şi retipărit de mai multe ori cu o iconografie foarte precisă a plantelor medicinale. Mattioli a menţionat şi denumirile dacice ale plantelor, alături de

---

[40] ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 623-628; E. Puşcaru, ***Despre farmacopee şi diversele ediţii ale Farmacopeei române***, în ***Farmacia***, 1956, nr. 2, p. 179.

cele latineşti şi greceşti, aşa cum apăruseră ele în copiile manuscrise ale lui Dioscoride din secolele al III-lea – al V-lea.

În epoca Renaşterii, farmaciile au căpătat o importanţă mereu sporită. Grija pentru procurarea unor medicamente cât mai eficace a impus exercitarea controlului medical. Datorită câştigurilor mari ale farmaciştilor, ei şi-au putut transforma oficinele în elegante locuri de întâlnire pentru medici şi cărturari. Muzeele de artă păstrează şi azi frumoasele vase de farmacie produse la Faenza sau Urbino.[41]

ANEXA 3. Medicina şi farmacia în secolul al XVI-lea în Transilvania

Studii recente încearcă să identifice medici transilvăneni din secolul al XVI-lea care şi-au adus contribuţia la dezvoltarea activităţii medicale şi culturale în general.

Clujul medieval a fost un centru urban de talia Braşovului sau a Sibiului în care, câţiva medici vestiţi aflaţi în slujba magistratului şi-au desfăşurat activitatea. Izvoarele sunt relativ sărace, dar se poate face, totuşi, un portret al câtorva medici care şi-au adus contribuţia la istoria culturii româneşti pe aceste meleaguri.

Thomas Jordanus (1540-1585). Tatăl său, Hans Jordan, născut în 1500, nu era transilvănean, dar s-a stabilit împreună cu familia la Cluj, în anul 1526. Medicul Thomas Jordan sau, latinizat, Jordanus, s-a născut la Cluj. A mai avut patru fraţi şi patru surori din cele două căsătorii ale tatălui său. A activat departe de locurile natale, dar a susţinut legături cu lumea intelectuală şi politică din Transilvania natală. El este considerat ca unii din întemeietorii epidemiologiei şi balneologiei europene. Thomas Jordan Clausenburgensis Transylvanus şi-a început studiile la Wittenberg, unde este menţionat în semestrul 1555/1556, apoi le-a continuat la celebrele universităţi din Padova, Pisa, Paris, Montpellier, Basel, Bologna, Roma şi Viena. Pe lângă medicină, a mai studiat filosofia şi matematica. Şi-a început activitatea publicistică încă din anul 1569, când a editat la Viena o cuvântare în legătură cu cartea medicului roman Claudius Galenus. Între 1569 şi 1585, îi apar câteva lucrări de medicină. În 1570, s-a stabilit definitiv la Brno şi, după scurt timp, a fost protomedicul Moraviei. Pentru meritele sale medicale deosebite, el a fost ridicat la rangul de nobil Morav, primind predicatul „de Cluj." Pe lângă activitatea sa medicală, trebuie menţionată şi activitatea sa culturală. La Brno, Jordan a continuat corespondenţa sa cu celebrul umanist şi editor clujean Kaspar Helth-Heltai, prietenul tatălui său. Diverse izvoare atestă legăturile lui cu lumea intelectuală şi politică din ţara sa natală.

Printre prietenii săi se numără şi poetul englez al epocii elisabetane, Sir Philip Sidney (1556-1586), prietenul lui Giordano Bruno (1548-1600). După cum reiese dintr-o scrisoare a lui Sidney (datată la 2 martie 1579 la Praga), cei doi umanişti s-au cunoscut prin mijlocirea învăţatului francez hughenot Hubert Languet (1518-1581), autorul unei lucrări care exprimă superioritatea gândirii raţionale. Thomas Jordan a fost căsătorit cu o ardeleancă, pe nume Susana. Când, în 1585, Jordan moare la Brno, se aşteaptă şase zile cu înmormântarea cu scopul ca şi rudele din Transilvania să ajungă. Presupunem că a

[41] O istorie a medicinii, op. cit., p. 203-205; Elena Damian, ***Cartea franceză de botanică din epoca Renaşterii***, în ***Colecţiile Bibliotecii academice clujene, op. cit.***

avut o bibliotecă personală din care nu au putut lipsi nici lucrările de medicină, filosofie sau matematică sau ale unor autori francezi, cu atât mai mult, cu cât a studiat şi în două vestite universităţi franceze. Medic şi cărturar clujean, Thomas Jordan a rămas ca un nume de referinţă în istoria medicinii din Transilvania.

Bernhard Jacobinus (cca 1540-1602). Bernhard Jekel, latinizat Jacobinus, s-a născut în târgul Biertan din scaunul Mediaş. Împreună cu fratele său, David Jacobinus, au venit la Cluj. După terminarea studiilor gimnaziale, el a urmat studii de medicină, dar, din păcate, nu se ştie unde. Din 1560, a fost lector şi apoi predicatorul saşilor unitarieni. În 1572, s-a căsătorit cu Anna Wagner din Cluj (fiul său, Johann Jacobinus, a fost notarul oraşului Cluj, iar, apoi, secretarul lui Mihai Viteazul şi după aceea a fost cancelarul principelui Moise secuiul; în 1603, moare în lupta de la Braşov). Bernhard Jacobinus a practicat medicina în ultimele două decenii ale secolului al XVI-lea, dar, până în prezent, nu se cunosc date concrete despre activitatea sa medicală. A murit în 1602, dar văduva sa este menţionată în socotelile oraşului Cluj până în 1610. Medicul Bernhard Jacobinus a făcut parte, în 1587, din delegaţia transilvăneană care a mers la Varşovia cu scopul de a cerceta posibilităţile alegerii lui Sigismund Báthori pe tronul Poloniei.

Bun cunoscător al mai multor limbi străine, având experienţa călătoriilor în străinătate, Jacobinus a slujit şi interesele cofesiunii unitariene.

Johannes Hertel (cca 1565-1630). Umanistul Francisc David, întemeietorul confesiunii unitariene, a fost fiul tăbăcarului sas clujean, David Hertel. După modelul umanist, a folosit numele de David sau Davidis, adică Francisc, fiul lui David (Dávid Ferenc). Cei doi fii ai lui, însă, au purtat în continuare numele de familie Hertel. După moartea lui Francisc David (1579), cei doi fii ai săi, David şi Johannes Hertel, rămân sub oblăduirea unitarienilor radicali, din rândul cărora făceau parte şi ginerele lui Francisc David, Lucas Treuzner şi medicul clujean Bernhard Jacobinus. În 1582, moare la Cluj David Hertel, iar Johann Hertel se refugiază din cauza persecuţiilor la curtea nobilului unitarian secui Wolfgang Kornis din Sînpaul de Homorod.

Johann Hertel şi-a început peregrinările universitare în 1585, când îl găsim înscris la universitatea din Padova, unde, un timp, a fost procurorul corporaţiei universitare „Natio Germanica." La 29 noiembrie 1586, părăseşte universitatea italiană şi îşi continuă studiile la Basel (1586-1587), apoi, începând din 15 septembrie, la Heidelberg. În aprilie 1589, se întoarce la celebra universitate din Padova, unde va frecventa cursuri de filosofie şi de medicină. Despre activitatea lui Johannes Hertel la Padova, pe lângă matricolele universităţii, aflăm date importante şi din corespondenţa studentului Gheorghe Kornis purtată cu tatăl său, Wolfgang Kornis. Dintr-o scrisoare din 1591 aflăm că atunci, în afară de Kornis şi Hertel, nici un student ardelean nu se afla la Padova. În 1592, Hertel obţine doctoratul în medicină şi devine asistentul profesorului de botanică Jacobo Antonio Cortusso. După 1593, se întoarce la Cluj, unde-şi exercită meseria de medic, printre pacienţii săi numărându-se şi unii nobili. Doctorul Johannes Hertel a fost un cetăţean de frunte al oraşului său natal, unde moare în anul 1630.

Pentru istoria culturii şi civilizaţiei româneşti, de o deosebită importanţă a fost prietenia dintre tânărul medic clujean şi astronomul şi geograful italian Giacomo Antonio Magini (1555-1617) cu care s-a cunoscut la Padova. În anul 1595, Magini reeditează

opera geografică a lui Ptolemeu, iar informaţiile referitoare la Transilvania i-au parvenit de la cărturarul ardelean Johannes Hertel.

Viaţa şi activitatea medicilor şi cărturarilor clujeni Thomas Jordan, Bernhard Jacobinus şi Johannes Hertel dovedesc că oraşul Cluj, alături de Braşov, Sibiu şi Bistriţa a avut o deosebită importanţă în istoria medicinii din Transilvania secolului al XVI-lea.[42]

În Transilvania medievală, bărbierii au găsit condiţii prielnice de activitate, numărul lor fiind în continuă creştere în secolul al XVI-lea, mai ales în oraşele Cluj, Sibiu, Braşov, Bistriţa şi Târgu-Mureş. Spre deosebire de unele ţări din Europa Occidentală, în Transilvania meşteşugul lor nu era socotit înjositor, şi bărbierii se bucurau de aceeaşi cinste ca şi alţi meşteşugari.

Clujul, care în secolul al XVI-lea se afla în plin avânt economic şi social, a oferit un teren prielnic pentru aşezarea bărbierilor în acest oraş. Ei se organizează în breaslă în 1568. Până în 1600, se înscriu ca cetăţeni în registrul oraşului numeroşi bărbieri nou-veniţi din Şcheii Braşovului, Huedin, Dej, Timişoara, Baia-Mare etc.

Din rândurile bărbierilor chirurgi clujeni face parte şi **Egidiu** bărbierul (Borbely). Inventarul averii sale, întocmit la 2 ianuarie 1589, după moartea sa, constituie un preţios izvor pentru cunoaşterea preocupărilor unui bărbier-chirurg empirist din secolul al XVI-lea. Inventarul oferă numeroase date inedite pentru istoria chirurgiei, a culturii medicale şi a farmacologiei din Transilvania din epoca Renaşterii. Nu se cunosc prea multe date despre viaţa lui Egidiu bărbierul. Biblioteca sa conţine 10 cărţi preţioase în limba latină şi germană, care denotă interesul său pentru informaţiile ştiinţifice, cât şi cunoaşterea acestor două limbi. Au fost inventariate şi cutiile sau sticluţele cu medicamente indigene şi străine, în special exotice, care aveau etichetele în limba latină, instrumentele de bărbier (instrumentele pe care le poseda îi permiteau să facă extracţii dentare, intervenţii chirurgicale mari, să acorde ajutor răniţilor etc.). Egidiu bărbierul era un om înstărit, meşteşugul lui era căutat în acea vreme şi era bine plătit. Mica sa bibliotecă cuprinde, mai ales, ierbare şi cărţi cu reţete de medicamente. Tabloul reprezentat din analiza inventarului acestui bărbier chirurg clujean din secolul al XVI-lea este semnificativ pentru evoluţia medicinii şi farmacologiei din Transilvania secolului Renaşterii. Bărbierii medievali erau dentiştii, chirurgii sau chiar medicii acelor vremuri. În veacul al XVI-lea, pomenirea acestor „chirurgi" devine tot mai frecventă sub diferite denumiri: bărbieri, tunzători, chirurgi sau medici. Aceste calificative erau justificate, deoarece bărbierii extrăgeau dinţii cariaţi, făceau operaţii, uneori amputau chiar membre ale corpului infectate sau zdrobite, pregăteau purgative, alifii şi alte medicamente, puneau lipitori pentru a suge sângele infectat etc. [43]

---

[42] P. Binder, ***Medici clujeni din secolul al XVI-lea***, în ***Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca,*** XXX, 1990-1991, p. 199-206; ***Istoria medicinei universale, op. cit.***, p. 742.

[43] S. Goldenberg, ***Contribuţie la istoria medicinii din Transilvania în secolul al XVI-lea. Inventarul unui bărbier-chirurg din 1589***, în ***Din istoria medicinii româneşti şi universale***, sub îngrijirea prof. V. L. Bologa, Bucureşti, Editura Academia R. P. Romîne, 1962, p. 95-104; Ştefan Pascu, ***Meşteşugurile din Transilvania până în***

În oraşele mari ale Transilvaniei (Sibiu, Braşov, Bistriţa şi Cluj) existau şi farmacişti. Cel dintâi farmacist cunoscut pe aceste meleaguri este un Ioan Apotheker (farmacistul) din Sibiu, amintit la 1494 în documentele de arhivă. Cea de-a doua farmacie în ordinea vechimii este farmacia orăşenească din Braşov, menţionată în documente la sfârşitul anului 1512, care a avut un farmacist angajat de magistratul municipiului, plătit pentru munca sa.[44]

În secolul al XVI-lea sunt menţionaţi farmacişti şi în alte oraşe ardelene. La Bistriţa, în 1531, farmacistul Andrei italianul (Italus), un italian stabilit la Bistriţa, iar în 1573, farmacistul Eustaţiu Winer. La Cluj, în secolul al XVI-lea, sunt amintiţi doi farmacişti. În 1543, Wolfgang Theke (venit din Buda), iar, în 1573, un farmacist venit din Belgia. La sfârşitul secolului este menţionat Ambrosiu Hypolit, farmacist care a fost înnobilat de Ştefan Báthory, drept răsplată pentru slujbele aduse principelui şi dăruit cu o casă în Alba Iulia.[45]

Aşadar, medicina şi farmacia în secolul al XVI-lea au avut câţiva reprezentanţi de seamă şi în Transilvania.

Le livre français de médicine de l' époque de Renaissance dans les colléctions de la Bibliothèque de l'Académie de Cluj-Napoca

Résumé

Notre démarche veut présenter une fois de plus les valeurs bibliophiles de la Bibliothèque de l'Académie de Cluj-Napoca, cette fois-ci les livres représentatifs de la Renaissance de la médicine française. Ces oeuvres sont d'une importance scientifique particulière, qui apportent du prestige à notre institution et leur mise en valeur nous a paru bien nécessaire. C'est une partie du trésor que nous gardons dans notre bibliothèque et que nous voulons faire connaître à tous ceux qui aiment les rarités bibliophiles dont nous sommes fiers.

secolul al XVI-lea, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1954, cap. Bărbieritul-chirurgia, p. 221-224.

[44] G. Barbu, A. Huttmann, ***Începuturile farmaciei orăşeneşti a Braşovului***, în ***Din istoria medicinii româneşti şi universale***, p. 77-91.

[45] Ştefan Pascu, ***op. cit.***, p. 224.

O carte din biblioteca principelui Barcsai

SPIELMANN - SEBESTYÉN MIHÁLY
Biblioteca Judeţeană Mureş

În fondul Bibliotecii Teleki-Bolyai din Târgu-Mureş, mai precis în colecţia strânsă de contele Samuel Teleki, se află un volum în format 12 (in duodecimo) legat într-un manuscris pergament mai vechi.[1] Deşi scopul nostru primar nu este studierea coperţilor şi nu dorim să intrăm în amănunte privind legătura de carte, totuşi chiar şi o privire superficială aruncată asupra acestui volum, semnalează faptul că pergamentul folosit pentru acoperirea corpului cărţii este un manuscris muzical acompaniat de un text în limba latină scris cu caractere gotice (litere tip fractur), iar notaţia muzicală s-a făcut cu neume (conform uzanţelor medievale şi renascentiste).

Folosirea secundară a filelor de pergament nu este una neobişnuită. În fiecare colecţie mai voluminoasă şi cu cărţi vechi se vor găsi asemenea volume. Filele refolosite de obicei provin din *missale* sau alte manuscrise muzicale liturgice care, fie că au fost scoase din uz, ele fiind înlocuite în liturghia zilnică cu exemplare tipărite (revizuite, lărgite, refăcute etc.), fie nu au putut rezista vicisitudinilor timpului, şi cu ocazia reformelor bisericii apusene ele au devenit depăşite, interzise, abandonate, nefiind apreciate de protestanţi. (De multe ori oştirile rivale din războiul de treizeci de ani au prădat mănăstiri şi biblioteci publice sau particulare însemnate, distrugând mari valori bibliofile, unicate, manuscrise rare, iar până la urmă resturile de volume au fost vândute fără discernământ unor editori, tipografi sau legători de carte.)

În volumul nostru se află două tipărituri mai mici, alăturate (coligate) de primul lor proprietar, poate de însuşi viitorul principe Acaţiu Barcsai (c. 1610-1661). Presupunerea noastră se bazează pe constatarea simplă, după care nu există altă însemnare de proprietate în afară de semnătura lizibilă a lui Barcsai. Se află însă două note scrise de aceiaşi mână, fără posibilitatea însă de a identifica persoana semnatară. Astfel, pe versoul foii de gardă se află o notă de lector *NB numerum 8. 9. 12. 14. 16 etc. 19. 22.* care se referă la subcapitolele din lucrarea ***Disputatio prejucunda***. Pe pagina de titlu: *Prohibitus*, ceea ce se referă la conţinutul cărţii, iar mai jos *Cave me legas* (adică: citeşte-mă cu grijă!), iar pe

[1] Cota cărţii: Fondul Teleki: T d-196 c (Inv. 10410).

paginile 10-11 din primul coligat se află câteva remarci despre întâietate în competiţia femei şi bărbaţi. Ele provin de la o a treia persoană neidentificată, un posesor situat în timp probabil după moartea lui Acaţiu Barcsai.

Dacă am suscitat curiozitatea cititorului într-o măsură suficientă, iată descrierea celor două publicaţii. Descrierea noastră urmează tipicul descripţional pe baza căruia am întocmit cele două volume ale catalogului postincunabulelor şi anticvelor din Biblioteca Teleki-Bolyai:[2]

Col. 1. ***Disputatio prejucunda qua anonymus probare nititur mulieres homines non esse. – Cui opposita est ...*** GEDICCUS, Simon***: Defensio sexus muliebris***. – Hagae-Comitis, excudebat I. Burchornius, 1644. – 12º 190 pp.

Col. 2. [GAEDDAEUS, Conrad:] ***Laus ululae ad conscriptos ululantium patres et patronos***. Authore Curtio Jaele. – Prostat Glaucopolui, apud Ceasium Nyctimenium, in platea Ulullaria sub signo Uladislai Regis Poloniae, s. a. [c. 1644-1652.] – 12° 170 [6] pp., 2 fig. aenogr.[3]

Ambele sunt lucrări interesante după părerea noastră, ambele au suscitat interesul cititorilor contemporani, una prin concepţia sa „pro feministă" într-un secol dominat de bărbaţi, alta fiind un pamflet politic din care au apărut fragmente în diferite antologii literare din secolul al XVII-lea.[4] Din păcate autorul ascuns sub pseudonimul Curtius Jaele rămâne necunoscut, cu toate că Barbier îl identifica cu un anume Conrad Geaddaeus. Cât despre Simon Geddicius (1551-1631), aflăm că numele său adevărat este Simon Gedik; a fost student la Universitatea din Leipzig, ulterior a parcurs o carieră eclesiastică meritorie, din simplu predicator la Johannis-Kirche din Leipzig, spre sfârşitul vieţii sale ajungând să fie ales episcop luteran de Merseburg, şi consilier apropiat „*în problemele cerului*" al principilor electori ai Brandenburgului.[5] Autor fecund, Jöcher în lexiconul său înşiră nu mai puţin de 23 de titluri: dispute, pamflete, tratate, postile (predici ocazionale) etc.

Laus ululae (Lauda bufniţei) face parte din seria de opere foarte răspândite ca gen literar (encomium) în epoca renaşterii şi barocului literar. Faţă de modelul antic, însuşi termenul era interpretat mai larg, encomium sau laudatio (laus) însemnând în noile condiţii nu numai o simplă preamărire a unei persoane, ci mai

---

[2] ***Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum Bibliothecae Teleki-Bolyai Novum Forum Siculorum***, Târgu-Mureş – Marosvásárhely – Neumarkt am Mieresch, Editura Lyra, 2001.

[3] Numele autorului identificat cf. Antoine-Alexandre Barbier, ***Dictionnaire des ouvrages anonymes et pseudonymes***, Paris, 1809, vol. III, nr. 12348.

[4] De exemplu în ***Admiranda rerum admirabilium encomia***, Nymwegen, 1676.

[5] Chrisrtian-Gottlieb Jöcher, ***Gelehrten-Lexicon***, Leipzig, 1750, II Col. 900-901.

mult o laudă ironică a lucrurilor, animalelor, fenomenelor sociale şi literare. Lucruri neînsemnate primesc astfel o aură neaşteptată prin ironia interpretării, din animale paşnice, din simple fenomene corporale (boli de exemplu), pretextele prelucrate devin pamflete politice savuroase la adresa epocii, ai mai marilor zilei, împotriva frustraţiilor de tot felul. Adică prin fraze pompoase, patetice „*înzestrează cu note pozitive ceea ce este nonvaloare şi decădere, apără şi justifică ceea ce nu poate fi apărat din punct de vedere etic, şi nu poate fi justificat estetic sub nici un fel*."[6]

Însemnarea de proprietate poate fi întâlnită în două locuri, scrise chiar de proprietarul volumului. Pe versoul copertei I, sub ex-librisul (lipit ulterior în carte) aparţinând lui Sámuel Teleki de Szék apare: *Acatius Barczai de Nagy Barcza 1652.* şi pe pagina de titlu al primului coligat: *Is liber Acatÿ Barczaj B.*

Aşadar aceste două volume au făcut parte din biblioteca lui Acaţiu Barcsai. Persoana lui nu este prea cunoscut marelui public, şi nici în faţa acelor specialişti care nu sunt familiarizaţi cu istoria Ardealului princiar. (Autorul acestei comunicări a scris un volumaş despre principii Transilvaniei, lucrare apărută în trei ediţii consecutive la Târgu-Mureş.[7])

Născut în jurul anului 1610, Acaţiu (Ákos) Barcsai face parte dintr-o familie hunedoreană de origine română, însă trecut la religia calvină. A fost educat la curtea princiară a lui Gabriel Bethlen (care domneşte între 1613-1629). Ucenicia practică în diplomaţie şi-a făcut-o la Constantinopol timp de 5 ani, între 1632-1637. În 1634 a devenit cămăraşul curţii, în 1642 a fost ambasadorul curţii din Alba Iulia la Istambul, trimis în misiuni diplomatice de mai multe ori la curţile voievozilor moldoveni şi munteni. Pentru meritele sale, principele Gheorghe Rákoczy I l-a promovat în poziţia de ban al Lugojului şi al Caransebeşului. (Ulterior devine şi comite suprem de Hunedoara.) Nu a fost un spirit militar, participarea sa în războiul de 30 de ani nu i-a adus lauri. În 1649 devine consilier princiar.

Nu a fost antrenat direct în campania tragică iniţiată de Gheorghe Rákoczy al II-lea pentru ocuparea Poloniei, în schimb el fiind numit de principe locţiitorul principelui. Se ştie că în 1657 Rákoczy este nevoit să părăsească tronul Transilvaniei sub presiunea turcilor şi tătarilor, care au pustiit ţara drept pedeapsă pentru campania poloneză iniţiată de Rákoczy fără consimţământul Porţii. Urmează o serie de mici personalităţi pe tronul ardelean, care demisionează la

---

[6] Kovács Endre, Molnár Nándor, Voigt Vilmos, ***Enkómion***, în ***Világirodalmi lexikon***, Budapest, Akadémiai kiadó, 1972, vol. II, p. 1128.

[7] Sebestyén Mihály, ***Erdélyi fejedelmek***, Marosvásárhely, Mentor kiadó, 1992. (1993, 1994).

rândul lor la orice tentativă de întoarcere a lui Rákoczy la putere. În sfârşit, la 14 septembrie 1658 turcii îl cheamă pe Barcsai în tabăra sultanului instalată la Ineu (judeţul Arad) şi i se oferă funcţia de domnitor. Barcsai acceptă cu condiţia ca trupele otomane să iasă din ţară şi să se restabilească pacea Transilvaniei, iar la rândul lui se obligă la plata unui uriaş tribut anual şi a unei despăgubiri de război de 500 de mii de galbeni. Totodată, trebuie să cedeze din teritoriul principatului, adică să evacueze cetăţile Caransebeşului şi Lugojului. Dieta de la Sighişoara din septembrie 1658 acceptă domnia lui Barcsai, iar la 11 octombrie este introdus în funcţia supremă din stat. Gheorghe Rákoczy al II-lea însă nu a putut să conceapă pierderea puterii sale, de aceea a menţinut o agitaţie permanentă împotriva urmaşului său, organizând comploturi şi acte de nesupunere faţă de poruncile lui Barcsai în nord-vestul ţării. Doar atunci va recunoaşte domnia lui Acaţiu Barcsai, când află de planul ocupării Oradiei de către turci. Atunci cedează apărarea cetăţii iniţiativelor lui Barcsai.

Teama de o nouă invazie turco-tătară asemănătoare anilor 1657 şi 1658 îl face pe principe să se prezinte benevol în tabăra turcilor din vilaietul timişorean. El dorea să dovedească turcilor că rămâne sub ascultarea sultanului, şi că nu are nici un amestec în uneltirile lui Gheorghe Rákoczy al II-lea. În lipsa principelui, cel pârât ocupă Transilvania şi domnia, iar Barcsai trebuie să se retragă doar în cetatea Sibiului şi să suporte chiar un asediu din partea uzurpatorului. Depresurarea Sibiului are loc la vestea apropierii paşei de Buda, când Rákoczy se retrage spre Oradea. În lupta de la Floreşti (în apropierea Clujului) în mai 1660, Gheorghe Rákoczy al II-lea este rănit mortal.

Barcsai rămâne singur în faţa invaziei turceşti care se termină prin ocuparea Oradiei în august 1660. El rămâne singur în faţa oprobiului public, contemporanii îl fac ţap ispăşitor pentru pierderea celei mai puternice cetăţi a Transilvaniei, fiind singurul vinovat: fusese prea slab, a promis un tribut insuportabil de mare turcilor, este culpabil de insolvabilitatea visteriei.

Adevărul este că principele a fost ţinut în captivitate de turci pe lângă Arad, şi a fost eliberat doar după ce Oradea a ajuns în mâinile cotropitorilor. El nu a putut să facă minuni faţă de superioritatea numerică şi militară a musulmanilor.

Popularitatea nici până la acea dată nu prea ridicată a principelui a scăzut şi mai mult. Ba chiar, s-a organizat după moda vremii o contrapartidă în fruntea căreia s-a situat Ioan Kemény, marele nobil şi scriitor proaspăt reîntors din captivitatea tătarilor din Crimeea. Kemény s-a declarat contra-principe, fiind sprijinit atât de adepţii lui Rákoczy, cât şi de majoritatea Stărilor şi Ordinelor ardelene, nemulţumite şi agasate de înăsprirea jugului turcesc şi pierderea autonomiei Principatului.

Pentru a evita un nou război civil, în ziua de 31 decembrie 1660 demisionează din domnie şi la dieta convocată de Kemény la Reghin (Comitatul

Turzii) predă însemnele puterii noului principe ridicat la rangul cel mai înalt. Kemény însă este suspicios, se teme ca turcii nu cumva să-l repună pe omul lor în fruntea ţării. De aceea îl prinde şi îl întemniţează în cetatea Gurghiului. Pentru a avea siguranţa necesară ordonă transportarea lui Barcsai în cetatea Chioarului (Maramureş). În drum spre noua detenţie, se pare la porunca secretă a lui Kemény – deşi sunt cumnaţi – el este omorât în apropierea comunei Cosma (judeţul Mureş) şi este înmormântat în satul Râpa de Jos (azi Vătava) în cel mai mare secret. Mormântul lui a fost găsit doar la începutul secolului trecut.

A fost căsătorit de două ori, prima dată cu Erzsébet Szalánczi şi apoi în 1660 cu Izabella de Bánffy. În timpul domniei sale a fost acceptată stema Ardealului la dieta din Sebeş (1659).[8]

În calitate de consilier a participat la redactarea codicelui ***Approbatae Constitutiones*** (1654), şi l-a sprijinit pe Apáczai Csere János, profesorul cartezian şi enciclopedist de seamă. Noul lexicon cultural editat acum doi ani la Budapesta, nu aminteşte nimic de biblioteca principelui. [9] Cât despre ceilalţi principi ardeleni, literatura de specialitate aminteşte de biblioteca lui Ioan Sigismund şi Isabella de Zápolya, Ştefan şi Cristofor Báthory, de colecţia lui Gabriel Bethlen şi cei doi Rákoczy, precum şi cea a principelui Mihai Apaffy. Iată, de azi putem să înscriem un nume nou pe lista bibliofililor transilvăneni din secolul al XVII-lea.

A Book from Prince Barcsai' s Library

Abstract

Acaţiu (Ákos) Barcsai was one of those characters who had influenced the political and cultural development of Transylvania. He acted both as politician and soldier – and the climax of his career' was the appointment as Transylvanian voivode in 1658. He also was an ambassador, having accomplished many diplomatic missions.

At Teleki – Bolyai Library from Târgu-Mureş we can find a small-sized book containing two short texts The book – in fact a coligat – was bound together by its first owner - probably the prince Barcsai. His property mark appears twice in the pages of the publication, a fact that allows to consider him as one of the Transylvanian bibliophiles of his times.

---

[8] ***Új magyar életrajzi lexikon***, Főszerk Markó László, Budapest, Magyar Könyvklub, 2001, I, p. 421-422.

[9] ***Magyar művelődéstörténeti lexikon. Középkor és kora újkor.*** Főszerk Kőszeghy Péter, Budapest, Balassi kiadó, 2003, vol. I, p. 210-211.

Supralibrosuri din colecţia Teleki

KIMPIÁN ANNAMÁRIA
Biblioteca Judeţeană Mureş

Biblioteca cancelarului Sámuel Teleki din Târgu-Mureş păstrează numeroase cărţi care poartă însemnele proprietarilor anteriori. În rândul acestor însemne intră atât ex-librisul, cel mai cunoscut semn de proprietate în realizarea căruia s-a implicat o ramură a artei, cea a graficii, cât şi elegantul supralibros care împodobeşte legătura cărţii, precum şi însemnele înscrise cu mâna pe pagina de gardă sau de titlu a cărţii.

Teleki a fost un cunoscut şi recunoscut bibliofil al vremii sale. Majoritatea cărţilor intrate în colecţia lui au fost păstrate în legătura lor originală. Ex-librisurile proprietarilor anteriori nu au fost nici ele înlăturate. Datorită faptului că doar în puţine cazuri a comandat relegarea cărţilor, s-au păstrat în această colecţie nu doar legături în diferite stiluri artistice, ci şi eventualele însemne exterioare ale proprietăţii: supralibrosurile. În câteva cazuri Sámuel Teleki a considerat important să consemneze pe foaia de gardă a cărţii numele proprietarului din a cărui colecţie provine exemplarul respectiv. Aşa, regăsim numele lui Franz Adam Kollar, (1718-1783) bibliotecarul erudit al bibliotecii imperiale de la Viena, al cancelarului austriac, prinţul Wencel Anton Kaunitz-Rietberg (1711-1794), al scriitorului József Inczédy (1688-1750).

În colecţia Teleki s-au păstrat supralibrosurile a aproximativ 160 de proprietari, unii dintre ei folosind chiar mai multe variante. Înmulţind cu numărul de volume care poartă aceste însemne rezultă peste 1000 de cărţi cu supralibros.

Supralibrosurile sunt acele însemne ale proprietăţii asupra unei cărţi care sunt imprimate special în legătura cărţii. Această marcă a proprietăţii încorporată între elementele decorative ale legăturilor de carte a fost folosită încă din vremea cărţilor scrise de mână, adică a codicelor. Însemnele de proprietate diferă în funcţie de cel care le-a folosit: o persoană sau o comunitate. În primul caz, cea mai obişnuită este folosirea blazonului familial, monograma sau numele proprietarului împreună cu titlul nobiliar dacă este cazul, asociată cu anul cumpărării cărţii. În cazul comunităţilor, acestea folosesc stema oraşului, emblema congregaţiunii religioase, simbolul sau monograma şcolii.

Supralibrosul ocupă unul dintre cele mai importante locuri în ierarhia însemnelor de proprietate nu numai datorită calităţilor estetice, deseori

remarcabile, cât mai ales a valorii sale ca document istoric, pentru că aduce cercetătorului informaţii multiple despre posesori, despre circulaţia unei anumite cărţi şi despre relaţiile culturale dintre ţări. Acest lucru este strâns legat de faptul că, până spre începutul secolului al XVII-lea, majoritatea cărţilor tipărite nu intra în circuitul de vânzare-cumpărare în formă legată. Cartea era comandată de obicei de cumpărător, stilul epocii, statutul social al acestuia precum şi educaţia lui fiind hotărâtoare în realizarea legăturii cărţii, iar eventualele supralibrosuri aşezate pe aceste cărţi ne dezvăluie identitatea respectivei persoane. De altfel supralibrosurile provenite din acestă perioadă sunt de cele mai multe ori ale primului proprietar al tipăriturii.

Folosirea supralibrosurilor nu este legată de un anumit spaţiu geografic. Bibliofilii tuturor naţiunilor europene au prevăzut cu însemne personalizate cărţile considerate a fi exemplare valoaroase ale colecţiilor lor. Rolul acestora este acelaşi cu cel al ex-librisurilor sau al însemnărilor de pe primele pagini ale cărţii, prin care proprietarul îşi manifesta dreptul asupra cărţii. Datorită locului unde este aşezat şi eleganţei lui, supralibrosul atrage atenţia încă din momentul luării în mână a cărţii.

Supralibrosurile, în general, sunt *stampate în negativ*, tip desen, de multe ori fiind aurite. Realizarea lor costa mai mult decât cea a ex-librisurilor, iar pentru aşezarea lor, de multe ori, trebuia schimbată chiar legătura cărţii. Doar prin secolul al XVII-lea apar acele legături de carte în care partea centrală este lăsată liberă tocmai pentru a putea fi stampat ulterior mai uşor supralibrosul. În primul rând costurile sunt cauza pentru care nu este înzestrată cu supralibros fiecare carte a unei colecţii. Sámuel Teleki şi-a înzestrat cu supralibrosuri proprii numai 621 de volume din cele 40.000 aflate în colecţia sa. Prezenţa supralibrosului pe carte poate indica şi faptul că pentru proprietar cartea respectivă are o importanţă deosebită. Şi din această cauză ar trebui dedicată mai multă atenţie cărţilor care poartă aceste însemne.

Rezistenţa stampelor depindea de gradul de puritate a foiţei de aur folosită de legător: o cantitate ridicată de argint sau cupru în aliaj provoca oxidarea rapidă şi înnegrirea suprafeţei aurite. Pentru acest procedeu se folosea pielea de viţel, capră şi pergamentul, care se lăsa de obicei în culoarea sa naturală.

Stampa pozitivă, în relief, se făcea întotdeauna la rece şi pielea de porc folosită mai ales în Germania se preta cel mai bine la această tehnică şi nu era folosită la stamparea cu aur sau argint din cauza porilor mari.

De multe ori, cărţile însemnate cu supralibros poartă şi ex-librisul aceleiaşi persoane, sau însemnarea lui pe foaia de gardă a cărţii. Însă sunt şi cazuri, când singurul semn din care se poate afla identitatea persoanei căreia i-a aparţinut cartea este supralibrosul. Aceasta fiind o altă cauză pentru care consider a fi

deosebit de importantă studierea acestor însemne, şi, pe cât posibil, identificarea lor.

Cercetătorul polonez Kazimierz Piekarski a încercat să facă o distincţie între supralibrosurile de origine poloneză, distincţie preluată mai târziu şi de alţi cercetători,[1] pe care o folosim şi noi în cadrul acestei lucrări.

Cercetătorul polonez diferenţia ***supralibrosul propriu*** şi ***supralibrosul compus***.

Supralibrosul propriu este amprenta unei singure plăci gravate la cererea propietarului cărţii şi conţine oricare dintre următoarele elemente sau chiar mai multe dintre ele: numele, iniţialele numelui, armele, marca, deviza. Este, deci, un semn strict individual, neputând servi decât persoanei pentru care a fost creat.

Supralibrosul compus este executat pe loc de legător la cererea cumpărătorului cu ajutorul uneltelor cu care fiecare atelier era dotat, reprezentând blazonul celor mai cunoscute familii princiare sau literele alfabetului aplicate una câte una pe scoarţa cărţii.

Din prima grupă face parte supralibrosul fondatorului Bibliotecii Teleki din Târgu-Mureş, contele Sámuel Teleki. El a folosit şapte supralibrosuri diferite. Dintre acestea, două au fost comandate, probabil, de tatăl său (1, 2) şi apar doar pe o singură carte. Cel din anul 1742 se compune din numele şi titlul nobiliar al proprietarului, formulă scrisă în limba latină. Cel din 1750 este formulat în limba maghiară şi este compus din monograma numelui şi a titlului nobiliar al lui Sámuel Teleki.

A treia variantă de supralibros a fost comandată de Teleki după întoarcerea din călătoria de studii efectuată în Europa (3), apărând doar pe o singură carte. Este format din monograma latină a numelui şi a titlului nobiliar împreună cu anul executării legăturii cărţii: 1766.

Celelate patru tipuri de supralibros au fost comandate special pentru bibliotecă şi au mai multe variante. Toate au în componenţă blazonul familiei precum şi numele şi titlul nobiliar al colecţionarului. Pe două dintre variante apare şi deviza cancelarului, *DEUS PROVIDEBIT* (*Domnul să te aibă în grijă*), pe alte două, crucea mare a ordinului Sfântul Ştefan fondat de Maria Tereza în anul 1764, iar pe una singură şi funcţia pe care o avea la curtea imperială (4-7) (dimensiunile: 60mm x 50mm, 76mm x 40mm, 94mm x 62mm, 126mm x 76mm).

Despre supralibros propriu putem vorbi şi în cazul semnului de proprietate exteriorizat al cancelarului austriac Wenceslav Anton Kaunitz-Rietberg (8-9). Teleki, cum am mai amintit, a scris pe foaia de gardă a cărţilor provenite din

---

[1] Maria Sipayllo, ***Polskie superexlibrisy XVI-XVII wieku w zbiorach Biblioteki Universyteckiej w Warszawie***, Warszawa, 1988, p. 18.

colecţia cancelarului austriac atât numele acestuia, precum şi data când aceste cărţi au intrat în proprietatea sa: 12, 13 şi 15 octombrie 1813.

Supralibrosul lui Kaunitz este prezent pe toate cărţile care i-au aparţinut şi au ajuns la Târgu-Mureş. Acesta are două variante. În fiecare variantă este prezent blazonul familiei, însă diferă atât chenarul în care este aşezat, precum şi modul de prezentare al blazonului.

Prima variantă este lucrată în amănunte, încadrată într-un chenar bogat ornamentat, de care este ataşat şi simbolul ordinului lânei de aur (57mm x 45mm). Coroana este încadrată între motivele ornamentale ale chenarului. A doua variantă este lucrată mai schematic, chenarul nu este închis în partea superioară, astfel coroana iese mai mult în evidenţă. Şi aici regăsim simbolul ordinului lânii de aur (87mm x 75 mm).

Supralibrosul bibliotecarului imperial Adam Franz Kollar (1718-1783) este format din împletirea iniţialelor numelui său (10-11). Teleki a scris numele proprietarului anterior pe foaia de gardă a cărţii. Am găsit două variante de supralibros pe cărţile care aparţineau odată renumitului bibliotecar. Prima este încadrată de un chenar bogat ornamentat, (40mm x36mm), iar a doua variantă este formată doar din iniţialele numelui proprietarului (10mm x 11mm).

Exemplele de supralibrosuri proprii pot continua cu cele ale lui Paris zu Walkenstein et Trostburg[2] (anii 1700), om politic austriac, (12) sau Nicolas Joseph Foucault[3] (1643-1721), secretar de stat şi memorialist francez (13). Primul a folosit un supralibros bogat ornamentat: în centru se află blazonul familial, ţinut de doi lei, deasupra blazonului este ataşată o coroană, iar numele şi titlul nobiliar al proprietarului este înscris în chenarul rotund care înconjoară elementul central al supralibrosului (75mm x 69mm). Însemnul de proprietate al lui Foucault este realizat din blazonul familial, un leu încoronat, încadrat între lujere florale stilizate deasupra cărora este aşezată o coroană (96mm x 74mm).

Supralibrosul principelui saxon Christian I (1586-1591) (14) este compus din toate elementele însemnului exterior de proprietate: blazon, monogramă precum şi anul aplicării acestuia pe carte. Elementul principal este blazonul principatului Saxon. În partea inferioară a blazonului se poate citi următoarea inscripţie: *VON: GOTTES: GNAD: CHRISTIAN: HERZ: ZU SAX: V: CHURFURS*. În cartuşul realizat deasupra blazonului sunt înscrise iniţialele numelui şi a titlurilor *C*(HRISTIAN) *H*(ERZOG) *Z*(U) *S*(ACHSEN)

---

[2] Deé Nagy Anikó, ***A Teleki – Bolyai Könyvtár ex librisei***, Budapest – Kolozsvár, 2001, p. 83.

[3] ***Ibidem***, p. 57.

C(HURFÜRST), în cel aşezat sub blazon este înscris anul în care supralibrosul a fost aplicat pe carte: 1591 (105mm x 60mm).

Pe coperta doi a cărţii apare blazonul principatului Brandenburg. Din inscripţie putem afla că acesta aparţine soţiei principelui, principesa Sofia de Brandenburg (1568-1622):[4] *SOFFIA: GEBOR: MARCK. Z: BRAN: HERZ: ZU CHURF ZU SAXEN*: (...) (103mm x 60mm).

Johann Christoph Heinrich Oedt (1702) (15) consilier aulic a folosit şi el atât monograma şi anul, cât şi blazonul familial ca însemn de proprietate[5] (40mm x 25mm).

Următorul supralibros prezentat intră în categoria supralibrosului compus (16). Pe coperta unu a cărţii apare stema sacrului imperiu roman, pe coperta doi cea a principatului Saxoniei (90mm x 55mm, respectiv 88mm x55 mm). Cartea a fost legată, probabil, la curtea princiară cu o ocazie mai deosebită, iar monograma proprietarului, precum şi anul, au fost aplicate mai târziu de către un legător de carte (I.R.B. 1607). Interesant este faptul că, inscripţia de sub blazonul imperial este în limba germană: *DES H*[EILIGES] *REM*[ISCHE] *KEISER*[S]TUM *WAPPEN*, (blazonul sacrului imperiu roman), iar cea de sub blazonul Saxoniei în limba latină (*INSIGNIA DUCEM ET ELECTO SAXO*) (însemnul ducelui şi principelui elector saxon).

Un alt exemplu de acest fel (17): pe coperta unu apare acvila cu două capete a casei de Habsburg, pe coperta doi elementul principal din stema Saxoniei, iar monograma *D.L.S.* şi anul 1604 au fost aplicate ulterior. Probabil, şi în acest caz putem vorbi de legătură ornamentată cu cele două armuri, persoana aflată în spatele monogramei neavând nici o legătură cu casele princiare (82mm x 45mm, respectiv 82mm x 45mm).

Însemnele cu armurile familiilor princiare, regale, imperiale folosite între elementele decorative de pe legături nu arată întotdeauna, că membrii familiei respective ar fi fost cândva proprietarii tipăriturii respective. În secolele al XVI-lea şi al XVII-lea pentru atelierele de legătorie germane era ceva obişnuit să folosească ca ornament pentru cărţile legate ori armura casei princiare [de exemplu casa princiară Saxonă, (18) (78mm x 60mm) Habsburgică (19) (60mm x 50mm)], ori portretele contemporanilor renumiţi, Luther şi Melanchton (20)

---

[4] Konrad von Rabenau, ***Deutsche Bucheinbande der Renaissance um Jakob Krause Hofbuchbinder des Kurfürsten August I von Sachsen***, Bruxelles, 1994, pozele 90 şi 96.

[5] Deé Nagy Anikó, ***op. cit.***, p. 72.

(155mm x 90mm). Ca urmare, aceste însemne nu sunt altceva decât ornamente şi nicidecum însemne de proprietate.[6]

Există şi situaţii în care cartea cu astfel de însemne a fost oferită în dar personalităţii al cărui însemn îl poartă, de exemplu lui Ferninand al II-lea de Habsburg (1578-1637), rege al Boemiei şi Ungariei, împărat al germanilor[7] (21) (70mm x 55mm).

O lucrare de genealogie a familiei Lorraine dedicată văduvei ducelui de Lorraine are coperta împodobită cu blazonul combinat al familiilor Lorraine şi Orleans (22) (44mm x 28mm). Acest însemn este un ***supralibros de dedicaţie***. O altă carte, un compediu al istoriei Lorrainei, poartă blazonul familiei Lorraine înconjurat de două acvile (23) (38mm x 47mm). Un alt supralibros de dedicaţie este cel al infantului Spaniei, Don Carlos (24)[8] (130mm x 81mm).

Un caz interesant de supralibros de dedicaţie este al celor două volume ale operelor complete ale lui Hipocrate, editate la Viena în limba latină şi greacă. Legătura ambelor volume este împodobită cu acvila cu două capete a casei de Habsburg. Primul volum tipărit în anul 1743 este dedicat Mariei Tereza, al doilea volum tipărit în anul 1749 este dedicat soţului acesteia, Francisc de Lorraine (25) (82mm x 58mm).

Aceste tipuri de supralibrosuri sunt destinate a fi folosite o singură dată şi nu pot fi folosite la marcarea unei colecţii. Fierul care marca volumul a fost gravat special cu această ocazie în stilul sau moda epocii.

Un gen aparte de supralibros este ***supralibrosul epitaf***.[9] Pe una din cărţile din fondul Teleki am descoperit un supralibros reprezentându-l pe Carol al V-lea cu însemnele regale şi stemele ţărilor peste care a domnit, însoţite de următorul epitaf: *CAROLE IMORTALES DUBITANT HOMO // SISNE DEUSVE SUNT TUAS CEPTRA // HOMENNIS SED TUS FACTA DEI 1588*. (Carol, nemuritorii se îndoiesc, că sceptrul tău e al Dumnezeului sau al Omului, a fost făcut de zei sau de oameni (1588) (26) (117mm x 81mm).

Cărţile erau marcate şi de cei care nu aveau titluri nobiliare. Aceştia, neavând blazon familial, au fost nevoiţi să inventeze însemne proprii care ţineau loc de arme, sau foloseau monograma numelui. Identificarea persoanelor aflate în

---

[6] ***Die Kunst des Bucheinbandes vom Mittelalter bis zu Gegenwart. Ausstellung aus den Beständen der grazer Universitätsbibliothek***, Gestaltung und Katalog Werner Hohl, Graz, 1991, tabelul 27.

[7] Otto Mazal, ***Europäischen Einbandkunst aus Mittelalter und Neuzeit***, Graz, 1990, p. 96.

[8] E. Lancevičius, ***XV-XVIII. a Knygų Įrišimai Lietuvos Bibliotekose. Lithuanian Library Bookbindings in the 15th-18th Centuries***, p. 108.

[9] Konrad von Rabenau, ***op.cit.***, fig. 40.

spatele acestor monograme este mult mai dificilă, deoarece aceste litere pot însemna atât numele proprietarului cât şi deviza acestuia.[10]

În supralibrosul în formă de medalion al scriitorului József Inczédy (1688-1750) (27, 28) proprietarul îşi manifesta dreptul asupra cărţii prin următoarea înscripţie: *PEC*(UNIA) *BIB*(LIOTECAE) *INC*(LUDA) *F*(?) *J*(OSEPHUS) *I*(NCZEDY). El a folosit două feluri de supralibros: aceiaşi inscripţie în chenarul diferit al medalionului. Prima variantă se regăseşte în două mărimi (38mm x 38mm; 34mm x 34mm), iar a doua variantă într-o singură mărime (56mm x 54mm).

Folosirea monogramelor nu este specifică doar celor nenobili. Fondatorul bibliotecii, Sámuel Teleki a folosit şi el monograma numelui împreună cu prescurtarea titlului nobiliar ca semn de proprietate exteriorizat. De asemenea, soţia fondatorului bibliotecii Teleki, Susana Bethlen (1754-1797), folosea atât monograma cât şi numele întreg împreună cu titlul nobiliar ca însemn de proprietate (29, 30).

La fel a procedat şi baroneasa Kata Wesselényi (1735-1788), mătuşa Susanei Bethlen (31, 32).

Tatăl lui Sámuel Teleki, Sándor Teleki (1679-1754), a folosit monograma numelui împreună cu prescurtarea titlului nobiliar, şi în unele cazuri chiar şi atributul de Senior (Idösb) (33, 34).

Mihály Teleki (1634-1690), om politic, cancelarul principelui Mihály I. Apafi, şi bunicul fondatorului bibliotecii, şi-a înscris numele pe coperta cărţii împreună cu titlul nobiliar şi anul în care a fost legată cartea, 1642 (35).

Sunt cazuri când anul în care a fost legată cartea apare pe coperta a doua, pe coperta unu fiind stampat doar numele sau monograma proprietarului. Acest procedeu s-a folosit şi în cazul cărţilor legate pentru Kata Wesselényi şi Sándor Teleki.

Mănăstirile foloseau însemne proprii pentru a marca cărţile aflate în bibliotecile lor. În colecţia Teleki am găsit cărţi provenite din două mănăstiri carthauziene: Olmütz (36) (58mm x 46mm) şi Marbach (37) (45mm x 35mm), precum şi din mănăstirea carmeliţilor din Viena (38) (64mm x 53mm). Ele au folosit atât stema mănăstirii cât şi figura unui sfânt, cel mai probabil patronul / ocrotitorul ordinului, sau, pentru biblioteca mănăstirii din Olmütz, figura fecioarei Maria cu Pruncul în braţe. Cei din Marbach şi Viena au aplicat şi numele mănăstirii în chenarul rotund al supralibrosului.

Superiorii congregaţiunilor au însemne proprii care marchează cărţile din proprietatea lor. De exemplu, abatele din Kremsmünster, Alexander al III-lea

---

[10] Helmuth Helwig, ***Handbuch der Einbandkunde***, II, Band, 1954, p. 341.

Fixmiller (1731-1759)[11] foloseşte drept supralibros blazonul familiei întregit cu însemnele preoţeşti şi monograma numelui împreună cu titlul preoţesc, cât şi anul în care cartea respectivă a intrat în colecţia sa: 1751, *A*[LEXANDER] *F*[IXMILLER] *A*[BT] [VON] *C*[REMISANENSIS] (39) (58mm x 43mm).

Un alt gen interesant de supralibrosuri sunt cele care reprezintă stema unui oraş. În colecţia lui Sámuel Teleki am găsit mai multe cărţi având ca însemn blazonul oraşului Amsterdam.[12] În biblioteca din Târgu-Mureş am găsit două variante ale stemei acestui oraş. Una dintre variante este prezentă în colecţia Teleki în două mărimi (40) (136mm x 96mm, respectiv 97mm x 72mm). A doua variantă apare doar pe o singură carte (41) (56mm x 36mm). Majoritatea acestor cărţi au fost oferite de şcoală elevilor studioşi la terminarea anului şcolar. Unele cărţi poartă blazonul oraşului doar pentru că au fost tipărite acolo, sau au fost dedicate personalităţilor oraşului.

Aceeaşi concluzie o putem trage şi în cazul celorlalte cărţi care poartă pe legătura lor stemele diferitelor oraşe: Rotterdam[13] (42) (64mm x 49mm) şi Gouda[14] (43, 44) (57mm x 72mm, 61mm x 75 mm), Utrecht[15] (45) (50mm x 47mm).

Şcolile au folosit şi diferite simboluri legate de învăţământ. Minerva a fost patroana universităţii din Leiden,[16] figura ei apărând şi pe legătura cărţilor (46) (90mm x 55mm).

O reprezentare a Minervei este folosită ca supralibros şi de şcoala din La Haye (47-50). Cele patru supralibrosuri folosite diferă atât prin mărime, cât şi prin reprezentarea personajului principal şi a atributelor ce o însoţesc (117mm x 72mm, 132mm x 80mm, 125mm x 80mm, 154mm x 95mm).

Aceste însemne folosite de şcoli (stemele oraşelor, figuri mitologice), probabil, nu au avut rolul de a marca cărţile bibliotecii şcolii respective, ci de a particulariza cărţile oferite în dar. Aceste supralibrosuri pot fi numite ***supralibrosuri de donaţie.***

În colecţia Teleki am găsit un singur supralibros care a fost folosit de şcoală. Este cel al colegiului de la Sibiu, care a folosit ca semn de proprietate şi are reprezentată monograma împreună cu anul intrării cărţii în colecţia şcolii. (51)

---

[11] ***Die Kunst des Bucheinbandes...***, tabelul 28.

[12] Jiří Londa, ***Europäische Stadtewappen***, Balzers, 1969, p. 96.

[13] ***Ibidem***, p. 218.; E. Lancevičius, ***op. cit.***, p. 92.

[14] Ottfried Neubecker, Wilhelm Reutzmann, ***Wappenbilder Lexikon***, Battenberg Verlag, München, 1974, p. 36.

[15] P. Van Huisstede, J. P. J. Brandhorst, ***Dutch Printer`s Devices 15th-17th century***, vol. I. Nieuwkoop, 1999, il. nr. 1775.

[16] ***Ibidem***, p. 427.

Scopul acestei lucrări nu se vrea o prezentare exhaustivă a supralibrosurilor păstrate în biblioteca lui Sámuel Teleki, ci mai mult o încercare de a atrage atenția celor care lucrează cu cartea veche asupra rolului pe care supralibrosurile, indiferent de tipul lor, îl au în istoria cărții.

ANEXA

2.

1.

3 .

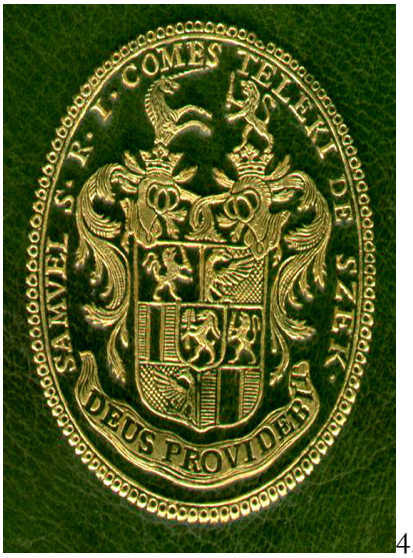

4.

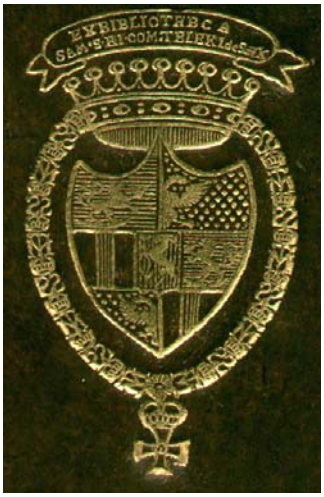
EX BIBLIOTHECA
SAM·S·R·I·COM·TELEKI

5.

DEUS PROVIDEBIT
SAMUEL. S.R.I.COM.
TELEKI DE SZEK.
S.C.R.M.CAMER.&
CONSIL.A.INT.

6.

EX BIBLIOTHECA
SAM·S·R·I·COM·TELEKI
DE SZEEK

7.

8.

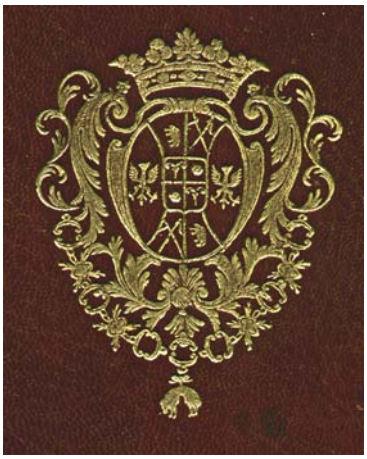

9.

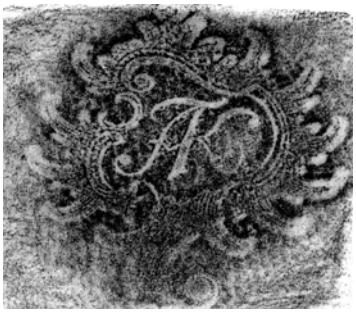

10.

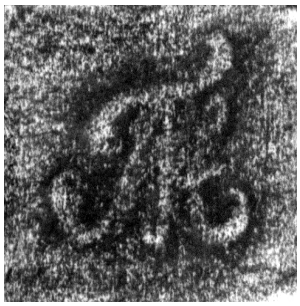

11.

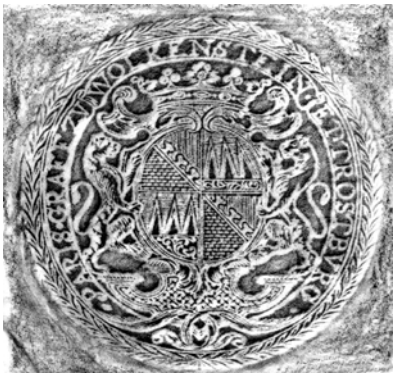

12.

13.

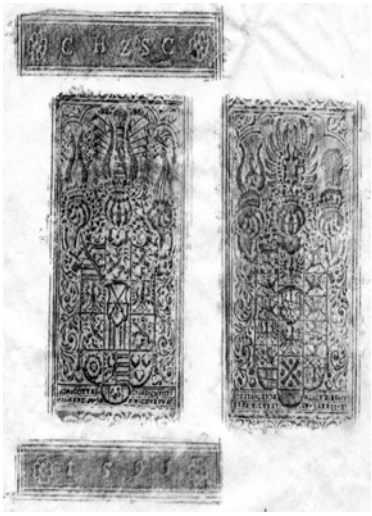

14.

15.

16.

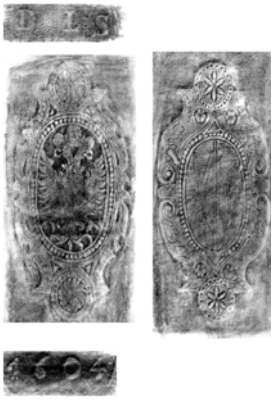

17.

18.

19.

20.

21

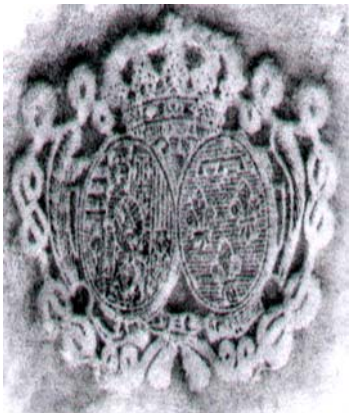

22.

23.

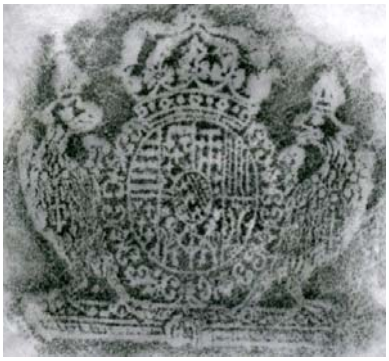

24.

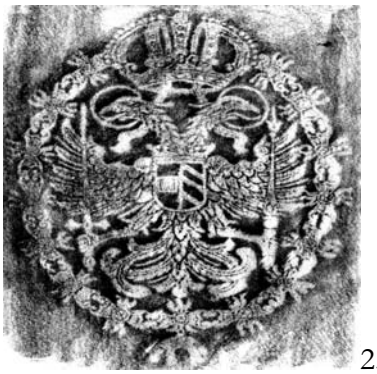

25.

26.

27.

28.

29.

30.

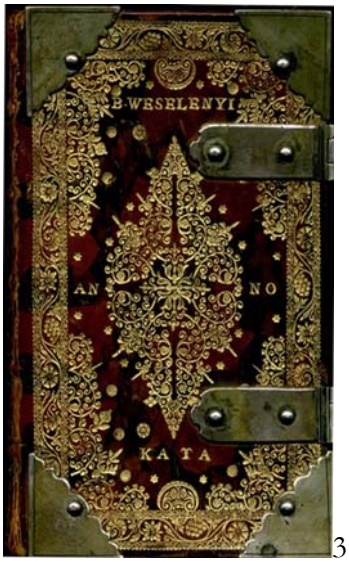

31a

31b

32.

33.

34.

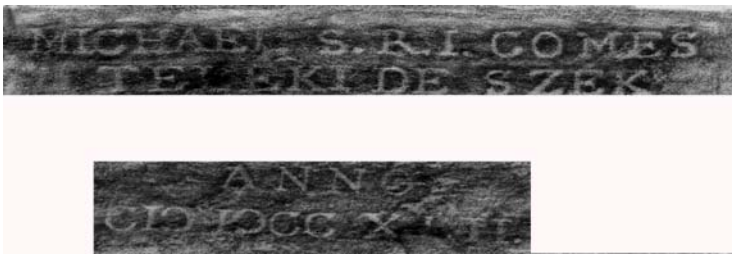

35.

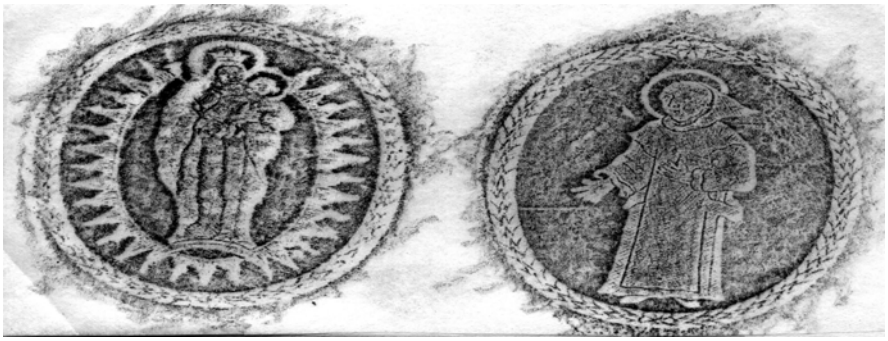
36.

37.

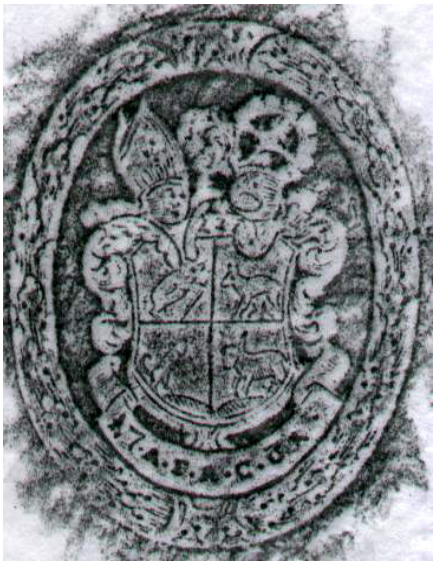

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

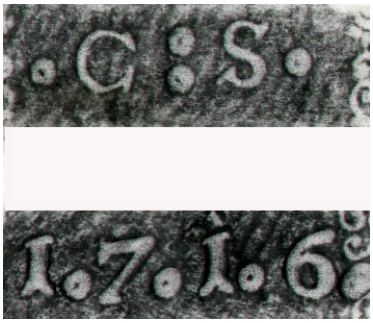

51.

Super Libros from Teleki Collection

Abstract

Super libros, as a sign of property, is considered to be an important document, both from artistical, but also from historical point of view. It is printed on book' s bindings and „tells" us about the age of the book, about its circulation, about its owner' s social condition etc.

There are about 160 such „owners" – both private persons and communities – that can be found in Teleki-Bolyai collection, and some of them are using more than one mark of property. Thus, there are over one thousand books that wear this sign of property. Among the most famous owners, we may mention Franz Adam Kollar, librarian at Royal Library from Vienna; the Austrian chancellor, prince Wencel Anton Kaunitz-Rietberg; József Inczédy, the writer etc.

The paper deals with the presentation of those super libros, from different points of view: artistical value, historical and bibliophile importance, heraldry aspects etc.

Restaurarea unui calendar popular maghiar din 1781

MÁRTON KRISZTINA
Biblioteca Judeţeană Mureş

1. Descrierea piesei

Acest calendar face parte din colecţia Bibliotecii Teleki, care şi-a deschis porţile publicului larg în 1802, fiind prima bibliotecă publică din Transilvania, alăturându-se astfel fenomenului cultural în urma căreia în Europa de Vest în această perioadă se fondează marile muzee şi biblioteci publice. Bibliotheca Telekiana, care şi-a primit numele după fondatorul său, contele Teleki Sámuel, cancelar al Transilvaniei, număra în jur de 40.000 de volume, printre care incunabule, ediţii princeps, rarităţi, valoroase ediţii ale renumitelor tipografii din întreaga Europă. Această minunată colecţie enciclopedică este găzduită şi acum de sala în stil empiric construită şi amenajată special cu acest scop după gustul marelui bibliofil. Această colecţie de bază s-a îmbogăţit prin găzduirea mai multor biblioteci de diferite tipuri (şcolare, monastice, nobiliare, private), dintre care cea mai bogată (cu 80.000 de volume) este cea a Colegiului Reformat, acum Liceul „Bolyai." Un alt segment valoros îl constituie manuscrisele celor doi matematicieni, Bolyai Farkas şi János, cu peste 20.000 de file. Acum, această colecţie continuă să se îmbogăţească în special din donaţii şi din achiziţii de cărţi noi.

Această tipăritură datează din secolul al XVIII-lea, şi chiar putem spune cu precizie din anul 1781, deoarece este un calendar pe anul 1782. Aceste calendare îşi găseau drumul în circulaţia cărţilor prin târgurile care se organizau chiar în ultima zi a anului. La aceste târguri se comercializau nu numai calendare, ci şi tot felul de obiecte înzestrate de crezul popular cu puteri magice, ca fiind purtătoare de noroc în anul ce urmează.

Cartea de format mic este împărţită pe cinci fascicole cu număr inegal de duble, între care sunt intercalate foi albe (cel mai adesea doar jumătăţi de filă) pentru a permite notarea unor adăugiri din partea proprietarului. Aceste coli par a fi de alt tip decât cele tipărite. Pe o singură filă de acest tip se găseşte un fragment dintr-un filigran, ce pare a fi o figură animală.

Legătura s-a realizat prin coaserea în trei puncte a filelor. Din fragmentele rămase, precum reiese şi din analogii, putem deduce că această tipăritură era legată în coperţi de carton sau o hârtie mai groasă, mai rezistentă.

Tipăritura este bicoloră: negru cu roşu, culoarea roşie folosindu-se cu precădere pentru titluri, simboluri, respectiv pentru scoaterea în evidenţă a zilelor de sărbătoare.

Calendarul se împarte în mai multe capitole: pe prima pagină existentă se regăseşte explicaţia simbolurilor şi prescurtărilor. Urmează apoi lunile, ocupând de obicei două pagini. Lângă zilele enumerate sunt trecute numele (sfinţilor) zilei respective, semnul zodiacului în care se află, faza lunii şi pronosticul meteorologic.

În al doilea capitol urmează pronosticurile privind vremea sau constelaţiile faste sau nefaste unor munci, ele fiind grupate pe anotimpuri. Un rol important juca în acea vreme lista detaliată a iarmaroacelor, însemnând data, locul şi felul târgurilor. Foile albe sunt intercalate pe acest prim segment al calendarului.

Calendarul se încheie cu o cronică a maghiarilor de la începuturi până la evenimente contemporane tipăriturii, notând chiar şi evenimentele matrimoniale ale familiilor regale, imperiale, ale diferitelor ţări, sau evenimente din viaţa nobilimii din regiune.[1] Astfel, putem citi despre baronul Samuel von Brukenthal sau despre familia contelui Teleki Sámuel, fondatorul Bibliothecii Telekiana de la Târgu-Mureş.

2. Descrierea stării de conservare

Deşi păstrat anterior restaurării în condiţii relativ bune, obiectul arată semne după care putem presupune păstrarea lui de mai demult în condiţii nefavorabile. Astfel regăsim toate cele trei tipuri de degradare.

Printre **degradările mecanice** observăm, ca urmare a uzurii şi manevrării neadecvate: lipsa coperţilor, legătura ruptă, colţuri îndoite sau lipsă, foi desprinse din legătură, o filă ruptă bucăţi. În general, cartea este acoperită de un strat de depuneri de murdărie, la care se adaugă pete accidentale de natură diferită. Pe filele învecinate celor scrise cu mâna s-au transpus pete de cerneală de la însemnările ulterioare făcute pe filele albe.

Imaginea faţă şi verso a volumului înainte de restaurare

Observăm, de asemenea, halouri formate în urma infiltraţiei de apă. Sub

[1] Kállay István, ***A történelem segédtudományai (Ştiinţele asociate istoriei)***, ELTE, Bölcsészettudományi Kar, Budapesta, 1986.

acţiunea compusă a apei şi a mucegaiurilor, unele fragmente de hârtie sunt lipite în blocuri.

Atacul biologic: s-a desfăşurat pe două planuri: insectele au lăsat în urmă rosături, cavităţi, respectiv găuri de zbor.

Imagine la negatoscop a unei file cu lipsuri cauzate de diferiţi factori

Degradări fizico - chimice: încleierea este slăbită, dar aici trebuie să reţinem şi faptul că, hârtia destinată tiparului nu se încleia după fabricaţie pentru a putea primi tipăritura; de aceea, aşa cum putem observa şi în acest caz, ea poate fi mai slabă decât cea destinată scrisului cu mâna. Această diferenţă în tratament se explică prin folosirea cernelurilor de altă natură în cele două cazuri.

Hârtia este slăbită atât ca urmare a atacului biologic, cât şi datorită expunerii ei – mai accentuate din cauza încleierii slăbite – la acţiunea de umflare şi contracţie cauzată de schimbările nivelului de umiditate din aer. Îmbătrânirea cauzată de aciditate se observă prin îngălbenirea filelor.

Mucegaiurile au distrus structura hârtiei, ea devenind fărâmicioasă, moale, poroasă; pe de altă parte, prin metabolismul lor, au pătat hârtia definitiv, iar enzimele produse nu pot fi îndepărtate din hârtie.[2] Petele de culori diferite (galben, maroniu, negru, roşiatic) indică prezenţa unor specii diferite. Miceliile coloniilor de fungi au dus la lipirea filelor între ele, uneori formând chiar blocuri de grosimea unor fascicoli.

Imagini ale filelor cu atac fungic: pete de mucegai de diferite culori

[2] ***Probleme de patologia cărţii*** – Culegere de material documentar, B.C.S., Bucureşti.

3. Analize efectuate

Analizele de mai multe feluri au fost importante din mai multe puncte de vedere.[3] Astfel, analizele biologice au identificat mai multe tipuri de mucegaiuri, şi prezenţa unui atac de insecte inactiv.

Pe de altă parte, s-au efectuat investigaţii fizico-chimice: pentru determinarea nivelului de aciditate s-a măsurat pH-ul hârtiei. De asemenea, s-a măsurat gradul de încleiere a fibrei şi s-a identificat agentul de încleiere. Aceste analize au confirmat unele observaţii optice, respectiv ne-au conferit măsurători exacte ale unor valori.

Importante au fost din punctul de vedere al restaurării propriu-zise, investigaţiile privitoare la natura şi lungimea fibrei. Tot din acest punct de vedere a fost importantă măsurarea grosimii hârtiei, deoarece, doar cunoscând aceste date se poate alege hârtia japoneză potrivită completărilor, respectând principiul compatibilităţii materialelor folosite cu cel original.

4. Diagnostic:

Cartea prezintă o serie de degradări cauzate de condiţiile de păstrare necorespunzătoare şi de mânuirea neadecvată.

Microclimatul necorespunzător, cu valori de umiditate relativă ridicate peste limita admisă, au dus la instalarea unui atac fungic. Însăşi umiditatea crescută este deja un factor care duce la degradarea, slăbirea încleierii hârtiei; dar această umiditate este în acelaş timp, alături de temperaturile ridicate, un catalizator al atacurilor biologice. Prin atacuri biologice înţelegem acum în primul rând atacul fungic. Miceliile mucegaiurilor şi produşii de metabolism au continuat efectul de degradare a hârtiei cauzat de umiditate, distrugând structura interioară a hârtiei. Astfel, ea a devenit spongioasă, poroasă, sfărâmicioasă.

În urma analizelor, hârtia poate fi descrisă ca o hârtie de moară, din fibră textilă de lungime medie. Grosimea ei diferă în diferitele puncte ale filelor, dar se stabileşte în jurul valorii de 14μ. Se poate vorbi de o diferenţă şi între hârtia tipărită şi cea inclusă în forma unor pagini albe destinate notiţelor ulterioare. Această diferenţă se poate explica, pe de o parte, prin faptul că hârtia menită tipăririi nu era încleiată înainte de aşezarea în tipar; în schimb, cea destinată scrisului manual, trebuia tratată pentru a evita o absorbţie exagerată a cernelii (cerneală cu compoziţie diferită de cea folosită în tipografie). Agentul de încleiere s-a dovedit a fi gelatina caracteristică tehnologiei perioadei de care aparţine această

---

[3] Beöthyné Kozocsa Ildikó – Kastaly Beatrix, ***Bevezetés a restaurálásba, a restaurálási dokumentáció. A papír, a pergamen és a bőr fertőtlenítése és száraz tisztítása*** (*Introducere în restaurare. Documentaţia de restaurare. Dezinfecţia şi curăţirea uscată la hârtie, pergament şi piele*), O.Sz.K., Budapesta, 2000.

tipăritură. Pe de altă parte, diferenţa de grosime a filelor se poate datora şi presării în timpul aşezării în tipar.

Efectul foto-chimic compus al umidităţii şi luminii, se observă în îngălbenirea generală a filelor, respectiv mai pronunţată pe canturi şi pe zonele exterioare ale paginilor. În urma analizelor chimice s-a determinat un pH cu valoarea relativă de 5,5.

Putem concluziona că starea generală a cărţii nu este foarte bună, cu depuneri de murdărie, halouri de apă, pete de diferite origini. Dar cele mai mari daune au fost cauzate de atacul biologic, în special cel fungic, care a lăsat urme permanente în structura şi în aspectul estetic al cărţii şi de factorul uman, deoarece cartea s-a distrus şi în urma uzurii, dar mai ales în urma manipulărilor neadecvate: astfel că putem vorbi de o pierdere de aproximativ 20% din materia filelor (fisurate, rupte sau cu pierderi în colţuri) şi de o pierdere totală a vorsatzului şi a coperţii. Din cusătură se păstrează doar o mică parte din firul folosit, fascicolele fiind desprinse. Totuşi, din orificiile lăsate în urma coaserii filelor putem menţiona, că filele au fost cusute în trei puncte.

5. Operaţii de restaurare

Primul pas în restaurarea acestei cărţi a fost **dezinfectarea**. Având în vedere că această carte era compusă doar din hârtie, neavând coperţi de piele sau pergament, s-a optat pentru o dezinfecţie cu vapori de formol (37,49%) într-o incintă închisă ermetic, timp de 48 de ore. În acelaşi timp, la alegerea agentului de dezinfectare s-a luat în considerare eficienţa lui asupra factorilor biologici de eliminat, remanenţa şi durata în timp a efectului.[4] Deşi în alte şcoli de restaurare sunt preferate substanţe mai moderne, cu eficienţă crescută şi toxicitate scăzută asupra omului, şi această substanţă poate fi acceptată din punctul de vedere al sănătăţii restauratorului (aspect prea puţin studiat şi respectat în această zonă a Europei, probabil din cauza posibilităţilor financiare limitate). Pentru a evita intoxicarea cu aceşti vapori, dezinfectarea trebuie să fie întotdeauna urmată de o aerisire de câteva zile într-o încăpere bine ventilată.

După efectuarea **documentaţiei foto** anterioară restaurării, cu imagini de ansamblu şi de detaliu, s-a trecut la o **desprăfuire** generală de suprafaţă, care urma să fie repetată în profunzime după desfacerea pe lagini a fascicolelor. Înainte de aceasta, însă trebuie **numerotate** paginile cu un creion moale şi bine ascuţit, în colţul exterior de sus al fiecărei pagini. Această operaţie are ca scop prevenirea schimbării ordinii paginilor. Înainte de descoasere se notează paginile pereche ce formează laginile, şi gruparea lor pe fascicole. Această operaţie este foarte importantă, deoarece descoaserea poate rezerva surprize: mijlocurile filelor pot fi

[4] ***Idem***.

slăbite sau chiar rupte. Privitor la structura volumului, putem observa că, paginile au fost grupate într-un număr inegal, pe cinci fascicole.

Imaginea unei file numerotate

Imagine de ansamblu după descoaserea filelor

După **descoasere** s-a putut face o **curăţire uscată** mai profundă cu ajutorul pensulei, respectiv cu ajutorul radierei în zonele mai îmbâcsite.

Curăţire uscată cu pensula şi radiera

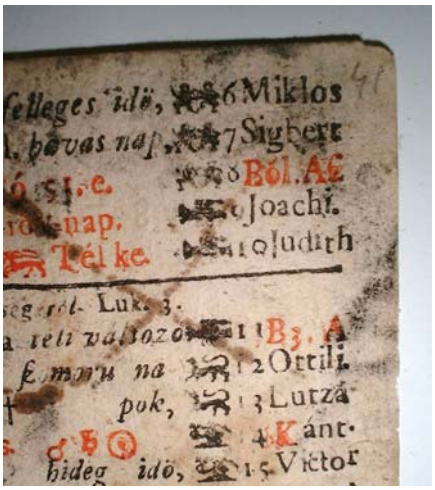

Detaliu înainte ...

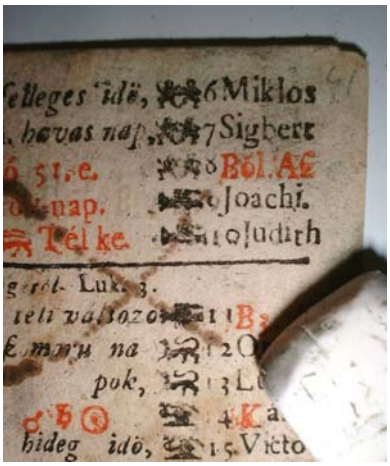

şi după curăţirea mecanică

Curăţirea uscată a fost urmată de o **curăţire umedă**. Dar mai întâi s-au efectuat **teste de curăţire** pentru verificarea solubilităţii cernelurilor. Deşi,

cunoscând data tipăriturii şi însemnărilor, s-a presupus rezistenţa acestora la apă şi la soluţii hidroalcoolice, acest fapt a trebuit verificat pentru a exclude orice risc. Cernelurile puteau să devină solubile atât din cauza unor greşeli tehnice, cât şi în urma unor eventuale modificări provocate de efectele timpului. După ce s-au dovedit a fi rezistente, foile au fost introduse într-o baie de alcool şi apă (2:1).

Baia hidroalcoolică şi reîncleierea

Alcoolul a fost necesar pentru a proteja filele cu încleierea slăbită. Din acelaşi considerent s-a folosit apă rece şi nu caldă. După clătirea într-un alt vas conţinând o soluţie hidroalcoolică curată, s-a efectuat o **reîncleiere cu CMC** printr-o pensulare pe ambele feţe ale filelor, iar surplusul s-a îndepărtat, printr-o nouă clătire. Prin aceste spălări, au fost îndepărtate depunerile de praf, unele pete solubile, hifele mucegaiurilor de la suprafaţa hârtiei şi s-a obţinut şi o dezacidifiere. Filele au fost aşezate pe un pat de hârtie de filtru acoperit cu un văl sintetic, pentru a evita aderenţa filelor la hârtia de filtru.

După această **uscare liberă** ele au fost aşezate între vălul sintetic şi hârtiile de filtru şi au fost supuse unei **presări intermediare.**

După toate aceste operaţii, s-a trecut la **restaurarea artistică** propriu-zisă. Mai întâi s-a ales, conform principiului compatibilităţii materialelor, o hârtie japoneză de o grosime de 7µ şi un văl japonez de o culoare apropiată hârtiei originale. Adezivul folosit a fost o soluţie de CMC cu concentraţia de 3%.

Completarea a fost urmată de o **uscare liberă** şi o **presare intermediară** între straturi de văl sintetic şi hârtii de filtru.

După presare, cu ajutorul bisturiului, s-a **îndepărtat surplusul** de hârtie japoneză ce depăşea marginile lacunelor. Apoi fibrele de la întâlnirea celor două tipuri de hârtie au fost reîncleiate cu CMC şi reaşezate cu grijă pentru a asigura o aderenţă mai bună. După uscarea adezivului, filele au fost **reintroduse în presă**.

Imaginea la negatoscop a unei japoneze

Potrivirea hârtiei

file cu lipsuri *cu cea originală*

Pregătirea marginilor pentru completare, îndepărtarea surplusului, reaşezarea fibrelor

Înainte de reconstituirea legăturii s-a efectuat **verificarea la negatoscop** a rezultatului restaurării şi a avut loc **presarea finală**. Presarea finală diferă de cele intermediare prin aceea că filele sunt puţin umezite pentru a fi mai maleabile şi pentru a obţine o suprafaţă mai netedă. Această umezire am realizat-o aşezând filele între două sugative uşor umezite, presându-le. Rolul sugativei era acela de a evita un aport excesiv de umezeală a hârtiei, care trebuia evitată şi din punctul de vedere al completărilor, deoarece, umezirea excesivă putea desprinde peticele aplicate.

Înainte de refacerea legăturii am căutat **analogii**, care există în număr generos în colecţiile bibliotecii. Concluzii: legătura celorlalte calendare de exact acelaşi tip este puţin diferită de urmele de ac găsite la calendarul aflat în discuţie. Urmele de ac denotă un tip de cusătură care ar îngreuna răsfoirea cărţii. Deoarece s-au păstrat multe exemplare în stare mai bună de conservare, am optat pentru tipul de legătură observat la acestea. Numărul fascicolelor diferă puţin la unele exemplare, dar în general se situează la 5-6 fascicole. La toate exemplarele consultate lipseşte coperta, cu excepţia unui fragment şi a unei coperţi. Acestea arată un carton de o grosime medie, poate chiar rămăşiţă de la vreo altă lucrare

din legătoria respectivă (conţin scris, sau modele imprimate ce dau de ştire că sunt doar fragmente şi nu proiectate special drept copertă). Un alt caz observat este acela când, înainte de frontispiciu, mai există o pagină velină ce face parte dintr-o dublă legată în primul fascicol (sau chiar într-un altul).

Analogie copertă; frontispiciu; prima pagină identică

cu cea restaurată

Fascicolele completate, înainte de copertare, învelitor intermediar

Am optat pentru o copertă de carton pentru a proteja mai bine blocul cărţii. Aceste tipărituri fiind periodice, ele nu reprezentau o valoare atât de mare încât să se lege în coperţi de piele, mai ales că acest tip de calendar era redactat pe un singur an (sunt şi alte tipuri care cuprind perioade mai lungi, sau pot fi adaptate). Coperta de carton păstrată la analogie nu era legată de blocul cărţii prin vorsatz, ci doar prin încleierea zonei de întâlnire cu cotorul. Această legătură, însă este una foarte slabă şi poate solicita mai mult mijlocurile laginilor. De aceea noi am inclus un vorsatz din hârtie veche asemănătoare cu cea originală. Această operaţie este reversibilă, astfel că în cazul găsirii unei soluţii mai adecvate, ea se poate înlocui.

Imagini înainte şi după restaurare,
Detalii din timpul restaurării

6. Propuneri cu privire la condiţiile de păstrare:

Fiind vorba de o legătură în carton sensibilă la manipulările incorecte, se va confecţiona o cutie-mapă din carton neacid pe dimensiunea obiectului. Cartea trebuie aşezată pe raft aerisit.

Valorile umidităţii relative (U. R.) trebuie să se situeze în jurul valorilor de 50-65%, şi temperatura (T) de o valoare de 16-20°C. Trebuie menţionat că cele mai dăunătoare sunt variaţiile acestor valori.[5]

[5] Aurel Moldoveanu, ***Conservarea bunurilor culturale***, Bucureşti, 1997.

The Restoration of a Hungarian Calendar from 1781

Abstract

This calendar belongs to the Teleki-Bolyai Library from Târgu-Mureş, which opened its gates to the public in 1802, founded by Count Sámuel Teleki, chancellor of Transylvania. This library owns over 200,000 volumes, of which 40,000 were the basic collection gathered by Teleki from 25 different European countries. A later addition to this was the collection of 80,000 volumes belonging to the former Reformed College, named Bolyai Farkas after the great mathematician, who was citizen of this town. Later additions were the remains of libraries from monasteries, castles left without communities.

This print is a calendar on the year 1782, so we can sustain almost surely, that it was edited in 1781 and started its way on a market organized usually on the last day of the year, among other objects believed to be fortune bringers on the year to come.

The booklet is composed of five units, each with different numbers of leaves. Between the printed sheets there are included leaves of blank paper, meant to receive the notes of the future owner. These last ones seem to be of a different kind of paper. On a single one of these, there is to find the fragment of a watermark, which indicates an animal shape. It was bound in boards, as the fragments kept and the analogies indicate. The print is bicolor: black and red. The red ink was used to highlight the titles, the symbols and the holidays.

The calendar is structured on several chapters: on the first page kept we can read the key to the signs and abbreviations used along the texts. The first chapter is the calendar itself, than followed by the prognosis on the weather and health for the year to begin. An important chapter was the one containing the list of markets with the dates and places where there were to be held. The last chapter was a chronicle of the Hungarians, from the beginnings to contemporary events.

The **state of conservation**: the object showed different types of degradation. As effect of inadequate handling, the bounds were missing, many sheets were torn or kept in fragments. A continuous layer of dirt, accidental drops of different substances and water stains covered the whole surface. As chemical damage there should be mentioned that the adhesive has weakened during time, due to a high level of humidity in the air. This way the paper became more hydrophilic. A grown level of acidity could be noticed as a general yellowish colour of the paper. Due to both chemical and biological factors, in some parts more sheets formed unseparable blocks of paper. The biological damage was produced both by fungus and insects. The insect left behind lacks of material,

galleries and fly-holes. The fungus destroyed the inner structure of the paper and stained the paper in different colours, which proved the presence of different species.

There were made several types of **analysis** to identify the biological agents, to measure the pH-level, to identify the type and contain of the clueing agent and the type of paper used, so that the completing could be done with the matching type of Japanese paper.

The first step of **conservation** was the disinfecting, followed by a photographic documentation of the initial state. (All steps and procedures were documented). After the proper airing a dry cleaning was done: dusting with a smooth brush and cleaning the more resistant dirt using erasers and scalpels. All pages have been numbered with a light pencil, then the volume was dissembled on sheets and a more profound dusting was done. After testing the solubility of the inks in water and hydro-alcoholic solutions, the sheets were immersed in baths of water and alcohol (1:2 p). The alcohol was necessary as to protect the weakened paper. After this wash the sheets were treated with CMC (carboxi-metil-cellulose), washing off the surplus, so that it would complete / replace the weakened original gluing. The leaves were dried free and then put in the press.

After this followed the **restoration**: the lacks were completed with Japanese paper from both sides, avoiding overlapping the margins of the original. The thickness and the fiber-direction of the Japanese paper had to be well chosen to match the original. The used gluing agent was the same CMC. After drying, a final pressing was done and the results were checked at backlight. Before replacing the covers, we consulted more analogies and the final option fell on board bounding, covered with a layer of decorative Japanese paper. In case of finding a better solution, these covers will be easy to replace, without harming the original.

Concerning the conditions of depositing the object: we propose a box with the exact size of the booklet, made of non-acid cartoon. The R. H. level should be between 50-60% and the temperature about 16-18C°. The great variation of these values can cause the most damage.

Tipografia românească de la Buda în timpul cenzoratului lui Petru Maior. 1809 - 1821

MONICA AVRAM
Biblioteca Judeţeană Mureş

Este binecunoscut şi acceptat astăzi faptul că secolul al XVIII-lea a marcat Europa în general, societatea românească în particular, mai profund decât oricare altă perioadă istorică. Secolul luminilor a reuşit să realizeze ceea ce în veacurile anterioare părea destul de greu, dacă nu chiar imposibil de pus în practică: ruperea de cultul valorilor trecutului şi promovarea noului.[1]

Intrarea principatului transilvănean în sfera de influenţă habsburgică, promovarea mitului „bunului împărat" şi preocupările autorităţilor imperiale faţă de nivelul de dezvoltare intelectuală, culturală şi morală a naţiunilor supuse – ca bază a prosperităţii materiale şi împlinirii sufleteşti – au adus Transilvania într-un punct strategic al dezvoltării spirituale, din care nu mai exista cale de întoarcere. Pe această linie se înscriu măsurile luate în vederea dezvoltării învăţământului primar în limbile naţionale, fiind astfel create – teoretic – condiţiile necesare pentru asimilarea minimului de cunoştinţe intelectuale. Cu alte cuvinte, autorităţile imperiale doreau să asigure, în măsura posibilităţilor şi a înclinaţiei spre studiu a celor vizaţi, cadrul necesar învăţării scris – cititului şi, în cel mai fericit caz, al socotitului. Un astfel de program de educare în masă cerea însă anumite eforturi organizatorice şi financiare, şi în această direcţie se înscriu şi măsurile luate în vederea asigurării textelor scrise necesare procesului de educare.

În acest context şi pentru aceste raţiuni a fost înfiinţată şi tipografia de la Buda în cea de a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, în ultimii ani de domnie ai Mariei Tereza.

Momentul de început al acestei tipografii este anul 1777 când, prin ordin imperial, Universitatea din Nagyszombat (Tîrnavia), înfiinţată în 1577 de episcopul catolic Telegdi Miklos, a fost transferată la Buda; în mod firesc, tipografia care funcţiona în cadrul universităţii încă de la înfiinţarea acesteia a fost mutată în capitala ungară, teascurile fiind instalate în Casa Corvin. Noul atelier a

[1] Alexandru Duţu, ***Iluminismul sud-est european. Reconsiderarea unei probleme de istorie culturală***, în ***Revista de istorie***, tom 28, 1975, nr. 7, p. 1041; Ulrich Im Hof, ***Europa luminilor***, Iaşi, Polirom, 2003, p. 11-13.

fost subordonat Consiliului Locumtenenţial al Ungariei, iar conducerea lui a fost încredinţată directorului bibliotecii universităţii, istoricul Pray György.[2]

Până la sfârşitul secolului, tipografia budensă va cunoaşte mai multe momente în care intră în atenţia autorităţilor imperiale şi în favoarea sa vor fi emise unele documente şi privilegii, care îi conferă protecţie şi prestigiu. Astfel, în 1779, împărăteasa Maria Tereza îi acordă privilegiul de a imprima cărţile didactice necesare procesului de învăţământ din Ungaria, tipografia urmând să asigure materialele solicitate de sârbi, croaţi, slovaci, români etc.; în 1795 se achiziţionează seturile de litere folosite anterior la Viena de tipograful Ştefan Novacovici, ceea ce conferă un plus de calitate lucrărilor tipărite aici;[3] ulterior, în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea sau probabil la începutul secolului următor, pe lângă tipografie a fost instalat şi un atelier pentru turnarea literelor, iar meşterii de aici au devenit în scurt timp cunoscuţi pentru priceperea lor.[4]

Încă în epocă s-a apreciat şi s-a recunoscut faptul că tipografia de la Buda a devenit una dintre cele mai productive edituri din centrul şi estul Europei, unul din principalii promotori ai ideilor iluministe. Ea a contribuit în mod hotărâtor la răspândirea acelor cunoştinţe şi informaţii care au permis o mai bună comunicare şi apropiere între autorităţi, între elitele intelectuale şi omul de rând; rolul său este bine subliniat de Iorga: „*Tipografia de la Buda îmbogăţi literatura românească cu tot felul de publicaţii. Aici se tipăriră de acum înainte comunicaţiile, ordinele oficiale, legile, cărţile bisericeşti, în parte – care nu se lucrau la Blaj, în Tipografia seminarului – traducerile, lucrări originale. La Buda veniră pentru a-şi publica operele românii din Banat, la Buda se opriră pentru a-şi cumpăra cărţi nouă româneşti călătorii din Principate, la Buda începură ei, de la o vreme, a trimite manuscriptele, care li se întorceau în formă de publicaţii elegante şi îngrijite, calendarele; aici se formă ideea, se redeşteptă ideea unei biblioteci populare româneşti şi a unui ziar pentru naţiune*."[5]

Conform regulamentului de funcţionare a tipografiei, responsabil de buna desfăşurare a activităţii de specialitate era cenzorul, „*un bărbat erudit, demn de încredere, atât din punct de vedere religios, cât şi politic, şi care să aibă o conduită exemplară*."[6] Atribuţia sa de bază era aceea de a verifica toate textele înainte de tipărire pentru a împiedica în acest fel orice posibilă eroare – voită sau

---

[2] Andrei Veress, ***Tipografia românească din Buda***, în ***Boabe de grâu***, an 3, nr. 12, decembrie 1932, p. 593.

[3] ***Ibidem***.

[4] Maria Berényi, ***Cultură românească la Budapesta în secolul al XIX-lea***, Giula, 2000, p. 49.

[5] Nicolae Iorga, ***Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688 – 1821)***, vol. 2, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1969, p. 266.

[6] Maria Berényi, ***op. cit.***, p. 49.

întâmplătoare – care s-ar fi putut strecura în materialul scris şi care ar fi putut reprezenta o provocare la adresa stabilităţii şi ar fi putut periclita echilibrul social, politic, religios etc. El urma să fie ales de către Consiliul Locumtenenţial al Ungariei, pe baza recomandării unor apreciaţi cărturari şi, dată fiind importanţa acestui post pentru promovarea culturii în rândul românilor, a devenit foarte râvnit de reprezentanţi de seamă ai elitei noastre intelectuale, cu atât mai mult cu cât cadrul intelectual şi mediul cultural ungar le ofereau condiţii bune de lucru.

Calitatea de cenzor la tipografia de la Buda era sinonimă, în epoca la care ne referim, cu cea de principal coordonator al vieţii culturale româneşti din Ardeal; manifestându-şi acordul pentru tipărirea textelor şi colaborând strâns cu cel care realiza corectura propriu-zisă, cenzorul imprima o anume direcţie – aproape personală – secţiei româneşti a tipografiei şi convingerile sale se reflectau în materialele tipărite şi puse la dispoziţia românilor. Se înţelege astfel de ce postul era dorit de toţi cei care aveau capacitatea şi puterea intelectuală necesară pentru a putea schimba ceva.

Cenzorii români de la Buda s-au bucurat de aprecierea autorităţilor locale, a conducerii tipografiei, lucru uşor de înţeles dacă ne gândim la faptul că cei care au îndeplinit această funcţie au fost cei mai de seamă reprezentanţi ai generaţiei lor. Mai mult chiar, la Buda şi-au desfăşurat o parte a activităţii lor şi corifeii Şcolii Ardelene – Samuil Micu Clain, Gheorghe Şincai, Petru Maior – în timpul cărora secţia românească a tipografiei a atins un nivel de neegalat în anii care au urmat; iar lucrările atunci tipărite au ridicat calitatea ştiinţifică la cote greu de imaginat anterior. Pe lângă creşterea cantitativă, permisă de reforma cenzurii din timpul lui Iosif al II-lea reprezentanţii Şcolii Ardelene au insistat şi asupra creşterii calitative, în condiţiile în care considerau cartea şi învăţătura factori esenţiali în declanşarea şi dezvoltarea procesului de emancipare culturală.

Cu siguranţă, perioada cea mai prolifică, atât din punct de vedere calitativ, cât şi cantitativ, este cea în care în funcţia de cenzor a fost ocupată de Petru Maior. Odată cu venirea lui la Buda, activitatea tipografică înregistrează o intensificare deosebită; dată fiind şi durata îndelungată a cenzoratului său – mai mult de un deceniu – Petru Maior reuşeşte să imprime tipografiei un ritm care nu va mai putea fi atins în anii următori. Pe lângă numărul mare al lucrărilor scrise de el însuşi, Maior se implică şi pe terenul traducerilor, oferind contemporanilor şi urmaşilor, lucrări care deschid noi orizonturi de cunoaştere. Şi-a desfăşurat activitatea, condus permanent de dorinţa de a oferi cât mai mult în cel mai scurt timp posibil. Pe bună dreptate este considerat a fi *„între cărturarii Şcolii Ardelene, mintea cea mai ordonată, mai limpede, teoretizantă, speculativă şi în acelaşi timp*

foarte aplicativă, condusă de un ascuţit simţ al trebuinţelor practice, imediate şi de perspectivă."[7]

Perioada cenzoratului lui Maior este cea mai bogată în tipărituri; a strâns în jurul tipografiei un număr impresionant de cărturari din toate provinciile româneşti, reuşind să transforme capitala ungară într-un punct de întâlnire a principalelor tendinţe, idei şi intelectuali ai timpului său. Cenzoratul său se poate, în fond, caracteriza prin două cuvinte: calitate şi diversitate; urmaşii săi nu au reuşit să menţină activitatea tipografiei la nivelul impus de acest adevărat Aufklärer.

De altfel, moartea lui Maior este puternic resimţită de intelectualitatea românească; A. Veress se exprimă în acest sens, afirmând că în februarie 1821 „*s-a stins acea triadă a literaturii române care aprinsese făclia luminii tocmai ca cenzori ai tipografiei Universităţii din Buda, supt un regim filantropic faţă de tot ce privea cultura popoarelor din ţară.*"[8]

Petru Maior[9] (1760 – 1821) s-a născut la Târgu-Mureş într-o veche familie nobiliară românească. Studiază la Târgu-Mureş, apoi la Blaj, iar în 1774, la recomandarea lui Ignatie Darabant pleacă la Roma, continuându-şi studiile la Colegiul „De Propaganda Fide;" frecventează şi Universitatea din Viena, unde audiază cursuri de drept canonic. Revine în Transilvania în anul 1780 şi predă la şcolile Blajului „*logică, metafizică şi dreptul firii*," apoi şi drept canonic. În 1785 devine protopop al Reghinului şi totodată începe munca de colectare a informaţiilor documentare pentru scrierile de mai târziu. Participă la lupta naţională prin redactarea unor memorii adiacente ***Supplexului***. Urmează apoi numirea ca cenzor al tipografiei de la Buda, funcţie pe care o va îndeplini cu responsabilitate din 7 martie 1809, când va ajunge la Buda, şi până la moarte.

Numirea sa în funcţia de cenzor al tipografiei budense a pus capăt unei perioade destul de îndelungate, de aproape patru ani, interval în care interimatul a fost asigurat de Gheorghe Şincai. Discuţiile legate de numirea oficială a noului cenzor s-au prelungit neaşteptat de mult, dat fiind şi faptul că în cursa pentru ocuparea acestei funcţii s-a înscris şi Ioan Corneli care, după obţinerea titulaturii

---

[7] Dumitru Micu, ***Scurtă istorie a literaturii române***, Bucureşti, Iriana, 1994, p. 103.

[8] Andrei Veress, ***op. cit.***, p. 601.

[9] Pompiliu Teodor, ***Introducere în istoria istoriografiei din România***, Cluj-Napoca, Accent, 2002, p. 98 – 100; Idem, ***Petru Maior***, în vol. ***Istoria literaturii române. De la Şcoala Ardeleană la Junimea***, vol. 2, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968, p. 57 – 66; D. Ghişe, P. Teodor, ***Fragmentarium iluminist***, Cluj-Napoca, Dacia, 1972, cap. ***Petru Maior: Aufklärung şi naţiune***, p. 179 - 212 – 99.

la 26 mai 1807, a refuzat să-şi ia postul în primire, înaintându-şi demisia fără să se deplaseze la Buda.[10]

În aceste condiţii, dat fiind refuzul lui Corneli de a prelua postul, jocul de interese reîncepe; propus anterior şi susţinut puternic de la Oradea de noul episcop Samuil Vulcan, Petru Maior va înainta la rândul său Consiliului Locumtenenţial două petiţii în care îşi argumentează cererea: „*cunoaşterea adâncită a limbii materne, studiile de filozofie şi teologie făcute la Roma, cele de drept canonic la Viena, postul de profesor de filozofie şi teologie ce ocupase la Blaj, cunoştinţele sale de economie rurală, cari i-ar putea deci permite să alcătuiască lucrări utile pentru ţărănimea română, ştiinţa sa de latineşte, italieneşte şi greceşte, afară de limbile uzitate în împărăţie*."[11] În pofida prezentării elogioase, dar adevărate, pe care Petru Maior şi-a făcut-o lui însuşi, s-a considerat şi în epocă, şi acum, că hotărâtoare a fost totuşi susţinerea lui Samuil Vulcan, „foarte văzut" în cercurile oficiale şi care, după moartea predecesorului său, Ignatie Darabant, a preluat conducerea mişcării de emancipare a românilor din jumătatea estică a imperiului Habsburgic. Mai mult chiar, se consideră că în epocă nu a fost străin de renunţarea lui Corneli, deschizându-i astfel drum celui de al doilea propus în lista iniţială, adică lui Maior.[12]

Petru Maior este susţinut şi de Ioan Molnar – Piuariu, care a intervenit pe lângă conducerea tipografiei pentru a obţine numirea cărturarului în postul de cenzor. Mai mult, când Consiliul Locumtenenţial îl va numi pe Maior, la 29 septembrie 1808, tipografia a trimis scrisoarea pe adresa lui Molnar, considerând că, geografic, acesta se afla mai aproape de noul titular.[13] În acelaşi sens, Ioan Chindriş afirmă la rândul său că „*linia destinului* [lui Maior] *îi este influenţată de acelaşi Ioan Molnar – Piuariu*" care – consideră domnia sa – îi obţine numirea în postul de la Buda,[14] punând astfel sub semnul întrebării eficienţa intervenţiei episcopului Vulcan.

---

[10] O monografie foarte complexă este lucrarea realizată de Constantin Mălinaş, ***Contribuţii la istoria iluminismului românesc din Transilvania. Ioan Corneli (1762 – 1848)***, Oradea, Biblioteca Judeţeană „Gheorghe Şincai" Bihor, 2003. Un capitol separat este rezervat tocmai „momentului Buda" în cariera lui Corneli.

[11] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 178.

[12] Gheorghe Gorun, ***Două scrisori inedite ale lui Petru Maior către episcopul Samuil Vulcan***, www.bru.ro

[13] ***Ibidem***.

[14] Ioan Chindriş, ***Petru Maior şi epoca sa***, în ***Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie Cluj-Napoca***, tom. 27, 1985 – 1986, p. 27.

Trecând însă peste aceste aspecte de finețe care țin de o cercetare istorică amănunțită, considerăm că pentru studiul de față primează importanţa numirii propriu-zise în funcție, şi nu intervențiile anterioare acesteia.

Intervalul 1809 – 1821 este considerat ca fiind cel mai important şi productiv din activitatea lui Petru Maior; desfăşoară o bogată activitate culturală în vederea luminării neamului său; traduce şi publică lucrări de popularizare a ştiinţei; redactează cele două opere istorice fundamentale – ***Istoria pentru începutul românilor în Dachia*** (1812) şi ***Istoria bisericei românilor*** (1813). Tipăreşte de altfel pe parcursul a 11 ani 12 lucrări în 13 volume, o frecvență care dovedeşte interesul pentru răspândirea culturii româneşti, dar vine să susţină şi propriile declarații anterioare.[15] Activitatea sa la Buda este bine surprinsă de Iorga în câteva propoziții concise: „*Îşi aduna în biblioteci notiţe de prin izvoare, pe cari nu le avuse înainte la îndemână în Ardealul lipsit de biblioteci şi unde nu-i lăsau timp datoriile lui multiple de protopop. Asculta uneori ce-i spuneau la Universitatea din Pesta «dascălii istoriei », «ungurii cei înţelepţi şi iubitori de adevăr». Sau stătea de vorbă, discuta probleme de filologie, rezolva greutăţi etimologice cu preotul bisericii româneşti, Alexandru Teodorovici, un bănăţean, om foarte harnic şi iubitor de neam.*"[16]

În plus, şederea la Buda este considerată, nu numai de Maior, ci şi de către ceilalți cărturari români, drept o modalitate eficientă de a intra în contact cu elita intelectuală a diferitelor naţionalități, Buda devenind un centru important al istoricilor şi oamenilor de cultură români, maghiari, sârbi, germani etc.[17]

Petru Maior rămâne în funcția de cenzor până la sfârşitul vieții; cu o sănătate îndoielnică, accentuată şi de munca neîntreruptă de nici un fel de odihnă, Maior se afla deja sub îngrijire medicală în noiembrie 1820. Conştient de propria putere şi însemnătate, el îşi va scrie testamentul intelectual, lăsând o parte din cărţile sale mănăstirii de la Blaj, iar ***Biblia*** şi ***Evanghelia*** le oferă bibliotecii

---

[15] În memoriul înaintat Consiliului Locumtenenţial la 2 septembrie 1808, Maior subliniază faptul că nu doreşte să fie doar un funcţionar oarecare al tipografiei, ci că „*el însuşi vrea să scrie cărţi în limba română*" pe care să le publice la tipografia de la Buda, pentru a contribui astfel la sporirea renumelui acesteia.

[16] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 200.

[17] Laura Stanciu, ***Biografia unei atitudini. Petru Maior (1760 – 1821)***, Cluj-Napoca, Risoprint, 2003, p. 173 – 174. De altfel, ne oferă o radiografie interesantă şi complexă în legătură cu „forfota" intelectuală de la Buda din prima jumătate a secolului al XIX-lea, amintind în acest sens nume celebre precum: Katona István, Hadik András, Dániel Cornides, Jozsef Benkö şa.

tipografiei pentru a fi folosite de succesori.[18] S-a stins din viaţă la 24 februarie 1821 şi a fost înmormântat la Buda.

Perioada în care Petru Maior a deţinut funcţia de cenzor al tipografiei budense este una remarcabilă din mai multe puncte de vedere: este cel mai îndelungat cenzorat din istoria tipografiei; reuşeşte să publice – ca autor şi traducător – 13 volume; în timpul cenzoratului său s-a înregistrat apogeul activităţii tipografiei budense, numărul lucrărilor publicate depăşind de departe orice altă perioadă; aduce modificări esenţiale în felul în care tipografia selectează şi revizuieşte materialele primite spre tipărire şi în acest sens trebuie menţionat faptul că, în unele momente a fost ajutat şi de Constantin Diaconovici – Loga, care îşi începe colaborarea ca autor la Buda abia în 1817. Se va dovedi însă un bun colaborator, apropiat de ideile care au călăuzit activitatea lui Petru Maior şi un iniţiator de noi direcţii.

Activitatea lui Maior la tipografia de la Buda este concentrată, după opinia lui Iorga, pe trei direcţii: să scrie lucrări folositoare clerului şi poporului român, să definitiveze dicţionarul limbii române şi să expună în opere ideile referitoare la istoria poporului român şi a bisericii sale. În ceea ce priveşte prima direcţie, încă din anul 1809, Maior reuşeşte să tipărească două lucrări de învăţătură morală: ***Propovedanii în îngropăciunea oamenilor morţi***, apoi ***Didahii adică Învăţături pentru creşterea fiilor***, un volum de predici cuprinzând sfaturi pentru părinţi. Urmează în 1811 ***Predice sau învăţături la toate duminicile şi sărbătorile***, o nouă culegere de sfaturi, împărţită în trei broşuri de dimensiuni reduse, convins fiind că „*mai lesne se poate purta în mâini, şi în casă şi afară în grădină, sau în orice alt loc, unde de multe ori sunt strâmtoraţi (preoţii) pentru sunetul pruncilor, a eşi când vreau să înveaţe.*”[19] Tot din categoria cărţilor de învăţătură fac parte şi ***Întâmplările lui Telemah*** realizată după o traducere italiană a originalului francez şi tipărită în 1818.

La iniţiativa lui Maior au fost traduse şi tipărite lucrări referitoare la viaţa şi activitatea de la sate; astfel, încă din 1812 apare ***Învăţătura pentru prăsirea pomilor***, o lucrare scrisă de Fr. Heintl şi tradusă de Maior, apoi ***Învăţătură pentru ferirea şi doftoriia boalelor***, reuşind astfel să transpună în practică primul dintre obiectivele afirmate încă din perioada în care solicita postul de la Buda.

În ceea ce priveşte a doua direcţie, cea referitoare la definitivarea lexiconului început în timpul lui Micu, Maior nu va avea bucuria de a vedea varianta finală, care apare abia în 1825.

---

[18] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 201.

[19] ***Ibidem***, p. 202.

Opera istorică a lui Maior impresionează nu doar prin vastitatea informaţiilor oferite, ci şi prin felul în care a lucrat la elaborarea scrierilor. Iorga vorbeşte de ritmul rapid în care au fost strânse şi prelucrate informaţiile, fără ca prin aceasta să lase impresia unor „*opere pripite*," în vreme ce Gheorghe Gorun[20] se referă la „*ritmul infernal*" pe care şi l-a impus pentru a reuşi ca în al patrulea an al prezenţei sale la Buda să tipărească deja ***Istoria pentru începuturile românilor în Dachia*** şi să aibă totodată varianta, pregătită pentru tipar, a ***Istoriei bisericii românilor***.

Pentru a scrie ***Istoria pentru începuturile românilor în Dachia*** Maior a trecut în revistă operele principalilor istorici latini şi bizantini, dar în acelaşi timp a studiat cu atenţie scrierile „adversarilor", adică a acelor istorici contemporani lui – Eder, Engel, Sulzer etc. – care contestau tocmai fundamentele existenţei noastre ca naţiune.

Condus de credinţa că misiunea istoricului este asemănătoare unei „*deregătorii a adevărului*" şi cultivând motto-ul „*Cu anevoie iaste a nu grăi adevărul*,"[21] Petru Maior face apel la acele idei fundamentale care au stat la baza tuturor scrierilor istorice ale iluminismului: romanitatea poporului român, unitatea de origine şi continuitatea la nordul Dunării. Bazându-se pe documente istorice, pe care le consideră ca fiind singurele în măsură să conducă la aflarea adevărului, el porneşte în demersul său de la legăturile dintre diferite domenii şi discipline care – socoteşte el – îi pot furniza datele necesare: tradiţii, descoperiri arheologice, epigrafice, numismatice etc., dar şi filozofie, mentalităţi etc.

Maior reuşeşte prin ***Istoria pentru începuturile românilor în Dachia*** să ofere contemporanilor săi o replică bine documentată şi convingătoare, prin care contestă ideile răspândite de istoricii străini, care vizau direct poporul român şi care îl transformau într-un neam de „*sălbatici*", „*vagabonzi*" etc.[22] Este prin urmare „*o lucrare polemică, îndreptată împotriva celor care se străduiau – cu argumente aşa-zis ştiinţifice – să convingă opinia publică de apariţia «întâmplătoare» şi, oricum, «târzie» a românilor pe aceste locuri*."[23] Maior devine, prin lucrarea sa, purtătorul de cuvânt al cărturarilor români şi totodată susţinătorul polemicii cu istoricii străini contemporani lui reuşind, printr-o abordare sistematică şi riguroasă, să combată argumentele acestora şi să pună în lumină unele temeiuri subiective ale acestora, care explică atitudinea lor răuvoitoare faţă de poporul român.

---

[20] Gheorghe Gorun, ***op. cit.***, p. 2.

[21] ***Despre vechimea şi continuitatea românilor. Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior***, Bucureşti, Editura Militară, 1989, p. XXXV.

[22] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 205.

[23] ***Despre vechimea...***, p. XLI.

Viziunea lui Maior este una politică; scrierile sale servesc intereselor luptei naţionale, luptei de emancipare, motiv pentru care ***Istoria ...*** a cunoscut o largă circulaţie şi a devenit, cu timpul, cartea de căpătâi a generaţiei paşoptiste.

În ceea ce priveşte ***Istoria bisericii românilor atât acestor din coace, precum şi a celor din acolo de Dunăre***, este o lucrare scrisă în grabă după cum Maior însuşi mărturiseşte: „*cu ajutorul nopţilor celor lungi, în unsprezeace săptămâni o am săvârşit, nice mai lungă vreame nu mi-au îngăduit înştiinţarea lucrurilor celor din deregătorie, cari mă aştepta*."[24] Îşi împarte materialul în două părţi mari; prima cuprinde istoria credinţei şi pune accent mai mult pe unirea religioasă şi pe consecinţele ei. Consideră unirea drept o hotărâre pozitivă a autorităţilor imperiale, explicabilă prin dorinţa de a oferi o condiţie mai bună clerului român. A doua parte este consacrată ierarhiei bisericeşti şi, în pofida anunţurilor anterioare tipăririi, capetele de acuzaţie împotriva episcopului Ioan Bob lipsesc cu desăvârşire.[25] Evident, este pusă azi în discuţie şi chiar acceptată varianta reorganizării textului de către apropiaţii ierarhului.

Astăzi sunt binecunoscute greutăţile cu care s-a confruntat Maior datorită ideilor şi opiniilor prezentate în ***Istoria bisericii românilor***. Neînţelegerile cu episcopul Ioan Bob, împăcarea lor formală şi continuarea conflictului la un nivel mai puţin perceput de contemporani au influenţat negativ circulaţia cărţii. Cu toate acestea, în 1834 exemplare din această lucrare se mai vindeau încă la Cluj, preţul lor fiind revendicat de sora autorului, Ana Maior.

Maior s-a afirmat şi în domeniul polemicii, atât istorice cât şi literare. Cel mai cunoscut partener de polemică a fost Bartolomeus Kopitar, a cărui operă istorică o combate Maior cu argumente bine documentate.[26]

În ceea ce priveşte activitatea de cenzor, Maior impune încă de la început unele modificări în structura calendarelor, pe care va reuşi să le publice an de an, până la sfârşitul vieţii. Spre deosebire de predecesorii săi, el va schimba caracterul predominant istoric al acestei tipărituri, renunţând la publicarea textelor istorice despre latinitatea poporului român; ideea latinităţii va continua să fie promovată însă în scrierile literare. În plus, în timpul cenzoratului său încep să apară şi scrieri

---

[24] Nicolae Iorga, ***op. cit.***, p. 214.

[25] ***Ibidem***, p. 214. „*Măcar că de obşte obiceaiu iaste istoricilor a nu scrie faptele cele scălciate ale celor putearnici pînă sunt în viaţă aceştea, pentru ca să nu fie curupaţi întru nenorocire de putearea lor, eu totuşi, pentru dragostea adevărului, cu carea îmi iaste învăpăiată inima, mai bucuros am fost să sufer primejdia, de va fi aşa voia Celui Înalt, decât să las sau a se înşela cei viitori cu strălucirile ceale mai lucite, sau a nu şti cauza schimbărilor celor în veacul mieu întâmplate... şi gata sunt, de voiu fi poftit spre aciaia, deosebit a le adeveri.*"

[26] ***Ibidem***, p. 209 - 212.

ştiinţifice în periodicul românesc; astfel, în ***Calendarul*** din 1817, îngrijit de Zaharia Carcalechi – titlul complet este ***Ghenealoghia Împăraţilor şi Crailor din toată Europa ... Calendariu pe anul de la Hristos 1817*** – sunt publicate sfaturi medicale: cum trebuie îngrijită sănătatea cum trebuie omul să se ferească de boli etc. De asemenea, încep să apară diverse sfaturi practice, informaţii, reţete, anecdote, pilde, liste de cărţi recent publicate etc.[27]

Dat fiind conţinutul divers, acoperind diferitele sfere de interes ale românilor, faptul că erau considerate „*izvoare de învăţare a limbii române*" calendarele aduceau un venit statornic tipografiei, situându-se din acest punct de vedere pe locul al doilea, după cărţile bisericeşti.

Cărţile bisericeşti constituie un domeniu bine reprezentat în timpul lui Maior. Astfel, la 1811 era tipărit la Buda un ***Octoih***, comandat de Ioan Molnar încă din 1805, dar a cărui realizare a întârziat atât de mult din motive care nu au ţinut de voinţa editorului.[28] Reuşita acestei lucrări, foarte căutate şi destul de repede epuizate în pofida celor 1100 de exemplare,[29] l-a determinat pe Molnar să comande şi o ***Evanghelie*** pe cheltuiala sa; a reuşit chiar să găsească şi un asociat, în persoana negustorului Stan Popovici, care a şi valorificat 900 din cele 1500 de exemplare tipărite.

Tot la Buda era tipărită şi o culegere de versuri religioase – ***Cântări bisericeşti***, alcătuită de Ioan Tincovici în 1815, în care oferea şi „*viersuri despre ceale şeapte păcate de moarte.*"[30] În anul următor, 1817, numărul cărţilor religioase creşte la 6, dintre care ***Triodul*** se bucură de binecuvântarea autorităţii bisericeşti de la Karlowitz. Mai putem de asemenea aminti ***Apocalipsul lui Ioan***, o ***Psaltire*** în 1817, un ***Acatist*** în 1819 etc.

---

[27] Maria Berényi, ***op. cit.***, p. 67.

[28] Cf. A. Veress, ***op. cit***, p. 596, în primăvara anului 1806 a avut loc o grevă a lucrătorilor tipografi în condiţiile în care s-a înregistrat o scumpire considerabilă a materialului tipografic. În acest context, preţul unei coli tipografice a crescut de la 19 la 26 de florini, determinând tipografia să solicite subvenţii din partea autorităţilor statului. Toate acestea au afectat procesul de tipărire care începe abia la 1 iunie 1807 şi se prelungeşte pe durata a cinci ani.

[29] Arhiducele Iosif considera că ***Octoihul*** din 1811 era superior ediţiei de la Râmnic din 1810, şi argumenta în acest sens „*mai buna aşezare a slovelor şi a tiparului, mai înfrumuseţată şi mai bogată.*" Lucrarea a fost rezultatul unei bune colaborări între învăţaţii români din toate provinciile: călugări de la Mănăstirea Neamţului, un prelat muntean – episcopul de la Râmnic şi un medic oftalmolog din Transilvania, Ioan Molnar.

[30] Cf. N. Iorga, ***op. cit.***, p. 267, I. Tincovici afirmă că „*Unele – ceale mai puţine, sunt de alţii alcătuite, dar altele, ceale mai multe, care se văd a fi necunoscute, acealea sunt de mine întocmite şi aşăzate.*"

Cărţile populare – cum le numeşte Iorga – sunt deosebit de diverse. O primă lucrare cu un caracter mai practic apare deja în 1810, ***Învăţătură despre bumbac***, o traducere Carol Filibert de Lastryrie, iar în anul următor apare ***Doftorii împotriva gălbezii oilor***, scrisă de „*Ştefan Ghiing, parohul din Sânt – Andraş, protopopul Jiruşului şi assessorul sântului consistoriu*" şi care are la bază o reţetă comunicată chiar de episcopul Vulcan. În 1812 sunt tipărite şi două lucrări privind tehnica de fabricare a zahărului; este vorba de două traduceri din autori străini: I. Neuhold şi profesorul A. L. Milkan. Chiar Petru Maior va traduce în 1813 o lucrare de sfaturi practice, scrisă de Mitterpacher – ***Agonisirea viţei de vie***.

Un domeniu bine reprezentat este şi cel al cărţilor de învăţătură. În 1814 era tipărită prima parte din ***Gheografia sau scrierea pământului***, lucrare tradusă de „*un iubitoriu de neam românesc*." Cartea a fost îngrijită de Nicola Nicolau, care a semnat şi prefaţa şi care considera că era prima lucrare din acest domeniu publicată în limba română; în plus, editorul braşovean se plângea la 1814 că „*numai noi românii, cari ne tragem din cel mai slăvit neam al romanilor până la aceste vremi, de o ştiinţă aşa de scumpă şi nepreţuită tocmai eram lipsiţi*."[31]

Tot carte de învăţătură este şi lucrarea lui Gheorghe Constantin Roja ***Măestria ghiovăsirii româneşti cu litere latine***, publicată în 1809, în limbile română şi greacă. Scopul lucrării este acela de a soluţiona unele probleme ortografice, comune celor două limbi; subliniază faptul că datoria dascălilor este de a face cunoscute valorile literare, care constituie un element de legătură între naţiuni. De altfel, Roja, macedonean de origine, făcea parte dintr-o categorie de intelectuali cu vederi mai largi; el nu se mulţumeşte doar să scrie, ci şi oferă sprijin financiar în vederea realizării unor tipărituri.

În 1811 se tipăreşte o nouă traducere după o lucrare a sârbului Obradovici, ***Îndemnare către învăţătura tinerimei române*** şi în acelaşi an apare şi o carte de caligrafie românească – ***Ducere de mână cătră frumoasa scrisoare românească***.

Tot carte de învăţătură publică şi Constantin Diaconovici - Loga – ***Orthografia sau dreapta scrisoare pentru îndreptarea scriitorilor limbii româneşti***, în 1818, pe când era profesor al şcolilor preparande româneşti din Arad. El se supune astfel ordinului dat de inspectorul şcolar în exerciţiu, prin care li se cerea tuturor profesorilor să-şi publice lucrările în manuscris. În pofida acestui ordin, în anii următori nu se înregistrează deloc o sporire a cantitativă a materialelor tipărite la Buda.

---

[31] ***Ibidem***, p. 267.

Una dintre ultimele lucrări tipărite la Buda în timpul lui Maior este o traducere din Voltaire, ***Tragedia lui Orest***, realizată de Alexandru Beldiman. Acesta a mai colaborat cu tipografia, publicând în 1818 o altă traducere, ***Moartea lui Avel***, de Gessner Salomon.[32] Cele două lucrări continuă seria publicaţiilor literare, serie începută de traducerea lui Maior din Fenelon, ***Întâmplările lui Telemah***, considerată a fi primul roman tipărit în limba română.

Dat fiind faptul că Maior s-a stins din viaţă în februarie 1821, dar era deja destul de bolnav, considerăm că nu ar fi o greşeală prea mare dacă am socoti cele două lucrări apărute în cursul anului 1820 – traducerea din Voltaire şi ***Abecedarul*** lui Moise Bota, considerat a fi „*prima încercare de a se publica, cu alfabet latin, un manual de şcoală poporală*”[33] – ca fiind ultimele tipărituri din timpul cenzoratului său. Astfel, încercarea noastră de a realiza o statistică se opreşte la anul 1820.

Prin urmare, în timpul cenzoratului lui Petru Maior, s-au tipărit la tipografia de la Buda 102 lucrări, dintre care: 44 cărţi de învăţătură (43,13 %); 22 cărţi bisericeşti (22,56 %); 10 cărţi de istorie (9,80 %); 12 cărţi cu sfaturi practice şi economie (11,76 %); 16 lucrări cu conţinut divers (15,68 %).

Din punctul de vedere al limbii, 92 sunt în limba română (90,19 %); 5 în limba latină (4,90 %); 1 lucrare în limba greacă (0,98 %); 1 lucrare bilingvă româno – latină (0,98 %); 2 lucrări bilingve româno – greceşti (1,96 %); 1 lucrare în limbile română, greacă şi slavonă (0,98 %).

Statistica şi procentele aduse în discuţie ilustrează foarte limpede capacitatea acestui atelier tipografic de a face faţă cererii de carte românească. Coordonată de o mână forte, activitatea tipografiei budense a fost pusă în slujba emancipării culturale şi intelectuale a românilor transilvăneni şi a atins apogeul importanţei sale în timpul cenzoratului lui Petru Maior, deşi îşi încetează activitatea abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Că tipografia budensă a contribuit decisiv la răspândirea noului, la promovarea ideilor iluministe, la consolidarea legăturilor dintre provinciile româneşti o demonstrează larga circulaţie a tipăriturilor pe întregul teritoriu locuit de români. Deşi a fost gândită pentru scopuri mult mai practice – adică pentru a asigura cărţile necesare studiului în diferitele limbi vorbite în imperiul Habsburgic – în final tipografia s-a transformat într-un focar de cultură şi civilizaţie pentru români, stabilind etalonul cultural al dezvoltării pe tot parcursul secolului al XIX-lea.

---

[32] Împrejurările tipăririi celor două lucrări sunt destul de confuze. Vezi în acest sens A. Veress, ***op. cit.***, p. 603.

[33] Maria Berényi, ***op. cit.***, p. 64.

ANEXA 1. Lista cărţilor publicate la tipografia de la Buda în timpul cenzoratului lui Petru Maior

1809 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1809 – Gh. Constantin Roja, ***Măestria ghiovăsirii româneşti cu litere latineşti*** (lb. rom., grec.)
1809 – Györfy Andreas, ***Ad Sabbam Tököly*** (lb. rom., lat.)
1809 – ***Instrucţie pentru şcoale în Bănat*** (lb. rom.)
1809 – Petru Maior, ***Didahii adică Învăţături pentru creşterea fiilor*** (lb. rom.)
1809 – Petru Maior, ***Propovedanii în îngropăciunea oamenilor morţi*** (lb. rom.)
1810 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1810 – Carol Filibert de Lastryrie, ***Învăţătură despre bumbac*** (lb. rom.)
1810 – ***Însemnarea puselor înainte învăţături*** (lb. rom.)
1811 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1811 – ***Ceaslov*** (lb. rom.)
1811 – ***Chemarea tinerimei*** (lb. rom.)
1811 – ***Ducere de mână către frumoasa scrisoare românească*** (Caligrafie) (lb. rom.)
1811 – Gr. Obradovici, ***Îndemnare către învăţătura tinerimei româneşti*** (lb. rom.)
1811 – ***Octoih*** (lb. rom.)
1811 – P. Maior, ***Predice sau învăţături la toate duminicile şi sărbătorile*** – 3 vol. (lb. rom.)
1811 – Ştefan Ghiing, ***Doftorii împotriva gălbezii oilor*** (trad. P. Maior) (lb. rom.)
1812 – C. Vardalah, ***Fizica experimentală*** (lb. grec.)
1812 – ***Calendar pe 1812*** (lb. rom.)
1812 – ***Evanghelie*** (lb. rom.)
1812 – Fr. Heintl, ***Despre prăsirea pomilor*** (trad. Petru Maior) (lb. rom.)
1812 – I. Neuhold, ***Despre facerea siropului şi a zahărului*** (lb. rom.)
1812 – P. Maior, ***Istoria pentru începuturile românilor în Dachia*** (lb. rom.)
1812 – Prof. A. L. Mikan, ***Pentru facerea zahărului*** (lb. rom.)
1812 – ***Viaţa şi pildele preaînţeleptului Esop*** (lb. rom.)
1813 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1813 – ***Cei de obşte articuli pentru soţietăţile şi tehurile de supt Crăimea Ungariei*** (lb. rom.)
1813 – Constantin Diaconovici-Loga, ***Caractere caligrafice*** (lb. rom.)
1813 – D. Obradovici, ***Îndreptări moraliceşti tinerilor foarte folositoare*** (trad. de D. Ţichindeal) (lb. rom.)
1813 – D. Ţichindeal, ***Despre scolasticeştile instituturi româneşti, sârbeşti şi greceşti*** (lb. rom.)
1813 – ***Despre zahăr din cucuruz şi jugastru*** (trad. P. Maior) (lb. rom.)
1813 – Gh. Montan, ***Versuri la naşterea Domnului*** (lb. rom.)
1813 – I. Burger, ***Disertaţie despre zahăr*** (lb. rom.)

1813 – I. Teodorovici Nica, ***Cântare despre începutul şi starea de azi a românilor*** (lb. rom.)
1813 – I. Teodorovici Nica, ***Moralnice sentenţii sau folositoare pilde*** (lb. rom.)
1813 – ***Manifestul lui Francisc I, împăratul Austriei*** (lb. rom.)
1813 – Mitterpacher, ***Agonisirea viţei de vie*** (lb. rom.)
1813 – P. Maior, ***Istoria Bisericei românilor*** (lb. rom.)
1813 – ***Psaltire*** (lb. rom.)
1814 – 1815 – ***Gheografia sau scrierea pământului***, tom 1, 2 (lb. rom.)
1814 – ***Arătare despre luarea Parisului*** (lb. rom.)
1814 – ***Bucoavnă*** (lb. rom.)
1814 – ***Calendariu ... pe 100 de ani*** (lb. rom.)
1814 – Claude Fleury, ***Catechismul cel mic istoricesc*** (trad. V. Colossi) (lb. rom.)
1814 – D. Obradovici, ***Filosoficeşti şi politiceşti prin Fabule moralnice învăţături*** (trad. D. Ţichindeal) (lb. rom.)
1814 – ***Întâmplările răsboiului franţozilor*** (lb. rom.)
1814 – P. Maior, ***Animadversiones*** (lb. lat.)
1814 – ***Polyeleul*** (lb. rom.)
1814 – ***Răspuns la cârtirea asupra lui Petru Maior*** (lb. rom.)
1814 – Samuil Micu Klein, ***Prospect pentru dicţionar*** (lb. lat.)
1814 – ***Trista întâmplare a cetăţii Dresda*** (lb. rom.)
1815 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1815 – ***Culegere a multe rugăciuni*** (lb. rom.)
1815 – I. D. F Rumpf, ***Alexandru I împăratul a toată Rossia*** (lb. rom.)
1815 – ***Instrucţie pentru şcoale în Bănat***, ed. 2 (lb. rom.)
1815 – Ioan Tincovici, ***Cântări dumnezeeşti*** (lb. rom.)
1815 – Ioan Tincovici, ***Înţelepte învăţături*** (lb. rom.)
1815 – ***Istoria biblicească pentru şcolile româneşti din Ungaria***, ed. 1 (lb. rom.)
1815 – ***Napoleon Bonaparte*** (lb. rom.)
1815 – Naum Petrovici, ***Versuri ... lui Uroş Ştefan Nestorovici*** (lb. rom.)
1815 – Petru Maior, ***Reflexiones in responsum domini recensentis viennensis ad Animadversiones*** (lb. lat.)
1815 – ***Sfatul maicei către tinerime*** (lb. rom.)
1815 – ***Vrednica de pomenire biruinţă*** (lb. rom.)
1816 – ***Apocalipsul lui Ioan*** (lb. rom.)
1816 – ***Aritmetică*** (lb. rom.)
1816 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1816 – ***Catahisis mic*** (lb. rom.)
1816 – Gh. Montan, ***Străinul în Pesta*** (lb. rom.)
1816 – ***Învăţătură pentru doftoria boalelor la vite*** (lb. rom.)
1816 – J. H. Kampe, ***Descoperirea Americii*** (lb. rom.)

1816 – Naum Petrovici, ***Versuri lui At. Grabovski*** (lb. rom.)
1816 – P. Maior, ***Contemplatio Recensionis in Valachicam Anticriticam*** (lb. lat.)
1816 – ***Rânduiala sfinţirii apei*** (lb. rom., grec., slav.)
1816 – ***Regulele scolastice*** (lb. rom.)
1816 – ***Strastnic*** (lb. rom.)
1816 – ***Triod*** (lb. rom.)
1817 – ***Caligrafia românească*** (lb. rom.)
1817 – ***Carte de rugăciuni*** (lb. rom.)
1817 – ***Datorinţele presviterilor parohiali*** (lb. rom.)
1817 – ***Diariu sau Zioariu*** (lb. rom.)
1817 – Frăţilă Bene, ***Învăţătură pentru vărsatul cel mântuitor***, ed. 2 (lb. rom.)
1817 – ***Învăţătură despre agonisirea viţei de vie*** (trad. P. Maior) (lb. rom.)
1817 – ***Psaltire*** (lb. rom.)
1817 – ***Teologia pastorală*** (lb. rom.)
1817 – Z. Carcalechi, ***Ghenealoghia Împăraţilor şi Crailor din toată Europa ... Calendariu pe anul de la Hristos 1817*** (lb. rom.)
1818 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1818 – ***Catavasier*** (lb. rom., grec.)
1818 – C-tin Diaconovici Loga, ***Orthografia sau dreapta scrisoare pentru îndreptarea scriitorilor limbii româneşti*** (lb. rom.)
1818 – Darvar Dim N., ***Mai nainte gătire spre cunoştinţa de Dumnezeu*** (trad. Eufrosin Poteca) (lb. rom.)
1818 – Fenelon, ***Întâmplările lui Telemah*** (trad. P. Maior) (lb. rom.)
1818 – Gessner Salomon, ***Moartea lui Avel*** (trad. Alex. Beldiman) (lb. rom.)
1818 – ***Manuductor pentru învăţători scolasticeşti*** (lb. rom.)
1818 – ***Psaltire*** (lb. rom.)
1818 – Villaume, ***Pedagoghia şi methodica*** (trad. Naum Petrovici) (lb. rom.)
1819 – ***Acatist*** (lb. rom.)
1819 – ***Calendar*** (lb. rom.)
1819 – Gh. Montan, ***Kurzgefasste Geschichte der Wlachischen Nazion in Dacien und Macedonien*** (lb. germ.)
1819 – P. Maior, ***Dialog pentru începutul limbii române*** (lb. rom.)
1819 – P. Maior, ***Ortographia romana sive latino - valachice*** (lb. lat.)
1819 – Petrovici, ***Neujahrs ofchent*** (lb. germ.)
1819 – Pierre Blanchard, ***Plutarch nou*** (trad. Nicola Nicolau) – ed. 1 – 1817; ed. 2 – 1819 (lb. rom.)
1820 – Moise Bota, ***Abecedar*** (lb. rom.)
1820 – Voltaire, ***Tragedia lui Orest*** (trad. Alex. Beldiman) (lb. rom.)

The Romanian Typography of Buda During Petru Maior' s Activity as a Censor. 1809 - 1821

Abstract

It is today accepted the fact that the 18th century has influenced the European society more profoundly than any other historical age. According to the ideas promoted by the new cultural current, the need for written texts was more and more obvious and the authorities tried to respond to this necessity by encouraging the activity of different printing houses or by laying the foundations of new ones.

Thus, during Maria Tereza' s reign, was founded the typography from Buda, in 1777, by moving in the Hungarian capital the typographic materials from the University of Tîrnavia. Its instruments were improved during time in different ways: buying the already known letters used by Ştefan Novacovici at Vienna, în 1795; making its own materials, by engaging letter makers etc. The rules of functioning were established in 1779; according to them, the new typography' s role was to assure the necessary writings for a better national learning. In order to guarantee the best quality of the writings that were about to be published, an educated and honest man was going to check every material send for publication.

Among those who spent a part of their life and career at Buda, as censors, we may mention Samuil Micu, Gheorghe Şincai and others; but it is certain that the most important one was Petru Maior, who was in charge between 1809 – 1821. His activity at Buda is characterized by two main aspects: quality and diversity. His aim was to raise the scientific level of the materials printed at Buda and succeeded in doing this by selecting carefully the written texts he received. Maior published at Buda, as author, 13 volumes in 11 years and he successfully managed to translate into Romanian some of the most appreciated texts at that moment. In this way, he tried to assure Romanian scholars' s access to European and universal cultural values.

During his activity as censor, at Buda were published 102 books, divided into diferent domains; among them, 92 books were written in Romanian, representing (90,19%).

The results of typographic activity of Buda are relevant for Romanian cultural and social development. The books printed at Buda, that became one of the most important European cultural centers, made the connections between the Romanians all over the Danubian space and also contributed to the evolution and spreading of enlightenment ideals.

Începutul interesului faţă de literatura pentru copii şi tineret

MIRCEA POPA

Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia

Sărbătorirea în acest an a bicentenarului naşterii marelui povestitor pentru copii, Hans Christian Andersen (1805 - 1875), ne-a adus în actualitate o temă dintre cele mai interesante şi anume, cum s-a dezvoltat la noi interesul faţă de literatura pentru copii şi tineret. Ştiut este că peste tot în lume educaţia a mers mână în mână cu literatura şi că procesul de formare a tinerei generaţii a primit din partea literaturii un sprijin esenţial. Regulile şi normele de convieţuire şi comportare civilizată, educarea sentimentelor şi a eticii civice, stimularea energiilor, eroismului, curajului şi îndrăznelii, a fanteziei creatoare şi a meliorismului social, s-au făcut peste tot în lume prin punerea la îndemâna micilor cititori a unei lecturi adecvate şi stimulatoare, creatoare a unui univers informaţional şi spiritual specific. Marii scriitori care s-au dedicat literaturii pentru copii şi tineret au devenit în ultimă instanţă şi cei mai mari pedagogi ai omenirii.

Încă de la sfârşitul secolului al XVIII-lea şi începutul celui de al XIX-lea începe în ţările române un adevărat val de traduceri ale unor importante cărţi din patrimoniul universal. Importanţa cărţii e subliniată rând pe rând de mai toţi promotorii Şcolii Ardelene, dar şi de iluminiştii minori ai epocii până la Dimitrie Ţichindeal sau Damaschin Bojincă, ca să nu mai vorbim de Principate, unde numeroşi cărturari, de mai mare sau mică anvergură, se pun în serviciul traducerii de cărţi.[1] La început în manuscris, iar apoi tipărite, cărţile ajung tot mai mult în mâna cititorilor, aşa cum ne arată şi statisticile. Astfel, dacă în perioada 1508 – 1830 s-au tipărit la noi circa 2113 cărţi, numai în deceniul 1830 – 1840 numărul lor este de 1200, tirajul în care apar variind între 500 şi 2000.[2] Desigur, cele mai multe sunt traduceri, dar faza de receptare şi imitaţie, respinsă la un moment dat de Kogălniceanu, este găsită ca absolut justificată de G. Bariţ care scria: „*O naţie*

---

[1] Paul Cornea, ***Traduceri şi traducători în prima jumătate a secolului al XIX-lea***, în vol. ***De la Alecsandrescu la Eminescu***, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1966; Idem, ***Cerere şi ofertă în determinarea profilului traducerilor de la jumătatea veacului trecut***, în vol. ***Oamenii începutului de drum***, Bucureşti, Cartea Românească, 1974, p. 157 – 165.

[2] Idem, ***Originile romantismului românesc***, Bucureşti, Minerva, 1972, p. 448.

începătoare n-are pricină a se ruşina dacă scriitorii ei deocamdată sunt partea cea mai mare numai traducătorii; traducţia este unul din cele mai puternice mijloace de a ne îmbogăţi limba şi de-a o face mult mai mlădioasă."

În 1836, Heliade Rădulescu lansează ideea unei ***Colecţii de autori clasici***, care urma să-i cuprindă pe cei mai importanţi scriitori ai literaturii universale, iar în 1839 I. Samurcaş anunţa, prin intermediul ***Albinei româneşti***, apariţia unei „*biblioteci romanţo – istorice*" în ritm de o carte pe lună. Heliade a şi tradus mult, atât editorial, prin propria tipografie, cât şi în paginile revistelor sale, urmat de aproape de ***Albina românească*** de la Iaşi sau de ***Mozaicul*** de la Craiova.

Planurile sale au fost urmate şi de câţiva discipoli, cum ar fi I. D. Negulici care, în 1846, lansa ideea unui ***Plan de o bibliotecă universală***, din care a şi realizat cîteva cărţi, între care cea mai importantă este ***Călătoriile lui Guliver în ţări depărtate***, de Jonathan Swift, apărută în două volume în 1848.[3] O carte asemănătoare anunţase ceva mai înainte, în 1830, şi Grigore Pleşoianu care ne dă abia în 1835 traducerea lui ***Robinson Crusoe*** al lui Defoe. Conform programului său literar, Pleşoianu a tradus în anii aceştia un mare număr de cărţi pentru copii, cum ar fi: ***Aneta şi Luben*** de Marmontel, ***Telemah*** de Fenelon, ***Emilia Mansfield*** de M-me Cottin, ***Genoveva de Brabant*** de J. Chr. Schmid, dar şi altele, precum ***Copilul pierdut şi licuriciul***, 1838, ***Columbul***, 1839, ***Canarul***, 1840 etc., special destinate copiilor, astfel că el poate fi considerat în această materie un adevărat precursor.

Încercarea lui Negulici de a realiza o colecţie specială intitulată ***Mica bibliotecă universală, religioasă, morală, literară, petrecătoare, ştiinţifică etc. pentru educaţia omului de toate clasele mirene şi eclesiastice şi pentru ambe sexe începând de la vârsta copilăriei până la vârsta coaptă*** va fi preluată şi dusă mai departe de un alt temerar pionier al scrisului pentru copii, I. M. Râureanu (1831 - 1904), despre care ne propunem să oferim în continuare date ceva mai numeroase. Deşi necrologul publicat de revista ***Transilvania*** în 1904 arăta că el se trage din Transilvania,[4] se ştie astăzi cu certitudine că se născuse în localitatea Risipiţi, azi Lăcustenii de Jos, de lângă Vâlcea, ţinut în care a făcut şi şcoala primară (Beneşti).[5] Ulterior, a trecut la gimnaziul din Craiova, apoi

---

[3] D. Popovici, ***Studii literare***, II, Cluj-Napoca, 1977, p. 175 – 183; N. Iorga, ***I. D. Negulici*** şi ***Biblioteca enciclopedică***, în ***Revista istorică***, XX, 1943, nr. 1 – 3, p. 16; I. Pervain, ***Un luptător pentru cauza poporului. I. D. Negulici***, în ***Almanahul literar***, I, 1951, nr. 5, p. 109 – 120; ***Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900***, Bucureşti, Editura Academiei, 1979, p. 626.

[4] ***Transilvania***, XXXV, 1904, p. 188.

[5] ***Dicţionarul literaturii române ...***, p. 737.

la Colegiul „Sf. Sava" din Bucureşti, avându-l ca profesor pe Petrache Poenaru. Ia parte la revoluţia din 1848, iar apoi devine „elev forestier" al profesorului francez Richmond la şcoala de inginerie civilă (viitoarea Politehnică), funcţionând ca inginer de poduri şi şosele din judeţul Argeş. În 1857 pleacă la Bucureşti pentru a înfiinţa, cu fratele său Iorgu şi cu alţi oameni de cultură, un institut de învăţământ particular pentru băieţi, numit acum „Matei Basarab", la care va fi şi director între 1857 şi 1860. La 25 octombrie 1860 este numit inspector general al şcolilor din Oltenia, funcţie din care se retrage în 1864, când îl găsim din nou director la „Matei Basarab", ocupându-se în special cu administrarea şi organizarea internatului (între 11 octombrie 1865 şi 25 august 1884). Moare la 25 august 1904 la Bucureşti, după ce fusese ales membru onorariu al Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura şi Cultura Poporului Român, în care calitate a instituit şi dirijat Fundaţiunea de stipendii Râureanu, în amintirea fratelui său, Radu Râureanu.

În necrologul pe care Asociaţiunea Transilvană îl publica în 1904 îi erau recunoscute meritele pe tărâm pedagogic, ca şi cele de ordin filantropic. Scriitorul Petru Vulcan, redactorul revistei ***Ovidiu*** din Constanţa semna, la rândul său, în paginile revistei sale un amplu cuvânt de apreciere a muncii lui Râureanu pe tărâm pedagogic. „*S-a stins* – scria el – *o lumină a neamului românesc, din acelea care alimentase entuziasmul şi patriotismul generaţiei uriaşe ce a dat naştere României moderne. Era cea din urmă stea din pleiada nemuritorilor bărbaţi, cărora le datorăm eternă recunoştinţă, veneraţiune şi iubire nemărginită... Bun, blând, povăţuitor şi pururi gata pentru orice sacrificiu moral şi material când era vorba de prosperarea neamului – aşa am cunoscut eu pe Ioan Râureanu, marele educator al tinerimii române.*"[6]

Apelativul de „mare educator" avea în vedere atât activitatea sa şcolară cât, mai ales, cea dedicată prosperităţii intelectuale a generaţiilor pe care le-a format şi cărora le-a dedicat o frumoasă colecţie sau Bibliotecă de lectură, specificând acest lucru pe pagina de gardă, în forma cea mai directă că: ***Tinerimii române de ambele sexe şi în particular elevilor mei din internatul „Matei Basarab" spre suvenire*** sau ***Tinerimii române de ambele sexe şi în special foştilor mei elevi din internatele „Râureanu" şi „Matei Basarab", spre suvenire***.

Programul de lecturi destinat tineretului de vârstă şcoală este inaugurat în 1867, cu volumul ***Privighetoarea, urmată de Theodora sau Copilul pierdut***, apărută în Tipografia Lucrătorilor Asociaţi. În prefaţa care însoţeşte cartea, el precizează: „*Mi-a plăcut întotdeauna să scriu pentru tinerime, pentru că o iubesc, pentru că inima ei este încă primitoare de virtuţi, pentru că ea este viitorul şi speranţa patriei şi, în fine, pentru că de la ea, de la această nouă generaţie sper, într-un grad mai înalt, aceea ce nu se mai poate aştepta de la oamenii trecutului, de la generaţia*

[6] Petru Vulcan, ***I. M. Râureanu***, în ***Ovidiu***, VI, 1904, nr. 8, p. 105.

trecutului: abnegarea şi devotamentul."[7] Rostul colecţiei va fi unul eminamente moral: „*Tinerii pentru a căror educaţie morală am compus această Bibliotecă vor fi într-o zi bărbaţi, vor deveni capi de familie, vor fi magistraţi; şi de la îndeplinirea datoriei lor va depinde înălţarea lor în stima oamenilor, fericirea familiilor lor şi mărirea patriei, de la îndeplinirea datoriilor lor va depinde moralizarea societăţii. Îndeplinirea datoriilor fiecărui din membrii care compun această mare familie ce se numeşte naţiune ... este calea lungă care duce către un viitor mai bun, către o societate mai pură de excese.*"[8]

Multe din ideile sale pedagogice vor fi reluate şi aprofundate în cărţi de sine stătătoare (***Despre datoriile copiilor către părinţii lor***, 1887) sau în prefeţele altor scrieri pe care le va publica. Pe lângă scopul general, de a forma buni cetăţeni, pentru care „moralizarea societăţii" să fie un element normal de comportament, scopul principal al operelor scrise sau selectate de el în această ***Bibliotecă de lectură*** îşi găsea o formulare mai adecvată în criteriul formativ: „*A deştepta în copil spiritul de observaţiune, a-i înavuţi mintea cu diferite cunoştinţe folositoare deduse din viaţa practică, a-i forma inima pentru învăţăminte şi exemple morale, iată cerinţa de căpetenie a pedagogiei în familie şi şcoală.*"[9]

Un alt deziderat clar exprimat ţine de dezvoltarea imaginaţiei creatoare, de spiritul de concurenţă şi de formarea gustului pentru citit, în aşa fel ca istorioarele citite să reprezinte un îndreptar permanent pentru cititori: „*Astfel tinerimea de ambe sexe, pentru care e destinată mica noastră « Bibliotecă de lectură », în familie va avea cu ce să-şi ocupe momentul de veghere şi de recreaţie; afară de şcoală, copilele şi copiii vor completa ceea ce găsesc în manualele speciale de citire prin meditarea diferitelor învăţăminte ce li se dau aici; iar în şcoală elevii şi elevele se vor exercita sau rezumându-li-se faptele, să ajungă a deduce concluziunea din versuri, sau spunându-li-se versurile să nareze ei singuri faptele; în fine, cei din clasele mai înaintate să încerce chiar dânşii a imagina mici istorioare cu acelaşi caracter cu cele din carte.*"[10] Şi mai departe: „*Întreaga publicaţie urmăreşte îndoitul scop, mai întâi de a oferi tinerimii noţiuni simple despre legile naturii, despre drepturile şi conduita omului în viaţă, ca să-şi explice cum actuala civilizaţie utilizează forţele materiale şi tinde către o necontenită prosperitate; după aceea, să-i deprindă spiritul a cugeta asupra oamenilor, faptelor şi lucrurilor, spre a se convinge cu înlesnire că fericirea omenească se obţine nu atât prin bunuri şi plăceri corporale, cât şi prin dulcea satisfacţiune de a folosi societăţii, de a-şi*

---

[7] Prefaţă la ***Privighetoarea***, Bucureşti, Tipografia Lucrătorilor Asociaţi, 1867, p. VII.

[8] ***Ibidem***, p. VIII.

[9] Prefaţă la ***Despre datoriile copiilor către părinţii lor***, ediţia a 5-a, Bucureşti, Tipografia Modernă, 1887, p. VI.

[10] Prefaţă la ***Istorioare pentru copii***, ediţia a 4-a, Bucureşti, Tipografia Modernă, 1893, p. 8.

împlini datoria, chiar cu preţul celor mai mari sacrificii. Gustul citirii a contribuit şi contribuie foarte mult la instrucţiunea generală şi, în parte, la o bună educaţiune."[11]

Majoritatea acestor idei sunt expuse în prefeţele la broşurile ***Istorioare pentru copii*** şi ***Nouă istorioare pentru copii***, ocazie în care Râureanu ţine să sublinieze importanţa lecturii bune pentru tinerime, a lecturii care să implementeze în sufletul cititorilor „*iubirea de adevăr, de dreptate, de părinţi, de patrie*," acea lectură în stare a „*stârni emulaţiune pentru tot ce e frumos şi bine*," pentru un scop nobil, care să depăşească simplele interese materiale. Expresia cea mai adecvată descoperită de el este aceea „*de a face educaţie sufletului*," aşa cum precizează în mai multe rânduri: „*Misiunea «Bibliotecii de lectură» pentru tinerimea română este dar de a face educaţia sufletului. Am ales de preferinţă această educaţie ... pentru cuvântul că nu poate să mai fie adevărată viaţă acolo unde nu există moralitate, unde oamenii nu mai iubesc binele şi nu se mai înfioară de rău, unde societatea nu mai are credinţa recompensei faptelor bune şi pedeapsa faptelor rele, unde omul privat şi omul public nu mai cunosc datorii.*"[12]

I. M. Râureanu îşi concentrează activitatea editorială asupra realizării colecţiei de cărţi pentru copii, anunţată sub numele ***Biblioteca de lectură pentru tinerimea română de ambe sexe***, în care au fost inseriate 22 de cărţi, multe dintre ele publicate în patru sau cinci ediţii fiecare. A rezultat astfel o colecţie dintre cele mai căutate şi mai apreciate în epocă (despre colecţia aceasta au scris favorabil Heliade Rădulescu, Hasdeu, Odobescu, V. A. Urechia, G. Dem. Teodorescu, C. Bolliac, opinii care sunt adunate într-un număr al colecţiei din 1901), care a devenit esenţială, la un moment dat, pentru lectura publică a elevilor. Povestirile incluse în colecţie sunt următoarele: Franklin, ***Opere alese*** (1859, 1860, 1868, 1872, 1882, 1888); ***Vocabular de morală*** (1860); ***Morala în faptă. Bunele exemple*** (1862, 1893, 1900); ***Ajunul naşterii Domnului*** (1864, 1971, 1881); ***Familia creştină, urmată de Rozele roşii şi rozele albe, Copila mută, Pescarul*** (1867, 1871, 1872, 1883, 1891); ***Privighetoarea, urmată de Theodora sau Copilul pierdut*** (1867, 1873, 1888); ***Mielul urmat de Licuriciul*** (1868, 1871, 1892); ***Rozariul urmat de Musca***, prefaţă de G. Esarcu (1868, 1872, 1893); ***Despre datoriile copiilor către părinţii lor*** (1868, 1870, 1873, 1887); ***Istorioare pentru copii*** (1869, 1871, 1874, 1887, 1893, 1903); ***Ouăle Paştelui urmate de Petru şi Alexandru. Poezii***, prefaţă de Gr. Haralamb Grandea; ***Emigranţii la Brazilia*** (1869, 1874, 1888); ***Cristophor Columb***, după Lamartine (1869, 1893); ***Canarul urmat de Capela din pădure*** (1870); ***Cele***

---

[11] Prefaţa la ***Nouă istorioare pentru copii***, ediţia a 4-a, Bucureşti, Tipografia Modernă, 1887, p. 5.

[12] Prefaţă la ***Privighetoarea***, ediţia 1, Bucureşti, 1867, p. III.

două surori sau Frumoasa şi urâta, urmate de alte cinci istorioare. Poezii (1870, 1874, 1890, 1904); ***Nouă istorioare pentru copii. Rugăciuni*** (1871, 1874, 1887, 1896, 1903); ***Rosa de Tannenburg*** (1871, 1891); ***Inelul găsit, urmat de Banii de aramă şi Incendiul*** (1872, 1890); ***Cei doi fraţi urmat de devotamentul admirabil. Poezii. Maxime*** (1874, 1890); ***Laurent. Conferinţă asupra economiei*** (1875); ***Despre educaţiune*** (1880); ***Mierloiul, urmat de Adevăratul curagiu şi Bisericuţa din pădure*** (1890).[13]

Colecţia sa este concepută în trei serii, în funcţie de vârsta şi de dificultăţile întâmpinate de cititori. Cea dintâi serie este concepută pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 9 şi 12 ani. Aşa cum arată catalogul tipărit pe coperta a doua a cărţilor, în această serie sunt grupate următoarele texte: ***Istorioare pentru copii***; ***Nouă istorioare pentru copii***; ***Despre datoriile copiilor către părinţii lor***; ***Cele două surori, frumoasa şi urâta***; ***Familia creştină***; ***Muta***; ***Rozele roşii şi rozele albe***; ***Pescarul***; ***Privighetoarea***; ***Teodora sau copilul pierdut***; ***Mielul***; ***Licuriciul***; ***Ajunul naşterii Domnului***; ***Ouăle Paştelui***; ***Petru şi Alexandru***; ***Emigranţii la Brazilia***; ***Cei doi fraţi***; ***Rosa de Tanneburg***; ***Mierloiul***; ***Bisericuţa din pădure***.

În seria a doua sunt încadrate broşurile: Franklin, ***Opere alese***; ***Conferinţa despre economie***; ***Vocabular de morală***; ***Morala în faptă sau bunele exemple***, destinate „*pentru o inteligenţă mai dezvoltată decât a copiilor*."[14]

Cea de a treia serie ar cuprinde broşuri destinate elevilor din clasele superioare, cum ar fi ***Cristofor Columb*** şi ***Moartea lui Masimilian, imperatorul Mexicului*** şi ***Bătrâna americană***.

Broşurile lui Râureanu adună între coperţile colecţiei tot felul de specii literare: istorioare, povestiri, texte moralizatoare şi disertaţii ştiinţifice, nuvele extinse, memoriale de călătorie, biografii, microromane. Multe dintre ele sunt agrementate cu versuri alese din scrierile autorilor români sau străini şi ele sunt plasate în aşa fel ca prin ele să se exemplifice morala unor povestiri. Aşa, de pildă, povestirea ***Cei doi fraţi***, care vorbeşte de ideea de sacrificiu pentru patrie, cuprinde şi poeziile lui Bolintineanu ***Cea de pe urmă noapte a lui Mihai Viteazul***, ***Preda Buzescu*** şi ***Fata de la Cozia***; broşura ***Cele două surori*** mai conţine şi poeziile: ***Omul frumos*** de Andrei Mureşanu; ***Stelele*** şi ***Pentru patrie*** de Vasile Alecsandri; ***Mircea în bătălie*** de Bolintineanu; ***Urăsc*** de N. Nicoleanu; ***Boul şi viţelul*** şi ***Vulpea liberală*** de Gr. Alexandrescu, precum şi

---

[13] Gh. Adamescu, ***Contribuţiune la bibliografia românească***, III, Bucureşti, Casa Şcoalelor, 1928, p. 107.

[14] ***Cei doi fraţi***, ediţia a 3-a, Bucureşti, Tipografia Modernă, 1890, p. 101.

Momiţa şi două mâţe de Al. Donici etc. În alte broşuri sunt inserate poezii de Mumuleanu (***Defăimătorul***), Cezar Bolliac (***O ţigancă cu pruncul său la statuia libertăţii în Bucureşti***), dar şi din colecţiile populare ale lui G. Dem. Teodorescu (***Cântarea dimineţii***), scopul lor fiind acela de a fi subliniată mai bine ideea morală din povestiri.

În general, ele încearcă să inoculeze tinerei generaţii sentimente şi deprinderi morale, cum ar fi: dragostea pentru părinţi, ideea de sacrificiu, elogiul muncii (***Musca***), dragostea dintre fraţi (***Cei doi fraţi***), recunoştinţa faţă de binefăcători (***Privighetoarea***, ***Trandafirul***), onestitatea (***Inelul găsit***, ***Banii de aramă***), elogiul calităţilor morale (***Cele două surori***, ***Pescarul***), adevărata prietenie (***Devotamentul admirabil***), modestia, trebuinţa învăţăturii (***Cuibul de pasăre***), dar şi respingerea celor rele: satirizarea lenei (***Ţarina***), a zgârceniei (***Lintea***, ***Maimuţa***), a înşelătoriei (***Sămânţa de in***), a minciunii (***Varza***), a neascultării (***Părul***) etc.

Şi textele străine sunt astfel alese ca să facă elogiul calităţilor morale. Aşa, de pildă, ***Rosa de Tanneburg*** ne prezintă destinul crud al unei fete de cavaler care nu pregetă să devină slujnică spre a-şi salva tatăl întemniţat; în ***Emigranţii la Brazilia***, acţiunea este plasată în Germania în prima jumătate a secolului al XIX-lea când, datorită greutăţilor vieţii, o serie de muncitori agricoli iau drumul Americii, în ciuda privaţiunilor la care sunt supuşi de către proprietarii de vas. Ajunşi la destinaţie, asistă neputincioşi la mizeria îndurată de către sclavii negri de pe plantaţii: „*Oamenii îi tratau pe semenii lor ca pe nişte vite, îi pipăiau, îi cercetau, îi vindeau şi-i cumpărau fără nici o mustrare de cuget*."[15]

Alte nuvele urmăresc destine sinuoase, oameni care se ridică prin propriile puteri la starea de mărire şi bogăţie, cum este eroul din ***Privighetoarea*** care, din păstor şi ucenic ajunge, datorită perseverenţei, consilier de stat, împlinind astfel îndemnul tatălui său, care îi declarase: „*Nu-ţi las nici o avere: învăţătura şi binecuvântarea mea este singura-ţi moştenire*."[16] Sfatul este asemănător celui din ***Musca***, unde se spune: „*Numai ocupaţiunea necurmată poate umple viaţa de plăcere şi de adevărată avuţie*."[17]

Între autorii preferaţi de Râureanu se numără canonicul german J. Chr. Schmid. Majoritatea scrierilor acestuia, precum ***Inelul găsit***, ***Ouăle Paştelui*** sau ***Mierloiul*** nu sunt simple traduceri, ci prelucrări şi adaptări. Aşa de pildă, ***Mierloiul*** este prelucrată după ***Le Serin***, prin intermediar francez, dar acţiunea

---

[15] ***Emigranţii la Brazilia***, ediţia a 3-a, Bucureşti, Tipografia Modernă, 1888, p.36.

[16] ***Privighetoarea***, ediţia a 2-a, Bucureşti, Tipografia Lucrătorilor Asociaţi, 1873, p. 5

[17] ***Trandafirul, Musca***, ediţia a 3-a, Bucureşti, Tipografia Modernă, 1893, p. 107.

este vizibil modificată prin plasarea ei în timpul lui Constantin Brâncoveanu şi „românizarea" numelui personajului principal, devenit din Eran, Radu Izvoranul, evenimentele petrecându-se la Bucureşti, Râmnicul Vâlcii şi în Transilvania, unde boierul amintit se refugiază după mazilirea lui Brâncoveanu. În povestire au loc şi alte adaptări: Wolmuth devine Murescu, Procht – Uşurescu, Louis – Alexandru, iar Alkmar – George Petroşeanu, negustor din Banat. Titlurile capitolelor suferă şi ele ajustările de rigoare, precum se poate vedea la o simplă comparare:.

1. Familia Izvoranul	I. La famille d' Eran
2. Pribegii	II. La mère expatrieé
3. Coliba din munte	III. L' honnete tyrolien
4. Scăparea din închisoare	IV. La père en prison
5. Mierloiul providenţial	V. Le domestique fidèle
6. Familia Izvoranul iarăşi adunată	VI. On se revoit
(***Mierloiul***)	(***Le Serin***)

Şi în ***Privighetoarea*** titlurile capitolelor sunt schimbate în funcţie de noile cerinţe ale dramei epice, adaptate la condiţiile locale. Iată care sunt diferenţele:

1. Trăsura stricată	I. Le petit pâtre
2. Cuibul privighetorii	II. La translation du nid
3. Plăcută surprindere	III. L' anniversaire
4. Maiestrul fierar	IV. La compagnon charron
5. Campania din Rusia	V. Le comte Auguste de Sternfeld
6. Binefăcătorul misterios	VI. Le voyageur hospitalier
7. Şederea în colibă	VII. Oskinski
8. Explicaţiunea	VIII. M. de Koslow
9. Binefacere pentru binefacere	IX. La famille Koslow
10. Înturnare la castel	X. La famille de Sternfeld
(***Privighetoarea***)	(***Le rossignol***)

Intervenţia lui Râureanu în text este în unele cazuri semnificativă, vizând o participare activă la operaţiunea de localizare a naraţiunii şi plasare a acesteia într-o ambianţă puternic românizată. Iată, spre pildă, cum arată incipitul celui de al doilea capitol, ***Pribegii***, din ***Mierloiul***: „*Mersul afacerilor politice se încurca din ce în ce mai mult. Domnia lui Ştefan Vodă Cantacuzino nu era nici mai liniştită, nici mai înţeleaptă decât a lui Constantin Brâncoveanu. Turcii se arătau din zi în zi mai lacomi şi mai cruzi către ţară. Nenumărate prigoniri ameninţau cele mai nobile şi respectabile familii... Pe când acestea se petreceau la moşia familiei Izvoranu, mari învălmăşeli se iveau în mai tot răsăritul, prin împrejurarea că regele Suediei, Carol al XII-lea, de la Bender trecuse în Turcia, iar de acolo se pregătea a veni în Ţara Românească. Cui dar să se mai plângă cei nedreptăţiţi? Cine să pună capăt*

prigonirilor? Scăpa cine putea să scape, murea cel slab şi fără de apărare. Îndată ce dorobanţii plecară cu soţul ei, jupâneasa Safta căută o căruţă, alergă la Râmnic, se duse la administratorul judeţului, îi spuse că martori pot sta toţi locuitorii..."[18]

Şi acum originalul francez: „*L' infortuneé baronne mit en oeuvres tout les moyens à sa disposition pour sauver en époux, quelle cherissait. Si tôt que la garde qui surveillait tous ses mouvements la laissa libre, elle courut à la ville. S' étant rendue chez les membres du tribunal, elle protesta de l' inocence de son mari, s' en rapportant à l' attestation de voisinage tout entier, qui pouvait certifier à quelle profonde solitude il avait voué sa vie, à quel point il était éloigné de prendre la part la plus légère aux affaires politiques, et combien il se gardait d' ouvrir la bouche à qui que ce fût sur ces matièrs. Elle alla jusqu' à embraser les genoux de ces magistrates. Mais c' était absolument comme si elle eut parlé à de statues.*"[19]

În unele cazuri se produce nu numai o localizare a numelor de persoană şi de aşezări, respectiv a antroponimelor şi toponimelor, ci chiar a ambientului geografic al naraţiunii, care capătă accente tot mai verosimile. Astfel, peisajul alpin elveţian din ***Mierloiul*** este strămutat cu totul în ţinutul atât de familiar al Carpaţilor noştri, precum se vede mai la vale: „*Suiră munţii şi străbătută văi adânci până ajunseră în vârful unei culmi, de unde văzură, la o adâncime spăimântătoare, o vâlcea aşternută cu verdeaţă. În dreapta, la poalele unor stânci înalte şi răpoase, zăriră vreo două - trei colibe de lemn. De cealaltă parte se vedea înălţându-se clopotniţa ascuţită a unei bisericuţe de lemn, acoperită de muşchi verde, ce strălucea la razele soarelui. În stânga văii se-ntindea o întunecoasă pădure de brazi, la spatele căreia se ridicau două piscuri de munţi, albite încă de ninsoare, ce păreau că se pierd în nori.*"[20]

Râureanu procedează în acest fel pentru că sentimentul său de mimesis îl determină să fie cât mai aproape de realitate, cât mai convingător cu natura celor descrise. El creează astfel o ambianţă specifică între autor şi cititor, un sentiment confortabil de comuniune şi de încredere, unii dintre viitorii noştri scriitori, în speţă Mihail Sadoveanu, formându-se într-un anume fel şi sub influenţa scrierilor de acest gen, atât de populare la noi în anii tinereţii sale. Dovadă că mai târziu a împrumutat pentru una din povestirile sale titlul ***Emigranţii la Brazilia***.

De altfel, nu numai el, dar mulţi dintre scriitorii importanţi ai epocii vorbesc despre colecţia iniţiată de Râureanu ca despre un moment important din istoria literaturii pentru copii şi tineret de la noi. Ea a fost salutată mai întâi de către ***Convorbirile literare*** din 1870, apoi de ***Albina Pindului***, ***Adunarea naţională***, ***Trompeta Carpaţilor***, ***Traian***, ***Transilvania***, ***Românul***, ***Timpul***, ***Albina***, ***Ovidiu*** şi alte periodice ale vremii, care au văzut în întreprinderea lui

---

[18] ***Mierloiul***, p. 12.

[19] J. Chr. Schmid, ***Oeuvres choisies***, II, Stuttgard, 1847, p. 11.

[20] ***Mierloiul***, ediţia a 2-a, p. 21.

Râureanu un important act de educaţie naţională. A te adresa celor mici prin cărţi bine cântărite, a forma gustul pentru lectură însemna mai mult decât a educa din punct de vedere moral, a pregăti pentru viaţă şi muncă în societate generaţii întregi de cetăţeni, cu spirit civic dezvoltat. Într-un articol pe care l-a consacrat colecţiei, Cezar Bolliac a subliniat tocmai această calitate pentru ***Biblioteca de lectură*** a lui Râureanu: „*Fără a voi să atingem susceptibilitatea cuiva, noi – care am lăudat o carte bine făcută în felul ei, care am cerut totdeauna cărţi populare, cărţi de instrucţiune pentru popor, mai înainte de orice carte de lux şi de înaltă literatură – nu putem să nu lăudăm stăruinţa şi munca neobosită a adevăratului profesor şi pedagog dl. Ion Râureanu, directorul Liceului „Matei Basarab." Este în adevăr prodigioasă şi admirabilă mulţimea şi alegerea cărţilor ce face d. Râureanu, cum şi ieftinătatea lor... Până vom avea timp să dăm o relaţiune mai întinsă despre conţinerea şi utilitatea acestor cărţi, ne grăbim astăzi să mărturisim merituosului publicist recunoştinţa noastră ca români şi ca unul din acei români care n-au crezut niciodată prosperitatea pentru statul român decât numai în instrucţiunea poporului ca bază a tuturor celorlalte drepturi şi avuţii şi fără care toarte libertăţile nu prind rădăcină, ci sunt clăbuc de săpun în aer, sunt scrise pe nisip.*"[21]

Cam în acelaşi fel vorbea despre întreprinderea sa şi Odobescu, adresându-i în 1872 o scrisoare, în care spunea: „*Ai întreprins cu această Bibliotecă o lucrare de mare utilitate, pe care – în forma ei modestă, dar sporitoare – nu o pot compara decât cu micul sâmbure din care, în câţiva ani, iese arborele plin de viaţă şi de verdeaţă. Ar fi de dorit ca mulţi, la noi, să capete acelaşi zel, aceeaşi măiestrie pentru cărţile de educaţiune a copiilor, căci numai prin asemenea lucruri, concepute într-un stil de moralitate şi scrise c-un stil simplu, dar curat românesc, putem spera să pregătim o generaţiune viitoare bună şi onestă la inimă, iubitoare de limba şi de ţara românească.*"[22]

Calde cuvinte de apreciere a rostit despre această colecţie şi folcloristul G. Dem. Teodorescu. Prezentând publicului colecţia, el ţinea să sublinieze importanţa prestaţiei depuse: „*Iată una din acele întreprinderi care – mici în aparenţă – sunt în realitate de cea mai necontestată utilitate, de cel mai lăudabil merit: e vorba de formarea «unei Biblioteci de lectură pentru junimea studioasă română de ambe sexe». Era o lacună de împlinit la noi şi dlui Ion M. Râureanu îi revine onoarea de a fi luat cel dintâi iniţiativa acestei foarte utile lucrări. Publicaţiunea întruneşte toate calităţile pe care le cere o scrisoare al cărui scop este să inspire minţile fragede, tinerilor, care acum încep a cunoaşte, a distinge şi a-şi forma caracterul, să le inspire*

[21] Cf. I. M. Râureanu, ***Inelul găsit***, ediţia a 3-a, Bucureşti, Tipografia Modernă, 1890, p. 111.

[22] ***Emigranţii la Brazilia***, ediţia a 3-a, p. 114.

iubirea de adevăr, de dreptate, de datorie, de temperanţă, şi de toate celelalte virtuţi, prin exemple, prin istorioare alese şi narate într-o limbă pură, într-un stil facil."[23]

Pornită de la început ca o întreprindere modestă şi nepretenţioasă, colecţia de istorioare pentru copii realizată de I. M. Râureanu şi-a câştigat cu timpul un loc important în procesul de educare a tinerei generaţii, pătrunzând în mai toate şcolile şi bibliotecile şcolare din ţară.[24] Prin munca depusă, colecţia iniţiată şi dirijată de el a dominat de departe lectura şcolară din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, semn că societatea românească era pregătită şi dornică de astfel de lucrări.

Succesul scrierilor pentru copii ale lui I. M. Râureanu l-a determinat pe Alfred Moşoiu să-i editeze în 1924 o parte din aceste lucrări (90 la număr) sub titlul ***Istorioare***, însoţindu-le de o scurtă prefaţă în care spunea: „*Dintre cei puţini la număr care au pus în slujba acestui gen literar munca şi priceperea lor rămâne desigur I. M. Râureanu, harnicul profesor de odinioară. Publicaţiile lui de acum cincizeci şi mai bine de ani au însemnat atunci un pas hotărâtor în educaţiunea tinerimei noastre. Valoarea educativă a lucrărilor şi a culegerilor lui a fost apreciată de marele Al. Odobescu şi V. A. Urechia.*"[25] Între istorioarele antologate de el aici se numără: ***De la un Dumnezeu***, ***Tata***, ***Cine vede***, ***Vremea bună***, ***Ploaia***, ***Curcubeul***, ***Eroul***, ***Izvorul***, ***Florile***, ***Merele***, ***Para***, ***Nuca***, ***Părul***, ***Iarba***, ***Ceasornicul de argint***, ***Mama cu doi copii***, ***Cei doi călători***, ***Căutătorul de comori***, ***Călătorul***, ***Sihastrul***, ***Prietenii după moarte*** etc.

Exemplul lui I. M. Râureanu a dat îndemn şi pentru alte proiecte asemănătoare. În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea editura Raliam şi Samitea din Craiova iniţiat şi ea o ***Colecţie a cărţilor pentru copii***, în care publică o serie de cărţi de aventuri, cele mai multe traduceri, dar şi scrieri originale. La 1894 şi Editura Librăriei Socec deschide o colecţie de tipărituri pentru copii cu un volum inaugural de ***Basme, poveşti, istorioare***, urmat de un altul cu titlul ***Dorul copilului***. Tot în colecţia ***Biblioteca copiilor*** de la Bucureşti apare în 1887 cartea Mariei Gr. Ştefănescu, ***Viaţa furnicilor***, iar la Casa Şcoalelor se va inaugura ***Biblioteca pentru elevi şi şcolari***, condusă de Al. Vlahuţă.

Mai interesantă şi mai bine condusă este iniţiativa de la Sibiu a Adelinei Maior - Tăslăuanu care, în cadrul editurii Luceafărul, a lansat în 1907 – 1908 o ***Bibliotecă a copiilor şi a tinerimii***, concepută sub forma unor volume

---

[23] ***Mierloiul***, ediţia a 2-a, p. 109 – 111.

[24] Vezi şi ***I. M. Râureanu, Schiţă biografică***, în ***Album macedo – român***, Bucureşti, 1900 şi 1901.

[25] Alfred Moşoiu, ***Prefaţă*** la ***Istorioare***, Casa Şcoalelor, 1924, ***Biblioteca pentru copii***, nr. 5.

colective, realizate prin antologări diferite de texte, dar având toate o tematică asemănătoare. Cel dintâi volum al colecţiei s-a deschis cu o poveste inedită de Carmen Sylva – ***Ciripiri vesele*** – urmată apoi de alte mici istorioare, potrivite cu vârsta celor mici: ***Ploscuţa***, ***Visul***, ***Roade tot***, ***Cireşica***, ***Ştefan şi Linişoara***.

Volumul al doilea a fost scris în bună parte de ea însăşi, adăugând trei texte de I. A. Bassarabescu (***Iertarea***, ***Crin*** şi ***Moş Stan***) şi o serie de traduceri din italiană şi franceză.

Al treilea volum al seriei conţine poezii de Octavian Goga (***Moş Crăciun***), proze de Mihail Sadoveanu (***Povestea descălecatului***), Al. Brătescu – Voineşti (***Nicuşor***) şi Maria Cunţan (***Vultur Împărat***), ca şi o traducere din Alphonse Daudet (***Cea din urmă lecţie***). Volumul era însoţit de o mărturisire a editoarei, care spunea printre altele: „*În aceşti şase ani de zile, m-am convins că cel mai bun mijloc de a îndrepta firi nărăvite, pentru a face pe cele bune să rămâie bune, iar pe cele nedumerite să apuce calea dreaptă e să aduni cât mai des copii în jur de tine şi să le spui sau să le ceteşti poveşti frumoase din care singuri şi pe nesimţite să-şi tragă pildele şi învăţăturile. De aceea, încă de pe atunci îmi băteam capul să scriu şi să traduc istorioare şi poveşti pentru copii şi tineret (...) Al treilea volum am dovezi că a încăput în mâinile a sute de copii, ceea ce mă face să uit de necazurile materiale şi de osteneala zadarnică ce am avut mai ales cu volumul I.*”[26]

Cel de al IV-lea volum al colecţiei apare în 1908, cu texte de Adelina Maior Tăslăuanu, Maria Cunţan, Ioan Lapedatu, Marin Sasu şi câteva traduceri. Şi volumul acesta a cunoscut o largă difuzare printre copii, profesorul P. Şpan scriind despre el că „*are un cuprins bogat, variat şi bine ales*” şi că e superior tuturor celor trei apărute până acum, „*un progres mare şi frumos*.”[27]

Apariţia colecţiei a provocat şi anumite discuţii în presă pe marginea acestei probleme de educare a tineretului, unul dintre cei care au participat la discuţie opinând că „*Trebuie să se facă o muncă sistematică de către oameni pricepători şi de talent, trebuie să apară serii, biblioteci bine îngrijite sub toate rapoartele care să cuprindă tot ce are şi ce va produce literatura noastră pentru acest mare scop naţional*.”[28] El arată în continuare că „*o astfel de încercare e «Biblioteca copiilor şi a tinerimii» de Adelina Maior. Ea dă copiilor bucăţi scrise de câţiva dintre cei mai buni scriitori ai noştri de astăzi*.”[29]

În 1909, după sistarea ***Bibliotecii copiilor şi a tinerimii***, prin moartea Adelinei Maior, Octavian Tăslăuanu iniţiază în cadrul programului ASTREI o

---

[26] A. O. Maior, ***Biblioteca copiilor***, în ***Luceafărul***, VI, 1908, nr. 4, p. 76.

[27] P. Şpan, ***Biblioteca copiilor***, în ***Luceafărul***, VI, 1908, nr. 4, p. 557.

[28] Un profesor, ***Literatura pentru tinerime***, în ***Luceafărul***, V, 1907, nr. 19 - 20, p. 437.

[29] ***Ibidem***.

Bibliotecă a tineretului, care debutează cu ***Puiul*** de Al. Brătescu - Voineşti. Îngrijitorul colecţiei este Ion Borcea, dar din păcate, munca lui e sporadică şi risipită, din care cauză colecţia, redusă ca apariţii, nu s-a impus, deşi a fost apreciată „*ca o lectură potrivită şi aleasă pentru tinerimea de la sate.*”[30]

După puţin timp, în 1912, tot la Sibiu, un alt profesor, Vasile Stan de la Seminarul Teologic Andreean a iniţiat o ***Bibliotecă a şcolarilor***,[31] dar datorită faptului că a fost programată doar pentru titluri religioase, ea n-a avut mare ecou şi a murit repede, fiind chiar şi criticată în unul din umerele revistei ***Luceafărul***: „*Nu vrem a zice că e de prisos a încerca mijloace nouă de a plasa în lumea micilor cititori cărticele bune, deşteptând cu ajutorul lor dragostea de cetit în poporul nostru. Vom zice însă că întreprinderea dlui Stan n-aduce nimic nou; ea nu e cu nimic mai bună decât Biblioteca Asociaţiunii din nici un punct de vedere.*”[32]

Din aceeaşi revistă reţinem şi alte opinii ale discuţiei: „*Literatura noastră pentru tinerime până acum e foarte săracă în opere de o adevărată valoare. Afară de «Biblioteca copiilor şi a tinerimii» publicată de A. O. Maior şi editată de revista «Luceafărul», nu cunoaştem nici o publicaţie făcută cu pricepere şi cu îngrijire. De aceea credem că «Biblioteca Tineretului» tipărită de secţia şcolară a Asociaţiunii îndeplineşte o lipsă arzătoare şi nădăjduim că toţi membrii Asociaţiunii se vor grăbi să o răspândească mai ales întru tinerimea de la sate. Cele patru broşuri apărute până acum sunt o garanţie că s-a făcut un început bun.*”[33]

Mai mult succes a avut ***Biblioteca copiilor*** inaugurată de editura Ciurcu din Braşov în 1899 şi care timp de mai mulţi ani a editat şi răspândit în Transilvania 30 de numere, între care se numără şi scriitori de valoare, cum ar fi Vasile Alecsandri (***Povestea unei păsărice***, 1899; ***Oprişanul***, 1899; ***Moartea lui Burcel***, 1899; ***Stejarul şi cornul***, 1900; ***Sentinela romană***, 1900 – cinci broşuri), I. C. Fundescu (***Fata bărbată şi fata leneşă***), A. Pann (***Fulgerul***, ***Mai bine ceva decât nimic***, ***Urmările limbuţiei***), I. Pop Reteganul (***Isteaţă şi pace!***), Stan Bolovan, P. Ispirescu (***Ariciul şi vulpea***), Al. Donici (***Leul la vânat***), D. Bolintineanu (***Mircea cel Mare şi solii***, ***Preda Buzescu***), dar şi Ion Dariu, Miron Pompiliu, D. Lapedat, Domeţiu Dogariu, A. Mureşanu, Constantin Aricescu, N. Beldiceanu, Petru Vancu şi o traducere din Andersen, ***O familie fericită***, în traducerea lui I. Popovici.

---

[30] ***Biblioteca tineretului***, în ***Luceafărul***, VIII, 1910, nr. 4, p. 101; ***Luceafărul***, VIII, 1910, nr. 5, p. 8; ***Biblioteca de popularizare***, în ***Luceafărul***, VII, 1909, nr. 2, p. 45.

[31] ***Biblioteca şcolarilor***, în ***Luceafărul***, X, 1912, nr. 4, p. 100.

[32] ***Ibidem***.

[33] ***Biblioteca Tineretului***, în ***Luceafărul***, VIII, 1910, nr. 4, p. 102. Vezi şi Octavian C. Tăslăuanu, ***Cărţi pentru popor***, în ***Luceafărul***, IX, 1911, nr. 2, p. 26.

Nu lipsit de interes ni se pare faptul că tipografia diecezană din Arad lansează şi ea un număr important de cărţi pentru copii, în majoritate traduse şi în majoritate cu caracter de senzaţie, cum ar fi: ***Misterele puşcăriei din Paris***, în patru volume, urmat de ***Cavalerii nopţii***. Alte titluri: ***Crimele ducesei***, ***Cele două mame***, ***Setea de avere***, ***Martira sau urmările unei greşeli***, ***Evreica cea frumoasă***, ***O căsătorie cu revolverul***, ***Fiica crimei sau cărturăreasa***, ***Fiul dracului***, ***Cartuş, regele hoţilor***, ***Remuşcarea***, ***Dramele mănăstirii sau victimele despotismului***, ***Dramele Parisului*** (roman ilustrat în 24 de volume) etc.

Nici una dintre aceste încercări nu s-au bucurat însă de succesul de public obţinut de Adelina O. Maior şi colecţia ei. Privitor la activitatea acesteia în direcţia amintită, prozatorul de la Blaj, Al. Ciura, a scris câteva rânduri de apreciere care se cer rememorate: „*Cunoscătoare a literaturii germane şi franceze şi vorbind o românească aleasă, Adelina O. Maior a înţeles cât de înapoiaţi suntem noi în ce priveşte literatura copiilor şi a tinerimii şi a pus toată inteligenţa largă şi căldura inimii sale de a porni o mişcare cât mai intensă şi în acest ram atât de neglijat al literaturii noastre. Volumele apărute până acum – cu bucăţi originale ale decedatei, cu traduceri şi localizări din cei mai distinşi autori străini şi cu lucrări de ale scriitorilor noştri de valoare sunt cea dintâi piatră ce s-a pus la noi în acest ram literar, care la străini numără mii şi mii de volume şi de autori. O bibliotecă a copiilor şi a tinerimii se impune azi mai mult ca oricând.*”[34] Colecţia e lăudată în paginile ***Luceafărului*** şi de profesorul Petru Şpan, iar altcineva aprecia faptul că „*Biblioteca copiilor şi a tinerimii* [a fost] *cea dintâi încercare la noi de-a da tinerimii noastre o lectură cu adevărat românească.*”

În viaţa editorială schimbată de după Marea Unire, numărul iniţiativelor de acest fel sunt mult mai numeroase. Fără să încercăm a epuiza lista acestora, amintim doar câteva mai semnificative, cum ar fi ***Biblioteca copiilor*** editată de Casa Şcoalelor din 1922; ***Cartea Românească pentru copii***, 1922; ***Biblioteca copiilor*** de la Cluj – Sibiu, 1922; ***Biblioteca copiilor şi a tinerimii*** de la Bucureşti, 1924 – 1927; Colecţia ***Basmele românilor*** de la Bucureşti, 1924 – 1926; ***Colecţia de aur a copiilor şi tineretului*** de la Iaşi; Colecţia de aventuri ***Pascal*** de la Bucureşti; ***Biblioteca Copilul***; ***Biblioteca Dă-i cu băţu*** din Ploieşti, 1929; ***Biblioteca aventurilor celebre*** Bucureşti; ***Biblioteca CEC*** Bucureşti; ***Lecturi pentru mici şi mari***; ***Biblioteca cercetaşului***, Cluj, 1933; Colecţia ***Traista cu poveşti***, Bucureşti, 1961; Colecţia ***Ciornei pentru copii şi tineret***, Bucureşti, 1931; ***Colecţia clasicilor români şi străini pentru români şi***

[34] Al. Ciura, ***Adelina O. Maior***, în ***Foaia scolastică***, 1910, p. 99.

tineret, Bucureşti, 1931; ***Biblioteca şcolară*** şi ***Biblioteca şcolarului***; ***Cutezătorii*** şi lista poate continua.

Toate acestea dovedesc că iniţiativa lui I. M. Râureanu a fost una cu efect întârziat şi că el a deschis drumul unor preocupări editoriale statornice care s-au dovedit deosebit de fructuoase de-a lungul timpului.

The Beginnings of the Interest Upon the Literature for Youth and Children

Abstract

The interest upon the literature for youth and children is quite understandable, because we all accept today the fact that literature is close connected to education.

At the end of the 18th century and the beginning of the 19th century, Romanian culture was enriched with a large variety of texts, tranlated from the universal cultural patrimony. The importance of the book was in fact emphasized by all Romanian scholars; they considered that translating is one of the best ways of enriching national language. There were some attempts in order to organize certain series of books, containing the most famous universal writings, such as ***Robinson Crusoe***, ***Gulliver' s Travels***, ***Fenelon*** and so on.

Among all those Romanian scholars who tried to lay the foundation of some series we may mention I. D. Negulici, Grigore Pleşoianu and many others.

Probably the most prolific one was I. M. Râureanu (1831 – 1904). He began his activity in 1867 with a collection of papers, who' s importance consists in the moral advices they promoted. Râureanu' s goal was to contribute to young and children moral education; he tried to convince them about the necessity of being responsible for their families, for their communities and for their countries. He considered an adequate education and lecture as being the most important elements in a positive evolution.

Râureanu became famous for his initiatives; his collections were well organized, according to some criteria, such as the age of the readers and their level of knowledge; in the same way, we may mention the fact that he tried to put together different literary genres: short stories, biographies, anecdotes aso.
Râureanu influenced many other initiatives of this kind, the most appreciated being the work of Adelina Maior – Tăslăuanu and latter we may mention the attempts of Octavian Tăslăuanu and Vasile Stan; but this kind of initiatives were still appreciated after 1918

Manuscrise din colecţia scriitorului George Ivaşcu

ALINA ROTARU
Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad

Născut la 24 iulie 1911, în comuna Cerţeşti, din fostul judeţ Tutova - actualmente judeţul Galaţi, George Ivaşcu a absolvit şcoala elementară în Cerţeşti, apoi Liceul „Gh. Roşca Codreanu" din Bârlad, iar studiile universitare le-a făcut la Iaşi, fiind licenţiat în 1933 în Litere şi Filozofie. De-a lungul anilor a desfăşurat o activitate laborioasă, atât ca profesor, dar şi ca scriitor. A colaborat la ziarul ***Lumea***, nu înainte de a fi fost redactor al revistei antifasciste ***Manifest***, care în 1936 a fost suspendată. Alături de G. Călinescu colaborează ca secretar de redacţie al ***Jurnalului literar*** pentru un singur an (1939-1940), în 1940 publicaţia fiind suspendată.

Din caracterizarea făcută de academicianul Zaharia Stancu (preşedinte al Uniunii Scriitorilor, în 1974) cu prilejul numirii lui George Ivaşcu ca membru corespondent al Academiei R.S.R., reiese că George Ivaşcu s-a implicat atât în ziaristică, scriind în ziare precum ***România literară***, ***Victoria***, ***Revue Roumaine***, ***Romanian Review***, ***Arcades***, ***Contemporanul*** etc., cât şi în activitatea de promovare a politicii şi ideologiei existente în acele vremuri.

Nu este cazul să insistăm asupra acestor momente pentru că scopul este acela de a surprinde câteva din ideile pe care George Ivaşcu le promovează în manuscrisele pe care muzeul nostru le deţine prin donaţie, prin bunăvoinţa Ralucăi Ivaşcu - fiica scriitorului.

Majoritatea manuscriselor sunt din perioada 1940-1950 şi conţin comentarii asupra operelor sau activităţii literare a unor scriitori de marcă, precum şi vederi de ansamblu în ce priveşte drumul urmat de literatura română.

Un vast material, lipsit de finalitate din păcate, este cel despre Alexandru Macedonski ca teoretician literar.[1] Acest poet va accentua orientarea estetică generată de ***Junimea***, dar într-o viziune modernă, afectivă, înnoitoare. Iniţiator al revistei ***Literatorul*** (care apărea la 20 ianuarie 1880), Macedonski va direcţiona ideologic cenaclul ***Literatorul*** (1 ianuarie 1883), al cărui preşedinte era V. A. Urechea, cenaclu frecventat de creatori de orientare modernistă, care au publicat

[1] G. Ivaşcu, ***Alexandru Macedonski, teoretician literar***, nr. inv. 4074, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

în revistă, reuşind să concretizeze o tendinţă importantă în literatura noastră. Ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea sunt importante pentru că este perioada când Macedonski îşi precizează coordonatele esenţiale ale concepţiei sale critice şi ideologic-artistice. Prin ***Cursul de analiză critică*** Alexandru Macedonski înscrie o etapă importantă în evoluţia ideologiei literare româneşti, punând problema raportului între „universal" şi „naţional" cu argumente din sfera psihologic-estetică, care se va contura mai târziu ca noţiune definitorie a „specificului naţional." Activitatea de teoretician şi ideolog a lui Alexandru Macedonski este marcată de elaborarea sistemului estetic al simbolismului în cultura noastră. Aşa cum spunea şi George Ivaşcu în studiul său - „*Macedonski, în dublă calitate, de poet şi simbolist, se ocupă teoretic exclusiv de poezie introducând noţiunea de logică specifică poeziei şi subordonând acesteia logica judecăţii critice*." Trebuie reţinut aspectul că Macedonski este primul care a dat definiţia simbolismului la noi, susţinând că simbolismul este poezia viitorului şi reducând la zero celelalte mişcări literare care se manifestau concomitent: realismul şi naturalismul. Desigur că aceste concepţii inovatoare emise de Macedonski au fost contestate de junimişti şi sămănătorişti.

În articolul cu titlul ***Dascăli iluminişti, ctitori ai şcolii naţionale***,[2] George Ivaşcu s-a oprit la Costache Conachi, boier moldovean cu tabieturi orientale, care „*în timpul când nu vorbea pe un ton caustic şi rece, întorcea între degete nişte mătănii din boabe de ambră, după obiceiul moliciunii orientale şi păstrase şi veşmântul oriental, astfel că văzându-l jumatate culcat pe divan, înfăşurat în cutele caftanului său de mătase şi ale şubei de blană, calm şi aproape nemişcat, în afara mâinilor care se jucau maşinale, în repaus, cu ochii numai mici şi cenuşii, care storceau din timp în timp, şi cu buzele care se strângeau estompând un surâs, această figură batjocoritoare şi cu totul europeană făcea cu atitudinea, costumul şi mătăniile un contrast ciudat*."

După prezentarea în amănunt a acestui portret, George Ivaşcu se preocupă de Costache Conachi, poetul. Aflăm astfel că, din cele o sută de poezii publicate la Iaşi, în 1856, de către fiica sa, Caterina Vogoride Conachi, marea lor majoritate sunt de natură erotică şi cu o pronunţată expresie preeminesciană.

În ce priveşte ***Corespondenţa lui Proust*** a lui Mihail Sebastian, aceasta este o analiză asupra modului în care autorul a reuşit să prezinte succint o bibliografie a corespondenţei lui Proust, să fixeze personalitatea covârşitoare a mamei lui Proust în opera şi corespondenţa lui, să identifice elementele

---

[2] G. Ivaşcu, ***Dascăli iluminişti, ctitori ai şcolii naţionale***, nr. inv. 4057, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

structurale ale marelui scriitor francez (construcţia operei, tehnica stilului, elementele de strategie literară). Informaţiile pe care ni le oferă George Ivaşcu sunt succinte, reuşind ca în fraze scurte să ne prezinte structurat cercetarea întreprinsă de Mihail Sebastian în legătură cu Marcel Proust.[3] Aflăm, astfel, că scrisorile lui Proust au fost regrupate în colecţia îngrijită de Robert Proust şi Paul Brach, editată de librăria Plon sub titlul ***Corespondande generale de Marcel Proust***, colecţie ce numără şase volume apărute între 1930-1936. Tot din articolul semnat de George Ivaşcu, apărut în ***Jurnalul literar*** (An I, nr. 14 din 2 aprilie 1939), reiese că Mihail Sebastian a obţinut rezultate remarcabile în urma studiului efectuat asupra materialului din scrisori, în sensul că acest material cuprinde explicaţii pentru personajele proustiene: Charlus, Swann, Odette şi Rachel; materialul este *„atât de vast încât ar putea servi la scrierea unui volum special dedicat izvoarelor şi cheilor*" afirma George Ivaşcu.

Generozitatea clasicilor[4] aparţinând lui George Ivaşcu se vrea a fi o pledoarie pentru marii clasici „vechi" şi „moderni", care, prin opera lor au oferit marilor regizori un „modus vivendi." George Ivaşcu conchide că marii clasici constituie - precum demonstrează, de la Shakespeare la Molière până la Caragiale – *„un loc geometric al unor puncte de reper validate atât de retrospectiv, cât şi în perspectivă.*"

Anul 1942 este anul când George Ivaşcu, sub pseudonimul Emil Darie, publică în ***Vremea*** o serie de articole din care rezultă preocuparea pentru arta cinematografică şi teatrală. O dezvăluire interesantă în ce priveşte timpul şi spaţiul în cinematografie şi teatru, o descoperim în articolul cu titlul ***Timpul şi spaţiul***.[5] George Ivaşcu face o distincţie clară între ceea ce înseamnă timp şi spaţiu în cinematografie respectiv teatru, afirmând la un moment dat că *„cinematograful are largi posibilităţi pentru a exploata la maxim şi în avantajul său, timpul şi spaţiul, printr-o necontenită succesiune de locuri desfăşurate prin faţa spectatorului fără a-i lua iluzia timpului parcurs de acţiune şi de personagii; ... teatrul în oricâte tablouri ar selecţiona actele, şi oricâte abilităţi tehnice ar avea (scena turnată, reflectoare, „lumina neagră" etc.) tot n-ar putea dispune de mijloacele infinite câte le are cinematograful.*"

---

[3] Mihail Sebastian, ***Corespondenţa lui Marcel Proust***, nr. inv. 4069, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

[4] G. Ivaşcu, ***Generozitatea clasicilor***, nr. inv. 4067, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

[5] G. Ivaşcu, ***Timpul şi spaţiul***, nr. inv. 4060, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

Tot în ***Vremea*** (An XIV, nr. 644 din 19 aprilie 1942) apar două articole cu titlurile ***Raimu***[6] şi ***Allida Valli***,[7] în care George Ivaşcu recurge la o caracterizare a celor doi actori, primul fiind francez şi cel de-al doilea, italian. Este surprinzător faptul cum reuşeşte în doar câteva fraze să contureze personalitatea celor doi, aducând în faţa cititorului o imagine completă. Parcurgând cele două articole, desprindem câteva caracteristici de bază ale actorilor. Raimu - un actor cu linii fine, interioare, un interpret de subtilităţi şi rafinament, ele constând în infinitatea de gesturi şi mişcări ale feţei, de inflexiuni ale vocii, care dau o infinitate de nuanţe, de atitudini, de manifestări sufleteşti „*făcând din Raimu un interpret al rolurilor de psihologie neobişnuită, complexă sau de interpret al personajelor comune din viaţa de toate zilele*." Actriţa italiană - Allida Valli - „*reuşeşte să prezinte o înfăţişare de universalitate... fără a pierde însă nimic din pecetea originalităţii ei*." Rolurile interpretate de ea includ „*ardenţa unui temperament în care specificul italian se revelează din plin într-o gamă de tumult şi de furtună*."

O incursiune în opera lui Anton Pann o face acelaşi George Ivaşcu, într-un articol publicat în ***Vremea*** (An XVI, nr. 752 din 4 iunie 1944). Meşter al formulelor populare, Anton Pann se dovedeşte a fi un organizator perfect al acestor formule, dar într-o structură nouă, originală, surprinzătoare, cu o cadenţă de descântec. Făcând o adevărată pledoarie în ce priveşte opera lui Anton Pann, George Ivaşcu afirmă la un moment dat că „*atmosfera poeziilor lui Anton Pann e cea balcanică*" în care sunt prezente „*savorile orientului ce se amestecă într-un mod din cele mai sugestive*."

În revista ***Vremea*** (An XVI, nr. 759 din 22 iulie 1944) apărea publicat articolul ***Activităţi intelectuale în provincie***, în care George Ivaşcu subliniază şi dezvoltă ideea că activitatea intelectuală din provincie (sunt menţionate oraşele Iaşi şi Sibiu) a înscris „*câteva manifestări similare din Bucureşti*." Iaşul se remarca prin activitatea întreprinsă de Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide", al cărui director era Iorgu Iordan, institut ce avea preocupări lingvistice, acestea fiind cuprinse într-un program numit ***Buletin***. Activitatea sa culturală de la Sibiu se concretiza într-una din cele mai serioase manifestări intelectuale româneşti şi anume, revista ***Saeculum*** a lui Lucian Blaga - revistă ce cuprindea un vast program ce dezvolta probleme ale filosofiei. Ca dovadă că

---

[6] G. Ivaşcu, ***Raimu***, nr. inv. 4058, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

[7] G. Ivaşcu, ***Allida Valli***, nr. inv. 4059, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

revista prezenta interes este relevant faptul că în jurul ei s-a strâns un grup de tineri (Radu Stanca, Ştefan Augustin Doinaş) care a desfăşurat o intensă activitate poetică şi critică.

Rămânând în sfera culturală, m-am oprit la articolul ***Europa şi identitatea culturală***,[8] articol în care avem prilejul de a asista la periplul prin cultură pornind de la leagănul uneia din cele mai vechi civilizaţii, Europa, cu o cultură înfloritoare în antichitatea elenă şi romană (să nu uităm de „secolul de aur" al lui Pericle, respectiv de strălucita epocă imperială a lui Octavian Augustus şi Traian) apoi, Bizanţul - centrul de răspândire a culturii în Europa sud-estică, continuând cu Umanismul european al Renaşterii, fenomenul shakesperian din epoca elisabetană, clasicismul secolului al XVII-lea francez, marii enciclopedişti ai secolului luminilor, grandioasa sinteză goetheniană, romantismul german, diversitatea şcolilor artistice în secolul al XIX-lea şi literatura care exprimă conştiinţa de sine şi lupta pentru libertate şi independenţa naţională a sud-estului european, precum şi expansiunea literaturii şi artei în secolul al XX-lea. Deşi secolul al XX-lea este marcat de succesiunea celor două războaie mondiale, cu repercusiuni asupra Europei, totuşi, „*valenţele culturii...au constituit câmpul magnetic care a canalizat reconcilierea spiritelor*." George Ivaşcu concluzionează că, în eventualitatea supraviețuirii Terrei şi, implicit, a Europei, „*cultura europeană nu ar putea supravieţui în sensul propriu al cuvântului, care implică nu numai continuitatea biologică, dar - mai ales - pe cea a continuităţii spirituale a indicelui de civilizaţie şi cultură*."

Îndreptându-ne privirea către trecut vedem eforturile făcute de învăţaţii vremii pentru dezvoltarea culturii româneşti, aspect subliniat şi de George Ivaşcu în articolul ***Ctitorii de învăţătură***.[9] Este amintit Şerban Cantacuzino, nume care tutelează ***Biblia*** de la Bucureşti, în timpul căruia viaţa culturală a Ţării Româneşti s-a dezvoltat, prin înfiinţarea şcolii Sf. Sava, unde se preda gramatica şi filosofia, în greaca veche. De asemenea, s-a dat o nouă organizare şcolii domneşti de „slovenie" de la Mănăstirea Sf. Gheorghe - vechi. Apoi, în aprilie 1818, s-a deschis şcoala academicească în Bucureşti, la Sf. Sava (de ştiinţe filosofice şi matematice). Rezultatele şcolii lui Gheorghe Lazăr s-au arătat curând pentru ca în 1820 să apară manualul ***Povăţuitorul***, iar în 1821 ***Gramatica*** şi ***Aritmetica matematicească***, în limba română. Chiar dacă şcoala a fost închisă în 1821, din cauza evenimentelor din acel an şi, redeschisă în 1822, an în care se stinge din

---

[8] G. Ivaşcu, ***Europa şi identitatea culturală***, nr. inv. 4078, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

[9] G. Ivaşcu, ***Ctitorii de învăţătură***, nr. inv. 4075, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

viaţă Gheorghe Lazăr, această şcoală - Sf. Sava - şi-a continuat existenţa, modelând oameni ce au ajuns cărturari iluştri, militanţi ai revoluţiei de la 1848, oameni politici, savanţi, scriitori.

O altă serie de manuscrise se deschide cu lucrări ce aparţin unor personalităţi marcante ale literaturii române. Astfel, D. I. Suchianu este cel care ne introduce în universul Ibrăileanu, prin ***Amintirile despre Ibrăileanu***,[10] şi o face atât de simplu, totul curgând de la sine. Cu câtă nostalgie sunt relatate discuţiile interminabile pe diferite teme cu acest „***domn bătrân, cu redingota demodată şi cu barba albă***," care era Ibrăileanu. Fiind o fire energică, Ibrăileanu, chiar şi atunci când era bolnav, avea o activitate debordantă „*citind tot ce se putea citi în materie de cărţi şi reviste bolşevice*." Având un adevărat cult pentru adevăr, fără a recurge la o ierarhie a adevărului, Ibrăileanu a mărturisit că există, totuşi, un adevăr pe care-l iubea mai mult decât toate: „*un adevăr misterios, fascinant, o vrajă cu care cuvintele, gândurile şi mişcările se unesc în sânul acelei minuni care se numeşte vers*." Făcând un studiu asupra versificaţiei lui Eminescu, Ibrăileanu a constatat existenţa unui paradox, şi anume, toate poemele lui Eminescu au o muzicalitate tipică, pe care o deosebeşti dintre o mie; deşi fiecare poezie are o altă melodie, sună altfel decât celelalte, continuă totuşi a suna eminescian ca şi celelalte. Legat de această problemă, Ibrăileanu a făcut o descoperire epocală, de ritm al cuvintelor: iambic şi trohaic - două adevăruri pe care ceilalţi oameni le-au descoperit cu ajutorul lui Ibrăileanu.

Şirul povestirii lui D. I. Suchianu se opreşte la un moment dat la episodul în care relatează întâlnirea lui Ibrăileanu cu profesorul Alexandru Philippide, care se bucura de admiraţia lui Ibrăileanu, în ciuda faptului că declarase război poeziei - „*nu pentru că nu-i plăcea, dar era convins că împiedica pe savant de la lucru*." Momentul întâlnirii celor doi petrecându-se pe înserate, Alexandru Philippide şi-a justificat graba spunând: „S-*a întunecat şi, de!, te poţi întâlni cu vreun liberal care-ţi poate da cu ceva în cap...*" (Philippide socotindu-i pe liberali „*inamici implacabili ai filologiei*"). Un alt episod care merită amintit este povestit de Ibrăileanu, şi sună în felul următor: totul se petrecea într-o zi de iulie, când marele Titu Maiorescu s-a gândit să-i facă o vizită lui Alexandru Philippide. Auzind soneria, fără să deschidă, Philippide întreabă pe un ton răstit, semn că se simţise deranjat: „*Cine-i acolo?*" Şi, abia acum urmează comicul situaţiei. „*Maiorescu*", răspunde o voce. „*Care Maiorescu?*" „*Profesorul Titu Maiorescu*", răspunde vizitatorul. „*Aha! Dom' Maiorescu*!" După ce-i deschide şi-l pofteşte înăuntru,

[10] D. I. Suchianu, ***Amintirile despre Ibrăileanu***, nr. inv. 4013, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

Maiorescu îi spune: „*Stimate coleg, aflându-mă la Iaşi, mi-am spus că este o plăcere, o onoare şi o colegială datorie să vin să fac o vizită*". La care Philippide răspunde: „*Aşa? Poftim Dom' Maiorescu...Curioşi mai sunteţi dumneavoastră cei de la Bucureşti. Lumea moare de treabă şi dumneavoastră vă arde de vizite.*"

Întorcându-ne la literatura lui Marcel Proust, se pare că ea i-a captat atenţia lui Ibrăileanu, plăcându-i foarte mult, chiar dacă Proust avea moravuri erotice anormale. Totuşi, nu a rămas impasibil la acest aspect şi, când a găsit momentul potrivit, şi-a arătat consternarea. Astfel, într-una din zile, aflându-se în odaia pe ai cărei pereţi avea o fotografie a lui Anatole France şi o reproducere a portretului Doamnei de Recamier, odaie, unde printre invitaţi se afla şi profesorul de limba greacă, Jacotă, Ibrăileanu vorbind de Proust a concluzionat: „*Va să zică, în loc să mă duc (gest cu mâna) la madame Recamier, eu mă duc (alt gest cu mâna) la Jacotă!*"

În altă ordine de idei, se spune despre român că este regele chiulului. În această direcţie, D. I. Suchianu aduce în faţa cititorului un caz unic, al cărui merit este al lui Ibrăileanu. Şi vom vedea şi de ce. La liceul-internat din Iaşi exista o infirmerie, unde, pe calea şperţului, se putea instala fiecare, sănătos fiind. Acolo se putea duce o existenţă de prinţ (cu ţigări, bunătăţi cumpărate din oraş, cărţi de la bibliotecă, taifas între chiulangii). Fiind profesor la acest liceu, orele lui Ibrăileanu erau acaparatoare, astfel încât „*smecherii de la infirmerie*" fugeau în secret pentru a participa la orele sale, după care se întorceau în infirmerie. Cred că este justificator meritul pe care l-a avut Ibrăileanu în această direcţie.

Un loc deosebit ocupă poeziile, în variantă manuscrisă, cu semnătură, aparţinând unor cunoscuţi poeţi români - N. Crevedia, Zaharia Stancu, Victor Eftimiu, Mihai Beniuc.

Nu în ultimul rând trebuie amintite însemnările manuscrise ale pictorului Vasile Grigore care, prin lucrarea sa intitulată ***Michelangelo, simbolul nemuririi şi victoriei umanităţii***,[11] prezintă pe cel a cărui viaţă a fost un „*secol de glorie, pe cel care a fost simbol de artist şi geniu*." „Il Teribile" - cum era supranumit Michelangelo Buonarotti - ultimul titan al Renaşterii, a realizat o artă eroică, grandioasă şi solemnă. Urâţenia chipului său a fost recompensată cu „*admiraţia până la cult pentru talentul său unic şi inteligenţa uimitoare, pentru puterea de muncă de zeu, având glorie timpurie care a crescut până la moarte şi după*."

[11] Vasile Grigore, ***Michelangelo, simbolul nemuririi şi victoriei umanităţii***, nr. inv. 4076, Colecţia scriitor George Ivaşcu, Muzeul „Vasile Pârvan", Bârlad.

Artişti iluştri (Leonardo da Vinci, Rafael, Bramante, Tiţian) veneau la Michelangelo pentru împlinirea şi desăvârşirea operelor lor. „*Imn al victoriei, al demnităţii şi umanităţii*", aşa cum îl vede Vasile Grigore, murmurat de toţi peregrinii acestui pământ - iubitori ai artei, Michelangelo a făcut ca timpul să dispară, iar materia şi viaţa să-şi schimbe sensul. Tot ceea ce îl chinuia pe Michelangelo ca om s-a schimbat în nemurirea artei.

Voi încheia periplul printre aceste manuscrise cu frumoasele cuvinte ale lui Vasile Grigore: „*... să iubim frumuseţea ca liniştea între oameni şi viaţa să ne-o măsurăm după calendarul geniilor şi a celor care s-au jertfit să aducă oamenilor înapoi o clipă de adevăr din permanenţa Artei*."

Manuscripts from George Ivaşcu Private Collection

Abstract

The manuscripts housed today by „Vasile Pârvan" Museum from Bârlad were offered to local cultural authorities by George Ivaşcu' s daughter, Raluca Ivaşcu. The most part of those manuscripts were written between 1940 – 1950 and they contain interesting information concerning the works of some of the well-known Romanian writers of that moment; they also contain important observations related to the directions followed by Romanian literature at the middle of the 20th century.

PROFILE

Doamnei GEORGETA BUDA – *con grazie*

Biblioteca – o alternativă a vocației didactice

Biblioteca şi şcoala, întotdeauna şi pretutindeni, au fost şi rămân importanţi vectori ai ştiinţelor şi dăruiţi ziditori de conştiinţe. Prin carte, prin lumina slovei scrise, şcoala şi instituţia bibliotecară se evidenţiază a fi congenere.

Dascălul şi bibliotecarul reprezintă funcţii sociale într-o imperativă şi binefăcătoare conlucrare. Nu de puţine ori, în tradiţia românească, omul de la catedră şi furnizorul bazei documentare s-au contopit în aceeaşi fiinţă, ori au reprezentat ipostaze alternative ale aceleiaşi personalităţi. Exemplele sunt numeroase, unele pot fi extrase dintre numele de rezonanţă ale culturii naţionale. Mai aproape de noi, un precursor în biblioteca publică târgumureşeană, Aurel Filimon, era absolvent al Şcolii Normale din Deva, fusese învăţător în Maramureş, iar după Marea Unire s-a ilustrat ca fondator de aşezăminte culturale în Târgu-Mureş şi iniţiator al colecţiei de carte românească în instituţia noastră.

Parcurgând „pomelnicul" slujitorilor Bibliotecii Judeţene Mureş, în existenţa sa de peste nouă decenii, ca bibliotecă a Târgu-Mureşului, apoi şi cu atribuţii în teritoriul unităţii administrative, este de observat că mare parte din şirul angajaţilor aveau la bază pregătirea didactică, iar unii chiar se învredniciseră o vreme în misiunea de dascăl. Câţiva s-au remarcat ca excelenţi profesionişti în instituţia cărţii, tocmai pentru că şi-au păstrat nealterată vocaţia pedagogică.

Vom ilustra consideraţiile din acest preambul cu datele de „CV" ale unei mult apreciate colege, care, iată, accelerând parcă scurgerea implacabilă a timpului, contrazicându-şi alura fizică şi tinereţea spirituală, a ajuns deja la borna încheierii anilor de serviciu şi, în consecinţă, la retragerea din colectivul nostru.

Georgeta Buda îşi are rădăcinile părinteşti în Ţara Făgăraşului, dar ea e târgumureşeancă din tălpi până-n creştet, din copilărie şi până în ziua de azi. Aici, la Târgu-Mureş, şi-a parcurs anii de şcoală elementară, apoi clasele de liceu, care i-a fost şi perioada de iniţiere, în particular, în arta sunetelor. A avut şansa să-şi împlinească vocaţia nativă la Facultatea de Muzică ce fiinţa *illo tempore* în oraşul nostru. În învăţământul superior târgumureşean, în deceniul şapte al secolului trecut, specializarea studenţilor în pedagogia muzicală a fost una strălucită, cu fundamente temeinice, beneficiind de o pleiadă de dascăli de teorie, metodă şi

practică de cea mai înaltă competenţă, având în frunte pe compozitorul şi marele animator de viaţă artistică naţională, Tudor Jarda. Viitorii profesori de muzică se formau în strâns contact cu mişcarea artistică din şcoli, din instituţii profesioniste, din cadrul căminelor şi caselor de cultură, din organizaţiile obşteşti. Mentorii lor i-au apropiat de piscurile creaţiilor muzicale culte, româneşti şi universale, dar i-au învăţat totodată să preţuiască şi filonul sănătos al melosului popular; cu deosebire au urmărit să-i formeze şi ca practicieni, dascăli şi animatori care să cultive, la cei mici şi la cei mari, bucuria cântului, ca meloterapeutică individuală şi colectivă, atât de necesară unei societăţi sănătoase.

Între tinerii dascăli de muzică răspândiţi în anii '70-'80 în localităţile judeţului, se afla şi Georgeta Buda, profesoară de pian la Şcoala Generală de muzică din Reghin. Au fost ani frumoşi şi rodnici, ani de experienţă profesională şi de realizări în plan personal. Împreună cu profesorul de vioară Mircea Buda alcătuiau un cuplu familial exemplar prin iubire, consiliere reciprocă, colaborare profesională.

După mai mulţi ani de dăscălie la Reghin, soţii Buda se aşează cu serviciul la Târgu-Mureş – Mircea la Liceul de Arte, iar Georgeta la Biblioteca Judeţeană. După stagiul de iniţiere în biblioteconomie şi o scurtă perioadă de activitate într-o secţie enciclopedică – sala de lectură generală, – d-na Georgeta Buda a funcţionat timp de 18 ani, până la recenta-i pensionare, la secţia de artă a Bibliotecii noastre.

În momentul bilanţier al unei frumoase cariere, vom menţiona câteva date din evoluţia secţiei specializate a bibliotecii, pe care d-na Georgeta Buda a slujit-o.

În procesul de constituire a fondului de carte al bibliotecii publice târgumureşene, de la un an la altul a crescut numărul publicaţiilor consacrate artelor. Prin anii '60 s-au iniţiat chiar şi activităţi specifice pentru un public interesat – audiţii muzicale, expoziţii de grafică de carte.

Oraşul zămislea, treptat, un public preocupat de domeniul artelor: plasticieni, interpreţi muzicali, actori de teatru, dansatori, elevi şi studenţi în învăţământul artistic, profesori de discipline artistice din învăţământul general, liceal şi universitar.

Se impunea, cu necesitate, organizarea la Biblioteca Judeţeană a unei secţii specializate a artelor. Aceasta şi-a demarat activitatea la începutul anului 1987, localizată fiind în 3 încăperi din clădirea Teleki, unde funcţionează şi astăzi. Datele de evidenţă ne indică o creştere – nu spectaculoasă, căci publicaţiile de artă sunt costisitoare – dar apreciabilă şi, în mod esenţial, bine selectată: de la cca 9.000 în 1987, la aproape 12.000 de unităţi de bibliotecă (carte şi non-carte) în 2005. Colecţia a cunoscut îndeosebi modificări calitative: de la înregistrările tradiţionale microsillon, s-a trecut la achiziţionarea materialelor moderne – pe suport magnetic şi digitalizate. S-au făcut investiţii pentru aparatură de redare şi

copiere audio şi video, judicios folosită şi în realizarea coloanelor sonore pentru manifestările cu public ale bibliotecii.

Fondul de publicaţii al secţiei de artă cuprinde lucrări de estetică, teoria muzicii, forme muzicale, monografii ale unor maeştri ai muzicii, artelor plastice, artei scenice; despre armonie, compoziţie, dirijat; muzicologie, folclor muzical, organalogie, partituri muzicale; albume de artă, lucrări monografice consacrate artelor vizuale, lexicoane artistice, iconografie, desene, caricaturi; înregistrări audio: discuri, casete, benzi magnetice, CD-uri, cuprinzând muzică simfonică, corală, uşoară, populară, texte literare etc.

Valorificarea preţiosului material artistic s-a făcut în modalităţi adecvate: lectură şi audiţii individuale la sediu sau la domiciliul utilizatorilor; lecţii-audiţii în grup, adecvate vârstelor şi nivelului de pregătire al beneficiarilor; medalioane artistice, întâlniri cu oameni de artă, expoziţii, microrecitaluri ş.a. Au fost cotate ca adevărate evenimente culturale locale medalioanele memoriale consacrate unor mari personalităţi: George Enescu, Constantin Brâncuşi, Bartók Béla, Wolfgang Amadeus Mozart, Ciprian Porumbescu, Giuseppe Verdi, Dinu Lipatti, Al. Ciucurencu ş.a., întâlnirile cu muzicologul Iosif Sava, cu criticul de artă Ioana Vlasiu ş.a.

Publicul secţiei de artă este unul mai special şi, în bună parte, specializat: profesionişti ai artelor şi oameni preocupaţi de limbajul artelor, fermecaţi de artele temporale şi spaţiale. Cea mai mare parte a vizitatorilor secţiei de artă sunt la vârsta tânără, elevi şi studenţi dornici de complementaritate, de întregire a cunoştinţelor dobândite în săli de clasă şi amfiteatre. Poate de aceea Georgeta Buda (ca şi fostul nostru coleg Pavel Puşcaş – astăzi profesor universitar la Academia de Muzică din Cluj-Napoca) a găsit la Biblioteca Judeţeană o modalitate alternativă mai complexă şi mai interesantă de a-şi exercita vocaţia didactică. O ipostază pedagogică în care pe lângă cunoaşterea domeniului sunt necesare bogate cunoştinţe de cultură generală, cunoaştere şi îndemânare în utilizarea mijloacelor tehnice, ştiinţa conlucrării şi realizării contactelor umane, cuget şi simţire, deopotrivă. Profesorul şi bibliotecarul, existând în aceeaşi persoană, pot oferi o însumare de talente, de virtuţi, de calităţi psiho-intelectuale. Poate mai mult decât o sumă – un produs. Colega noastră, profesoara Georgeta Buda a răspuns bine acestor exigenţe, şi-a îndeplinit misiunea de bibliotecară cu competenţă de necontestat, cu dăruire totală. Mai mult: cu eleganţă.

Scriu aceste rânduri ca pe un exerciţiu de admiraţie neexprimată plenar până acum, dar şi spre luarea aminte a acelor ce-i vor succeda în scurgerea vremii.

Mihail Artimon Mircea,
Biblioteca Judeţeană Mureş

CARMEN MUNTEANU

„… niciodată nu trece gloria profesiunii noastre!”

A venit odată cu mine la Biblioteca Teleki-Bolyai, în primăvara anului 1972, din învăţământul mediu. Are pregătire universitară la Cluj, Facultatea de Limba şi Literatura Română, fiind şi vorbitoare de limbă franceză. Pregătirea noastră, a celor fără cursuri speciale de biblioteconomie (suprimate la acea vreme în învăţământul superior) avea mari lacune.

Colega noastră, Carmen Munteanu, fire migăloasă şi conştiincioasă până la maximum, şi-a luat în serios profesiunea de bibliotecar şi, în decursul anilor, s-a pregătit asiduu pentru a răspunde cât mai bine la provocările epocii şi ale nevoilor cititorilor. Solicitările erau multiple şi complexe, se schimbau de la an la an, de la un lector la altul, de la un singur vizitator la grupurile venite din toate colţurile lumii. Întrebările, problemele, nedumeririle nu proveneau numai din domeniul istoriei literaturii române; au fost cerute titluri, autori, cărţi, bibliografii de recomandare, informaţii, manuscrise, referinţe asupra literaturii vechi şi moderne universale şi ale literaturilor maghiară şi germană din România. Profilul bibliotecii noastre fiind unul umanist şi de istoria matematicii, *nolens volens* colega noastră trebuia să fie îndrumătoare sigură în probleme de istorie, de geografie istorică, atlase, hărţi, în probleme de lingvistică, etnografie, folclor, de istoria dreptului sau al monografiilor locale.

Carmen este o colegă cu mult simţ tactic, mărinimoasă, foarte răbdătoare, cititorilor plăcându-le în mod deosebit felul ei de abordare, de la înscriere până la deservirea lor. Lua de la cititorii indecişi, timoraţi, rătăciţi în noianul noutăţilor şi a lucrurilor neobişnuite interviuri amănunţite: scopul vizitei lor la bibliotecă, modul în care vor fi folosite informaţiile solicitate, recomanda monografii, articole de specialitate, le atrăgea atenţia asupra instrumentelor de informare, asupra mijloacelor auxiliare, pentru a ajunge cât mai grabnic la miezul problemei. A lucrat la zeci de bibliografii, a descifrat mii de însemnări autografe de lectori de pe marginea volumelor noastre. Este o bună cunoscătoare a vieţii şi activităţii celor doi matematicieni Bolyai, fiindcă manuscrisele şi obiectele lor personale sunt păstrate în biblioteca noastră.

A fost corectoarea – profesoara noastră permanentă şi exigentă – în redactarea textelor în limba română, atunci când fiecare dintre noi se pregătea pentru o comunicare ştiinţifică sau un articol în presă.

Într-un climat prielnic muncii de cercetare ea a făcut numeroase comunicări de specialitate, axate mai ales pe cartea veche românească, pe prezenţa autorilor Şcolii Ardelene în fondurile bibliotecii noastre; a participat la diferite sesiuni ştiinţifice organizate la Târgu-Mureş şi în ţară (Bucureşti, Cluj, Arad, Râmnicul Vâlcea, Galaţi, Tulcea etc.).

A fost şi este o colegă devotată trup şi suflet bibliotecii, fondului Teleki. Se întâmplă nu rareori ca noi, cei care suntem şi azi angajaţii bibliotecii, să-i solicităm prin telefon câte o informaţie pertinentă de specialitate. Vine, ne vizitează şi este în relaţii foarte bune cu foştii şi actualii colegi aparţinând de marea familie Telekiana.

S-a pensionat după 33 de ani de activitate neîntreruptă în str. Bolyai nr. 17. De necrezut cât de repede au trecut anii, parcă abia ieri am sosit, fiind primiţi de directorul Erdelyi István şi am fost „aruncaţi" în valurile marii aventuri cu cartea.

Sic transit...? Niciodată, înţelegi Carmen, niciodată nu trece gloria profesiunii noastre. Lumea are nevoie de noi, are nevoie de carte tradiţională servită de bibliotecari ca tine.

Carmen Munteanu face parte dintre acei intelectuali români de prestigiu, proveniţi din climatul de odinioară al Târgu-Mureşului, care vorbeşte în limba maternă a majorităţii cititorilor şi cercetătorilor noştri, care are prieteni foarte buni printre români, maghiari, evrei.

Asemenea colege ne dorim şi în continuare!

Dragă Carmen, îţi dorim pentru deceniile ce vin să ai sănătate, optimism şi afinitate nealterată pentru tot ce înseamnă carte, bibliotecă şi prietenie. Te aşteptăm oricând cu braţele deschise!

În numele secţiei Teleki-Bolyai

Spielmann Mihaly,
şef secţie

ANA TERO

„Îţi mulţumim că ai fost colega noastră!"

Cartea – prieten, sfetnic şi lumină – ar rămâne totuşi un obiect neînsufleţit fără munca asiduă a unui bibliotecar. Unul dintre aceşti bibliotecari modeşti, care a trăit mereu în umbra cărţilor, transmiţând spiritul lor cititorilor, este şi colega noastră, Ana Tero, de la Secţia de Împrumut Carte pentru Adulţi.

Sosită în bibliotecă de tânără, la vârsta de 19 ani, reuşeşte, datorită perseverenţei şi conştinciozităţii, să ajungă un foarte bun specialist, străduindu-se ca nici una din tainele meseriei de bibliotecar să nu-i rămână străină.

A avut şansa să descopere la Biblioteca Judeţeană Mureş oameni împreună cu care să poată „clădi," oameni preocupaţi de problemele profesionale şi împreună cu ei a asigurat mereu o relaţie de colegialitate între membrii secţiei.

Popularitatea ei a sporit odată cu creşterea vechimii în bibliotecă, vechime care a ajuns la 38 de ani. Disciplinată şi exigentă cu persoana sa şi cu cei din jur, este o bibliotecară bine informată, competentă, migăloasă, sufletistă, răbdătoare cu utilizatorii bibliotecii, contribuind astfel la bunul mers activităţii secţiei de împrumut unde a lucrat în toţi aceşti ani, punând în prim plan interesele secţiei şi ale bibliotecii.

Înzestrată cu o personalitate puternică, cunoştinţe profesionale deosebite, modestă şi maleabilă mediului în care şi-a desfăşurat activitatea, Ana Tero a fost mereu interesată de munca în sine, fără mari pretenţii în obţinerea unor avantaje şi prestigiu.

Poate că retragerea ei va trece neobservată de colegii de la celelalte secţii, dar noii, colegii direcţi, alături de majoritatea cititorilor noştri, îi vom simţi cu siguranţă lipsa. Rămâne un „model uman" al bibliotecarului complex, care prin talentul şi gradul său de profesionalitate, va fi greu de înlocuit.

Ana Tero, îţi mulţumim pentru tot ce ai dăruit secţiei de împrumut şi bibliotecii pentru că la temelia acestora există ceva şi din sufletul şi visele tale!

Anca Chircea,
Biblioteca Judeţeană Mureş

DIMITRIE POPTĂMAŞ
Portret în devenire

Era prin anii 1957, ani dintr-o epocă frământată, dominată de „ascuţirea luptei de clasă” şi de atotputernicile cartele, fără de care nu puteai cumpăra absolut nimic. Viaţa culturală se înfiripa din te miri ce, cu toate opreliştele ideologice. Şi la Târgu-Mureş se discuta literatură în cenaclul „Liviu Rebreanu”, frecventat de experimentaţi scriitori, precum Alexandru Munteanu, Mihail Pintea, Traian Dragoş, Trifan Tompea şi apreciatul critic literar de la ***Gând românesc***, ***Gândirea*** şi ***România literară***, forţat să desfăşoare o muncă insignifiantă, Septimiu Bucur, dar şi de mulţi tineri. Printre aceştia din urmă l-am remarcat pe tânărul poet Dimitrie Poptămaş, de la Biblioteca Regională – aveam să aflu – prezent la fiecare „şedinţă” a cenaclului proaspăt reînfiinţat. Nu avea încă douăzeci de ani, dar, spre deosebire de alţii ca el, era un bun cunoscător al literaturii române şi universale, datorită nenumăratelor cărţi citite, pentru mulţi dintre noi chiar un mic enciclopedist. Aşa l-am cunoscut în acea toamnă a anului 1957, bătăios în discuţii, documentat, întotdeauna respectuos faţă de creaţie şi autor, făcând dese comparaţii cu ceea ce citise.

Dimitrie Poptămaş îşi are obârşia pe plaiurile Câmpiei Transilvaniei, pe locurile care le-au fost leagăn şi sălaş şi lui Gheorghe Şincai şi lui Petru Maior, şi multor intelectuali români de frunte. S-a născut în Nima Râciului la 25 aprilie 1938, în familia preotului Dumitru, bucurată de mulţi copii daţi de Dumnezeu; aşadar, în înmuguririle de primăvară, la două zile după Sângeorz, în zodia taurului. Acum se pune verdeaţă pe casă şi pe stâlpii porţii, acum se împodobesc uşile, ferestrele şi prispa casei cu crengi înverzite de salcie şi de tei, spre semn de primăvară. Cu toate acestea, copilăria nu i-a fost prea fericită. Doar peste un an a început războiul, satul natal intra, din august 1940, în teritoriul cedat Ungariei horthyste, iar, pe când a început a merge la şcoală, tăvălugul sovietic venea cu o mulţime de frământări. Copilul se bucura de „farmecele şi frumuseţile” naturii de pe Văile Milăşelului şi Comlodului, iar, mai apoi, de pe colinele satului Moişa unde slujea părintele Dumitru încă din 1939, mama Maria fiind învăţătoare. Rămânea, totodată atras de numărul mare de cărţi care se asemănau între ele prin dimensiunile reduse şi frontispiciul atrăgător al copertei din biblioteca părintească – cum singur mărturiseşte. Prin ele a învăţat să citească, înainte de abecedar, prin ele a pătruns în lumea poveştilor cu împăraţi, prinţi şi prinţese, prin ele şi-a croit drum în „lumea minunată” a personajelor lui Creangă, Ispirescu şi Andersen. Iar, mai târziu, tot aceste cărţi i-au creat îndemnul de a-şi constitui prima bibliotecă

personală cu opere importante ale marilor clasici, români şi străini, dintre care nu puteau lipsi Şincai şi Petru Maior, Alecsandri, Eminescu, Coşbuc ori Slavici, Caragiale şi Odobescu.

Nu terminase încă clasele primare când familia Poptămaş primeşte încă o lovitură. Ocupaţia sovietică impunându-se prin politica de forţă şi dictat în 1948, s-a desfiinţat cultul greco-catolic, slujitorii acestuia fiind supuşi unei prigoane şi vânători imposibil de imaginat, de la ierarhi, la preoţi şi credincioşi. Astfel, părintele Poptămaş, rămânând mai departe în credinţa greco-catolică şi forţat de comunişti să rămână fără „turma" duhovnicească, este obligat să-şi caute slujbe efemere pentru a-şi putea susţine numeroasa familie. Copilul Dimitrie, terminând clasele primare, a voit să-şi urmeze mama, îmbrăţişând cariera de dascăl, ca mulţi copii de ţărani din Câmpie. Se înscrie la Şcoala Pedagogică Română de Învăţători din Reghin, transferată de la Târgu-Mureş în 1948, în urma aplicării uneia dintre primele reforme ale învăţământului comunist din România. Aici, la şcoala reghineană, beneficiază de ştiinţa de carte a unor dascăli renumiţi, de care îşi va aminti cu recunoştinţă peste ani, dar şi de prietenia câtorva colegi, e adevărat din clase mai mari, ca Dumitru Husar, Ion Ilie Mileşan, ori Ilie Şandru, rămaşi prieteni statornici toată viaţa. Bucuria studiului şi a vieţii într-un mediu elevat îi va fi însă de scurtă durată, deoarece începuse epurarea din şcoli, licee şi facultăţi a copiilor ai căror părinţi erau urmăriţi politic. Aşa începe viaţa pentru tânărul Dimitrie, obligat să-şi câştige singur existenţa. După mai multe încercări, lucrând ca ziler, în decembrie 1955 reuşeşte să se angajeze la Biblioteca Regională, ca bibliotecar principal, an în care îşi ia şi diploma de maturitate la Liceul „Alexandru Papiu Ilarian", la cursurile fără frecvenţă. Aceasta-i va fi soarta. Să lucreze la o instituţie regională, acoperind cele trei judeţe de astăzi, Mureş, Harghita şi Covasna, să răspândească lumina cărţii, dotat cu cel mai popular mijloc de locomoţie pe atunci, bicicleta, şi să-şi desăvârşească studiile la cursurile fără frecvenţă. Mai întâi liceul, apoi Facultatea de Filologie – Istorie a Institutului Pedagogic de 3 ani din Târgu-Mureş şi Facultatea de Istorie – Filozofie, secţia Istorie, a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, absolvită în anul 1975. E o perioadă de muncă tenace, atât ca bibliotecar, cât şi ca tânăr studios, menită să-i desăvârşească pregătirea şi să-i lărgească orizontul cunoaşterii. Teza de licenţă, consacrată circulaţiei cărţii vechi româneşti în judeţul Mureş, rămasă din păcate în manuscris, este emblematică în acest sens, consacrându-i preocupările de până atunci şi, totodată, determinându-i cercetările ulterioare. Având şi un atestat în biblioteconomie în urma unui curs de trei luni organizat de Ministerul Culturii, în 1956, şi unul în 1976, în anul 1979 este avansat din bibliotecar principal în funcţia de şef serviciu, devenind unul dintre lucrătorii cei mai căutaţi ai acestei instituţii de către cercetători.

Despre bibliotecarul Dimitrie Poptămaş s-au rostit, nu o dată, mulţi colegi de breaslă dintre cei mai importanţi din ţară. Trăind o viaţă printre cărţi – cum

singur spune – şi slujind o jumătate de veac într-una dintre cele mai mari biblioteci publice româneşti, tânărul obişnuit de acasă cu cartea, iscoditor şi avid de cultură, a reuşit să cunoască tot ce era legat de instituţie, de la istoricul ei, până la proaspăt intrata carte ori gazetă. A fost, încă din 1962, şi bibliotecar metodist, colindând ca îndrumător oraşele şi comunele fostei Regiuni Autonome Maghiare, iar, din 1968, ale judeţului Mureş. După cum nu puţini au putut observa, ajunsese la fel de cunoscut pe Mureşul de Sus şi pe Oltul Superior ca un activist regional ori judeţean. E şi motivul pentru care era şi este invitat la manifestările culturale din teritoriu, şi nu numai la cele iniţiate de biblioteci. Şi întotdeauna a ştiut să-şi ducă gândul şi vorba cu înţelegere, cu respect pentru actul cultural, însoţite de îndemnuri prieteneşti. S-a manifestat în acest sens ca inspirat orator, o calitate moştenită din familie, dar şi exersată în atâtea momente ale vieţii sale profesionale. Iar dacă vrem să aruncăm o ochire retrospectivă spre această adevărată vocaţie de îndrumător şi participant cu vorba şi fapta la actele culturale din judeţul Mureş şi din ţară am putea afirma fără tăgadă că n-a fost manifestare, de la prezentări de carte, la simpozioane, sesiuni pe teme culturale, sărbători religioase ori ale localităţilor, la care să nu fie invitat. Chiar şi acum când, începând cu vara lui 2005, a ieşit la pensie. Să recunoaştem cu respect amestecat cu a anumită invidie că luminismul sincer şi asumat este pentru Dimitrie Poptămaş o adevărată vocaţie intrinsecă. Dar ne-am cam îndepărtat de bibliotecarul Dimitrie Poptămaş, deşi nu în totalitate. Cel care răspândeşte lumina prin carte o va face neapărat şi altfel. Îndrăgostit de carte până la veneraţie, n-a putut să rămână departe de ea şi de cerinţele unei biblioteci publice. A devenit proverbială în urbea noastră de pe Mureş observaţia unui scriitor despre modul cum lua Dimitrie o carte în mână, mângâind-o mai întâi, apoi deschizând-o cu evlavie, cu respect şi preţuire, ochii luminându-i-se într-un zâmbet de iubire. Atât ca bibliotecar, şef de serviciu, iar apoi, din 1985, director, avându-l drept model pe Aurel Filimon, căruia îi repugna simpla preocupare a bibliotecarului de organizator al depozitului de cărţi, a desfăşurat o muncă sisifică de îmbogăţire a patrimoniului, îndeosebi prin achiziţionarea de carte veche românească. Era cunoscut pentru această preocupare de toţi anticarii din ţară, frecventaţi cu regularitate de el, care-i făceau rost de cărţi rare şi i le încredinţau cu respectul cuvenit. Şi nu numai atât. În acelaşi spirit cultural era apreciat pentru cunoaşterea acestui patrimoniu şi felul în care-şi servea cititorii. Îndeosebi după ce a început să coordoneze depozitul de carte, reviste şi gazete de dinainte de 1944, n-a fost cercetător care să nu beneficieze de îndrumările lui, de documentele ce i le aducea pe masa de studiu. Se regăseşte şi în acest fapt acea pasiune luministă, dublată – după afirmaţia profesorului universitar Mircea Regneală – de „*seriozitate, demnitate şi un patriotism care depăşeşte uneori înţelegerea oamenilor comuni*,” de veritabil ardelean.

Ar trebui să ne oprim într-un scurt excurs, şi asupra acestei coordonate a bibliotecarului Dimitrie Poptămaş. El şi-a slujit biblioteca considerând ca o menire şi o datorie a scrie despre ce înseamnă ea în viaţa culturală şi ce adăposteşte în rafturi şi depozite. Astfel, în 1979, împreună cu mai mulţi colegi, participă la scrierea şi publicarea volumului ***Biblioteca Judeţeană Mureş***, un ghid pentru cititori şi cercetători cuprinzând informaţii utile privind istoricul instituţiei, colecţiile, fondul Teleki – Bolyai, serviciile specializate şi de împrumut. Un „*îndrumar al unui îndrumar*", „*profesiunea de credinţă a unui colectiv harnic şi serios, modest şi adânc în îndeletnicirea de a da «a doua viaţă» cărţilor*" – după aprecierea profesorului Iulius Moldovanu din ***Cuvânt înainte***. Declanşată această preocupare, va deveni o constantă a scrisului bibliotecarului şi publicistului Dimitrie Poptămaş. O serie lungă de articole şi studii îi vor apărea pe această temă în diverse gazete ori reviste de specialitate. Toate acestea vor fi cuprinse într-o sinteză de spirit în studiul ***Biblioteca Judeţeană Mureş, colecţie unitară – funcţii multiple***, publicat în revista ***Biblioteca Bucureştilor***, din 2001, reluat în 2003 în frumoasa sa carte ***Philobiblon mureşean***. Un studiu apreciat de cercetătorii în biblioteconomie îndeosebi prin viziune şi modernitate. Plecând de la bunele tradiţii întru slujirea cărţii şi cititorului, autorul abordează, pe rând, biblioteca publică, cerinţă şi a acestui timp invadat de internet, apoi varietatea şi calitatea colecţiilor, cartea veche românească, colecţiile enciclopedice sau activitatea editorială şi, nu în ultimul rând, trecerea de la cataloagele tradiţionale la informatizare computerizată. E un studiu dedicat bibliotecii în ofensiva culturală a prezentului cu aplicaţie la instituţia pe care o slujeşte de o viaţă. Spuneam, undeva, că specialistul în biblioteconomie care este Dimitrie Poptămaş, atât prin informaţie cât şi prin cunoştinţe, ar fi putut sluji de drept şi cu folos la o catedră universitară, şi nu greşeam.

Cu talentu-i plurivalent şi interesul constant pentru fondurile de carte şi publicaţii ale bibliotecii, Dimitrie Poptămaş a iniţiat, încurajat şi susţinut scrierea de către colegi a colecţiei ***Bibliografii mureşene***, în care au apărut până acum mai multe lucrări bibliografice despre publicaţii, cărţi, albume, şi hărţi, alături de două lucrări de referinţă, ***Scriitori români mureşeni***, un dicţionar bibliografic de Ana Cosma, apărut în 2000, şi un altul, ***Oameni de ştiinţă mureşeni***, mult mai extins în timp şi cuprindere, de Ana Todea, Fülöp Mária şi Monica Avram, publicat în 2004. Fiecare dintre biografii cuprind indici orientativi, pe materii, cronologici, geografici, de tipografii şi de nume. Toate aceste lucrări de certă valoare bibliografică şi culturală au fost însoţite , în lumea cărţilor, de un cuvânt introductiv al coordonatorului colecţiei, nu altul decât Dimitrie Poptămaş, cu gândul că astfel de lucrări vor dăinui în timp, în ciuda existenţei mijloacelor electronice, a evoluţiei extraordinare de stăpânire, stocare şi găsire a datelor de acest gen. El însuşi, ca un bibliotecar ce se respectă, a întocmit multe bibliografii, precum ***Vasile Netea: Bibliographie historique et littéraire***, publicată în

Revue Roumaine d' Histoire, din 1982, ***Bibliografie orientativă a romanului românesc apărut în ţară între anii 1945 – 1989***, publicat în continuarea lucrării lui Anton Cosma, ***Romanul românesc contemporan***, Cluj-Napoca, 1998, ***O bibliografie a eseului românesc contemporan, 1944 – 1976***, extras din ***Libraria***, anuar II, 2003 şi ***Revista Vatra. Indice bibliografic 1971 – 1989***, rămas, din păcate, în manuscris. Împreună cu Mózes Júlia, colega sa, întocmeşte şi publică, abia în anul 2000, lucrarea ***Publicaţiile periodice mureşene 1795 – 1972***, cu un studiu introductiv de Vasile Netea. Cartea, terminată în urmă cu „aproape trei decenii," a fost retrasă din tipografie, fiind „cotată ca periculoasă," dar utilizată fără oprelişti în manuscris, de cei interesaţi în cunoaşterea istoriei presei şi culturii locale. Autorii au fişat fondul de periodice din biblioteca judeţeană, din colecţii particulare, precum şi din biblioteci din ţară, recurgând, atunci când n-au găsit exemplare în fondurile bibliotecilor, la alte izvoare bibliografice, precum bibliografii, monografii ori semnalări în presa vremii, memorii scrise sau orale. De remarcat că descrierea fiecărei publicaţii începe cu prezentarea de bază, după primul număr, cu elemente precum titlul, subtitlul, redactorii, editorii, directorii, periodicitatea, locul apariţiei, anii de apariţie şi formatul. Urmează o parte specială cu schimbările survenite, suplimentele, eventuale adnotări, referinţe şi izvoare bibliografice, locul de depozitare, iar pentru unele mai importante şi colaboratorii, rubricile mai însemnate ori referinţe bibliografice. Profesorul Vasile Netea ne lasă în ***Introducere*** o adevărată monografie asupra presei româneşti mureşene şi apreciază vădita competenţă, remarcabila pasiune şi obiectivitatea ştiinţifică a autorilor, lucrarea oferind cititorului nu numai o oglindă concludentă a aspectelor şi duratei acestor periodice, ci „*totodată şi prilejul unor reflecţii şi aprecieri de natură istorică şi politică asupra condiţiilor în care s-a dezvoltat presa mureşeană*." Şi, nu în ultimul rând, „*asupra unor cărturari fără a căror conştiinţă militantă şi pasiune pentru scrisul publicistic şi pentru cultură, cu greu s-ar putea înţelege apariţia atâtor din aceste periodice, care însemnează tot atâtea încercări de a birui dificultăţile vremii*." Totodată, consideră că lucrarea lui Dimitrie Poptămaş şi Mózes Júlia este „*întâia încercare de a prezenta în mod bibliografic scrisul publicistic*" din fostul şi actualul judeţ al Mureşului, cuprinzând atât periodicele româneşti, cât şi cele maghiare şi germane, într-o viziune unitară.

O preocupare constantă a scrisului cercetătorului Dimitrie Poptămaş a constituit-o cartea veche românească existentă în bibliotecile mureşene, o continuare firească a lucrării de licenţă. A publicat de-a lungul anilor câteva studii, bine documentate, rămase de referinţă, pe această temă: ***Mărturia cărţilor reghinene***, ***Tiparul românesc, expresia unităţii naţionale***, ***Cartea românească veche din judeţul Mureş***, ***Răspândirea Cărţii româneşti de învăţătură (Iaşi, 1643) în localităţi din jurul Reghinului***, ***Mărturii privind***

difuzarea şi circulaţia „Istoriei" lui Petru Maior, găzduite în revistele ***Vatra***, ***Manuscriptum***, ***Biblioteca*** ori în volumele ***Reghinul cultural***. Acestea au fost completate cu câteva studii prezentate la sesiuni ştiinţifice de profil şi publicate în volumele închinate acestora, urmărind, şi în acest caz, teme importante referitoare le prezenţa şi circulaţia ***Cazaniei*** lui Varlaam în judeţul Mureş, preţul de achiziţie a acesteia, ca şi unele contribuţii la bibliografia românească veche. După cum, pe bună dreptate remarca profesorul universitar Mircea Regneală (în ***Buletinul ABIR*** din 2004), cercetătorul târgumureşean „*vădeşte un deosebit apetit*" pentru studiul cărţii vechi din întreg spaţiul mureşean, stabilind, în acelaşi timp, relaţii cu fenomenele sociale şi politice din Transilvania şi făcând astfel dese trimiteri la fapte şi întâmplări cu semnificaţii mai adânci. Dimitrie Poptămaş s-a impus, prin aceste studii, ca unul dintre cei mai avizaţi cercetători de carte veche românească din peisajul scrisului mureşean.

Şi fiindcă facem o evaluare a scrisului Domniei Sale nu putem omite din acest periplu, înainte de toate, valorificarea unor surse documentare precum memoriile ori scrisorile unor oameni de cultură, mari prelaţi ai bisericii şi scriitori. Astfel, a publicat corespondenţa dintre Emil Cocoş şi Vasile Netea ori Vasile Netea şi Mircea Streinul, o scrisoare a episcopului Iuliu Hossu din surghiun, un memoriu al Episcopului Alexandru Todea precum şi un altul al Episcopilor Bisericii Unite cu Roma din octombrie 1974, ambele către conducerea statului român comunist de atunci. Cine cercetează revista ***Vatra*** şi publicaţiile locale se întâlneşte mereu cu scrisul lui Dimitrie Poptămaş care, în articole şi eseuri, abordează o tematică pe cât de variată, pe atât de interesantă. Indiferent dacă prezintă cărţi şi documente aflătoare în Biblioteca Judeţeană, presa mureşeană din perioada interbelică, întâlniri cu scriitori şi oameni de cultură, scrisul lui te cucereşte, este convingător, gândit şi simţit. Cu aceeaşi seriozitate şi competenţă s-a ocupat, în calitate de preşedinte al Fundaţiei Culturale „Vasile Netea", de publicarea colecţiei ***Caiete mureşene***. Dimitrie Poptămaş cunoştea nu numai cartea, dar ştia şi cum se face, fiind bine informat în acest domeniu de la caracterul literei, la structurarea în pagină şi alegerea ilustraţiilor. Din cele aproape douăzeci de volume editate de Fundaţie, în definitivarea multora s-a implicat direct, însoţindu-le cu prefeţe ori repere bibliografice. E suficient să amintim doar ***Un om pentru Târgu-Mureş: Emil A. Dandea*** (1995), ***Elie Câmpeanu – omul şi faptele sale*** (1999), ***Ion Chinezu – relief în posteritate*** (1999), ***Aurel Filimon – consacrare şi destin*** (2001) sau ***Iosif Pop. Credinţă şi apostolat*** (2004), memoriile lui Iosif Pop fiind cercetate în manuscris, culese şi corectate, până la stabilirea definitivă a cărţii. E de mirare de unde poseda nu numai cunoştinţele generale despre carte şi tipar, dar mai ales puterea de muncă exemplară, care s-a consumat şi în iniţierea şi coordonarea anuarului bibliotecii ***Libraria***, aflat, iată, la al patrulea volum, şi îndeosebi îngrijirea, redactarea şi prefaţarea celor cincisprezece volume din ***Ţara fagilor***, almanahul cultural –

literar al românilor nord – bucovineni. ***Libraria***, coordonat de Dimitrie Poptămaş, director, Monica Avram, secretar de redacţie, iar ca redactori Mihail Art. Mircea, Mariana Ciurca şi Radu Mihail, în prezentarea tehnico – grafică a lui Alexandru Tcaciuc, este unul dintre cele mai bune anuare din ţară. Încă de la pornire, în 2002, colectivul redacţional îşi propunea să publice studii şi comunicări de bibliologie, analize statistice şi sociologice, medalioane ale unor personalităţi, cercetări bibliografice, note de lectură ş.a. S-a realizat cu mult mai mult. Primul volum încorporează lucrările Simpozionului naţional organizat cu ocazia împlinirii a 200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureş; al doilea e dedicat în întregime cărţii şi teoriei comunicării, iar cel de al treilea, Simpozionului naţional „Gheorghe Şincai – sub semnul istoriei", prilejuit de împlinirea a 250 de ani de la naşterea cărturarului, o adevărată sinteză monografică în studii de valoare. În toate cele trei volume studiile sunt semnate de bibliotecari, cercetători, personalităţi culturale locale şi din ţară, prestigiul anuarului fiind de necontestat. ***Ţara fagilor***, Bucovina sau Moldova de Sus cum îi spunea Nicolae Iorga – zice Dimitrie Poptămaş - s-a născut în ziua când ne-am întâlnit cu inimosul publicist şi scriitor cernăuţean Dumitru Covalciuc, om de voinţă şi acţiune. Pentru o mai bună înţelegere, „*am apelat la cuvântul strămoşesc îmbrăcat în haina specifică a latinităţii*," cartea dorind să fie o permanenţă peste timp a Societăţii Culturale „Arboroasa" din Cernăuţi. Almanahul a fost structurat, de la primul volum, pentru a cuprinde pagini de istorie a românilor nord-bucovineni, din cele mai îndepărtate timpuri până la exilul siberian ori martiriul din timpul totalitarismului sovietic, monografii de localităţi, amintiri din „golgota neamului românesc," din cronica presei, personalităţi bucovinene, filologie, folclor, credinţă şi, nu în ultimul rând, creaţia literară contemporană. Dacă multe proiecte au rămas doar deziderate – e vorba de o trupă de teatru pentru care au fost pregătiţi la Târgu-Mureş actori, o bibliotecă românească şi un muzeu etnografic, schimburi culturale şi artistice ş.a., care să spargă barajul de sârmă ghimpată, prezent şi azi ca o stavilă între români, a rămas însă ***Ţara fagilor***, scrie Dimitrie Poptămaş într-un din prefeţe, „*care se constituie într-un document al perenităţii culturale româneşti şi un model de colaborare şi apropiere dintre noi*" şi „*speranţa zilei de mâine*."

Am lăsat la urmă cartea omului de cultură, publicistului şi scriitorului Dimitrie Poptămaş, ***Philobiblon mureşean – o viaţă printre oameni şi cărţi***, publicată sub egida Fundaţiei Culturale „Vasile Netea", în anul 2003. În cuprinsul ei, autorul a adunat studii, articole şi evocări publicate în ultimele decenii în reviste de specialitate sau în presa locală, grupate tematic sub generice sugestive: ***Biblioteca***, ***Cartea veche românească***, ***Impresii din Basarabia şi Bucovina***, ***Rememorări***, ***Note de lectură***, ***Oameni şi locuri***, ***Presa mureşeană***, ***Ocazionale***. De unele dintre aceste studii ne-am ocupat în medalionul nostru, mai ales despre cele care tratează biblioteca şi cartea veche românească. Oricum,

trebuie să spunem că lucrarea impresionează prin „*înţelepciunea memorialistului şi acribia cercetătorului*,” paginile închinate Basarabiei şi Bucovinei relevând „*patriotismul fierbinte al autorului*” după aprecierea aceluiaşi Mircea Regneală, care continuă: „*Din fiecare pagină răzbate suferinţa sa, aproape fizică, pentru neamul românesc atât de urgisit în istoria sa veche şi nouă – un fel de sfâşiere lăuntrică din cauza neputinţei de a croi un nou destin acestui popor*.” În volum se regăsesc cărţi şi oameni într-un caleidoscop radiografic de peste o jumătate de veac. Cărţile sunt asemuite cu „ulcioarele” aducătoare de „apă vie” din care „*ne adăpăm zi de zi, făcându-ne mai buni, mai generoşi şi mai înţelepţi, calităţi de care ducem astăzi atâta lipsă*.” Dar şi în celelalte capitole, Dimitrie Poptămaş s-a rostit cu înţelepciune şi înţelegere. Scrisul lui te încântă nu numai prin varietatea subiectelor ci, mai ales, te emoţionează prin omenia şi bucuria apropierii de semeni, şi, nu rareori, prin lirismul cald şi dragostea manifestate în recompunerea unor portrete, întâmplări, locuri. Indiferent dacă scrie despre Ion Vlasiu, Emil Dandea, Ioan T. Oltean, Alexandru Munteanu ori despre fostele colege Hejja Ilona sau Ana Cosma, el se apropie de oameni cu aceeaşi veneraţie, dragoste şi preţuire. Rândurile ce compun portretul curg din inimă, asemănător unui râu de câmpie, fără oprelişti, lin şi netulburat. ***Philobiblon mureşean*** devine cartea unei vieţi, cu tot ce a văzut, gândit şi simţit autorul. Pe de altă parte, beneficiază şi de o ţinută grafică deosebită, pe măsura cunoştinţelor şi preţuirii cărţilor de către autor. Dimitrie Poptămaş e prin această carte – zice Nicolae Băciuţ – „*şi cercetător, şi critic, şi istoric literar, e şi conferenţiar, e şi animator, e sufletul ardent al unei instituţii*.”

În încheierea acestui medalion nu pot decât să repet ceea ce am scris odinioară despre Dimitrie Poptămaş. Sunt oameni de cultură care au scris mult şi, îndeosebi, s-au dedicat altora, lăsându-ne pagini inspirate despre aceştia sau despre cărţile lor. Totodată, s-a risipit în conferinţe, simpozioane, lăudând ceea ce făceau alţii, ajutându-i pe cât i-a fost posibil, îngrijind cărţi prin propuneri de tematică şi chiar structuri până la iconografie. Exemplul acesta este ilustrat plenar de Dimitrie Poptămaş, cu varii contribuţii de la bibliotecarul, de o jumătate de secol în slujba cărţii, specialistul în biblioteconomie, istoricul bun cunoscător de carte veche românească şi circulaţia acesteia pe Mureşul de Sus şi în Câmpia Transilvaniei, la omul îndrăgostit de râvna înaintaşilor întru cultură şi de oamenii şi de locurile pe care i-a şi le-a cunoscut.

Melinte Şerban

NOTE DE LECTURĂ

Ana Todea, Fülöp Mária, Monica Avram, *Oameni de ştiinţă mureşeni*, Târgu-Mureş, 2004, 477 p.

Volumul ***Oameni de ştiinţă mureşeni*** şi-a asumat un demers recuperatoriu faţă de ceea ce reprezintă trecutul şi prezentul ştiinţific cu sonoritate mureşeană. Iniţiativa a aparţinut compartimentului de informare bibliografică din cadrul Bibliotecii Judeţene Mureş, prelungind contribuţii anterioare cu încărcătură bibliografică ale acestei instituţii. Cele trei autoare, Ana Todea, Fülöp Mária şi Monica Avram, au ataşat experienţa anterioară de temeinicia muncii în echipă, într-o instituţie de cultură.

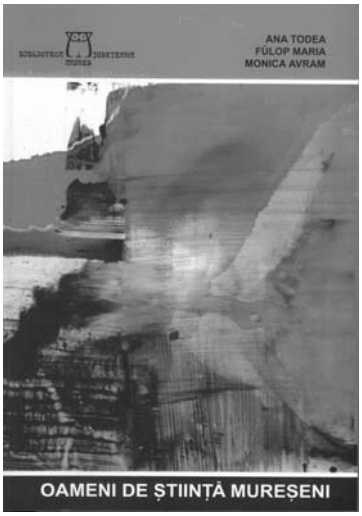

Gestul lor editorial demonstrează o dată în plus importanţa bibliotecii ca „depozitară a memoriei comunităţii.” Iniţiativa reflectă, am putea spune, o solidaritate regională în dezvăluirea acelor biografii de excepţie care au marcat locul. Instrument de lucru în documentarea primară a cercetătorilor, dicţionarul ***Oameni de ştiinţă mureşeni*** oferă informaţii consistente pentru cei care aspiră la cunoaşterea unor variate domenii din cadrul ştiinţelor exacte şi aplicate: medicină, farmacie, biologie, botanică, zoologie, economie, matematică, fizică, chimie, geologie, astronomie, tehnică şi agricultură. Munca migăloasă de anchetatoare ale unor destine trecute şi congenere le-a alăturat pe colegele noastre şi de iniţiative similare venite din alte judeţe.

O astfel de tentativă culturală recuperatorie, care însumează 436 de pagini, ascunde în sine seriozitatea documentării, a chestionării – în cazul personalităţilor a căror activitate este încă parte din istoria recentă, asociate cu meticulozitatea ordonării informaţiilor. Ne sunt astfel oferite coordonatele esenţiale ale unor biografii, parcursul şcolar, imaginea studiilor universitare în ţară sau străinătate, ca şi experienţe concentraţionare neştiute, umbrite până acum de modestia eroilor. Adiacent, apare un cursus honorum în cazul fiecărei personalităţi înscrise în acest volum, ca şi temele de cercetare, stagii de documentare, colocvii formative, cărţile şi studiile publicate, alături de referinţele bibliografice. Ni se oferă astfel, din însumarea sutelor de biografii, o imagine complexă a ceea ce reprezintă trecutul şi prezentul ştiinţific al spaţiului mureşean, ca şi justificarea funcţionării unui compartiment de informare bibliografică în cadrul bibliotecii judeţene.

Cu siguranţă, o astfel de lucrare este oricând perfectibilă, în condiţiile în care biografia este supusă legilor fragile ale vieţii şi poate suferi oricând

neaşteptate mutaţii. Este şi convingerea autoarelor, exprimată clar în ***Lămuririle*** introductive ale doamnei Ana Todea.

Rămâne însă semnificaţia unui atare dicţionar în migăloasa documentare pentru diferite teme de cercetare. De asemenea, semnalăm şi intuiţia inspirată a completărilor viitoare printr-o lucrare care să însumeze personalităţi din celelalte domenii, necuprinse în acest volum, axate în principal asupra sferei socio-umane. Am avea astfel o imagine exactă despre aportul ştiinţific mureşean la creaţia naţională şi universală, dincolo de orice barieră etnică şi lingvistică.

Încheiem această notă editorială nu fără a adăuga că lucrarea ***Oameni de ştiinţă mureşeni*** va rămâne cu siguranţă un reper important pentru munca de bibliotecar, atât pentru experimentatele şi dedicatele bibliotecare Fülöp Mária şi Ana Todea, cât şi pentru Monica Avram, o tânără prezenţă în universul bibliotecii judeţene.

Corina Teodor,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Gheorghe Buluţă, Victor Petrescu, *Vademecum legislativ pentru biblioteci*, Târgu – Mureş, Editura Bibliotheca, 2004, 212 p.

Pentru a răspunde concret multor întrebări pe care şi le pun bibliotecarii, ni se oferă un instrument de lucru cu caracter practic, o lucrare despre legislaţia în vigoare, cea care reglementează funcţionarea juridică a bibliotecilor. Autorii acestei lucrări, dr. Gheorghe Buluţă şi Victor Petrescu, cunoscuţi bibliologi şi manageri de bibliotecă, au conceput un ghid legislativ pentru biblioteci, absolut necesar în etapa actuală de schimbări legislative, pentru „*a servi la rezolvarea unor probleme presante şi generatoare de stres*.”

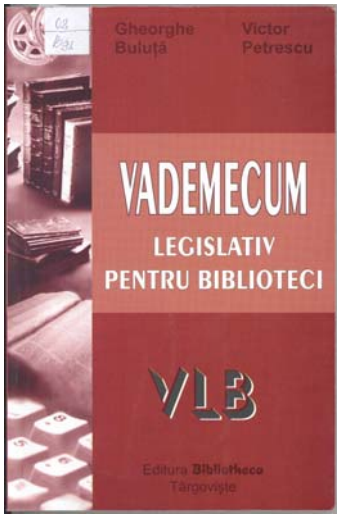

Volumul cuprinde în paginile sale o selecţie de extrase din legile, ordonanţele, hotărârile, ordinele care privesc direct bibliotecile, precum şi acte legislative care au tangenţă cu activitatea bibliotecilor.

Lucrarea ar putea fi împărţită în patru părţi, importante fiecare prin conţinut.

Partea introductivă face un scurt istoric al legislaţiei de bibliotecă în România, dar prezintă şi tendinţele actuale. De asemenea, sunt reproduse câteva

importante documente internaţionale: ***Manifestul UNESCO***, ***Declaraţia de la Glasgow***, ***Manifestul Oeiras***, ***Agenda PULMAN pentru Europa electronică***, ***Manifestul bibliotecii şcolare***. Sunt documente din care bibliotecarii îşi pot extrage argumente care să le legitimeze în faţa autorităţilor tutelare, revendicările şi solicitările în diferite situaţii care survin în actualitatea bibliotecii, deoarece, spun autorii, „*este normal ca toate prevederile legislative româneşti să se acordeze cu tendinţele politicilor de dezvoltare culturală şi socială internaţională*."

Partea a doua, cea mai substanţială a volumului, cuprinde un amplu şi exhaustiv breviar legislativ în vigoare până la data de 31 octombrie 2004. Putem afla aici reglementări legate de biblioteci, autorităţi, finanţare, patrimoniu, personalul bibliotecilor, conducerea bibliotecilor, drepturile şi obligaţiile utilizatorilor.

Autorii au folosit abrevieri pentru identificare la fiecare prevedere, iar explicaţiile necesare se regăsesc în partea a treia, intitulată ***Opis legislativ***.

Ultima parte cuprinde 12 anexe, cum ar fi: ***Legea bibliotecilor***, regulamente de funcţionare a bibliotecilor publice, universitare specializate, şcolare, Scrisoare privitoare la aplicarea T. V. A., CV european, fişa individuală a postului, fişa individuală de instructaj P. S. I., taxe şi încasări pentru servicii. Acestea reproduc, în întregime, texte de referinţă, cunoscute sau de mai redusă circulaţie, necesare înţelegerii prevederilor antalogate.

Această lucrare se încheie cu o bibliografie.

Autorii ne promit în introducere că vor merge mai departe şi că acest ghid legislativ va fi urmat de un ***Vademecum metodologic pentru biblioteci***. Îl aşteptăm cu interes şi nerăbdare.

Ana Todea,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Gheorghe Buluţă, Sultana Craia, Victor Petrescu, *Biblioteca Azi. Informare şi comunicare*, Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2004, 192 p.

Datorită schimbărilor ce au intervenit în lumea contemporană, funcţiile bibliotecii se diversifică, accentul cade acum nu atât pe conservarea de documente cât pe comunicare, pe dezvoltarea relaţiilor inter - umane, pe educaţie şi informare. În bibliotecă se realizează o serie de legături comunicaţionale între bibliotecari, între bibliotecar şi beneficiar, între bibliotecar şi furnizorii de informaţie sau parteneri externi. Se formează un lanţ informaţional cu conexiuni multiple.

Cei trei specialişti, autori cunoscuţi în lumea bibliologiei, încearcă în această lucrare o abordare a comunicării şi informării din perspectiva bibliotecii, a bibliotecarului, în calitatea sa de mediator de informaţie şi a utilizatorului de bibliotecă.

În primul capitol, biblioteca este definită ca spaţiu public al informării şi comunicării. Se face o sumară trimitere la percepţia despre bibliotecă în context istoric şi sunt prezentate cele mai uzuale definiţii ale conceptului de comunicare precum şi clasificări ale comunicării. Sintetizând informaţiile oferite de bibliografia de specialitate, autorii dau următoarea definiţie: „*Comunicarea este un proces prin care atât în lumea animală, cât şi în societăţile umane se transmit de la un emiţător la un receptor informaţii prin intermediul unor semnale sau sisteme de semnale. Acest proces implică o interacţiune şi are anumite efecte, producând o schimbare.*"

În ***Informare şi comunicare*** autorii s-au oprit asupra noţiunii de informaţie, asupra distincţiei între informaţie şi informare, a relaţiei informare – cunoaştere. Numesc informaţie „*o cunoaştere elementară care poate fi transmisă, stocată, conservată şi utilizată datorită unui suport. După criteriul zonei de interes poate fi locală şi universală. În funcţie de modul de transmitere, poate fi directă (fără intermediar) sau indirectă (transmisă) prin diferite mijloace de comunicare. Informaţia este un produs al comunicării.*"

Informaţia şi comunicarea sunt inseparabile, înregistrând o dezvoltare fără precedent. Prin volumul şi prin diversitatea lor au adus schimbări semnificative în viaţa societăţii, atât în domeniul cultural, ştiinţific, economic, cât şi cel al noilor tehnologii ale informării şi comunicării, impunând constituirea ştiinţei informaţiei (a informării).

Urmează un capitol în care sunt prezentate sursele şi instrumentele de informare. Din categoria surselor de informare fac parte serviciile de documentare, agenţiile de ştiri, departamentele de informaţii / birourile de relaţii publice, centrele de informare comunitare, bibliotecile de diverse tipuri, centrele / institutele documentare. Conform ştiinţei informării, instrumentele de informare sunt lucrările de referinţă, documentele primare, documentele secundare şi bibliografia locală, toate acestea fac obiectul de activitate a bibliotecilor.

Capitolul ***Tipuri şi tehnici de lectură*** se referă la modalităţile de a ajunge la informaţie, într-un timp scurt, metode de identificare a informaţiei dorite printr-un tip de lectură adecvat. Sunt trecute în revistă toate tipurile de utilizatori, acordând o atenţie specială întâmpinării şi orientării lor în serviciile oferite.

Capitolul ***Animaţia*** este o temă de real interes pentru mulţi bibliotecari. Prin exemple concrete sunt expuse cele mai cunoscute modalităţi de a realiza animaţia atât în interiorul bibliotecii (ludotecă, teatru de păpuşi, spectacol) cât şi în afara ei.

Comunicarea în exterior a bibliotecii este surprinsă în capitolul ***Publicitatea***. Sunt amintite modalităţile de comunicare în exterior, prin formele ei cele mai uzuale, de la raportul de activitate, memoriul, referatul, până la diverse materiale publicitare de prezentare a instituţiei.

În capitolul ***Competenţele specialistului în informare – comunicare*** şi ***Prezenţa bibliotecarului în societate*** sunt descrise competenţele pe care trebuie să le aibă un mediator de informaţie, analiza publicului cititor şi a nevoilor lui de informare. Sunt amintite aspecte legate de utilizarea mijloacelor vizuale şi de consultanţa folosită de bibliotecar pentru orientarea utilizatorilor.

Un dicţionar de termeni specifici se găseşte la finele volumului, precum şi o serie de documente elaborate pe plan internaţional, traduse, cum sunt: Manifestul UNESCO pentru biblioteca publică, Manifestul bibliotecii şcolare, Declaraţia de la Glasgow privind bibliotecile, serviciile de informare şi libertatea intelectuală, Manifestul IFLA privind internetul.

O bogată bibliografie şi o webgrafie încheie acest volum care reprezintă un important instrument de informare pentru orice specialist din domeniul biblioteconomic, adresându-se şi cercetătorilor din domeniul ştiinţelor comunicării.

Ana Todea,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Căinţa[1]

HORIA IOAN AVRAM
Biblioteca Judeţeană Mureş

Acum câteva săptămâni, într-una din sâmbetele cu pomenire a morţilor, unul din preoţii noştri m-a chemat să asist în calitate de cântăreţ la o înmormântare. Deşi mi-am cam făcut „ucenicia" de peste doi ani la strană – trecând prin frumuseţea celor 8 glasuri, tropare şi 3 antifoane şi câteva irmosuri – am avut oarece emoţie. I-am zis părintelui: „*Părinte, eu cânt orice, numai să-mi arătaţi*." M-a corectat: „*Tu cânţi numai ce trebuie*." Mi-am amintit imediat de adânca cugetare creştină: „*Libertatea nu înseamnă a face orice, ci a face ceea ce trebuie*."

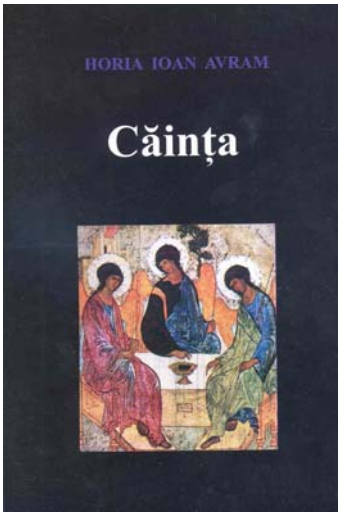

Şi am început să reflectez. Dacă axioma artei este „*iubeşte şi fă ce vrei*, *Infernul* – după Dostoievski - *înseamnă a nu mai putea iubi*." ***Sfânta Scriptură*** şi Părinţii Bisericii leagă nemijlocit libertatea de recunoaşterea valorii omului, de independenţa sa faţă de bani. ***Evanghelia*** consemnează dimensiunile metafizice pe care le capătă banul, devenind Mamona. Părinţii Bisericii condamnă iubirea de argint ca pe o crimă. Se cumpără cu bani numai „*cele mărunte şi neînsemnate*," pe când cele absolut necesare şi care susţin viaţa noastră sunt la dispoziţia tuturor. Banii întregii lumi şi chiar lumea însăşi nu înseamnă nimic în faţa valorii unui singur om, în faţa unui singur suflet.

„*Luxuriantă oază*
prispă de ghiers
cherem al mareei
care inundând ţărmul
rodeşte Parnas
pribeag serafim
plâns
râs
pielm pentru pâine
Cântării
să te numeşti Suflet."

(***Eponim***)

[1] Prezentul cuvânt al autorului a fost rostit cu ocazia lansării volumului ***Căinţa*** [Târgu-Mureş, Editura Ansid, 2005, 80 p.], librăria „Romulus Guga" din Târgu-Mureş, la 19 mai 2005 şi la Biblioteca municipală „Petru Maior" din Reghin, la 26 mai 2005.

Mi-am permis să vă istorisesc întâmplarea de la groapă cu tâlcul ei, întrucât cred că dacă omul îşi simte lăuntrul adiat de fiorul sacru, nici adierile artei, ale poeziei nu îi sunt străine. E de ajuns să ne gândim la minunatele temple egiptene sau la sculptura greacă din epoca lui Pericle, la pictura renascentistă din Apus, la muzica şi poezia din cultul iudaic, la dansurile religioase ale altor popoare.

Religia corespunde tendinţelor de a depăşi lumea în care trăim şi de a ne pune în legătură cu infinitul. Setea omului spre absolut nu se stinge niciodată. Ne simţim ridicaţi din sfera realului, din lumea materială, spre transcendent, spre o lume ideală şi în această legătură ne găsim o satisfacţie şi o mulţumire deplină.

„când cerul se uneşte cu marea
seninătatea îmi inundă
ocheanul
irisul se scaldă-n albastru
şi fiecare val se naşte
prin briza speranţei.”

(***Albastrul mobil***)

Dar şi poezia corespunde tendinţelor omului de a înfrumuseţa prin imaginaţie lumea reală în care trăieşte. Prin aceasta ne transpunem într-o lume ideală, lumea frumosului, trăim emoţii şi sentimente deosebite, făcându-ne mai buni, mai toleranţi. Frumuseţea care ne ajută să trăim, ne ajută să şi murim, constată existenţialistul Camus. Frumosul pentru Dostoievski însă va salva lumea. Ne unim măcar un moment prin emoţiile şi sentimentele trăite, putând descoperi în măiestria artistică ceva care totuşi ne arată calea spre absolut. Renumitul profesor de morală şi sociologie a creştinismului, Mantzaridis, arată în lucrarea ***Globalizarea şi universalitatea: himeră şi adevăr***, că oamenii dezbinaţi nu pot constitui o lume unită. Dezbinarea lumii exteriorizează dezbinarea interioară a omului. Epicentrul dezbinării mondiale se află în inima omului, în omul lăuntric, iar dezbinarea care se creează în aceasta depăşeşte orice dezbinare exterioară. Şi, poate, omul simplu din popor a simţit deja această stare, răspunzând la salut prin firescul „*bună să-ţi fie inima*.”

„trecem printr-un culoar
unic
are patru părţi
acul busolei ne indică
absenţa punctelor cardinale
o forţă ne face
presaţi
să fim
rutina acestei impresii.”

(***Mobilitate absurdă***)

Atât religia, cât şi arta au comună ideea de inspiraţie. Inspiraţia divină stă la baza celor mai multe scrieri de cuprins religios. Din cele mai vechi timpuri şi până astăzi, reprezentanţii tuturor artelor s-au socotit fiinţe inspirate. Marii poeţi romani, Terenţiu, Ovidiu, Horaţiu atribuiau inspiraţia unei fiinţe supreme, care le

insufla nu numai ideea, ci şi măiestria artistică de a-şi compune operele lor. La fel, marii muzicieni din epoca modernă, Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert considerau inspiraţia ca un dar ce vine de sus. În creştinism, arta a atins cele mai înalte culmi, marii artişti fiind oameni de o profundă religiozitate: Leonardo da Vinci, Tizian, Rafaelo Sanzio, Rubliov.

În exprimarea ideilor religioase şi artistice sunt folosite simboluri. Acestea exprimă conţinuturi, idei care nu pot fi redate prin noţiuni, judecăţi sau raţionamente. Sfânta Treime este reprezentată printr-un triunghi echilateral; atotştiinţa divină printr-un ochi, Mântuitorul Hristos prin samariteanul milostiv sau prin păstorul cel bun; suferinţele prin cruce; Sfânta Fecioară Maria, prin rugul cel nears. În artă măiestria artistică se manifestă prin modalitatea utilizării unor astfel de simboluri (culori, animale, obiecte, fiinţe umane reale sau imaginare, sunete, zgomote). Eu am aplicat pe copertă icoana Sf. Treimi (Troiţa) a marelui iconar Andrei Rubliov, călugăr, considerând-o cea mai apropiată dimensiunii celeste care mă călăuzeşte.

Sf. Apostol Pavel defineşte credinţa: „*Adeverirea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute*." Chiar dacă unele adevăruri religioase nu pot fi înţelese pe cale raţională, ele se impun cu necesitate prin credinţă, certitudinea lor fiind garantată de Cel ce le-a descoperit: Dumnezeu, care nu ne poate înşela.

Creaţiile artistice însă desprinse de suportul religios, rămân plăsmuiri ale imaginaţiei. Este adevărat că arta nu pierde nimic din faptul că o mare parte din creaţiile ei nu reprezintă ceva real, ea putând dăinui peste veacuri fără ca reprezentările ei să aibă o existenţă reală.

Şi, până la urmă – cum spunea Eugenio Montale – „*nimeni nu ar scrie versuri, dacă problema poeziei ar fi să te faci înţeles*."

Poezia poate exista şi fără nici o legătură cu morala dar, dacă se pune în serviciul religiei, poate dobândi un caracter moralizator. Până şi o poezie, cât un haiku, poate fi o doctorie pentru un bolnav.

Şi aici aş face o paranteză. Totdeauna m-a frapat specularea financiară a interesului pentru scandal al unor gazete, unele chiar literare. Un sinistru personaj din istoria omenirii, pe care nu doresc să-l nominalizez, zicea că dacă vrei război, vorbeşte mult despre război. Prin prismă teologică, scandalul pus în interesul finanţelor îl consideram şi îl consider drept o încărcătură negativă, generatoare de tulburare. Şi am pus întrebarea încă prin 1992, I. P. S. Andrei, arhiepiscopul Alba Iuliei, al cărui răspuns este cuprins în volumul pe care vi-l prezint. Prea Sfinţitul arată că „*orice acţiune care nu are scop spiritual, ci numai unul material, nu este ziditoare. Adică, până la urmă nu poate decât să aducă dezamăgire şi o viaţă irosită şi prăbuşită*." Istoria, ca tribunal, îi confirmă spusele până astăzi.

Se spune în ***Faptele Apostolilor*** 5, 29: „*Trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni.*" Religia are credincioşi, pe când poezia are numai admiratori. Poezia rămâne la trăirea unor sentimente de moment, chiar dacă acestea se repetă de câte ori se ia contact cu opera artistică.

„trăind într-o lume
jucând teatru
căutăm modele
libaţie actorilor."

(***Spectacol***)

Arta poate influenţa sufletul omenesc; trezind sentimente de admiraţie, de satisfacţie, de bucurie, poate da impuls omului spre acţiuni nobile. Se ştie ce influenţă are muzica asupra celor ce o ascultă. Dar şi poeziile autentice, fie de dragoste, fie patriotice, de care astăzi ne cam ferim, deşi, având în vedere iconomia mântuirii – cam inexplicabil. Adrian Maniu cerea să „*nu specializăm sentimentele ca pe funcţionari.*"

„admir senectutea
care-şi ţine
fruntea sus
pluteşte în neantul vis
sau visul neant
tot una
privind înainte
lumina
trecutul."

(*... **azi**...*)

Religia pretinde adepţilor săi nu numai participare la actele de cult, ci şi anumite acţiuni practice, fapte morale, iar prin cult se întăreşte şi înduplecă voinţa credincioşilor spre asemenea acţiuni.

Până la urmă arta este expresia sufletului poporului. Creaţiile artistice exprimă calităţile lui psihice şi trecutul lui plin de glorie, dar şi de suferinţe.

„Cînd poetul spune lumii „da",
atunci
cineva-i vinovat
Poetul sau lumea

ăci asta-i poezia: dacă-i zbor –

ntra vântului,
ıcă-i plutire – împotriva şuvoiului,

ıcă-i marş
ıtunci înapoi

Când poetul spune lumii „da" e
vinovat
A fi poet – înseamnă a spune lumii „nu".
Căci numai asta e poezia: o căutare necontenită
Căci. căutând – fugi de ce s-a găsit. Ce se ştie
nu-i niciodată poezie. E doar vorbărie.
Să se ferească poetul care spune lumii „da".
Să se ferească de poetul acesta lumea.

(Tadeusz Borovski – ***Despre poezie şi poeţi. Poezia poloneză contemporană)***

Fie că e vorba de creaţiile artistice ale unor mari personalităţi, fie de creaţiile populare, arta care stă în slujba religiei dobândeşte prin aceasta un plus de frumuseţe spirituală, care într-adevăr îl ridică pe om spre zările unei lumi ideale, mai bună, mai dreaptă, spre care aspirăm – chiar dacă ascunşi în cămara-camera noastră. Pascal descoperea că toată nefericirea oamenilor se trage dintr-un singur lucru: din aceea că nu ştiu să rămână liniştiţi într-o cameră.

*
* *

Am rămas dator cu explicitarea răspunsului unui bun profesor şi gazetar, care m-a întrebat de ce volumul poartă titlul ***Căinţa***? I-am răspuns foarte pe scurt. Din suferinţă.

Când doi ierarhi de seamă de-ai noştri, pe care îi găsiţi citaţi în volum, constată că suntem „*într-un veac al erotismului, când prin toate mijloacele media se face propagandă păcatului*" (I. P. S. Andrei);

când Iuda, plimbându-se nestingherit printre noi face istoria, se instaurează „*un duh perfid care răstoarnă valorile şi perverteşte limbajul. Anormalul devine normal, viciul devine virtute, minciuna devine adevăr, furtul inteligent devine profesie onorabilă, sodomia se cheamă orientarea comportamentală, cuvinte nobile precum prietenie, prieten, prietenă se degradează în conotaţii dubioase, pervertirea tineretului se intitulează program de sănătate anti-SIDA, destrămarea familiei se numeşte planificare familială, crimele ingineriei genetice se fac în numele vindecărilor miraculoase, prostituţia se legitimează prin libertatea femeii de a face ce vrea cu propriul ei trup, proxenetismul se reclamă de meditaţia transcendentală, sărăcirea spiritului devine globalizare, invadarea unei ţări se cheamă război preventiv, terorismul îşi reclamă valenţe divine, înfeudarea economică se numeşte credit bancar, pomana politică devine act de caritate*" (I. P. S. Bartolomeu);

când – mi-aş permite să adaug eu – retroactiv, gândindu-mă: cel viclean încă se preface că nu ştie că este cel rău;

când am uitat prea repede că participam la culegerea cucuruzului duminica, la munci patriotice, şi nu am fost în stare să refuzăm, când alţii au fost în stare să-şi dea viaţa ori să stea prin puşcării pentru Hristos (citeam ieri seara pe site-ul ***Vestitorului Ortodoxiei*** că un soldat rus, doar de 19 ani, contemporan nouă, a fost canonizat, pentru că a refuzat să treacă la islam, fiind decapitat de ceceni);

când duminicile se preferă mersul la piaţa de vechituri sau la meci în loc de biserică;

când, deşi suntem sănătoşi, preferăm comozi să ascultăm slujba de duminică la radio, fără să înţelegem din orgoliu îndeosebi de sorginte intelectuală că harul vine doar practicând, în şi prin biserică – acest act atât de mic fiind exact

demonstrația groaznicului *căldicel* (l-aş întreba pe părintele protopop Şincan dacă ar putea doar pe jumătate să se mântuie cineva?). Eu cred că milosul Hristos, chiar cu un zâmbet pe buze, totdeauna este foarte serios şi nu-I place să fie mărturisit decât cu gravitate;

când ne sfiim să mai salutăm la locul de muncă sau pe stradă cu „*Hristos a înviat!*”, nefiind vrednici să-L mărturisim nici măcar 40 de zile – atunci când El a fost răstignit pentru noi, dându-ne alternativa veşniciei;

când prin canalele mass-media spațiul dedicat cursului valutei şi horoscopului îl depăşeşte sau complet îl ignoră pe cel acordat sinaxarelor;

când există o revoltă de catifea prin cafenele a tinerilor împotriva celor în vârstă, iar azi-mâine dacă apare vreun pensionar la emisiunile TV, acestea vor apărea cu bulina roşie de atenționare;

când structuri culturnice naive, pseudoinginereşti, eşuate în excesul de zel al unor softuri lucrate prin inteligența altora, intangibili, sub oblăduirea unor conduceri trecătoare, ştim noi cum, încearcă să ne impună biblioteci virtuale, privind cu dispreț la cartea tipărită (nu cred că barăm copiii lor vor reuşi să citească ***Regele Lear*** sau ***Fraţii Jderi*** de pe DVD), iar cu camere digitale profesioniste în valoare de 400 de biblii (spre atenția părintelui protopop) sau 50 de istorii ale românilor (spre atenția viitoarei doamne directoare care este istoric), se poate câştiga bine, râzând de proştii din cultură care nu ştiu să facă alte venituri cu laptopul, retroproiectorul etc.;

când ***Sfânta Scriptură***, tradusă şi îngrijită de un contemporan de-al nostru, I. P. S. Bartolomeu Anania, de o valoare inestimabilă, se omite a-şi găsi locul în bibliotecă, nemaivorbind de lucrări teologice ale vrednicilor preoți mureşeni;

când am ajuns şi zilele ca nişte juni ziarişti, intrați cu pantaloni scurți şi cu şepcuță la modă prin instituții şi biserici, să devină copywriteri la ***Plaiul cu boi*** (sic!) din pictura lui Grigorescu de la preşedinția României,

când se şuşoteşte că ar trebui regizat un viol în librărie – furtul unor cărți în mod sigur nu ar ajunge – pentru ca să filmeze anumite posturi de televiziune, accidental, vreo lansare de carte – poate fi şi a lui Bölöni – (pentru obosiții bişniţari turnători care se vor uita prin baruri la televizor şi-aşa le ajunge câte o răpire de jurnalişti de pe aiurea sau ce bine venită le este câte o adâncă cugetare a vreunui patron de club de fotbal despre rotunjimea mingii din teren, ori despre leul greu care pentru ei se va măsura cu cântarul);

când „formatori de opinie” idolatrizați prin inteligența lor, de la o revistă cațavenciană, pe postul de televiziune au puterea să râdă în fața exprimării puțin defectuoase a unei femei simple şi necăjite, care se destăinuie despre avorturile de dinainte de 1989, nevrând aceşti redactori să aibă habar de rugăciunea tocmai către Duhul Sfânt, în care ne cerem iertare pentru că „*am râs de păcatele fratelui,*

iar păcatele mele nu le-am socotit," câştigând cu râsul şi mai mulţi bani din minutele de emisie;

dacă reproducerea color a Icoanei Sfintei Treimi a lui Rubliov nu este recunoscută şi ajunge să fie „numită" grandomanie – fără a se realiza deloc semnificaţia teologică – caria invidiei transformând biblioteca în bârfotecă şi taina pe care teologia o numeşte perihoreză reducând-o la „duh de internet";

dacă înainte de 1989, cu intenţia de a părăsi România, întrebând o cunoştinţă, cercetătoare în fizică atomică de origine română din Elveţia, care sunt condiţiile de a găsi un loc de muncă, ea îmi răspundea cu oarecare tristeţe, că dacă trece de 35 de ani, nu mai are nici o şansă să se reangajeze şi eu mai că nu credeam – şi acum noi am importat această „binefacere" fără accize (mă gândesc şi la paradoxul unui fotomodel feminin care până la 35 de ani trebuie să se dezbrace într-un ritm alert pentru a face bani pentru zilele ce vor urma acestei vârste);

când cartiere cu vile sfidătoare de care şi occidentali bogaţi care trec pe-aici se minunează, sunt numite de lucrători oneşti „cartiere ale hoţilor" (şi nu cred că degeaba), unde ospitalitatea tradiţională românească se transformă în intimidare la poarta cu fotocelulă, care nu se deschide decât prin oculte programări de întâlniri, fiind supravegheate de camere video, iar dacă ai avea norocul să-l întâlneşti pe vreunul (căci e mai bine să nu se cunoască proprietarul!?) şi să le aminteşti de sponsorizarea de 1 % pentru vreun act de caritate sau cultural, nu s-ar putea auzi din cauza lătratului puternic al câinilor din rasa Rotweiler şi Pittbul din curte;

când maşini ale oamenilor de ordine sunt incendiate în plin oraş – filmele care îndeamnă la violenţă arătându-şi şi pe la noi consecinţele – (până acum fiind considerate doar de ficţiune);

când nu vrem să înţelegem – cum zicea un preot – că viaţa noastră nu depinde nici de George Bush, nici de patronul sau directorul de la locul de muncă, iar la judecata de apoi nu există doctoratul decât ca unul din talanţi şi vom fi la fel de egali: miliardarul, profesorul universitar ori îngrijitoarea;

când la fiecare doi paşi pe stradă nu auzim pe tineri decât discutând cum e la lucru prin Italia, Spania, cu referinţe la idolul EURO (Părintele Calciu Dumitreasa din Statele Unite al Americii ar fi putut să le scrie încă zece cuvinte de învăţătură!);

când am uitat atât de repede învăţătura de o viaţă a Părintelui Galeriu care, ca un părinte al neamului, fiind întrebat dacă e bine ca oamenii să părăsească România, a răspuns „*Ferească Dumnezeu, aici e pământul care trebuie să-l sfinţim noi cu harul lui Dumnezeu, până la jertfă...*", atunci oamenilor de cultură poate că nu le mai rămâne în faţa descreştinării accentuate decât ca neputinţa să o transforme în putinţă prin ***căinţă***, în consonanţă cu poruncile lui Dumnezeu, fiecare cu harul mijloacelor pe care le are.

*
* *

Şi, revenind, oare ce înseamnă „libertatea de a face ceea ce trebuie”?

De ce poezii, interviuri şi o consemnare în acelaşi volum? Pentru că nu puteam gusta altfel din bucuria ***Căinţei*** printre schemele spaţiale visate.

Pentru că „*cerneala lui Eminescu / ne curge prin vine / certificându-ne / / anul naşterii / din iubire*;”

Pentru că „*o lume mai bună nu se poate construi decât cu oameni credincioşi şi morali*;”

Pentru că „*se va petrece joncţiunea dintre cult şi cultură*;”

Pentru că „*o anumită terminologie asupra fenomenului în sine al Învierii întotdeauna ne va fi nouă insuficientă*;”

Fiindcă Duhul Sfânt – după cum arată Sfântul Vasile cel Mare în ***Cuvântul înainte la Psalmi*** – ştie ce greu este să fim îndrumaţi pe calea virtuţii, din cauză că noi disprețuim viața cea înaltă, ca unii care suntem înclinați întotdeauna către plăcere. Ce a făcut? El a împreunat laolaltă cu dogmele plăcerea cântului, pentru ca, fără de ştirea noastră, odată cu bucuria şi frumusețea celor auzite să primim şi folosul care rezultă din cuvintele pe care le auzim. De altfel tot asemenea fac şi doctorii cei înțelepți atunci când au de dat bolnavilor doctorii amare: căci ei le amestecă mai întâi cu miere şi numai după aceea le dau celor ce nu ar putea să le ia altfel.

*
* *

O colegă de-a mea, mă întreba de ce la predica de la înmormântare se pomenesc cei de la care repausatul îşi ia rămas bun. Eu cred că este şi spre o liniştire sufletească a lor şi un fel de arvună că aceştia îl vor mai pomeni. Am făcut această mică observaţie pentru că se aseamănă întrucâtva cu mulțumirile care se cuvin a fi aduse la finalul unei asemenea prezentări.

Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru că mi-a dat puterea să-L mărturisesc şi să reamintesc criticilor literari cele cuprinse în stihira Paştilor de la Catavasii (gl. 5) „*unul pe altul să ne îmbrăţişăm; să zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi, să iertăm toate pentru Înviere.*”

După cum, conform pravilei, fiecărui cântăreţ la sfârşitul slujbei i se dă o bucăţică de prescură, eu le mulțumesc:

omului de cultură Nicolae Băciuţ, pentru acest eveniment şi pentru referinţele critice, nădăjduind că domnii Romulus Guga şi Serafim Duicu, undeva din ceruri, ne văd;

lui Iulian Boldea, profesor universitar dr., decanul Facultăţii de Litere a Universităţii „Petru Maior", redactor la Revista ***Vatra***, pentru aprecierile critice de pe coperta volumului;

lui Mihai Artimon Mircea, bunul meu coleg, şef de serviciu la Biblioteca Judeţeană Mureş, care ştie că un cuvânt pus la locul său poate salva un suflet;

lui Doru Mureşan, director al Editurii Ansid pentru tipărire, care, în 2 septembrie 1989 mă publica în paginile cotidianului local cu referinţe critice (râurile se întorc la izvoare);

bunilor amfitrioni de la librăria „Romulus Guga", exprimându-mi satisfacţia că mai putem face lansări decente, pentru că în ritmul mercantilist care se impune tot mai pregnant în cultură, nu ne va mira ca în curând să fim obligaţi să ne îmbrăcăm în straie de calfe, ca măcelari, pălărieri şi să fim aşezaţi la colţuri de stradă pe butoaie cu câte o chitară sau să ne căţărăm pe turnuri de cetăţi medievale, pentru a ne face cunoscută o carte; mulţumesc Fundaţiei Culturale „Georg Keintzel" pentru încredere, în mod cu totul special prea cucernicului protopop Gheorghe Şincan, căruia pentru osârdia prezentării, i-aş aminti o povestioară trăită de mine, pe care o consider de o profunzime şi actualitate extraordinară. Poate o cuprinde în noua sa carte. Un vrednic stareţ cunoscut mie, român ortodox, a venit la Catedrală la parastasul unui reputat fost cadru universitar de la Institutul Teologic din Sibiu. A adus un frumos buchet alcătuit din trei fire, culorile lor fiind roşu şi alb. Puţin ieşind în evidenţă curioasa îmbinare a culorilor, i-am zis: roşu, alb şi verde… Mi-a răspuns: n-are nici o importanţă, oricum sunt trei şi reprezintă Sfânta Treime în care noi credem;

şi mai ales îi mulţumesc I. P. S. Andrei, arhiepiscopul Alba Iuliei, părinţilor Vasile Citirigă şi Silviu Negruţiu, celorlalţi preoţi şi slujitori ai bisericii noastre, pentru bucuria duhovnicească întâmplată mie, **de a face ceea ce trebuie**.

De ce am dorit să lansez cartea şi la Reghin?

O spun fără nici cea mai mică exagerare ori flatare: dacă nu era protopopul Beldean, astăzi această carte încă nu era publicată, iar lansarea ei în mod sigur nu avea loc la Reghin, localitatea unde am urmat cursurile de cântăreţi bisericeşti prin bunăvoinţa sa.

Luând primul iniţiativa organizării cursurilor de cântăreţi bisericeşti în judeţ, aplicând cele din ***Sfânta Scriptură***, de la Coloseni 3, 16 „*Cântaţi în inimile voastre lui Dumnezeu, mulţumindu-I în psalmi, în laude şi în cântări duhovniceşti*," aprofundând teologic, părintele Beldean cred că i-a mulţumit de fapt lui Dumnezeu pentru harul care i s-a dăruit de a cânta el însuşi deosebit de frumos. Cine Îi cântă frumos ca şi cine Îi pictează frumos lui Dumnezeu, devine

bine plăcut şi s-ar putea compara cu un ucenic care se aşează mai aproape la masă de Învăţătorul său şi astfel va avea bucuria de a-L auzi mai bine. Mai pre limba poporului, cine cântă frumos, este un om mai bun. Cunoscând „tainele" cântării bisericeşti, drumul spre teologie mi se netezea şi astăzi, slujindu-L la strană, minunile lui Dumnezeu le simt în altă dimensiune.

Berdj Aşgian, *Gânduri despre viaţă şi nefiinţă*, Târgu-Mureş, Editura Ardealul, 2004, 216 p.

Apărută anul trecut la cunoscuta editură târgumureşeană „Ardealul," această carte ne trezeşte interesul şi doar observându-i titlul. Să ai acces la gândurile despre viaţă şi nefiinţă ale unui octogenar care şi-a petrecut cea mai mare parte a timpului în slujba semenilor săi, reprezintă un privilegiu pe care, iată, autorul ni-l înlesneşte cu mărinimie.

Format la şcoala medicală clujeană a anilor '40 şi fiind avantajat să îl aibă ca dascăl pe incomparabilul Iuliu Haţieganu, cel care a devenit ulterior membru titular al Academiei de Ştiinţe Medicale din România (1994) nu a uitat de îndemnurile magistrului de a avea o atitudine activă nu numai faţă de omul bolnav ci, în aceeaşi măsură, şi faţă de cel sănătos.

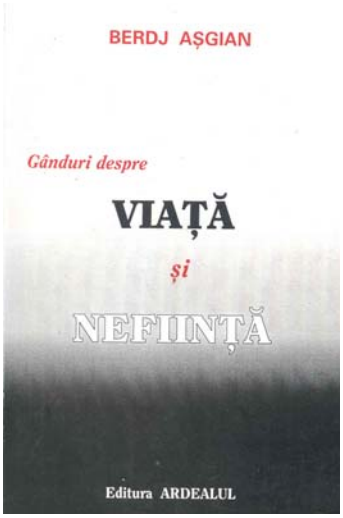

Dovada că a fost pe deplin conştient de misiunea socială a medicului o reprezintă implicarea cetăţeanului Berdj Aşgian în viaţa comunităţii, în calitate de membru în Consiliul Judeţean Mureş (1992-1996) şi membru al Consiliului Local al municipiului Târgu-Mureş (1996-2000), urbe, care, în 1997 îi conferă nobilul titlu de „cetăţean de onoare."

Urmând acelaşi imbold, prof. univ. Berdj Aşgian ne oferă o carte în care tratează viaţa atât ca manifestare biologică („*cea mai superbă şi mai desăvârşită*"), cât şi ca o călătorie pe care trebuie să ne străduim toţi să o ducem la bun sfârşit. Împărtăşindu-ne experienţa sa, ne arată care sunt „*motoarele vieţii şi ale succesului în viaţă*", dar şi factorii care „*dezavantajează şi frânează evoluţia benefică*" a fiecăruia dintre noi.

După autor, Viaţa trebuie analizată, apreciată şi luată în considerare numai în legătură cu Moartea, cele două formând o unitate dialectică indisolubilă. Ele reprezintă două aspecte doar aparent diametral opuse, care au însă relaţii de interdependenţă strictă.

Despre nefiinţă, distinsul neurolog ne vorbeşte cu competenţa celui care a desfăşurat o activitate ştiinţifică pe o perioadă mai mare de o jumătate de veac. Punctează aspecte legate de etapele trecerii de la viaţă la moarte, agonie, moarte clinică, moarte biologică, momentul morţii, emiţând consideraţii de natură etică, biologică şi juridică asupra transplantului de organe şi ţesuturi, a respiraţiei asistate şi a euthanasiei.

Urmărind să explice mai bine cele două fenomene, autorul presară lucrarea cu o serie de aforisme, maxime, cugetări şi proverbe, acele concentrări de înţelepciune care reflectă îndelungata experienţă a popoarelor, ajutându-ne să înţelegem cât de dificilă, dar şi cât de plină de învăţăminte este ceea ce noi obişnuim să numim „şcoala vieţii."

Lucrarea se termină cu un capitol-îndemn, la care ar trebui să reflectăm mai des fiecare dintre noi, mai ales în momentele de cumpănă: *Să preţuim viaţa ce ni s-a dat!* Îndemnul este, de altfel, motivat: „*viaţa nu este nici întotdeauna şi nici pentru toate sufletele o adevărată şi perpetuă vale a plângerii.*" Ea „*este presărată şi cu puncte luminoase, care trebuie apreciate, preţuite şi savurate din plin şi cu satisfacţie*!"

Constituind o adevărată pledoarie pentru viaţă, pentru o viaţă trăită frumos, onest, altruist, decent, cartea ne provoacă să medităm, ne invită să gândim reflexiv.

Iată un volum care prezintă interes atât pentru specialişti, cât şi pentru noi, profanii, în special pentru cei care doresc, la început de drum, să se ghideze după sfaturile unui om care la rându-i a avut permanent în minte deviza „*de-ai ştii că vei muri chiar mâine, astăzi să-ţi faci datoria.*"

Mariana Istrate,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Harald Zimmermann, *Papalitatea în evul mediu. O istorie a pontifilor romani din perspectiva istoriografiei*, Iaşi, Polirom, 2004, 255 p.

Doctor în teologie protestantă şi istorie, profesor la universităţile din Viena, Saarbrücken şi Tübingen, membru al Academiei pentru Ştiinţă şi Literatură din Mainz, membru corespondent al Academiei de Ştiinţe din Viena, Harald Zimmermann îşi propune în această lucrare un „autoportret" al papalităţii din punctul de vedere al producţiei istoriografice a curiei pontificale. Punctul de pornire istoriografic este ***Liber pontificalis***, lucrare ce are la origini listele de papi romani (***Catalogus liberianus***), continuate până la Grigore al VII-lea cu întreruperi, după ce devine operă sistematică.

În primul capitol, ***Începuturile papalităţii medievale şi ale istoriografiei pontificale***, se subliniază faptul că o preocupare istoriografică în

curia papală exista încă de la începuturile evului mediu, primele manuscrise fiind databile din secolul al VII-lea. Aceste manuscrise redau corespondenţa dintre papa Damasus şi Ieronim din Stridon, cel din urmă cerând o listă a papilor de la Petru încoace. Deşi ***Liber pontificalis*** era menită a fi doar o listă a papilor, cu timpul va deveni o adevărată cronică ce redă atât biografii papale, cât şi evenimente istorice, ca de exemplu, invaziile barbare sau delicata relaţie cu Imperiul de Răsărit, trecând şi prin rivalităţile ierarhice din sânul clerului.

În vâltoarea migraţiilor barbare – este titlul capitolului în care ***Liber pontificalis*** reflectă starea de amărăciune a papalităţii, strânsă între arianismul ostrogoţilor lui Theoderic cel Mare şi conflictele interne, reprezentativă fiind în acest context dubla alegere a lui Symmachus şi Laurentius, fapt care a dus la elaborarea aşa-ziselor „falsuri symmachiene," care prevedeau ca papa să nu fie judecat de nici o curte pământească.

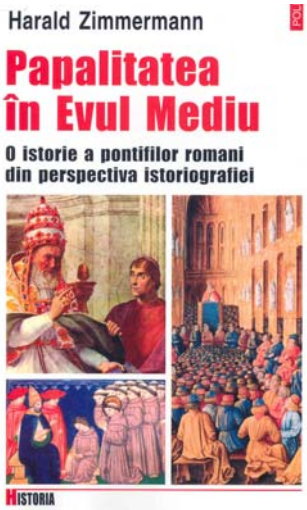

Bătălia pentru Roma – capitolul trei – descrie prin obiectivul istoriografiei pontificale, epoca în care Sf. Scaun era strâns „între ciocan şi nicovală," mai precis între tendinţele dominatoare ale lui Iustinian şi prezenţa germanică în peninsulă. Nu lipsesc scenele penibile şi umilitoare pentru papalitate, cea mai elocventă fiind depunerea papei Silverius în dormitorul generalului bizantin Belizarie, în prezenţa soţiei acestuia.

Această perioadă tulbure ia sfârşit odată cu epoca lui Grigore cel Mare (590 – 604), căruia Zimmermann îi dedică un capitol special, fără a uita să menţioneze că ***Liber pontificalis*** îi consacră doar câteva rânduri, abia mai târziu având loc reabilitarea sa istoriografică. Această lacună va fi însă completată de biografiile elaborate de Paulus Diaconus şi Ioan Hymmonides, în aşa fel încât cel care se declara „*servus servorum Dei*" să-şi ocupe locul binemeritat în rândul marilor pontifi.

Capitolul al V-lea – ***Sub tirania bizantină*** – nu mai necesită comentarii de ordin istoric. Chiar limitându-ne la ***Liber pontificalis***, sunt mai mult decât evidente ingerinţele bizantine ale puterii de stat în biserică: vizita lui Constant II la Roma, care a plecat după ce a devalizat bisericile, sau disputa şi compromisul pe marginea doctrinei monofizite cu Heraclius, cu tot cortegiul de umilinţe, sunt doar câteva din episoadele care vor îndepărta papalitatea de Bizanţ.

Astfel, se prefigurează aspecte descrise în capitolul ***Disputa iconoclastă şi pericolul longobard***, care subliniază faptul că din punctul de vedere al curiei papale ruptura de Orient pe plan dogmatic era deja un fapt împlinit, prezenţa

longobardă şi apelul la franci fiind doar punctul pe i. ***Liber pontificalis*** în acest context subliniază atât strădaniile de mediere a conflictului din partea unor papi, cât şi lipsa de compromis şi rigiditatea altor lideri religioşi sau lumeşti. Astfel, se prefigurează evenimentele din capitolele intitulate ***Alianţa cu dinastia carolingiană***, ***Un nou imperiu roman*** şi ***Roma în imperiul carolingian***, în care sunt descrise evenimentele care au înscris papalitatea pe un nou curs al dezvoltării ei, ***Liber pontificalis*** netrecând însă sub tăcere slăbiciunile papilor sau gafele acestora (de exemplu încoronarea lui Carol cel Mare.)

O ruptură de ritm reprezintă ***Papalitatea şi istoriografia pontificală în vremea lui Anastasius Bibliothecarius***, considerat a fi părintele ***Liber pontificalis***, dar se insista şi asupra relaţiilor (din nou) încordate dintre papalitate şi bizantini din cauza convertirii bulgarilor.

Urmează ***Epoca întunecată***, dominată de lupte interne (dogmatice şi nu numai), fapt ce a avut drept urmare încoronarea lui Otto cel Mare la 2 februarie 962 ca împărat la Roma şi integrarea ***Romei în sistemul ecleziastic imperial***; de reţinut aspectul că, deşi ***Liber pontificalis*** a surprins aceste evenimente, nu a reuşit să-i pătrundă pe deplin importanţa.

O nouă turnură este reprezentată de ***Epoca reformei gregoriene***, sursa pontificală acordând spaţii largi acestui pontif, dar şi urmaşului acestuia, Urban II, căruia îi neagă într-o oarecare măsură toate acţiunile proprii, pe care le considera ca fiind iniţiate de Grigore VII, inclusiv ideea de cruciadă.

Următoarele capitole sunt dedicate luptelor interne şi disputelor cu Barbarossa, dar se insistă şi asupra încercărilor de continuare a ***Liber pontificalis***; ***Confruntarea finală cu imperiul*** reprezintă un capitol în care autorul subliniază importanţa spiritului critic în interpretarea surselor istoriografice medievale; ***Liber pontificalis*** şi continuatorul acesteia, Martin de Troppau, considerau conflictul cu Imperiul ca fiind câştigat de papalitate, o concluzie mai mult decât dubitabilă.

Un capitol plin de amănunte semnificative este ***Epoca franceză*** faţă de care ***Liber pontificalis*** păstrează o poziţie ambivalentă: acceptarea prizonieratului de la Avignon pe de o parte, descrierea atmosferei de promiscuitate în care trăia curia papală pe de altă parte. Acest din urmă aspect putea să fie şi motivul Marii schisme, considerată de autor drept „*cel mai jalnic eveniment din întreaga istorie medievală a papalităţii*.” Această polaritate Avignon – Roma este în mod remarcabil ascunsă de ***Liber pontificalis***, fapt care duce la concluzia că acest episod a fost elaborat cu mult după evenimente.

În fine, un ultim capitol ***Platina şi papii din Roma Renaşterii***, vorbeşte de revizuirile ulterioare făcute asupra ***Liber pontificalis***, care au avut ca rezultat

introducerea unor personaje dubioase excluse din textul original, ceea ce dădea lucrării un uşor iz de tabloid de scandal, dar şi reabilitarea unor personaje considerate la vremea respectivă prea reformiste (de exemplu abatele Odo de Cluny).

În final, este menţionată lucrarea lui Bartolomeo Sacchi, supranumit Platina, intitulată ***Liber de vita Christi et omnium pontificum***, scrisă cu multă acribie şi în spiritul liberal al Renaşterii, însemnând sfârşitul obscurantismului medieval.

Lucrarea este completată cu o listă a papilor din secolul al IV-lea şi până în 1502.

Cartea lui Zimmermann reprezintă o reconstituire interesantă, obiectivitatea, valoarea informaţiei şi ironia fină conferind un plus de savoare lecturii.

Fabian István,
Universitatea „Petru Maior" Târgu-Mureş

Boetius din Dacia, *Despre viaţa filosofului*, Iaşi, Polirom, 2005, 135 p.

Boetius din Dacia este unul dintre principalii protagonişti ai mişcării din secolul al XIII-lea, cunoscută sub titulatura „averroismul latin" şi reprezentând unul dintre momentele de glorie ale revenirii lui Aristotel în cultura occidentală.

Versiunea de faţă urmează ediţia lui J. Pinborg şi a lui N. J. Green – Pedersen din Corpus ***Philosophorum Danicorum Medii Aevi*** şi reprezintă un opuscul care dezbate modelul etic intelectual aşa cum apare el în ***Etica nicomahică*** a lui Aristotel, deschizând discuţia asupra idealului moral laic în filosofia medievală. Traducerea tratatelor şi aparatul critic al versiunii prezente au fost realizate în cadrul Masteratului de Filozofie aulică şi medievală din cadrul Departamentului de Filozofie a Universităţii „Babeş – Bolyai" din Cluj-Napoca.

Primul capitol al tratatului subliniază ideea că cea mai bună facultate a omului, în general, şi nu doar a unui filosof, este raţiunea şi intelectul, căci ele reprezintă o bună stăpânire a vieţii umane, atât în contemplare, cât şi în acţiune.

Prin urmare, unui om, binele suprem trebuie să îi revină prin intelect. Cei care sunt stăpâniţi numai de desfătările simţurilor trebuie să fie îndureraţi, fiindcă aşa lasă deoparte bunurile intelectuale; el nu atrage în acest fel binele suprem.

În intelectul uman există pe de o parte, o potenţă contemplativă şi o alta practică, aceasta doar în raport cu alte lucruri, faţă de care omul nu este activ. Binele suprem pentru om, potrivit intelectului comparativ, este cunoaşterea adevărului şi desfătarea în acesta. Lucrul înţeles îl desfată pe cel care îl înţelege; cel care alege desfătarea este mai umil. Filosoful conchide în ***Metafizica*** că intelectul are în mod originar viaţa cea mai plină de voluptate; de asemenea, susţine că intelectul deţine în mod originar cea mai importantă facultate în înţelegere, însă inteligibilul pe care îl înţelege este mai nobil, căci el este însăşi esenţa sa – căci ce poate înţelege mai nobil intelectul divin decât faptul că el este esenţă divină.

Bunul suprem este posibil pentru om potrivit intelectului practic; este punerea în fapt a binelui şi desfătarea în el. ce lucru mai bun i se poate petrece omului decât să acţioneze în mediul alegerii în cazul acţiunilor umane şi să se desfete în el!

Aceştia sunt filosofii! Toate facultăţile care se află în filosof operează potrivit ordinii naturale. Îndepărtarea omului de ordinea naturală este un păcat, iar pentru că filosoful nu se îndepărtează de această ordine, el nu păcătuieşte împotriva ordinii naturale.

Omul filosof devine virtuos, în sens moral, din trei motive: unul este acela că el cunoaşte necuviinţa acţiunii în care caută viciul, precum şi caracterul nobil al acţiunii în care caută virtutea şi din acest motiv el poate alege mai uşor una dintre acestea, evitând-o pe cealaltă, şi întotdeauna poate să acţioneze potrivit cu o raţiune dreaptă.

Al doilea motiv este acela că cel care a gustat dintr-o desfătare mai mare respinge orice desfătare minoră. Filosoful a gustat desfătarea intelectuală reflectând la adevărurile fiinţelor, ceea ce este o desfătare mai mare decât cea a simţurilor; din acest motiv el respinge desfătările sensibile.

Cel de al treilea motiv este acela că în facultatea de înţelegere şi de contemplare nu există păcat, iar în binele în sine nu este cu putinţă excesul şi păcatul, însă acţiunea filosofului este contemplarea adevărului; de aceea virtuos, mai degrabă decât alţii, e filosoful. Orice acţiune provine dintr-o anumită facultate; în vederea obţinerii unui anumit bine, este necesar să se facă diferenţa între facultăţile omului şi acţiunile sale.

Dintre facultăţile care sunt în om, unele sunt naturale, unele morale, altele intelectuale. De aceea, din punct de vedere al acestor acţiuni ale omului, unele sunt naturale, cele ale căror principii nu sunt cunoaşterea, ci natura; altele sunt morale, prin care se acţionează într-un mediu în care se poate alege într-un singur fel determinant, conform cu judecata prudenţei; altele sunt acţiuni contemplative, prin care sunt contemplate adevărurile din fiinţe.

Bunurile posibile pentru un om sunt unele naturale, unele morale, iar altele intelectuale. Bunul suprem al bunurilor naturale este conservarea individului în continuarea speciei; astfel, el reacţionează în mod natural, adică prin facultăţi mintale care sunt hrănirea şi creşterea prin care se realizează conservarea individului şi reproducerea. Cei care caută pentru sine alte desfătări fac acest lucru pentru că, fie nu au gustat nimic, fie că au gustat prea puţin.

Din toate visele care ne apar în timpul somnului, unele sunt în noi datorită fantasmelor dobândite în starea de veghe şi consemnate în sufletul nostru, iar unele sunt generate de reprezentări pe care le formează imaginaţia; adică ceea ce ştim, ştim fie prin cele învăţate, fie prin descoperiri. Prin visul său, cel care doarme nu capătă cunoaşterea viitorului prin descoperire, căci atunci nu se îngăduie observarea lucrurilor, şi nici prin învăţare, căci atunci nu se îngăduie învăţarea, precum se arată de la sine.

Boetius determină, în ultimul capitol al lucrării, două surse pentru vise, pentru denumirea cărora el transliterează termeni aristotelici: **phantasma** şi **idolum**. Prima reprezintă imaginea receptată în stare de veghe şi consemnată în suflet, şi care generează în primul rând visele accidentale. Idolum este, în schimb, acea imagine pe care o formează în noi facultatea de imaginare – *virtus imaginativa* – şi în care se reflectă intelectul. Felul în care i-au naştere imaginile din vise se conformează cerinţei de a da formelor naturale explicaţii raţionale în concordanţă cu opiniile filosofilor consacraţi.

Este evident deci că lucrarea lui Boetius din Dacia nu se impune prin modul în care este rezolvată problema divinaţiei prin vise şi a genezei viselor, ci mai degrabă prin metoda demonstraţiei şi prin asumpatiile de ordin filosofic şi moral care reprezintă o întoarcere radicală de la explicaţiile religioase la analizele raţionale. Scoaterea în evidenţă a superiorităţii demersului intelectual este dublă: 1) în spatele pretextului oferit de problema viselor se prezintă implicit sau explicit noul model uman; 2) textul în sine este rezultatul unui astfel de demers în care figura lui Boetius are tendinţa să se suprapună cu cea a filosofului ideal.

Ramona Dragomir,
Biblioteca Judeţeană Mureş

ANTONIO R. DAMASIO, *EROAREA LUI DESCARTES : EMOŢIILE, RAŢIUNEA ŞI CREIERUL UMAN*, BUCUREŞTI, HUMANITAS, 2005, 332 P.

Momentul naşterii filosofiei carteziene este perceput de istoricii gândirii filosofice ca unul dintre cele mai strălucite evenimente din istoria filosofiei occidentale. Réne Descartes este părintele unui sistem filosofic îndrăzneţ care a revoluţionat cultura şi ştiinţa europeană din epoca modernă prin afirmarea supremaţiei eu-lui gânditor, care pune la îndoială însăşi existenţa lumii şi posibilitatea însuşirii cognitive a realităţilor materiale situându-se cu toate acestea în centrul lumii, ca esenţă a ei. Principiul lui Descartes „*cogito ergo sum*" (gândesc deci exist) a rezolvat a serie de probleme ale ştiinţelor epistemologice şi psihologice. De vreme ce se ocupă cu studiul proceselor gândirii şi tratează conştiinţa de sine sub presiunea raţionalităţii, psihologia a fost şi va face parte din ansamblul ştiinţelor raţionale. Dacă faptele cugetătoare sunt proprii doar fiinţei umane şi determină acţiunile sale psiho-sociale, psihologia este percepută şi va fi mereu studiată ca disciplină socială.

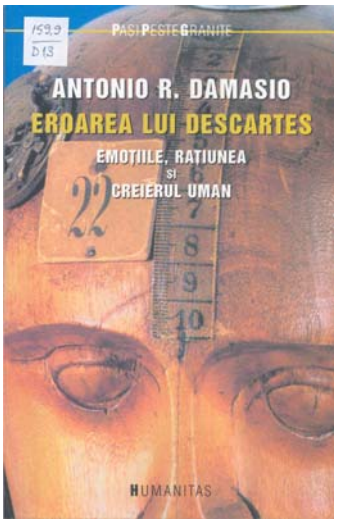

În plină eră postmodernistă ştiinţele sociale tratează omul universal care nu se percepe pe sine doar ca „*un lucru care gândeşte*" cum spunea Descartes, ci ca fiinţă complexă cu o bogată viaţă spirituală încărcată de sentimente, emoţii, dorinţe şi idealuri specifice. Volumul intitulat ***Eroarea lui Descartes: Emoţiile, raţiunea şi creierul uman***, apărut în acest an la editura „Humanitas" prezintă, în variantă accesibilă publicului larg, punctul de vedere al psihologiei şi neurologiei contemporane şi insistă asupra dimensiunii complexe a esenţei subiectului uman în general. Gradul ridicat de atractivitate al acestei lucrări, tradusă în peste 20 de limbi şi concepută în 1994 de popularul neurolog american Antonio Damasio, se distinge încă din primul capitol unde este relatată într-un limbaj demn de un jurnalist de succes, povestea supravieţuirii miraculoase a unui pacient care a suferit un accident teribil, urmat de lezarea lobului frontal al creierului său. Evenimentul, care i-a intrigat vreme îndelungată pe medici şi psihologi, devine cu atât mai bizar cu cât accidentul s-a produs în America anului 1848 când cunoştinţele medicale ale omenirii erau destul de precare, iar efectele vindecării au fost şi ele remarcabile, Phineas Gage, eroul întâmplării petrecute în secolul al XIX-lea redobândindu-şi integral capacitatea fizică şi puterea de a gândi.

Pornind de la acest caz, neurologul Antonio Damasio, format la şcoala medicală din Lisabona, a revizuit concluziile cercetărilor sale neuropsihologice şi a schiţat tabloul unei noi antropologii în spatele căreia stă ideea că întregul comportament uman s-ar putea explica printr-o multitudine de mecanisme neurobiologice. Intenţia nemărturisită a autorului este de a aduce neurobiologia şi neurologia la un numitor comun reprezentat de sarcina demonstrării că admirabilele sentimente umane aflate în studiul psihologiei morale sunt în definitiv rezultatele unor reglări neurobiologice menite să asigure indivizilor supravieţuirea.

În cele 11 capitole ale lucrării este formulată pe îndelete teoria despre neurobiologia raţionalităţii fundamentată pe descoperirea involuntară că, în anumite situaţii, leziunile cerebrale pot provoca alterări ale conduitei sociale, pot duce la modificări caracteriale în ciuda faptului că celelalte instrumente ale minţii – atenţia, percepţia, inteligenţa şi limbajul – şi-au păstrat caracteristicile normale. Neurobiologia raţionalităţii trebuie să găsească necurmat răspuns la întrebarea „*Ce anume din creier le permite oamenilor să se comporte raţional?*" Dezvăluind mecanismele biologice care stau la baza apariţiei şi reglării emoţiilor şi sentimentelor, respectiv mecanismele psihofiziologice care guvernează până şi procesele de luare a deciziilor. Noua teorie eliberează ştiinţele psihologice şi neurologice de prejudecata dualismului antropologic cartezian şi afirmă o dată pentru totdeauna că „*creierul şi corpul sunt indisolubil integrate prin circuite neurale şi biochimice reciproc întrepătrunse*."

Fără a manifesta o atitudine despotică cu privire la intervenţia carteziană în antropologie bazată pe încrederea suveranitatea gândirii, în capacitatea nemijlocită a raţiunii de a cunoaşte şi stăpâni realitatea obiectivă, semnatarul studiului ***Eroarea lui Descartes*** se manifestă în favoarea necesităţii depăşirii dualismului sensibilitate - raţiune prin considerarea omului ca unitate indivizibilă. Cercetările sale psihologice par să indice că fiecare om este opera propriilor sale sentimente şi raţionamente, iar sinele nu poate fi decât produsul intervenţiei comune a gândirii şi trăirilor emoţionale. Nici un individ nu poate concepe strategii raţionale eficiente fără aportul componentei sentimentale şi emoţionale.

Antonio Damasio îşi concepe volumul ca o conversaţie cu „*un prieten inteligent, isteţ şi curios*" şi nu se mulţumeşte cu înşiruirea unor simple observaţii ştiinţifice privitoare la fundamentul fiziologic la sentimentelor şi emoţiilor omeneşti, concluziile psihologului dobândind o rafinată orientare filosofică determinată de hotărârea autorului de a spune ceva semnificativ despre om. Proiectul său antropologic, desfăşurat pe parcursul a 332 de pagini, vizează critica teoriilor reducţioniste referitoare esenţa fiinţei noastre, teorii care privilegiază, fie ideea că omul este doar spirit, fie teza că omul este un animal raţional, şi se rezumă la concluzia că omul este o fiinţă completă înzestrată cu inteligenţă

instinctuală, deci, legată de lumea din jur dar în acelaşi timp eliberată de lume prin raţiune, prin remarcabila sa putere decizională. Omul nu poate fi definit ca o construcţie desăvârşită a naturii decât dacă este analizat ca persoană completă. Nu este nici raţiune pură, nici simţire pură, el are o structură unică şi unitară apărută prin îmbinarea armonioasă şi misterioasă a materiei biologice, răspunzătoare de starea naturală a omului, cu spiritul, care dă strălucire sentimentelor şi emoţiilor umane.

Subiectul central al cărţii se construieşte, aşadar, în jurul încercărilor neurologului american de a identifica şi îndrepta eroarea lui Descartes care, în ***Discurs asupra metodei***, a tratat raţiunea ca pe o chestiune total separată de corp. Dovezile provenite din studii psihologice şi neurologice efectuate atât pe oameni cât şi pe animale sunt combinate de cercetătorul contemporan cu noi astfel, încât să conducă la teribila observaţie că emoţiile sunt în mod categoric implicate în procesele raţionamentului şi în actele de luare a deciziilor. Mai departe este demonstrată ştiinţific, pe baza testelor de specialitate, prezenţa unor mecanisme biologice care guvernează deopotrivă emoţiile şi sentimentele şi este sugerat, astfel, al doilea subiect la volumului tipărit la editura „Humanitas" în cadrul colecţiei ***Paşi peste graniţe***.

Dacă cea de a doua temă a cărţii se referă la posibilitatea localizării sentimentelor în plan neuronal, al treilea şi ultimul subiect al documentului recenzat se exprimă prin ideea că „*procesele fiziologice pe care le numim minte îşi au originea nu doar în creier, ci într-un ansamblu funcţional şi structural*" (p. 13) adică fenomenele mentale pot fi înţelese numai în condiţiile unui organism unitar (format din minte şi corp) aflat în interacţiune cu mediul natural şi social. Omul este supus unei avalanşe de stimuli, unei multitudini de impresii venite din afara fiinţei sale, din mediul înconjurător care trebuie tratate cu precauţie astfel încât rezultă transformarea condiţiilor existenţiale impuse în şanse favorabile supravieţuirii lui ca entitate biologică şi socială.

Din perspectiva acestor concluzii Damasio susţine, pe de-o parte, că dragostea şi ura, speranţa şi teama, cruzimea şi mila sunt rezultatul unor „*evenimente neuronale*": ele îşi au izvorul în suflet dar şi în corp dacă înţelegem că „*sufletul respiră prin corp*" iar „*suferinţa îşi are sediul în trup*." Pe de altă parte, procesele inducţiei şi deducţiei logice par a fi influenţate de logica inimii, cum ar spune Pascal care credea că „*inima are raţiuni pe care raţiunea nu le cunoaşte*." Subcapitolul intitulat ***Corpul ca teatru al emoţiilor*** conţine, spre pildă, explicaţii privitoare la mecanismele neuronale care stau la baza gândirii pozitive, numite mecanisme, „ca şi cum" ele ne ajută să depăşim situaţiile contextuale nefavorabile prin introducerea unei imagini mentale surogat care

declanşează la rândul lor anumite dispozitive de ocolire ce ne ajută să ne adaptăm la un mediu considerat ostil.

Fiind mult mai complex decât am lăsat să se înţeleagă volumul poate fi parcurs cu uşurinţă de cititorii familiarizaţi cu vocabularul ştiinţelor psihologice şi neurologice. Nu putem ignora faptul că ***Eroarea lui Descartes: Emoţiile, raţiunea şi creierul uman*** este rodul muncii creatoare întreprinse de un om de ştiinţă care a publicat articole de specialitate, a condus o serie de lucrări de cercetare privind neurofiziologia emoţiilor, a studiat limbajul, memoria şi controversata boală Alzheimer din punct de vedere neurologic şi psihologic. Lucrarea prezintă interes şi pentru amatorii de psihologie cognitivă cărora li se aminteşte că emoţiile şi sentimentele nu pot fi excluse din studiul sistemelor cognitive sau, altfel spus, „*sentimentele sunt la fel de cognitive ca oricare altă imagine perceptivă*."

Raţionalist convins, Descartes a trasat în trecut o graniţă precisă între gândire şi emoţii, separând sentimentele de corp; cercetător consecvent, Damasio demonstrează în acest volum bazat pe noile sale studii medicale că în spatele emoţiilor şi sentimentelor umane se află un ansamblu de mecanisme biologice care nu le ştirbeşte cu nimic frumuseţea. Sentimentele joacă un rol important în formarea imaginii de sine a omului. Ele pot suporta o clasificare triptică mergând pe distincţia dintre sentimentele universale, sentimentele subtile şi de sentimentele de fundal. Sunt analizate pe larg sentimentele pozitive şi negative, este studiată intuiţia şi altruismul, sunt descrise pârghiile plăcerii şi durerii. Chiar dacă sentimentele umane pozitive precum dreptatea, caritatea, iubirea, înţelegerea şi ataşamentul se sprijină pe mecanisme psihologice, ele sunt declanşate în egală măsură de motive şi intenţii etice specifice fiecărei fiinţe umane interesate de ceilalţi, de binele tuturor. Luând instinctele şi raţiunea – cu întregul ei suport neurologic – ca sursă a actelor umane de factură psiho-morală, Antonio Damasio oferă o serie de explicaţii progresiste referitoare la fundamentul neurologic al proceselor raţionale şi emoţionale fără a cenzura rolul conştiinţei morale prin reducerea ei la nivelul pulsiunilor biologice.

Omul este o fiinţă responsabilă care procesează permanent sute de emoţii negative şi pozitive, raţiunea lui se întemeiază pe aceste sentimente, nu există raţiune fără emoţii, nu există gândire în afara biologiei creierului şi a corpului. Iată de ce, când se va discuta în mediile medicale, psihologice şi, de ce nu, filosofice, despre teoria neurobiologică a conştiinţei se va discuta despre Antonio Damasio şi despre a sa carte ***Eroarea lui Descartes: Emoţiile, raţiunea şi creierul uman***.

Liliana Moldovan
(Biblioteca Judeţeană Mureş)

Vasilie Popp, *Despre înmormântările comune la daco – români*, Alba Iulia, Aeternitas, 2004, 247 p.

Lucrarea ***De funeribus plebejis Daco – Romanorum sive hodiernorum Valachorum et quibusdam circa ea abusibus*** sau ***Despre înmormântările comune la daco – români***, al cărui autor este Vasilie Popp, a văzut lumina tiparului la Viena, în 1817 şi a avut la bază redacţia imprimată în limba latină. La traducerea lucrării au fost folosite o serie de exemplare din fondul Bibliotecii Academiei din Cluj-Napoca, precum şi exemplare ale Bibliotecii Centrale Universitare „Lucian Blaga" din Cluj-Napoca. Textul ediţiei din 2004 prezintă textul original, în limba latină, în paralel cu traducerea în limba română; la buna realizare a acestei variante în limba română şi-au adus colaborarea Andreea Mârza (traducerea din limba latină), Marius Rotar şi Iacob Mârza (studiu introductiv, ediţie, note şi indice), alături de Laura Stanciu (rezumatul în limba franceză). Mai mult, editarea volumul a fost finanţată din bugetul Ministerului Educaţiei şi Cercetării.

Demersul lucrării de faţă se va constitui pornind de la conceptul de „sistem al morţii," formulă pusă în circulaţie de cercetătorul american Robert J. Kastenbaum, ca modalitate eficace de explicare a totalităţii morţii. Din acest unghi, înţelegem totalitatea persoanelor, lucrurilor, atitudinilor şi conceptelor, prin intermediul cărora noi discutăm şi gândim. Într-un asemenea sistem, ponderea acordată elementelor tradiţionale este foarte mare pentru românii acelei epoci, adică din prima jumătate a secolului al XIX-lea. În acest context, trebuie subliniate două chestiuni care se întretaie: pe de o parte, sistemul morţii nu este unul static; pe de altă parte, trebuie evidenţiat caracterul, în mare parte imobil, al ponderii elementelor tradiţionale în acest sistem.

Istoria culturii româneşti din Transilvania a înregistrat, la îngemănarea dintre iluminism şi romantism, o etapă aparte prin activitatea şi opera polihistorului Vasilie Popp (1789 – 1842). Prin aportul său la bibliografia naţională, el a trasat un nou orizont în cercetarea cărţii româneşti vechi. V. Popp, cu un simţ echilibrat al istoriei, ne trimite la coordonatele enciclopedismului luminilor româneşti şi ilustrează un variat orizont cultural şi politic al generaţiei sale, orizont marcat de romantism, restauraţie şi liberalism.

Despre înmormântările comune la daco – români dezbate acest fapt din perspectiva moştenirii romane în raport direct cu superstiţiile care circulau în societatea românească din Transilvania la începutul secolului al XIX-lea.

Delimitarea înmormântării de către Vasilie Popp, ca problemă generală a morţii, trimite studiul său către, poate, latura cea mai importantă în economia cercetării, ce se naşte în peisajul conturat după dispariţia fizică a unui individ. Aici este vorba de un întreg complex de acţiuni, ce face să se depăşească simpla lege biologică, ce explică moartea, şi să se ajungă la legea sau regula simbolică.

Semnificaţiile înmormântării sunt extrem de complexe, iar modul în care autorul îşi desemnează conturul studiului se aşează într-o ecuaţie, având o trimitere înspre obiceiurile barbare şi romane, ce deschid calea enunţării datinilor româneşti într-o asemenea situaţie (situaţia înmormântării ţine până la urmă de demnitatea umană).

Evenimentele ce se petrec în ritualitatea funerară au ca punct central cadavrul, chestiune cât se poate de adevărată, datorată realităţii insuportabile ce o presupune corpul lipsit de cuvânt şi mişcare. Elementele care preced înmormântarea se raportează la trupul omului: închiderea ochilor, spălarea, îmbrăcarea, expunerea, bocirea, punerea în sicriu; unele sunt considerate ca necesare sufletului, precum rugăciunile şi pomenile, sau chiar bătaia clopotului.

Deşi unele din aceste evenimente au un caracter universal, putându-se regăsi în diferite alte locuri, timpuri şi societăţi istorice, ele compun un ansamblu complex de practici în jurul morţii şi poartă amprenta cadrului transilvănean. Cercetarea lui V. Popp poate fi „citită" într-o cercetare direcţionată de structurile existente în text pe timpi propriu-zişi ai cadavrului „*românii îşi sfârşesc viaţa cu un suflet statornic şi nepăsător*."

Odată cu capitolul al IX-lea, ***Despre lumânările care trebuie ţinute în mână de către muribunzi***, autorul pătrunde mai adânc în simbolistica morţii; el nu se limitează doar la descrierea diversele obiceiuri, ci încearcă în măsura posibilităţilor sale, să le şi explice. Sunt detaliate etapele ce compun ritualitatea funerară, ale căror semnificaţii devin evidente în situaţia în care acceptăm ideea că ritul în sine se înscrie într-un afişaj al unei ample culturi; vorbim de o serie de obligaţii asumate atât la nivel individual, cât şi colectiv, în situaţia completă în care ritualitatea funerară determină împrejurarea de a „*se muri bine*."

Practica închiderii ochilor este tratată de către autor într-o manieră uşor dispersată, în sensul în care se accentuează importanţa sa, corelaţia cu obişnuinţa română în domeniu, la care se adaugă o serie de elemente periculoase în atare sector. Printre elementele de substanţă ce compun spălarea şi îmbrăcarea cadavrului, sunt necesare a fi trecute în revistă câteva dintre ele; astfel, momentul spălării cadavrului se face prin stropirea acestuia de către bătrâne sau moaşe. Pentru explicaţia tehnică, V. Popp extrage două posibile semnificaţii, preluându-le

din literatura latină, fără însă să caute un resort mai profund şi mai edificator pentru o atare îndeletnicire.

Pentru procedeul îmbrăcării mortului, studiul prezintă aspectul unei priviri mult mai amănunţite decât în etapa precedentă. Aici este vorba de cheltuieli care se fac de către supravieţuitorii defunctului, pentru a acoperi astfel o nevoie, ceea ce determină o acţiune concentrată a locutorului de explicitate a sa.

„Aşezarea" mortului şi expunerea sa sunt prezentate într-o manieră ce accentuează specificitatea procedurii. Odată cu punerea cadavrului în sicriu se atinge un nivel al dezvoltării funerare în care relaţia cuprinsă în spaţiul dintre cei vii şi cei morţi devine directă prin implicarea şi intrarea în scenă a unui nou personaj – preotul. Priveghiul centrează identificarea şi prezentarea practicii pe două dimensiuni esenţiale; pe de o parte, este vorba despre explicitarea priveghiului ca obicei, iar pe de altă parte autorul detaliază unul din jocurile care au loc cu acest prilej.

Ultima dintre chestiunile puse în discuţie este cea a „pomenilor funebre," iar ceea ce este semnificativ la acest capitol este că nu avem de a face cu a simplă descriere a lor, ci autorul încearcă să ofere o explicaţie şi o motivaţie. Prin urmare, practica se explică prin respectul acordat memoriei celui decedat, ce nu are cum să slăbească legătura afectivă dintre cei vii şi cei morţi. „*Oamenii nu şi-au îngropat niciodată morţii ca, după ce i-au înmormântat, să-i uite şi să încheie cinstirea memoriei lor...*"

Finalul lucrării cuprinde nota specifică a unui dialog al autorului cu materia cercetării sale şi cu posibilii săi cititori, într-o formulă convingătoare şi plină de har. „*Acum mă aflu deja la limanul pe care l-am urmărit şi m-a cuprins o mare oboseală, după ce au fost depăşite cele două Sirte, de care călătorii fără experienţă obişnuiesc să se lovească* […]"

Trebuie amintite în final cele mai reprezentative instanţe din literatura de specialitate, la care a apelat frecvent: E. G. Baldinger, Fenemez Bene, Joannes Faes, Litius Gregorius, Josephus Johannes etc. Se poate menţiona totodată, ca o ipoteză, faptul că, între posibilele modele urmate de doctorul ardelean în redactarea acestei lucrări, ar fi putut fi Johann Kirchmann, a cărui lucrare, ***De funebrum Romanorum libri IV***, se găsea printre cărţile sale personale. Nu trebuie însă uitat că ***De funeribus plebejis...*** este o teză de doctorat în medicină şi, în consecinţă, ea cuprinde elemente de igienă socială, dezvoltate în cheia timpului, iar aceste elemente urmăresc curmarea unor superstiţii şi a unor pericole ipotetice sau reale din situaţia impusă de moarte sau de cadavre.

Ramona Dragomir,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Asa Briggs, Peter Burke, *Mass-media, o istorie socială : De la Gutenberg la Internet*, Iaşi, Polirom, 2005, 341 p.

Mass-media, o istorie socială : De la Gutenberg la Internet este o carte deosebit de interesantă pentru cei ce doresc să-şi aprofundeze cunoştinţele legate de tema comunicaţiei, precum şi pentru cei care doresc să se informeze despre istoricul comunicării. În această lucrare autorii, consideraţi cei mai de seamă specialişti în istoria culturii, descriu într-o manieră accesibilă dezvoltarea comunicării şi a mijloacelor de comunicare începând din cele mai vechi timpuri şi până în zilele noastre.

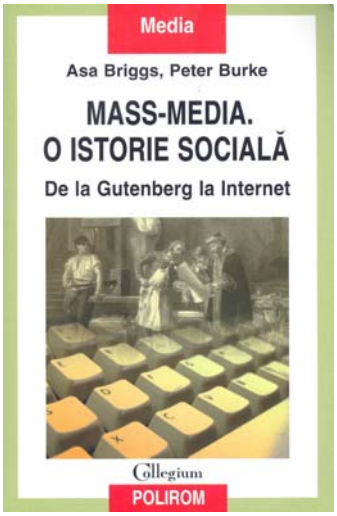

Cartea cuprinde opt capitole, lista ilustraţiilor, prefaţa, cronologia importantelor evenimente legate de comunicare şi mass-media începând cu inventarea scrierii, a alfabetului şi până în anul 2001 când s-a produs fuziunea dintre Disney şi Fox şi au avut loc manifestaţii împotriva summit-ului G 8 de la Geneva, lista lecturilor recomandate pe capitole pentru cei ce doresc să se informeze mai bine sau să-şi elucideze eventualele nelămuriri apărute în timpul lecturării acestei cărţi. Indexul alfabetic cuprinde persoanele, locurile şi noţiunile care sunt cuprinse în paginile lucrării şi prezintă importanţă pentru acest subiect.

Citind cu atenţie prefaţa, primul capitol al cărţii, cititorul poate deduce importanţa pe care comunicarea şi media au avut-o pe parcursul dezvoltării istorice a societăţii, insistând totuşi asupra Occidentului modern de la sfârşitul secolului al XV-lea şi până în zilele noastre. „*Naraţiunea noastră începe odată cu tiparul (cca. 1450) şi nu cu alfabetul (cca 2000 a. Hr.), scrisul (cca. 5000 a. Hr.) sau vorbirea; în ciuda importanţei frecvent atribuite lui Johann Gutenberg (cca. 1400-1468), pe care cititorii unui ziar britanic l-au votat recent „omul mileniului" („Sunday Times," 28 noiembrie 1999), nu există o separare clară sau un punct zero de la care începe povestea, uneori fiind necesar să facem scurte referinţe la lumea antică şi la cea medievală. În acele vremuri, comunicaţiile nu erau imediate, dar ajungeau deja în toate colţurile lumii cunoscute.*"

Capitolul doi al lucrării intitulat ***Revoluţia tiparului şi contextul ei*** cuprinde mai multe subcapitole interesante ca, de exemplu, ***Comunicarea fizică***, ***Comunicarea orală***, ***Comunicarea scrisă***, ***Comunicarea clandestină***, ***Istoria lecturii*** etc. Autorii se întreabă cum pot istoricii să spună ceva demn de încredere privind schimbările care au apărut în timp la modul de lecturare? „*Pornind de la*

dovezile oferite de formatul fizic al cărţilor, de la notele marginale de pe cărţi şi de la descrierile sau imaginile cititorilor, istoricii au conchis că stilurile de lectură s-au modificat într-adevăr între 1500-1800." Cinci tipuri de lectură merită o atenţie deosebită. Citind ***Mass-media o istorie socială*** puteţi să aflaţi care sunt aceste tipuri de lecturi.

Felul în care diferite mijloace de comunicare au contribuit la evenimente istorice ca Reforma, războaiele religioase, Războiul Civil englez, Glorioasa Revoluţie de la 1688 şi Revoluţia franceză de la 1789, precum şi modul în care evenimentele în cauză au dus la evoluţia şi modificarea sistemului mijloacelor de comunicare sunt dezvăluite de autori în al treilea capitol al cărţii intitulat ***Mijloacele de comunicare şi sfera publică în Europa la începutul epocii moderne***.

Perfecţionarea tehnologiilor de comunicare pe baza descoperirilor ştiinţifice din perioada tratată de autorii cărţii este relevată în capitolele 4, intitulat ***De la abur la electricitate*** şi 5, intitulat ***Procese şi modele***. Caricatura de la pagina 110 redă într-un mod ingenios paşii făcuţi de ştiinţă în timp (Regele Abur şi Regele Cărbune privesc neliniştiţi copilul Electricitate. Caricatură de Punch din 1881 aşezând faţă în faţă două tehnologii, una veche şi una nouă, în opoziţie simbolică), paşi care au dus la dezvoltarea rapidă a mijloacelor de transport folosite iniţial pentru transmiterea informaţiilor (apariţia cărţilor poştale, a timbrului poştal adeziv şi perforat). Prima mare realizare a electricităţii în domeniul comunicaţiilor a fost telegraful, urmat apoi de telefonie, radio, cinematograf şi televiziune, gramofonul, fiecare nouă realizare influenţând modul de comunicare dintre oameni.

Capitolul 6 intitulat ***Informaţie, educaţie, divertisment*** relevă importanţa comunicaţiei şi dezvoltarea ei în epoca radioului, epoca cinematografului şi epoca televiziunii epoci care s-au suprapus peste epoca celei de-a patra puteri în stat (presa).

Despre computere, sateliţi, cablu, sisteme de vizualizare a informaţiilor, internet, cibernetică aflăm citind ultimele două capitole ale lucrării scrise de Asa Briggs, Peter Burke şi traduse în româneşte de Constantin Lucian şi Ioana Luca.

Această carte urmează să-şi găsească locul pe rafturile secţiei Împrumut Carte pentru Adulţi, urmând să satisfacă curiozitatea multor cititori.

Fall Maria-Magdalena,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Claudia Iulia Cheie, Ioan Gh. Buta, *Deda în spaţiu şi timp*, Târgu-Mureş, Tipomur, 2004, 254 p.

În anul 2004, la editura Tipomur, a văzut lumina tiparului un nou studiu monografic dedicat localităţii Deda, din judeţul Mureş, aşezare situată pe Valea Mureşului, la contactul munţilor vulcanici Călimani şi Gurghiu. Locul este considerat de autorii Ioan Gh. Bota şi Claudia Iulia Cheie ca fiind un „loc sfânt." Motivul? Fiecare părticică a lui face parte din istoria neamului românesc, un pământ pe care l-au râvnit popoarele migratoare, romanii şi austriecii deopotrivă.

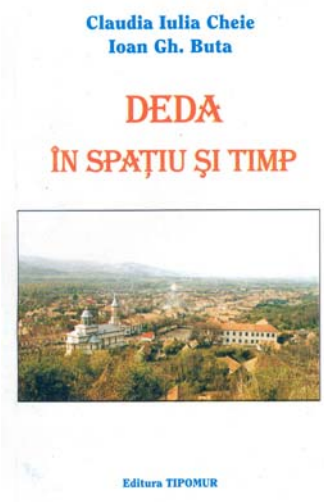

Monografia ***Deda în spaţiu şi timp*** este structurată în nouă capitole şi îşi propune prezentarea „locului sfânt" din punct de vedere geografic şi istoric, ţinta celor autori fiind aceea de a prezenta evenimente şi fapte care să demonstreze publicului cititor faptul că locuitorii zonei au participat activ la viaţa socială şi culturală a României.

Axată pe studii şi cercetări aprofundate, lucrarea reuşeşte să cuprindă în paginile ei peste două decenii de evenimente – sociale, culturale, istorice etc. – pe care le tratează în ordine cronologică.

Informaţiile despre toponimul Deda datează din perioada descoperirilor preistorice (neolitic), accentuându-se ideea că cercetările au fost efectuate sistematic şi metodic, mai ales între 1950 – 1996. Aceste cercetări, care continuă şi azi, pot oferi arheologilor surprize plăcute, în urma cercetărilor fiind puşi în discuţie unii termeni, precum „cetate," „Cetatea Mică din Deda," drumuri („drumul lui Traian" făcea legătura cu castrul de la Brâncoveneşti, aflat la 10 km aval de Deda, şi are azi o valoare deosebită, datorită pieselor arheologice descoperite, aflate în patrimoniul muzeelor).

În paginile sale, monografia expune evoluţia istorică a comunei; începe cu perioada neolitică, cuprinde aspecte legate de originea şi evoluţia descoperirilor istorice, a vestigiilor romane şi, ulterior, ale evului mediu.

Începând cu anul 1724 apar primele informaţii cu privire la istoria şi dezvoltarea învăţământului românesc în localitate, învăţământul fiind în strânsă legătură cu aspiraţiile românilor din zonă; municipiul Reghin, în acel moment capitala celui mai mare comitat al Transilvaniei, avea rolul de a coordona

învăţământul din împrejurimi. În acea perioadă se poate vorbi de un învăţământ slab organizat, legat de mănăstirea de pe Valea Bistrei, iar rolul dascălilor era îndeplinit ocazional de călugării moldoveni. Aceştia şi-au încetat însă activitatea odată cu incendierea mănăstirii de către trupele austriece.

Noua epocă ce a urmat a adus transformări radicale în ceea ce priveşte viaţa oamenilor din punct de vedere social, mai ales prin stratificarea categoriilor de oameni în săraci şi bogaţi.

Sub aspectul economic, agricultura va rămâne până azi ocupaţia tradiţională, mai ales prin cultivarea pământului cu păioase. După cel de-al doilea război mondial, aceste condiţii au persistat multă vreme, până când lucrătorii din pădure au căpătat statutul de forestieri, prin modernizarea sistemului de exploatare şi prelucrare a lemnului.

Din punct de vedere politic, fruntaşii satului, proprietarii de terenuri agricole, negustorii, micii meseriaşi, au oscilat între cele două partide politice – Partidele Naţional Liberal şi Naţional Ţărănesc, în funcţie de interesele intelectualilor locali.

Personalităţile locale îşi găsesc, la rândul lor, locul cuvenit între paginile monografiei, încă din capitolul al V-lea. Printre cei care şi-au adus aportul la dezvoltarea comunei şi a învăţământului acesteia, se remarcă Teodor Ceontea (1847-1906), profesorul şi protopopul Andrei Ghidiu (1849-1937), Aurelian Borşianu (1906-1973), Vasile Netea (1912-1989), Viorel I. Borşianu (1914-1995), Traian Marcu (1908-1989) şi mulţi alţii.

Aşezările actuale din zona defileului Topliţa-Deda sunt tipice satului din zona submontană. Observaţiile făcute cu privire la acest aspect duc la concluzia că iniţial, acestea au fost de tip răsfirat, de-a lungul văilor. Ulterior, ele au evoluat către sate de formă liniară, aşezate de-a lungul văilor şi şoselelor. Tipurile zonale de gospodării s-au individualizat în timp prin planul şi arhitectura caselor, profilul şi numărul construcţiilor anexe, modul de grupare în cadrul curţilor, orientarea acestora fiind în funcţie de curţi. Ele se leagă în primul rând de dezvoltarea economică şi diferenţierea ei zonală.

Privită în timp, evoluţia casei, a încăperilor şi a funcţionalităţii acestora este legată de istorie. Doar începând din secolul al XX-lea caselor din zonă li s-a pus o temelie din piatră, pe mai multe rânduri, şi li s-a adăugat o a treia încăpere, opusă celei de dinainte.

Ocupaţiile principale din defileul Topliţa – Deda rămân în principal cele din agricultură şi creşterea animalelor, iar ocupaţiile secundare – vânătoarea şi pescuitul, la care se adaugă ocupaţiile casnice şi cele meşteşugăreşti – ţărăneşti.

Tradiţiile folclorice sunt şi ele amintite în ultima parte a lucrării. Cu privire la acestea, avem informaţii despre nuntă, obiceiuri de înmormântare, datinile

sărbătorilor de iarnă etc. Se specifică, totuşi, că nunta reprezintă cea mai mare sărbătoare a satului, cel mai bogat prilej de sărbătoare colectivă.

Acest studiu monografic cuprinde în final o serie de anexe, fotografii, care vin să argumenteze şi să trezească totodată interesul pentru studierea zonei în discuţie.

Ramona Dragomir,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Hajdú Farkas – Zoltán, *Szászok- egy árulás*,
Cluj-Napoca, Koinónia, 2004, 140 p.

După volumul ***Alkaiosz lakomája***, scriitorul Hajdú Farkas-Zoltán, originar din Miercurea Ciuc dar stabilit în Germania, se prezintă în faţa publicului cu o carte nouă intitulată ***Saşii – o trădare***.

Structurată ca o lucrare dramatico-muzicală, fiecare capitol împrumută un titlu din limbajul muzical; astfel, **preludiul** – este o scurtă prezentare a biografiei celor doi protagonişti, Hans Bergel şi Enginald Schlattner; urmează două **arii** – secţiune rezervată soliştilor vocali Bergel şi Schlattner, care creionează viaţa lor şi a comunităţii din care fac parte; partea a treia, **intermezzo** – adună impresiile autorului despre protagonişti şi, ca în încheierea oricărei piese muzicale, apare **coda**, care subliniază concluzia tematică a volumului.

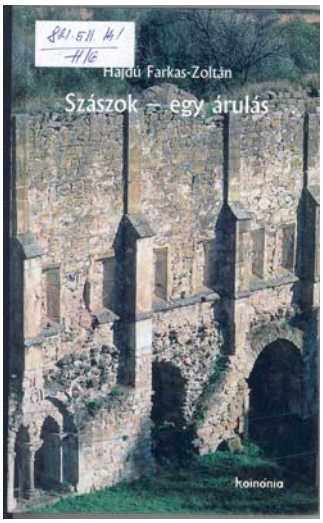

Cartea ne introduce într-o comunitate din ţara natală, prezentând capcanele, consecinţele unei dictaturi comuniste privite prin ochii a doi scriitori saşi. Nu este un tratat de istorie semnat de istorici cu renume, totuşi oferă o schiţă asupra ultimilor 80 de ani de istorie a saşilor. O lume văzută de doi scriitori: Hans Bergel, stabilit de ani de zile în Germania, şi Eginald Schlattner, rămas acasă. Provenind din familii burgheze, unde cultura era un factor esenţial în viaţa de zi cu zi, ei sunt reprezentanţii unei comunităţi în care istoria pătrunde cu imagini şi simboluri care le-au marcat viaţa – anii războiului cu frământările şi crizele din sânul comunităţii săseşti, schimbările de după război, noua dictatură, a cărei ideologie viza tocmai etnia din care făceau parte, în egală măsură băieţi, bărbaţi, femei, fete fiind sancţionaţi cu deportarea sau cu închisorile regimului comunist; închisori dure, unde fiecare om reacţionează altfel şi instinctul de supravieţuire duce câteodată la gesturi disperate şi regretate, cum ar fi, trădarea. O

trădare care, odată cu aflarea fiecărui detaliu, pierde din dramatism şi importanţă, alunecând spre înţelegere.

La început doar câţiva, apoi din ce în ce mai mulţi, saşii părăsesc locurile natale. Momentul este comentat în egală măsură de cei doi protagonişti ai cărţii. În timp ce Bergel consideră plecarea saşilor ca o soluţie finală şi o metodă de creare a unei noi ţări natale, unde se transplantează stilul, modul şi felul de viaţă moştenit din vechea ţară, creând astfel o viaţă nouă şi mai sigură pentru copii şi nepoţi, Schlattner consideră plecarea saşilor ca fiind un exitus şi nu un exodus; cu alte cuvinte, o hotărâre colectivă a acestei etnii de a se retrage de pe scena istoriei.

Szászok - egy árulás este o poveste tulburătoare despre doi oameni cu vieţi asemănătoare, apărută la editura Koinónia din Cluj, sub îngrijirea scriitorului Láng Zsolt.

Agyagási Hajnal,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Márai Sándor, *Lumânările ard până la capăt*,
Bucureşti, Humanitas, 2004, 162 p.

Contemporan cu Schnitzler, Zweig şi Musil, Márai Sándor s-a bucurat de un mare succes în proza interbelică maghiară. În scrierile sale a prezentat imaginea burghezului şi lumea dintre cele două războaie mondiale.

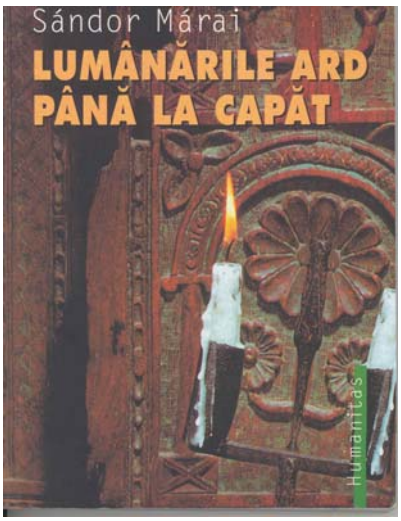

Cartea ***Lumânările ard până la capăt*** apare în 1942, înainte de retragerea sa în exil cauzată de situaţia politică din ţara natală. O nouă ediţie apare abia în anul 2001 în îngrijirea Casei de editură Helikon din Budapesta.

Aceasta a fost, una dintre cele mai aşteptate, căutate şi citite cărţi din Biblioteca Judeţeană Mureş. În acest context, semnalăm apariţia unei ediţii în limba română la editura „Humanitas," în traducerea atentă şi nuanţată a Anamariei Pop.

Acţiunea romanului este amplasată într-un castel înconjurat de păduri şi este povestea unei nopţi în care se întâlnesc doi prieteni. Doi oameni total diferiţi: Generalul - un militar de carieră dedicat armatei şi ideii militare, fidel convingerilor şi valorilor în spiritul cărora a fost educat – „*Pentru mine, lumea aceea (Monarhia) trăieşte chiar dacă în realitate a încetat să existe. Trăieşte pentru că am jurat pe ea. Asta-i tot ce pot*

să spun" şi Konrád, un om fin, iubitor de carte, muzică şi artă, care, din dorinţa părinţilor şi datorită circumstanţelor, îmbrăţişează cariera militară, dar care la sfârşitul vieţii concluzionează: „*Lucrurile pe care am jurat noi nu mai există...Au murit cu toţii, au plecat, au capitulat. Exista o lume pentru care merita să trăieşti şi să mori. Acea lume a dispărut. Nu mă leagă nimic de cea nouă.*"

Prietenia lor este tulburată de apariţia Krisztinei, frumoasa soţie a generalului, care, involuntar, aruncă o umbră asupra „relaţiei" celor doi. Situaţia, învăluită în mister, este de altfel şi motivul pentru care cei doi se întâlnesc după patru zeci şi unu de ani în castelul fără electricitate în care – „*Lumânările!, spune distrat, când vede pe marginea şemineului cioturile fumegânde ale lumânărilor din sfeşnic. Ia te uită, lumânările au ars până la capăt*!"

„*Capodopera din 1942 a lui Márai a fost comparată cu scrierile lui Thomas Mann, cu toate că este, în multe privinţe, mai modernă. Simplitatea, lirismul ei succint şi auster amintesc de prozatorii sud-americani ca Gabriel Garcia Marquez, sau chiar de Italo Calvino.*"

Cartea s-a bucurat de mare succes şi în alte ţări, fiind tradusă în mai multe limbi, preconizându-se chiar şi ecranizarea romanului de un regizor american.

Agyagási Hajnal,
Biblioteca Judeţeană Mureş

Nicolae Mitrofan, Laurenţiu Mitrofan, *Testarea psihologică. Inteligenţa şi aptitudinile*, Iaşi, Polirom, 2005, 279 p.

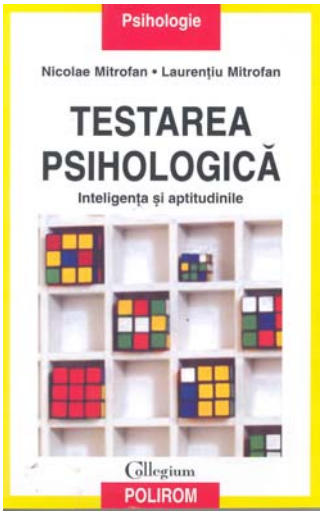

Editura „Polirom" ne propune o interesantă lucrare, purtând semnătura a două prestigioase cadre didactice ale Universităţii Bucureşti: Nicolae Mitrofan, psiholog, profesor doctor, coordonator de doctorate în psihologie, prodecan al Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţele Educaţiei din cadrul Universităţii Bucureşti şi preşedinte al Asociaţiei Psihologilor din România şi Laurenţiu Mitrofan, doctor în psihologie, lector în cadrul aceleiaşi facultăţi. Nu este un debut, cei doi autori semnând şi alte lucrări şi studii de specialitate.

Volumul de faţă are drept obiectiv un domeniu distinct al psihodiagnozei, şi anume inteligenţa şi aptitudinile. Prin această lucrare, autorii se adresează în egală măsură psihologilor practicieni, viitorilor psihologi – actuali studenţi ai diferitelor secţii de psihologie, dar şi tuturor celor

care pot solicita sfaturi în vederea soluţionării unor probleme de psihodiagnostic – părinţi, profesori, personal medical, militari, asistenţi sociali, specialişti în resurse umane etc.; nu în ultimul rând, ***Testarea psihologică*** se adresează tuturor celor interesaţi de cunoaşterea ştiinţifică a nivelului propriu de dezvoltare, a aptitudinilor şi inteligenţei.

Autorii sunt pe deplin conştienţi că tipărirea unei lucrări de psihodiagnostic impune respectarea strictă a unor norme deontologice şi, de aceea, ei publică unele instrumente nestandardizate sau, după cum ei înşişi le denumesc, „semistandardizate", având o valoare orientativă, putând fi folosite în scop de auto şi intercunoaştere de către diferite persoane (părinţi, profesori etc.)

În nici un caz nu se poate stabili un diagnostic psihic şi nu se poate lua o decizie referitoare la o persoană anume (supunerea la un anume tip de psihoterapie, orientarea spre o profesie anume, angajarea sau concedierea unei persoane etc.) doar în baza rezultatelor la aceste teste. „*Testele psihologice veritabile, standardizate, cele care răspund în totalitate cerinţelor şi exigenţelor de ordin psihometric trebuie apărate şi protejate, ele putând fi folosite în exclusivitate de cei care au pregătirea psihologică, în plan teoretic şi practic, completă. Plecând de la acest punct, este de la sine înţeles că accesul oricărei alte persoane, indiferent de formarea şi calificarea ei profesională, este interzis în totalitate*" spun autorii în prefaţa cărţii.

Adriana Popa,
Biblioteca Judeţeană Mureş

În îngrijirea Bibliotecii Judeţene Mureş au apărut:

❖ ***Catalogus incunabulorum Bibliothecae Teleki-Bolyai = Catalogul incunabulelor din Biblioteca Teleki-Bolyai***. 1971.

❖ Dimitrie Poptămaş şi Mészáros Iosif. ***Biblioteca Judeţeană Mureş*** [Ghid]. 1979.

❖ ***Bibliotheca Telekiana***. [Ghid ilustrat, limbile: română, maghiară, germană, franceză şi engleză]. [1994]

❖ ***Ţara Fagilor***. Vol. 3 – 13. Almanah cultural-literar al românilor nord-bucovineni. Întocmit de Dumitru Covalciuc, Cernăuţi, 1994-2004.

❖ ***Bibliografia publicaţiilor periodice 23 dec. 1989 - 31 dec. 1994 - Időszaki kiadványok bibliográfiája***. 1995. (Bibliografii mureşene, 1).

❖ ***Bibliografia cărţilor, albumelor, hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája : 1990-1995***. 1997. (Bibliografii mureşene, 2)

❖ ***Biblioteci, Arhive & Centre de informare în secolul XXI***. Lucrările conferinţei Braşov, 18-22 august 1997. Braşov – Târgu-Mureş – Austin, Texas, SUA, 1997.

❖ Periş Chereji, Tereza. ***Interferenţe teatrale româno-maghiare***. 2000.

❖ Cosma, Ana. ***Scriitori români mureşeni***. Dicţionar biobibliografic. 2000.

❖ Poptămaş, Dimitrie; Mózes Júlia. ***Publicaţiile periodice mureşene 1795-1972 = Maros megyei időszaki kiadványok bibliográfiája 1795-1972***. 2000.

❖ ***Aurel Filimon - consacrare şi destin***. 2001.

❖ ***Bibliografia publicaţiilor periodice 1995-2000 = Időszaki kiadványok bibliográfiája***. 2001.

❖ ***Catalogus Librorum Sedecimo Saeculo Impressorum Bibliothecae Teleki-Bolyai. Novum Forum Siculorum***. Vol. 1 – 2. 2001.

❖ ***Biblioteca Judeţeană Mureş.*** Caiet documentar elaborat cu prilejul împlinirii a 200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureş, 1802-2002. 2002.

❖ ***Libraria*** : Anuar. Lucrările simpozionului național „200 de ani de lectură publică la Târgu-Mureş”. 2002.

❖ Fülöp Mária. ***Judeţul Mureş în cărţi = Maros megye a könyvekben, 1990-1999*** : Bibliografie – Bibliográfia. 2002. (Bibliografii mureşene, 5)

❖ ***Bibliografia cărţilor, albumelor şi hărţilor editate în judeţul Mureş = A Maros megyében kiadott könyvek, albumok, térképek bibliográfiája : 1996-2000***. 2003. (Bibliografii mureşene, 6)

❖ ***Libraria*** : Anuar. Nr. 2, 2003.

❖ Poptămaş, Dimitrie. ***Philobiblon mureşean*** : o viață printre oameni şi cărți. 2003. (Caiete mureşene; 14).

❖ ***Libraria*** : Anuar. Nr. 2, 2003.

❖ ***Libraria*** : Anuar. Nr. 3, 2004.

❖ Ana Todea, Fülöp Mária, Monica Avram. ***Oameni de ştiinţă mureşeni*** : dicționar biobibliografic: medicină, farmacie, biologie, botanică, zoologie, economie, matematică, fizică, chimie, geologie, astronomie, tehnică, agricultură, 2004.

*

Publicațiile se pot solicita la sediul Bibliotecii Judeţene Mureş,
540052, Târgu-Mureş, str. George Enescu, nr. 2,
Biblioteca Judeţeană Mureş
Telefon 0265 – 262631, fax 0265 – 264384,
e-mail bjmures@rdslink.ro